הלכה · משנה תורה · מפרשים · מגיד משנה · ספר קדושה

מגיד משנה על משנה תורה, הלכות שחיטה

רבנו וידאל די טולוזא

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מגיד משנה על משנה תורה, הלכות שחיטה

רבנו וידאל די טולוזא

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מגיד-משנה-על-משנה-תורה-הלכות-שחיטה/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 8
הלכה א 8
הלכה ב 8
הלכה ג 9
הלכה ה 10
הלכה ו 11
הלכה ז 11
הלכה ח 12
הלכה ט 12
הלכה י 14
הלכה יא 15
הלכה יב 15
הלכה יג 16
הלכה יד 17
הלכה טו 18
הלכה טז 18
הלכה יז 20
הלכה יח 21
הלכה יט 21
הלכה כ 21
הלכה כא 21
הלכה כב 22
הלכה כג 23
הלכה כד 24
הלכה כה 26
הלכה כו 29
הלכה כז 30
הלכה כח 30
הלכה כט 31
פרק ב 32
הלכה א 32
הלכה ב 33
הלכה ג 33
הלכה ד 33
הלכה ה 34
הלכה ו 34
הלכה ז 35
הלכה ח 35
הלכה ט 36
הלכה י 39
הלכה יא 41
הלכה יב 42
הלכה יג 42
הלכה יד 43
הלכה טו 43
הלכה טז 44
הלכה יז 44
הלכה יח 44
הלכה יט 45
הלכה כ 46
הלכה כא 47
הלכה כב 48
פרק ג 50
הלכה א 50
הלכה ב 50
הלכה ג 51
הלכה ד 52
הלכה ה 56
הלכה ו 57
הלכה ח 57
הלכה ט 58
הלכה י 58

הלכה יא 60
הלכה יב 60
הלכה יג 62
הלכה יד 64
הלכה טו 65
הלכה יז 65
הלכה יח 66
הלכה יט 66
הלכה כ 67
הלכה כא 67
הלכה כב 68
הלכה כג 71
הלכה כד 73
הלכה כה 74
פרק ד 75
הלכה א 75
הלכה ג 76
הלכה ד 77
הלכה ה 77
הלכה ו 78
הלכה ז 79
הלכה ח 79
הלכה ט 80
הלכה י 80
הלכה יא 80
הלכה יג 80
הלכה יד 81
הלכה טו 84
הלכה טז 84
הלכה יז 85
פרק ה 85
הלכה א 85
הלכה ב 86
הלכה ג 86
הלכה ד 88
הלכה ה 90
הלכה ו 90
הלכה ז 91
הלכה ח 92
הלכה ט 93
הלכה י 93
הלכה יא 94
הלכה יב 95
פרק ו 95
הלכה א 95
הלכה ג 96
הלכה ה 97
הלכה ו 98
הלכה ז 98
הלכה ח 98
הלכה ט 99
הלכה י 99
הלכה יא 100
הלכה יב 100
הלכה יג 101
הלכה יד 102
הלכה טו 102
הלכה טז 102
הלכה יז 103
הלכה יח 103
הלכה יט 103
הלכה כא 104
פרק ז 105
הלכה א 105

הלכה ב 106
הלכה ג 107
הלכה ה 109
הלכה ו 111
הלכה ז 111
הלכה ח 111
הלכה ט 111
הלכה י 112
הלכה יא 113
הלכה יב 114
הלכה יג 115
הלכה יד 115
הלכה טו 116
הלכה יז 116
הלכה יח 116
הלכה יט 116
הלכה כ 117
הלכה כא 118
פרק ח 120
הלכה א 120
הלכה ב 121
הלכה ג 121
הלכה ד 121
הלכה ה 121
הלכה ו 123
הלכה ז 123
הלכה ח 123
הלכה ט 123
הלכה י 123
הלכה יא 124
הלכה יב 125
הלכה יג 125
הלכה יד 126
הלכה טו 126
הלכה טז 126
הלכה יח 126
הלכה יט 127
הלכה כ 127
הלכה כא 127
הלכה כב 127
הלכה כג 128
הלכה כד 128
הלכה כה 128
הלכה כו 129
פרק ט 130
הלכה א 130
הלכה ב 130
הלכה ג 130
הלכה ד 131
הלכה ה 131
הלכה ו 132
הלכה ז 132
הלכה ח 133
הלכה ט 134
הלכה י 135
הלכה יא 135
הלכה יב 135
הלכה יג 136
הלכה יד 136
הלכה טו 136
הלכה טז 136
הלכה יז 136
הלכה יט 137
הלכה כ 138

הלכה כא 138
פרק י 139
הלכה א 139
הלכה ב 139
הלכה ג 139
הלכה ד 141
הלכה ה 142
הלכה ו 143
הלכה ז 143
הלכה ח 143
הלכה ט 143
הלכה יד 143
פרק יא 145
הלכה א 145
הלכה ב 145
הלכה ג 145
הלכה ה 145
הלכה ז 147
הלכה י 149
הלכה יא 149
הלכה יג 149
הלכה יד 150
הלכה טו 150
פרק יב 150
הלכה א 150
הלכה ב 151
הלכה ג 151
הלכה ד 151
הלכה ה 151
הלכה ו 151
הלכה ז 152
הלכה ח 152
הלכה ט 153
הלכה י 154
הלכה יא 154
הלכה יב 154
הלכה יג 155
הלכה טז 156
הלכה יז 156
פרק יג 156
הלכה א 156
הלכה ד 156
הלכה ה 157
הלכה ו 157
הלכה ז 158
הלכה ח 158
הלכה ט 158
הלכה י 158
הלכה יא 158
הלכה יב 159
הלכה יד 159
הלכה טו 159
הלכה טז 159
הלכה יז 159
הלכה יח 160
הלכה יט 160
הלכה כ 160
הלכה כא 160
פרק יד 160
הלכה א 160
הלכה ב 161
הלכה ג 161
הלכה ד 161
הלכה ה 161

הלכה ו 162
הלכה ז 162
הלכה ח 162
הלכה ט 163
הלכה י 163
הלכה יא 163
הלכה יב 163
הלכה יג 163
הלכה יד 164
הלכה טו 164
הלכה טז 164

פרק א

הלכה א

מצות עשה וכו'. פשוט בפ' השוחט (חולין דף כ"ח) ר' אלעזר הקפר ברבי אומר מה ת"ל אך כאשר יאכל את הצבי ואת האיל וכי מה מלמדנו מצבי ואיל מעתה הרי זה בא ללמד ונמצא למד מקיש צבי ואיל לפסולי המוקדשין מה פסולי המוקדשין בשחיטה אף צבי ואיל בשחיטה. וזהו שכתב **רבינו ונאמר בבכור בעל מום וגו'** כי בכור בע"מ מפסולי המוקדשין הוא. ופי' בא ללמד ונמצא למד נמצא אף למד קאמר דבא צבי ואיל ללמד לבכור בע"מ שיאכל בכל השערים ושיאכל בטומאה דהא בצבי ואיל לא שייך בהו קדושה כלל דפסול לגבי מזבח אף בכור אע"פ שבעודו תמים אסור לאכלו בכל השערים ואסור לאכלו בטומאה משנפל בו מום הותר בכל אלו דאיתקש לצבי ואיל. ונמצא אף צבי ואיל למד ממנו שחיטה דאי לאו להכי הוא דאתא לימא קרא הטמא והטהור והיינו למדין שהבכור נאכל בכל השערים ובטומאה ומדקאמר כצבי וכאיל לא אתא אלא לאקושי נמי צבי ואיל לבכור בע"מ לשחיטה מה בכור בע"מ אינו ניתר אלא בשחיטה דהא כתיב וזבחת מבקרך וגו' ובכור בע"מ מכלל בקר וצאן הוא אף צבי ואיל אינן ניתרין אלא בשחיטה. ואע"ג דקיי"ל דחיה בכלל בהמה היא דכתיב זאת הבהמה אשר תאכלו ואמר איל וצבי ולא הוה צריך להיקשא שאני הכא דכתיב וזבחת מבקרך ולא כתיב מבהמתך:

הא למדת וכו'. דייק רבינו לענין שחיטה דלא איתקש צבי ואיל לבכור בע"מ לכל מילי אלא לענין שחיטה בלבד הוא דאיתקש אבל לשאר מילי לא, וכן דייקו רז"ל (בכורות ט"ו) אך כאשר יאכל אי מה צבי ואיל חלבם מותר אף [פסוה"מ] חלבם מותר ת"ל אך:

ובעוף הוא אומר וכו'. דעד השתא בהמה וחיה למדנו עוף מנלן דכתיב אשר יצוד וגו' הקיש עוף לחיה מה חיה בשחיטה שהרי הוקשה לבהמה אף עוף בשחיטה. ואיצטריך למילף בהאי היקשא לאפוקי ממ"ד בגמרא אין שחיטה לעוף מה"ת דגרסינן בפ' השוחט (חולין כ"ז:) א"ר יצחק בר פינחס אין שחיטה לעוף מה"ת שנאמר ושפך את דמו שפיכה בעלמא וכו'. הרי אתה רואה שהפסוק לחודיה אינו מספיק לזה הוצרך ללמוד שחיטה לעוף מהיקשא דחיה ואף דחיה גופה מהיקשא ילפינן לה הא קיי"ל כר' יוחנן דאמר כל התורה כולה הלמד מהיקש חוזר ומלמד חוץ מקדשים:

הלכה ב

והלכות שחיטה בכולן וכו'. פי' אף על גב דילפינן להו כולהו בהיקשא לאו לכל מילי שהרי בהמה וחיה בשני סימנין ועוף בסימן אחד. לזה אמר והלכות שחיטה בכולן אחת

היא ר"ל ההלכות של השחיטה באמת שוה היא לכולן כגון בדיקת סכין וה' דברים ושאר כל הדינין הנכנסים תחת סוג הלכות שחיטה אבל תואר השחיטה בכמותה ושיעורה אינה שוה כמו שבארנו:

לפיכך השוחט וכו'. דברי רבינו מבוארים ופשוטים בכמה מקומות. ולענין אם שח בין שחיטה לשחיטה מה דינו, בזה איכא פלוגתא דרבוותא. יש מי שפסק שצריך לחזור ולברך והאריכו בראיות אבל הרמב"ן ורבינו יונה פסקו שאינו חוזר לברך ולאותן שפסקו שצריך לחזור ולברך צריך תחלה לכסות מה ששחט כבר ואחר כך ישחוט האחרים ויברך. וכבר כתבנו דכל כיוצא בזה במקום דאיכא פלוגתא דרבוותא כל הממעט בברכות הרי זה משובח. ומה שנחלקו בענין שח אם צריך לחזור ולברך דוקא אם שח בענין שאינו מענין שחיטה אבל אם שח בדברים שהם מענין שחיטה לכולי עלמא לא הוי הפסק ואינו צריך לחזור ולברך. אבל אם כששחט היה דעתו על קצת בהמה או חיה או עוף ואחר כך נמלך על אחרים או נזדמנו לפניו לכולי עלמא צריך לברך. ואם בתחלה קודם ששחט שם דעתו שבברכה שמברך פוטר כל מה שיזדמן לפניו קודם כסוי אין צריך לחזור ולברך. ואין שוחטין הרבה בני אדם במקום אחד ואחד מברך לכולם:

הבשר מותר וכו'. לאפוקי ממאן דאמר שנמצא כתוב בקצת שאלות לגאונים שאם שחט והזיד ולא בירך שהבשר אסור קמ"ל דליתא כלל להאי דעתא ואם שחט ולא בירך קודם שחיטה יברך אחר שחיטה:

והרי הוא בכלל וכו'. פשוט בכמה מקומות ולאו זה נדרש בו כמה דרשות בסנהדרין (דף ס"ג):

ומותר לחתוך וכו'. פשוט בפ' השוחט (חולין דף ל"ג:) דתניא הרוצה לאכול מבהמה קודם שתצא נפשה חותך כזית וכו' מסייע ליה לרב אידי דאמר הרוצה שיבריא חותך כזית בשר מבית שחיטתה:

ומולחו יפה וכו'. כך פשוט בגמרא שם. וכתבו רבותינו בעלי התוס' הא דלא הזכיר הדחה בקמייתא כגון דחללי דבי טבחי פי' שהטבח הוא מדיח בית השחיטה מיד אחר גמר שחיטה [וכו']. ויש מי שפירש דנהי דהדחה קודמת אבל הכא משום שהוא חס אם ידיחו יהיה דמו נקרש בתוכו וחיישינן שמא לא יצא ע"י מליחה. ואין זה נראה דהא לא חיישי להכי לחללי דבי טבחי. לכן נראה עיקר דברי התוספות:

הלכה ג

דגים וחגבים וכו'. פשוט שם (דף כ"ז:) דגים דלאו בני שחיטה נינהו מנלן אילימא משום דכתיב הצאן ובקר וגו' את כל דגי הים וגו' אלא מעתה גבי שלו דכתיב ויאספו את השלו

הכי נמי דלאו בשחיטה ומשני התם לא כתיבא אסיפה במקום שחיטה דאחריני. ופירש"י ז"ל הכא כתיבא אסיפה דידהו אצל שחיטת בהמה ומדשני בדבוריה וכתב אסיפה ש"מ דוקא הוא:

ובחגבים הרי הוא אומר וכו'. הקשו על הרמב"ם ז"ל שהביא ראיה להתיר חגבים בלא שחיטה מפסוק ואוסף שללכם וגו' שהרי לדגים אע"ג דכתיב בהו אסיפה אילו לא כתיבא אסיפה גבי שחיטה לא הוה ילפינן לה כמו שכתבנו. וכבר דחה הרשב"א ראיה זו ומצד קושיא זו אומר שלחגבים אין ראיה ברורה. ואפשר דדברי רבינו אסמכתא בעלמא. אבל לגאונים יש ראיה אחרת כתבה רש"י משמם בפ' (השוחט) [אלו טרפות] (חולין סו.) דוק ותשכח. ובתלמוד נתבאר היתרן בכמה מקומות ובפרט בברייתות בפ' דם שחיטה (כריתות כ"א) דתניא בשילהי ברייתא דכל דם לא תאכלו דתני אוציא דם דגים דם חגבים שכולו היתר ואסיקנא מאי שכולו היתר דלא בעי שחיטה:

ומותר לאכלן חיים. ברייתא כלשון רבינו (תוספתא פ"ק דתמורה) אוכל אדם חגבים בין חיים בין מתים. וא"ת הא איכא משום בל תשקצו דהכי איתא בס"פ ר"ע (שבת צ':) רב (הונא) [כהנא] הוה יתיב קמיה דרב והוה מעבר שושיבא אפומיה א"ל רב שקליה דלא לימרו מיכל קא אכיל ליה ועבר משום בל תשקצו, ופירש רבינו יונה דהיתה חיה, יש לתרץ דאין להוכיח משושיבא דהא פלוגתא היא אי הוי טהור או טמא ושמא משום טומאה א"ל. או שמא י"ל דרבינו לא אתא לאשמועינן אלא שאין בהם משום אבר מן החי ולזה משום האי איסורא הוא דפי' רבינו שהם מותרין:

הלכה ה

מקום השחיטה וכו'. בפ' השוחט (חולין כ"ז:) אמר רב (הונא) [כהנא] מנין לשחיטה שהיא מן הצואר שנאמר ושחט את בן הבקר ממקום ששח חטהו. ופירש"י ששח שכופף. חטהו הכשירהו לאכילה וטהרהו. ואקשו להאי לישנא ואוקמוה דשחיטה מן הצואר הללמ"מ. ורב יימר נפק ליה שחיטה מן הצואר מדכתיב וזבחת ממקום שזב [חתכהו] [חתהו] ופירש"י ז"ל מקום שזב דמו. חתהו שברהו כלומר חתכהו. ואקשו נמי להאי לישנא ואוקמוה אהללמ"מ. ותנא דבי ר' ישמעאל יליף לה מושחט אל תיקרי ושחט אלא ושח חט ממקום ששח חטהו, ופירש"י ז"ל ששח שמוציא קול, ואקשו נמי להאי לישנא ואוקמוה אהללמ"מ. ועוד איכא לישני אחריני בגמ' דילפינן שחיטה מן הצואר מקראי אחריני. ונקט מן החי לאפוקי שש נבילות מחיים דלא מהניא בהו שחיטה משום דלא חשיבי חיים:

וכל הצואר כשר וכו'. משנה בפ"ק (דף י"ט:) שכל העורף כשר למליקה וכל הצואר כשר לשחיטה:

כיצד בושט וכו'. פ' אלו טרפות (חולין דף מ"ג:) אמר מרי בר מר (אמר מר) עוקבא אמר שמואל כל שחותכו ועומד במקומו זהו ושט עצמו וכל שחותכו ומרחיב זהו תרבץ הושט אמר להו רב פפי מר לא אמר הכי ומנו רב ביבי בר אביי אלא כל שחותכו ועומד במקומו זהו תרבץ הושט אלא איזהו ושט עצמו כל שחותכו וכויץ. ותפס רבינו לשון רב פפי דהוא עיקר:

עד מקום שישעיר וכו'. שם (דף מ"ד:) למטה עד כמה א"ר נחמן אמר רבה בר אבוה עד כדי שישעיר ופירש"י שיש שם שער שגורדין בסכין מכרס הפנימי:

הלכה ו

שחט למעלה ממקום זה וכו'. פשוט שם אחר מחלוקת רב ושמואל דרב סבירא ליה דתרבץ הושט מקום שחיטה ושמואל ס"ל דלאו מקום שחיטה הוא בתר הכי אתא רמי בר יחזקאל ואמר לא תציתו להני כללי דכייל יהודה אחי משמיה דרב הכי אמר רב ושט נתנו בו שיעור מכלל דתרבץ בושט לאו מקום שחיטה הוא ע"כ:

ושיעור תרבץ וכו'. שם למעלה עד כמה א"ר נחמן עד כדי תפיסת יד. ורבו הפירושים בשמועה זו. שרש"י ז"ל כתב שדעת רבותיו שצריך להניח לצד הראש כשלש אצבעות וארבע וחומרא יתירה היא זו אלא שיש לומר דאיירי בשור הגדול כן פירשו התוס' ושאר כל המינים הכל לפי גדלם וקטנם. והריא"ף פירש כדי תפיסת יד דהיינו שתי אצבעות וכן פירש בה"ג וזהו השיעור כולל לחיה ולבהמה. ורבינו תפס שיטתם דהיינו שתי אצבעות אלא שראיתי מי שפירש בדברי רבינו דשתי אצבעות היינו אצבע ואמה מצד אחד וגודל מצד אחד כנגדם דהיינו דרך השוחט:

ובעוף הכל לפי גדלו וכו'. לאפוקי ממקצת גאונים שכתבו דלא שייך בעוף הגרמה כלל והוכיחו דבריהם בקצת ראיות. ולפי שאין הרב מסכים עמהם וראיותיהם אינם עיקר לא הארכתי בהם. וכתב הריא"ה דקבלה בידו מאחיו דשיעור דושט בעוף מלמעלה כנגדו בקנה משיפוי כובע:

הלכה ז

ואיזהו מקום וכו'. בפ"ק (דף י"ט) והלכתא משפוי כובע ולמטה כשרה דהיינו שייר בחיטי:

עד ראש וכו'. בפ' אלו טריפות תני ר' חייא בר יוסף כל הצואר כולו כשר לשחיטה מטבעת הגדולה עד כנפי הריאה תחתונה אמר רבא תחתונה שהיא עליונה שאני אומר

כל שפושטת צוארה ורועה ובלבד שלא תאנוס. ופירש"י מטבעת הגדולה כר' יוסי בר' יהודה ומחלוקתו בפ"ק נקט לה ומיהו אנן קיי"ל כר' חנינא בר אנטיגנוס דמשפוי כובע ולמטה כשירה דהיינו למעלה מהטבעת. ובהלכות הריא"ף ז"ל ובקנה דקיי"ל מקום השחיטה משפוי כובע ולמטה עד כנפי הריאה התחתונה שהיא העליונה כשמעמידה הטבח ובלבד שלא יאנוס אותה אחר ולא תאנוס היא את עצמה כלומר שלא תאנוס עצמה באונס אלא כשהיא מושכת צוארה כדרכה ותרעה זהו מקום השחיטה ע"כ. ופירש"י התחתונה כשהבהמה תלויה ברגליה דהיינו עליונה כשיאחז הטבח הקנה:

הלכה ח

אנסה הבהמה וכו'. בעיא שם בלשון רבינו ועלתה בתיקו. ופירשו התוס' אנסה הבהמה עצמה שפשטה ראשה יותר מדאי ליטול ירק בבור וכיוצא:

או שאנס וכו'. שם יתיב ר' יוחנן ורשב"ל נפק מלתא מבינייהו אנס בסימנין ושחט פסולה. וצ"ע למה פסק רבינו בזו ספק נבלה כפי הכלל שמסר לנו בפרק ג' שבכל מקום שכתב פסולה דהיא פסולה ודאית דהיא נבילה. ושמא סבירא ליה לרבינו דכל צדדי ספיקי דשייכי בבעיא שייכי בהאי מימרא ולמה נחלוק בבעיא לומר לך (בא) [בזו] ספק נבילה ובזו נבלה אלא ודאי ספוקי תרוייהו ספיקי נינהו. ואם תאמר תלמודא אמאי נסתפק בבעיא ובמימרא פשיטא ליה י"ל דמאי דמספקא ליה לר' חנניה פשיטא ליה לר' יוחנן ולריש לקיש דלר' חנינא מספקא ליה בתרוייהו וחדא מינייהו נקט ולר' יוחנן וריש לקיש פשיטא להו בתרוייהו וחדא מינייהו נקטי. ורבינו ס"ל כר' חנינא דבתרוייהו מספקא ליה ולזה שיתף אותם ביחד. ואפשר נמי לומר דס"ל לרבינו דפסולה דקאמרי ר' יוחנן ור"ל מספק קאמרי שכן יש הרבה בתלמוד ואף בדברי רבינו שנתן כלל בדבריו אנו צריכין לפרש כן בדבריו כמו שנכתוב בפ"ג בס"ד כל שכן בדברי התלמוד. ובמקצת נוסחאות כתוב בהם וניקב במשהו מטרפא שם דקיי"ל שגרגרת שניקבה כשירה היינו דוקא במוקם שחיטה אבל שלא במקום שחיטה אפילו במשהו טריפה:

הלכה ט

וצריך השוחט וכו'. משנה בפ' הכל שוחטין (חולין דף י"ט) השוחט מן הצדדין שחיטתו כשירה. ופירוש המשנה לדעת רבינו דוקא בדיעבד אבל לכתחלה צריך לשחוט באמצע הצואר וזה שלא כדברי רש"י ז"ל שפירש שחיטתו כשירה ואפי' לכתחלה ואיידי דבעי למיתני המולק מן הצדדין תנא נמי השוחט בדיעבד. והתוס' ורבים מהאחרונים הכריעו כדברי רבינו ז"ל ובלבד דלא מספקא ליה אי פגע במפרקת תחלה דאי מספקא ליה הויא ספק נבלה וכך הורו גדולי המורים. ורבינו ז"ל השמיט דין השוחט מן העורף שחיטתו

פסולה ואוקמוה בגמרא בשלא החזיר הסימנין אלא חתך המפרקת עד שהגיע לסימנים דקודם שהגיע לסימנים נטרפה בשבירת המפרקת וכדין השמיטה משום דס"ל כדעת התוס' דהשוחט מן הצדדין דוקא בדיעבד ואפילו החזיר הסימנים גזירה אטו לא החזיר וזה ג"כ שלא כדעת רש"י דס"ל דאפילו בלא החזיר שוחטין מן הצדדין ומאחר דהשוחט מן הצדדין לדעת רבינו הוא בדיעבד ואפילו החזיר שוב לא היה צריך להודיענו דין העורף דפשיטא לן דלא מכשרינן בעורף אלא בהחזיר והרי הוא דומה לשוחט מן הצדדין:

וכמה הוא שיעור וכו'. פשוט במשנה בפ' השוחט (חולין דף כ"ז) דתנן השוחט אחד בעוף ושנים בבהמה שחיטתו כשירה ורובו של אחד כמוהו ואקשינן בגמרא השוחט דיעבד אין לכתחלה לא עד כמה לישחוט וליזיל אי בעית אימא אאחד בעוף ואי בעית אימא ארובו של אחד כמוהו. והוי יודע שיש מן האחרונים שכתבו בעוף סגיא ליה לכתחלה בסימן אחד ונסתייעו מההוא עובדא דההוא עוף דהוה ממסמס קועיה דמא דקא אמרי נבדקיה לקנה ולשחטיה, ולאו סייעתא היא דהתם נמי כדיעבד דמי כיון דאין לו היתר אלא בשחיטת סימן אחד. אבל מדברי הריא"ף נראה דבסימן אחד סגי לכתחלה דכתב ורובו של אחד כמוהו דוקא בדיעבד אבל לכתחלה מיבעי ליה למישחטיה כוליה סימן. נראה שהוא ז"ל מפרש דהני תרי לישני דאיבעית אימא פליגי אהדדי דללישנא קמא דוקיא דהשוחט אאחד בעוף קאי אבל לכתחלה שנים בעוף נמי בעינן, וללישנא בתרא לא קיימא דוקיא דהשוחט אלא ארובו של אחד כמוהו קאי דלכתחלה שוחט אחד שלם בעוף ושנים שלמים בבהמה ובחיה ודכולי עלמא מדאורייתא ברוב אחד סגי בעוף הילכך כיון דלהלין תרי לישני בתקנתא דרבנן קמיפלגי וקיי"ל בשל סופרים הלך אחר המקיל עבדינן כלישנא בתרא דבעוף סגי ליה בסימן אחד לכתחילה זהו דעתו של הריא"ף. אבל דעת רבינו דהני תרי לישני תרוייהו איתנהו דלתרוייהו ודאי בעינן לכתחלה בין בעוף בין בבהמה שני הסימנים מדרבנן ומדאורייתא רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה סגי אלא שהאחד מפרש דוקיא דהשוחט אאחד בעוף ואידך מפרש ליה ארוב אחד כמוהו כדי ליישב לישנא דהשוחט אבל בעיקר דינא לא פליגי דלתרוייהו בעינן לכתחילה שני הסימנים בין בבהמה בין בעוף וכ"כ הרשב"א ז"ל בחידושיו:

ולזה יתכוין השוחט וכו'. מוכח לה רבינו מההוא עובדא דמייתי בירושלמי בההוא דשחט רובא דתרי סימני ואתי למשאל קמי ההוא צורבא מרבנן ואמר ליה למה אתכוונת א"ל לתרוייהו ולא יכילית א"ל שחיטה מיהו כשירה הואי ואת לא תכוין מכאן ואילך משום שצריכה אימון ידים:

ואם שחט וכו'. פשוט במשנה פרק השוחט רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה שחיטתו כשירה ובגמרא יהיב טעמא למלתא בברייתא דתאני בר קפרא זאת תורת הבהמה והעוף וגו' הטיל הכתוב לעוף בין בהמה לדגים לחייב בשני סימנים אי אפשר שהרי הוקש לדגים לפטרו בלא כלום אי אפשר שהרי הוקש לבהמה הא כיצד הכשרו בסימן אחד. ועוד איתא התם דבהמה שנבראת מן היבשה הכשרה בשני סימנים ועוף שנברא מן הרקק הכשרו בסימן אחד ומנלן שנברא מן הרקק כתוב אחד אומר ישרצו המים שרץ נפש חיה ועוף יעופף וגו' אלמא ממיא איברו וכתיב ויצר ה' אלהים מן האדמה כל חית השדה ואת כל עוף השמים אלמא מארעא א"ל מן הרקק נבראו, ופירש"י רקק גרביל"א שיש בה מים ויבשה. ומה שאמור כאן הכשרו בסימן אחד לא לכתחלה נאמר לפי דעת רבינו אלא הכשרו דוקא בדיעבד אבל לכתחלה צריך שני סימנים. וא"ת והרי לגבי בהמה תאני הכשרה בשני סימנים והיינו על כרחך לכתחלה. יש לומר דנקט הכשרה בבהמה אגב רישא דנקט הכשרה בעוף אבל האי כדיניה והאי כדיניה ובגמרא איכא מאן דס"ל דהאי חד דמכשירין דוקא ושט ולא קנה ואידחי וקיי"ל או זה או זה. ובמתני' קתני ר' יהודה אומר עד שישחוט את הורידין ולפי שאין הלכה כר' יהודה לא כתבה רבינו. וכתב הרא"ש דכר' יהודה קיי"ל מדקא אמרינן הזהרו בורידין כר' יהודה ומיהו ר' יהודה דוקא לכתחלה קאמר ורבינו בפירוש המשניות כתב דאין הלכה כר' יהודה ואפשר משום דס"ל דר' יהודה לעיכובא קאמר אבל לכתחלה אפשר דרבינו כר' יהודה ס"ל ומה שלא כתבו כאן משום דלענין שחיטה לא מעכב אלא לענין חששא דלמא אתי בעוף לצלותו שלם. תדע דהרי לר' יהודה אם נקבץ בקוץ בשעת שחיטה שפיר דמי:

הלכה י

שחט האחד כולו וכו'. כלשון המשנה דתנן ואחד וחצי בבהמה שחיטתו פסולה. וכתבו בתוס' דקתני האי בד"א משום דאע"ג דאחד וחצי טפי מרוב שנים אעפ"כ שחיטתו פסולה:

רובו של זה וכו'. יש כאן מקום עיון בדברי רבינו שנראה שדין זה כבר ביאר אותו למעלה באמרו אם שחט רוב אחד בעוף ואם בא להודיענו דהאי רוב סגי כחוט השערה שם במקומו היה ראוי לסיים ולומר ואפילו כחוט השערה יתר על חציו רובו הוא. ועוד נראה לכאורה שבדבריו שכתב כאן יש בהן יתור שמאחר שכתב אע"פ שלא שחט מכל אחד יתר על חציו אלא כחוט השערה כשירה פשיטא דהוי רובו וא"כ למה חזר ופירש כיון ששחט יתר על חציו רובו הוא. וכעין קושיא ראשונה שהקשיתי על רבינו הקשו בגמרא על משנה דהשוחט שהקשו שם רוב אחד בעוף וכו' תנינא חדא זימנא רובו של אחד

כמוהו ותירצו חדא בחולין וחדא במוקדשין ונתנו שם בגמרא צריכות לשניהם. ותימה הוא אם רבינו נקט זה בדבריו. דבשלמא במתני' שייך למימר דדרך התנא לאשמועינן במתני' כל מה דאפשר אבל בדברי רבינו עדיין צ"ע. וליתור דבריו י"ל דאתא לאשמועינן משום דפליגי בגמרא רב ורב כהנא דרב אמר מחצה על מחצה כרוב ורב כהנא אמר דמחצה על מחצה לא הוי כרוב. ובתר הכי אמרינן דכ"ע מחצה על מחצה אינו כרוב וכי אתמר דרב ורב כהנא לענין פסח אתמר. ואוקימנא דבעינן רובא ורובא דמינכר ולפי שהיה עולה על דעתי דרובא דמינכר הוי רוב גדול לזה כתב רבינו דכחוט השערה סגי והכי איתא בת"כ להבדיל בין הטמא ובין הטהור וגו' אין צ"ל בין חמור לפרה והלא כבר מפורשים הם אלא בין שנשחט רובו של סימן לנשחט חציו וכמה בין חציו לרובו כמלא חוט השערה:

הלכה יא

שחט חציו של זה וכו'. משום דאכשרינן בעוף ברובו הוה ס"ד דשני חצאין נפישי מרובו של אחד קמ"ל דרוב אחד בעוף בעינן דוקא. והכי איתא בברייתא (כ"ח:) תניא כוותיה דרב חסדא ב' חצאין בעוף פסול ואין צ"ל בבהמה. ואע"ג דבמתניתין תנן חצי חצי אחד בעוף ואחד וחצי בבהמה שחיטתו פסולה דנראה דוקא חצי אחד בעוף אבל תרי חצאי לא. כבר תירצו התוס' ואמרו ה"ה חצי כל אחד ואגב רוב אחד נקט חצי אחד:

קנה שהיה וכו'. פשוט שם כלשון רבינו ת"ש הרי שהיה חצי קנה פגום והוסיף עליו כל שהוא וגמרו לרוב שחיטתו כשירה. ומה שהאריך רבינו **בלשונו בין שהתחיל**, דבריו בנויים על ההיא דגרסינן בפ"ק (י"ט:) שחט במקום נקב מהו א"ל שחיטתו כשרה שחט ופגע בנקב מהו א"ל שחיטתו פסולה אזל ר' אבא אמרה קמיה דר' אלעזר אזל ר' אלעזר אמרה קמיה דר' יוחנן א"ל מאי שנא א"ל שחט במקום נקב נעשה כמי ששחט עכו"ם וגמר ישראל שחט ופגע בנקב נעשה כמי ששחט ישראל וגמר עכו"ם קארי עליה עכו"ם עכו"ם ופירש"י כל דבריך אתה תולה בעכו"ם ולא דמי בשלמא התם מדהוה ליה לישראל למשחט כולה ולא שחט כי נפקא חיותא בידא דעכו"ם קא נפקא אלא הכא מכדי משחט שחיט מה לי במקום נקב מה לי פגע בנקב:

הלכה יב

כל השוחט וכו'. פשוט שם בפ"ק דחולין (דף ט') גמרא אמר רב יהודה אמר שמואל הטבח צריך שיבדוק בסימנים לאחר שחיטה. ונחלקו הראשונים בבדיקה זו דלדעת בה"ג שצריך לבדוק ג"כ בסימנים עקורים ורוב המורים חלקו עליו דבהמה בחייה לאו בחזקת שנעקרו הסימנים קיימא ולפי זה כל שנתברר לו בודאי שנחתכו רוב הסימנים או רוב

אחד בעוף הרי זו כשירה. וכתבו מגדולי המורים וזה לשונם הבודק בנוצה תפח רוחו ונשמתו מפני שמאכיל נבלות לישראל דאפי' שחט מיעוט לחוד הנוצה קורעת ויוצאה:
שאם לא בדק וכו'. פשוט שם לא בדק מאי ר' אלעזר בן אנטיגנוס משום ר' אלעזר בר ינאי אמר טריפה ואסורה באכילה במתניתא תנא נבלה ומטמאה במשא. ונחלקו המפרשים לענין פסק הלכה שהרשב"א כתב דהלכה כר' אלעזר בן אנטיגנוס דטריפה והריא"ף ז"ל פסק כמתניתא דנבילה. וכן פסק ה"ר אפרים תלמידו וכן היא הנוסחא המדוייקת בדברי רבינו. וממה שכתב **רבינו ונחתך הראש קודם שבדק** ולא כתב אם לא בדק הרי זו נבלה יש ללמוד מדבריו שכל זמן שלא נחתך הראש יש לבדוק ואפי' לאחר זמן מרובה ואין לחוש שמא משהשליכה מידו נתרחב החתך. ויש הוכחה לזה מההיא דגרסינן בפ"ב (דף ל':) רבא הוה בדיק להו גירא לר' יונה בר תחליפא ושחט בה עופא בהדי דפרח. הרי נראה דאין לחוש שמא כשהשליכה מידו פירכסה ונתרחב מקום החתך דאם איתא דחיישינן להכי לא היה ר' יונה שוחט באויר שהיה לו לחוש שמא יפול העוף ברחוק ממנו ובעוד שהולך אליו יהיה מפרכס ויתרחב מקום החתך אלא בודאי מדלא חיישינן להכי נראה דכל זמן שלא נחתך הראש יש לה בדיקה:
ואפילו היה השוחט וכו'. נראה שלמדה רבינו מהאי מימרא דאמר רב יהודה אמר שמואל כל טבח שאינו יודע הלכות שחיטה וכו' ואקשינן מאי קמ"ל כולהי תננהי ומפרקינן לא צריכא ששחט לפנינו:

הלכה יג

שכל בהמה בחייה וכו'. בהאי איסורא פליגי רבוותא. דלדעת רש"י ז"ל האי איסור הוי משום אבר מן החי ובתוס' חלקו עליו במס' ביצה (דף ח') וז"ל פירש בקונטרס בחזקת איסור אבר מן החי ולא נהירא דאם כן למה לי שיודע במה נשחטה כיון דחזינן דמתה אם כן לא שייך בה איסור אבר מן החי דאיסור אבר מן החי לא שייך אלא מחיים. לכן נראה לפרש דבחזקת דלא נשחטה ומשום איסור שאינה זבוחה. וכן כתב הרשב"א ז"ל וז"ל בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת כלומר בחזקת איסור שאינה זבוחה עומדת דרחמנא אמר וזבחת ואכלת שלא תאכל בשר אלא אם כן נשחטה פה בשנים או ברוב שנים ובעוף באחד או ברובו ועד שלא נודע לך שיצאת מיד איסורה בשחיטה מעלייתא באיסורה עומדת הילכך אם לא בדק בסימנין אסורה. ואי אפשר לפרש בחזקת איסור אבר מן החי דכיון שנשחטה בין שחיטה מעלייתא בין שחיטת מיעוט הסימנים הרי יצאה לך מאיסור אבר מן החי:

עד שיודע וכו'. בזה הלשון איכא לספוקי אם כוונת רבינו דוקא בענין שחיטה קאמר דהיינו שיעור השחיטה רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה כדעת רוב המורים או שמא דעתו לכלול נמי עיקור ושאר דיני השחיטה כדעת בעל הלכות גדולות. והמתנהגים על דברי רבינו ראוי לחוש להחמיר:

הלכה יד

באיזה דבר שוחטין וכו'. פשוט בפרק קמא בכל שוחטין בין בצור וכו' בין בקרומית של קנה האגם. פי' עשב הגדל באגמי מים וכשהוא יבש הוא חד וחותך ואין קסמין נבדלין ממנו אבל שאר קנים כשדוחקין אותם קסמין ניתזין מהם וחיישינן דלמא נקבי להו לסימנים:

וכיוצא בהם מדברים החותכים. לאפוקי בדיל ועופרת ומאי דדמי להו:

ולא יהיה בה פגם כלל וכו'. וטעם איסור הפגימה מפני שהיא נוקבת את הסימנים, וראיה לזה ממה שאמרו בפרק קמא (דף י"ז:) אמר רב חסדא מנין לבדיקת סכין מה"ת שנאמר ושחטתם בזה והקשו שם פשיטא דכי ניקבה טריפה בעיא בדיקה וכן אמרו אין שוחטין במגל קציר ובמגירה מפני שהם חונקים ופירוש חונקים נוקבים:

ואפילו היה התלם וכו'. זה מסכים לדעת הריא"ף ז"ל דבפגימה כל דהו טרפינן ליה ואפילו אין הצפורן חוגרת בו והבינו זה מדבריו משום דבגמרא אמרינן רב הונא בר קטינא ארשב"ל ג' פגימות הן פגימת עצם בפסח פגימת אזן בבכור פגימת מום בקדשים. ורב חסדא אמר אף פגימת סכין. ואידך בחולין לא קא מיירי. וכולן פגימתן כמו פגימת מזבח וכמה פגימת המזבח כדי שתחגור בה צפורן. וריא"ף ז"ל השמיט הא דרב חסדא משום דס"ל דהנך דבדקי בשמשא או במיא ורב פפא דבדיק אבשרא ואטופרא פליגי אדרב חסדא דסבירא להו דפגימה כל דהו טרפינן ואפילו אין הצפורן חוגרת בו וכן דעת הרמב"ן ז"ל דפירש דאמוראי נינהו דלמאן דאמר אבשרא ואטופרא בכל פגימה אסרי ואפילו קטנה שבקטנות והוא שתחגור כל שהוא טופרא או בשרא או אפילו חוט השערה הא בלא חגירה כל שהוא כשירה דאין זו אלא דמיא לסאסא ודמיא לסאסא פירש"י שאין בה פגימה אלא שאין פיה חלק. וכן כתב הרשב"א ז"ל ולענין פסק ההלכה קי"ל ככל הנך אמוראי דלעיל דמשמע דפסלי אפילו בפגימה כל שהו ולא מכשרינן אלא דמיא לסאסא בלחוד ודרב חסדא ליתא ואף הריא"ף לא הביא הא דרב חסדא בהלכותיו עכ"ל. ונראה שלזה נתכוין רבינו באמרו ואפי' היה התלם הזה קטן ביותר. אבל מגדולי האחרונים ומכללם הרא"ש ז"ל ס"ל דכל פגימה שתרגיש הצפורן היינו שתחגור בה הצפורן ואיתא להא דאבשרא ואיתא להא דרב חסדא וכלא חדא היא ולפ"ז הא דלא

כתבה הריא"ף בהלכותיו לדרב חסדא לאו משום דלא ס"ל כוותיה אלא כיון דפסק דבעינן לבדוק אבשרא ואטופרא דהיינו חגירת צפורן לא הוצרך לכתוב דרב חסדא דהיא היא, זו היא שיטתו של הרא"ש וכן כתבו מגדולי האחרונים דהני אמוראי דבדקי בשמשא ובמיא לאו משום דלא סבירא להו דר"ח אלא שכל אחד היה בודק לפי מה שהיה סבור שהיא בדיקה יותר יפה אבל אין הכי נמי ששיעור פגימה כדי שתחגור בה צפורן. ולפי זה הדרך אפשר ג"כ לפרש בדברי רבינו שתלם קטן ביותר היינו שתחגור בה צפורן:

הלכה טו

היה התלם וכו'. בפ"ק (דף י"ז:) אמר רבא שלש מדות יש בסכין אוגרת לא ישחוט בה ואם שחט שחיטתו פסולה. מסוכסכת לא ישחוט בה לכתחלה ואם שחט שחיטתו כשרה. עולה ויורדת כנחש שוחט בה לכתחלה. ורבינו פירש בתחלה אוגרת והוא אמרו אבל אם היה התלם בחודו של דבר וכו' כמו שפירש והוא אמרם שם סכין שיש בה פגימות הרבה תידון כמגירה ושאין בה אלא פגימה אחת אוגרת פסולה כו'. ופירש"י ז"ל סכין שיש בה פגימות הרבה תידון כמגירה ואין בה חלוק בין אוגרת ומסוכסכת שאפילו כולה מסוכסכת פסולה דמסוכסכת היינו שאין לפגימה אלא עוקץ אחד ועוקץ השני הוחלק במשחזת ומכשרינן לה לקמן. ואמרינן התם היכי דמי אוגרת היכי דמי מסוכסכת א"ר אלעזר אוגרת משתי רוחות מסוכסכת מרוח אחת:

הלכה טז

כיצד סכין שתבדק וכו'. זה ביאור פשוט בגמרא דאמרינן התם מ"ש משתי רוחות דמורשא קמא מחליש ומורשא בתרא בזע מרוח אחת נמי חורפא דסכינא מחליש מורשא בזע דקאים אירשא דסכינא סוף סוף כי אזלא מחלשא כי אתא בזע כגון שהוליך ולא הביא. ואמרינן נמי התם א"ל רב הונא בריה דרב נחמיה לרב אשי אמרת לן משמיה דרבא מסוכסכת פסולה והאמר רבא מסוכסכת כשירה ל"ק כאן שהוליך והביא כאן שהוליך ולא הביא. ולענין פסק הלכה נחלקו המפרשים בפירוש שמועה זו. כי לדעת רש"י ז"ל וקצת מן המפרשים סבירא להו דלא מכשרינן מסוכסכת ואפילו בדיעבד אלא בשני תנאים שישחוט אותו דרך שאין פגימה ניכרת בו ותנאי ב' שישחוט דרך הולכה צריך שתהיה הפגימה סמוך לראש הסכין ואם ישחוט דרך הובאה שתהיה הפגימה סמוך לקתא לפי שהן סוברין דכל עוקצי הפגימה קורעין הן ואין חותכין בין בפגעו בו בין שהוא יורד ממנו ולפ"ז לעולם היא פסולה אפילו שישחוט דרך הולכה לבד או דרך הובאה לבד מאותו צד שאינה נרגשת כי קורעת נמי בירידה מן העוקץ ולזה אין לה הכשר אלא דקאי ברישא דסכינא והוליך ולא הביא או דקאי סמוך לקתא והביא ולא הוליך לפי שאין לה

כח כל כך לקרוע אבל אם היה בדרך הרוח שהפגימה ניכרת בו אפילו שהיה בראש הסכין או לצד קתא טריפה דיש לה כח גדול לקרוע עור ובשר וסימנין בבת אחת אבל כששוחט ברוח שאין הפגימה ניכרת בו שאז הפגימה תחליש העור והבשר לבד והחד יחתוך הסימנין. אבל אם הפגימה באמצע הסכין הפגימה לעולם אסורה אפילו שחט באותו רוח שאינה ניכרת בו וזהו פירוש דקיימא ארישא דסכינא. ורבא נמי דאמר כשרה כשהוליך ולא הביא דקיימא נמי פגימא ארישא דסכינא ופגימה זו לדעת אלו היא כגון שאין לפגימה אלא עוקץ אחד והשני הוחלק במשחזת ואותו העוקץ שלא הוחלק נשאר זקוף וכשבודק דרך הולכה או הובאה יורד הצפורן על מה שהושחז ואינו פוגע בעוקץ ואינו מרגיש אבל כשחוזר לבדוק בהפך פוגע בעוקץ הזקוף ומרגיש. אבל הגאונים לא חילקו כלל אלא בין עומדת הפגימה בראש או בסוף או באמצע כל ששחט באותו רוח שאין הפגימה ניכרת בו בהובאה או בהולכה כשירה לפי דסבירא להו דלעולם אין הפגימה קורעת אלא בפגעה בסימנין דרך הובאה אם נרגשת בהובאה או דרך הולכה אם נרגשת בהולכה אבל דרך ירידה לעולם חותך ולא קורע ומפרשים דמאי דאמרו בגמרא דקאי אריש דסכינא רצה לומר שהעוקץ עומד לצד הראש ולפי זה כשהוליך והביא פסולה אבל אם הוליך ולא הביא כשרה והוא הדין לדעתם שאם העוקץ לצד קתא אפי' שתהיה הפגימה באמצע אם הביא ולא הוליך כשרה: **והריא"ף** נמי הלך בשיטה זו ולפיכך השמיט ההיא דקיימא ברישא דסכינא ולא כתב אלא ומסוכסכת דקאמר רבא שחיטתו כשירה בשהוליך ולא הביא נראה דלא שנא אי קיימא פגימה ברישא דסכינא או באמצעיתה. ותמה עליו הרא"ש שעכ"פ היה לו לכתוב דקיימא ברישא דסכינא דאף דלא שנא ליה לענין הפגימה אם עומדת בראש הסכין או באמצעיתה עכ"פ היה צריך לכתוב בהלכותיו דקיימא ארישא דסכינא ר"ל שהעוקץ לצד הראש דבזה דוקא הוא דמכשרינן הוליך ולא הביא שאם העוקץ לצד הקתא בכה"ג פסולה ולא מכשרינן אלא בהביא ולא הוליך. ולכאורה נראה שזו היא דעת רבינו אבל הרא"ש כתב והרמב"ן כתב סכין שתבדק בהולכה ולא תרגיש שיש בה פגם וכשתחזור ותבדוק אותה בהובאה תרגיש שיש בה פגם אם שחט דרך הולכה ולא הביא שחיטתו כשירה ואם הביא שחיטתו פסולה. ודבריו נכוחים שאם עוקץ הפגימה היא לצד הראש וכשהוליך אצבעו עליה לא הרגיש בפגימה כלל דבר ידוע הוא כמו שלא הרגיש בה באצבעו כך לא תקרע בסימנין אבל דעת רחוקה היא כיון שזקופה היא מצד אחד היאך לא ירגיש באצבעו כשהוא יורד לתוכה. נראה מדבריו דדעת רבינו דאינו כשר אלא בשלא הרגיש כלל אפילו בשעת ירידה כגון שהעוקץ שלא הושחז אינו גבוה כל כך שכשירד ממנו האצבע לא ירגישנו ולזה אין

חשש כלל אפי' שתהיה באמצע ואפי' למאן דס"ל דפגימה קורעת בדרך ירידה בכה"ג מודה דכל עוד שלא הרגיש באצבעו בשעת בדיקה כן לא תקרע בשעת שחיטה אבל אם העוקץ כל כך גבוה כי כשירד ממנו האצבע ירגישנו ודאי בשעת שחיטה יקרע בירידה ואם היא באמצע ודאי פסולה. זהו דעת הרא"ש בפירוש דברי רבינו אלא שתמה עליו שהיאך יתכן שיהא זה במציאות שכיון שהיא זקופה מצד אחד היאך לא ירגיש באצבעו כשהוא יורד לתוכה ונסתייע הרא"ש להקשות על דברי רבינו דמסוכסכת היא מצד אחד כמו אוגרת משתי רוחות ואוגרת דאמרינן דמורשא קמא מחליש ומורשא בתרא בזע אלמא באוגרת בין בירידתה בין בעלייתה לעולם הוא מרגיש בשני חודי הפגימה וכן במסוכסכת נמי הוא מרגיש בחודה של הפגימה בין בירידתה בין בעלייתה. וקושיא זו אינה עיקר בעיני דהתם דאיכא תרי מורשי על כרחין מעמידין האצבע ביניהם ואז נרגשת הפגימה בהולכה ובהובאה אבל הכא דליכא אלא חד מורשא אפשר הוא שתהיה הפגימה כל כך נמוכה שלא ירגיש בה כשירד האצבע ממנה ולפ"ז אף כשתרד בשעת שחיטה לא תקרע. ודע שאין אנו מכשירין מסוכסכת אלא דוקא בשהרגיש בה השוחט קודם שחיטה ונמצאת פגומה מרוח אחת אז בדיעבד כשירה אבל אם בדק הסכין קודם שחיטה ונמצאת יפה ולאחר שחיטה נמצאת בה פגימה מסוכסכת פסולה בין דקיימא פגימה אריש דסכינא בין דקיימא אקתא ואפילו אמר ברי לי שלא שחטתי אלא בדרך שאין הפגימה ניכרת בו אין שומעין לו דמלתא דלא רמיא עליה דאינש לאו אדעתיה וכן הורו גדולי המורים עכ"ל:

הלכה יז

סכין שפיה חלק וכו'. פשוט בפ' השוחט (חולין דף ל"ב) אמר רבא השוחט בסכין רעה אפי' כל היום כולו כשירה. ופירש"י ז"ל סכין רעה שאין חדודה חותך יפה. והיינו חלקה דנקט רבינו. ומדפירש"י שאין חדודה חותך יפה אנו יכולין ללמוד דחותך הוא אבל אינו יפה ומ"מ בכל פעם הוא חותך מעט כשמוליך או מביא שאל"כ אין לך שהייה גדולה מזו ואפי' שהוא מתעסק בשחיטה מה לי שיגביה ידו וישהה מה לי שיוליך ויביא ואינו חותך כלל וקרוב הבהמה שתחנק ביני ביני. וכ"כ בפירוש גדולי המורים במימרא זו ועוד כתבו שאם אינו חותך אלא לפעמים היו כל השהיות מצטרפות ושחיטתו פסולה ואפשר שלזה נתכוין רבינו דכתב סכין שפיה חלק והרי אינה חדה. ומה רוצה לומר אינה חדה דאינה חדה כלל לא אפשר דזו היא עץ בעלמא אלא ודאי דאינה חדה יפה קאמר דאין חדודה חותך יפה כמו שפירש"י אבל חותכת היא קצת בכל פעם:

הלכה יח

סכין חדה שהושחזה וכו'. פשוט בפרק קמא (דף י"ז:) א"ל רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי דמיא לסאסא מאי א"ל מאן יהיב לן מבשרא ואכלינן. ופירש"י סאסא זקן השבלים שאינו חלק כך סכין שאין פיה חלק אבל פגם אין בה כלל. ובאשכנז נוהגין שלא לשחוט בסכין [הדומה] לסאסא מפני שאין אנו בקיאין בדבר:

הלכה יט

התולש קנה וכו'. שם יתיב רב אחוריה דר' חייא ור' חייא קמיה דרבי ויתיב רבי וקאמר מנין לשחיטה שהיא בתלוש שנאמר ויקח את המאכלת וכו'. ואע"ג דדחי ליה ר' חייא ואמר זריזותיה דאברהם קמ"ל לית הלכתא כוותיה. והקשו בתוס' דהאי קרא בקדשים כתיב ותירצו דדייק מדכתיב לשחוט את בנו ולא כתיב לשחוט את העולה. ונקט רבינו בתולש קנה משום דמהאי ברייתא ילפינן בהדיא דשוחטין לכתחלה בתלוש דתניא בכל שוחטין בין בצור בין בזכוכית בין בקרומית של קנה וכן הוכיח הריא"ף מזו הברייתא דשוחטין בתלוש לכתחלה:

ואם נעצן וכו'. פשוט שם על ההיא מתני' דהשוחט במגל יד דרמינן השוחט דיעבד אין לכתחלה לא בשלמא במגל יד דילמא אתי למיעבד בהך גיסא אלא צור וקנה לכתחלה לא ורמינהי בכל שוחטין בין בצור בין בזכוכית וכו' ואוקימנא מתני' אליביה דרבי דמתני' איירי בתלוש ולבסוף חברו ולפיכך קתני השוחט בדיעבד. ובהלכות הריא"ף בצור ובקנה לכתחלה לא. בתלוש ולבסוף חברו. ולכן הוי יודע דאיכא פלוגתא בין רבוותא אם ביטלו להאי תלוש כשחברו כלומר ששם בדעתו שלא ליטלו משם לעולם מה דינו. איכא מאן דאסר אפילו בדיעבד משום דחשבינן ליה כמחובר מעיקרו וכן היא מסקנת הרא"ש ז"ל. אבל הריא"ף ורבינו מכשירין אפי' כשביטלו היכא דשחט בדיעבד משום שהן סוברין דלעולם אין השחיטה פסולה אלא דומיא דקנה העולה מאליו או אפי' לנטוע כיון שהשריש וכל שאר תלוש ולבסוף חברו כשר בדיעבד וכן פסק הרשב"א ז"ל:

הלכה כ

שחט בהן כשהן מחוברין וכו'. שם היה צור יוצא מן הכותל או קנה עולה מאליו ושחט בו שחיטתו פסולה:

הלכה כא

לקח לחי וכו'. שם (דף י"ח) אמר רבה בר רב הונא שן תלושה וצפורן תלושה מותר לשחוט בהן לכתחלה והא אנן תנן חוץ ממגל קציר והמגירה ושינים והצפורן מפני שהן חונקין ומפרקינן ל"ק הא בחדא הא בתרתי. צפורן אצפורן ל"ק הא בתלושה הא

במחוברת. ופירש"י ז"ל שן תלושה שנתלש הלחי מן האדם או מן הבהמה לאפוקי מחוברת בבעלי חיים. ובתרתי אפי' תלושות מן החי וקבועות בלחי הוו כסכין פגומה שיש הפרש בין זו לזו אבל בחדא כשירה. ואע"ג דאין בה רוחב הא קי"ל היכא דהוליך והביא אפי' בסכין כל שהוא כשירה עכ"ל. ולזה תמצא בקצת נוסחאות אבל בשן אחת הקבועה בלחי שוחטין בה לכתחלה אע"פ שהיא קבועה בו, לאשמועינן דאע"ג דהיא קבועה בו ודמיא קצת למחוברת דכשרה דתלושה ודאי היא כי הלחי דמי לקתא והשן לסכין. וזה שלא כדברי קצת המחברים שכתבו דבשן הקבועה בלחי אפי' אחת אין שוחטין בה לכתחלה ורוב המפרשים ביטלו דבריהם והסכימו לדברי רבינו:

הלכה כב

ליבן הסכין באור וכו'. ראיתי אריות שואגים בנוסחת רבינו. קצתם מצאו בדבריו שחיטתו פסולה וכן כתבה הרא"ש משמו וכ"כ הרבה מגדולי המורים משם רבינו. והרבה ג"כ כתבו משמו שחיטתו כשירה וכן כתבה השר מקוצי משמו וזולתו. ולא יכולתי להכריע איזו היא הנוסחא המדוייקת שבדבריו. אבל הריא"ף ז"ל השמיטה מכל וכל ולא כתבה בהלכותיו משום דהאי מימרא איתא בגמ' ברפ"ק דאמרינן התם א"ר זירא אמר שמואל ליבן סכין באור ושחט בה שחיטתו כשרה שחידודה קודם לליבונה ופרכינן והא איכא צדדין ומפרקינן בית השחיטה מרווח רווח. והשמיטה הריא"ף משום דאמרינן לקמן בפרקין רב יימר אמר אבשרא ואטופרא צריכא ואתלת רוחתא לא צריכא מי לא אמר ר"ז ליבן סכין ושחט בה שחיטתו כשרה שחידודה קודם לליבונה. ואקשינן והא איכא צדדין ומפרקינן בית השחיטה מרווח רווח. ואנן דקי"ל כרב אסי דמצריך אבשרא ואטופרא ואתלת רוחתא א"כ לית לן בית השחיטה מרווח רווח ועל כרחין איכא צדדין וטריפה. ולזה השמיט הריא"ף הא דר"ז. ובשיטה זו עמדו הרשב"א והרא"ה. ואם נוסחת רבינו פסולה זו היא ודאי שיטתו וכן תמצא בפירוש במקצת נוסחאות שכתוב בהן ליבן סכין ושחט בה שחיטתו פסולה צדדין שורפין ונוקבין: **אבל** ה"ר יונה פסק כר"ז דאמר כשרה מדקאמר מי לא אמר ר"ז ולא קאמר דאמר ר"ז אלמא הלכה פסוקה היתה ביניהם ומקשו מינה כמו ממשנה ובריתא. ויש לקיים דר"ז ולקיים דר' אסי דלענין סכין מלובנת מרווח רווח להנצל מכויית הליבון שאין מתפשטת לצדדין אבל מורשא דסכין יוצאה ומתפשטת בצדדי השחיטה וקורעתם. ומה שלא השיבו כן משום שנראה להם דבר פשוט וקל להבין חילוק זה ולא חשו להשיבו. עוד יש לחלק דשאני התם שיודע שהסכין מלובן ומכוין שלא יטנו לצדדין אבל פגימה שבצדדין אם לא יבדוק תחלה פעמים שיש פגימה ואינו יודע ולא יזהר מלהטות וכ"כ הראב"ד דעד כאן לא שרי

ר"ז אלא בדיעבד אבל לכתחלה לא לפיכך צריך בדיקה אתלת רוחתא שאין סומכין על זהירותו אפי' הוא אומר אני אשחוט ולא אטה כדרך שאמרו ובמוקדשים לא ישחוט שמא נגע בבשר וכל שכן כאן שאין יודע שיש שם פגימה שאינו נזהר מלהטות ואפי' בדיעבד אם לא בדק אתלת רוחתא פוסלין אותה שמא הטה א"כ נמצא לפ"ז שהלכה כר"ז דאיתא לדר"ז ואיתא נמי לדרב אסי. וכן היא מסקנת הרא"ש ז"ל ואם נוסחת רבינו כשרה ודאי זהו טעמו. ורבותינו בעלי התוס' למדו מדר"ז דין אחד והוא שאם בשעת שחיטה אתרמי נקב בושט כנגד מה ששחט טריפה מדאמרינן והא איכא צדדין משמע דבעי למיסר משום צדדין דכאן י"ל דצדי הסכין כשנכנס תוך החתך קודם שתשחוט רוב הסימנין היא שורפת מה שכנגדם אי לאו דבית השחיטה מרווח רווח וה"ה דאם אתרמי שום נקב אפילו כנגד מה שנחתך כבר ר"ל מהחיתוך ולמעלה דודאי היא טריפה. ודוקא בושט שייך הא דבקנה לא שייך כלל דאי קודם רובו לא גרע מחצי קנה פגום ואי אחר רובו כשר ועוד דקנה לאו נקיבתו במשהו:

סכין שצדה וכו'. בפ"ק במתני' (דף ט"ו) דתנן השוחט במגל יד בצור ובקנה שחיטתו כשרה ופי' מגל יד הוא שפירש רבינו שצדה האחד מגל וצדה האחד יפה. ואמרינן בגמ' השוחט דיעבד אין לכתחלה לא בשלמא במגל יד דילמא אתי למיעבד באידך גיסא. ודקדקו המפרשים מסוגיא זו דסכין דיש בה פגימה אסור לשחוט בה לכתחלה ואע"פ שנזהר ממנה שהרי כאן אנו גוזרין רוח אחת משום חבירתה כ"ש שיש לגזור באותו רוח עצמו אבל אם עשה בה היכר כגון שכרך עליה מטלית או שעוה או משיחא (פי' חוט) מותר לשחוט בה דהא עביד היכר וכן היא מסקנת הרשב"א והרא"ה דאינו דומה למגל יד לפי שמגל יד כלי שצורתו כך לעולם ואפשר שיבא לטעות בו אם נתיר לכתחלה אבל כאן שהוא לפי שעה ויש בה היכר לא אתי למיטעי. ויש אוסרין לכתחלה אפי' ע"י היכר זה כגון מטלית או שעוה או משיחא דלעולם חיישינן. ומיהו אפי' לדעת האוסרין התירו ביו"ט משום דלא אפשר וכן למדו מכאן שסכין שיש לה שתי פיות לא ישחוט בה עד שיבדקנה משתי צדדיה:

הלכה כג

השוחט צריך לבדוק וכו'. שם (דף י"ז:) א"ר חסדא מנין לבדיקת הסכין מן התורה שנאמר ושחטתם בזה שמע מינה שאול בדק להם סכין. ואמרינן התם במערבא בדקי לה בשמשא פי' נותנין את הסכין בשמש ורואין בחודה. פירוש אחר מעמיד חודה בשמש למעלה ומסתכל בצלה של סכין ואם יש פגם בסכין ניכר הוא בצל שהחמה נכנסה בפגם. בנהרדעא בדקי לה במיא פי' הופך חודה למטה ומוליכה על פני המים ונוגעה מעט ואם

יש פגם בה עוקץ הפגימה עושה כמין חריץ במים בהליכתה. פירוש אחר הופך חודה למעלה ואוחזה בידו משופעת ומטיף על חודה באצבעו אם יש פגם נופלין שם. ושם הוזכרו שאר בדיקות. ואמרינן תמן א"ר פפא צריכה בדיקה אבשרא ואטופרא ואתלת רוחתא, ורב יימר פליג על ר"פ ואמר אבשרא ואטופרא צריכא ואתלת רוחתא לא צריכא וקי"ל כר"פ דצריכא אבשרא ואטופרא ואתלת רוחתא. וכתב הרא"ש והלכתא צריכא אבשרא ואטופרא ואתלת רוחתא, אבשרא בשביל הושט שהוא רך, ואטופרא בשביל הקנה שהוא קשה, ואתלת רוחתא לפי שאפשר שיש בצד הסכין דבר שבולט ממנה ואינו מרגיש בו כשבודקה על חודה ואותה בליטה קורעת הסימנין מן הצדדין ולא אמרינן בעת השחיטה מרווח רווח לענין פגימה שהיא בצדי הסכין הילכך צריך לבדוק בהולכה ובהובאה על חודה בבשר ואחר כך בהולכה והובאה בצפורן דאינו מרגיש יפה ביחד בבשר ובצפורן וכן משני צדי הסכין והם שנים עשר בין הכל ואסמכתא ושחטתם בז"ה עכ"ל. ודקדק רבינו במש"כ מוליכה ומביאה דקאי אסכין דצריך להביאה ולהוליכה על האצבע ולא האצבע על הסכין והטעם מפני שהבדיקה צריכה להרגש גדול ואם האצבע הולך ובא אפשר שתבטל קצת מהרגשתו בהיותו עסוק בתנועה ולכן צריך שהאצבע יהיה נח עומד במקומו בלתי מתנועע ואז תהיה הרגשתו שלימה בלי שיצטרף עליה שום מעיק ולכן צריך ישוב גדול וזריזות גדולה ויראת חטא לבדיקת הסכין ושלא יסיח דעתו לדברים אחרים בעודו בודק. וראיתי כתוב שזקן שהפליג בזקנה או חולה שנחלשו קצת הרגשותיו וכן אם הוא מרתת בידו שאסור לבדוק הסכין שמא חסר לו כח ההרגש וכ"ש מי שהוא מטורף הדעת דכל אלו אין הרגשתם שלימה. וכתב הראב"ד שצריך לשנות הצפורן אחר קצת בדיקות שמא נפגמה הצפורן בחודו של סכין ואולי יש פגימה בצדדין ולא ירגיש בה מפני שעוברת בתוך פגימות הצפורן:

הלכה כד

וצריך לבדוק כן וכו'. בפ"ק (דף י') איתמר השוחט בסכין ונמצאת פגומה אמר רב הונא אפילו שבר בה עצמות כל היום כולו פסולה דחיישינן שמא בעור נפגמה ורב חסדא אמר כשרה אימור בעצם דמפרקת נפגמה ואמרינן התם והלכתא כר"ה בשלא שבר בה עצמות. וטעמיה דר"ה דאע"ג דבדק הסכין קודם שחיטה והיתה יפה ולא בדקה אחר שחיטה מיד אפילו שבר בה עצמות בין שחיטה לבדיקה אחרונה דאיכא למתלי בעצמות אפ"ה פסולה דחיישינן שמא בעור נפגמה ונמצא שלא נשחטו הסימנין אלא נקרעו שהפגם קורע ורחמנא אמר וזבחת, ומוקמינן בהמה בחזקתה דאיהי בחזקת איסור קיימא ולעולם לא נפקא מהאי איסורא עד שיודע לך שנשחטו הסימנים בסכין בדוקה

ולפיכך אליביה דרב הונא כל שנמצאת פגומה אע"פ ששבר בה עצמות אי נמי שנאבדה הסכין קודם שבדק פסולה. ופסק התלמוד והלכתא כוותיה דר"ה בשלא שבר בה עצמות דכיון דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת ואתיליד ריעותא בסכין הרי היא בחזקת איסור דכמאן דאתיליד ריעותא בבהמה דמי ואע"ג דאיכא למתלי במפרקת תלינן בעור משום שאינו חותך בכח במפרקת אלא לפעמים אחר שחיטת הסימנים והורידין נוגע בסכין במפרקת אבל בעור דהוא מוליך ומביא תלינן ביה ול"ש עור בהמה ול"ש עור עוף בכולהו איכא למתלי דבהו איפגים סכין. ויש מגדולי המורים שכתבו בהאי דפסלינן משום פגם דאשתכח בתר שחיטה דוקא אי אשתכח האי פגם בחודו של סכין אבל אי אשתכח האי פגם בצדי הסכין לא מיפסלא שחיטה בהכי וסמכינן אמאי דאמר רבי בית השחיטה מרווח רווח. וסברא זו דחויה היא לא (קא) מיבעיא למאן דפסק דאידחיא ההיא דבית השחיטה כו' מההיא דרב אסי דבדיק אבשרא ואטופרא ואתלת רוחתא אלא אפילו למאן דפסק דביה"ש מרווח רווח כבר כתבנו שזה דוקא בסכין מלובנת אבל לענין מורשא דסכינא לא רווח וכמו שבירנו למעלה א"כ אין הפרש בין נמצאת הפגימה בחודו של סכין או בצדדין בכל ענין טרפה וכן הוא דעת רבינו שכתב וצריך לבדוק כן אחר שחיטה, מדאמר כן, ש"מ דכל דמעכב קודם שחיטה פוסל אחר שחיטה. ובהשגות א"א כבר הסכימו חז"ל שא"צ אא"כ שוחט אחריה וכו' עד אחר ששחט עכ"ל ז"ל. ודברי רבינו עיקר דכל עוד דאמרינן טעמא דר"ה משום דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת ופסק תלמודא כוותיה בשלא שיבר בה עצם דכל דאתיליד ריעותא בסכין כמאן דאתיליד ריעותא בבהמה דמי עדיין היא אסורה כל זמן שהסכין לפנינו עד שיודע לנו במה נשחטה. אבל אם נאבדה סומכין על בדיקה ראשונה ומוקמינן סכין בחזקתה וכן יש הרבה דברים שכשהם לפנינו לא מוקמינן אחזקה וכשאינם לפנינו מוקמינן אחזקה וכן היא מסקנת הרשב"א שכתב בדק הסכין ושחט צריך לבדוק אחר שחיטה אע"פ שהסכין בחזקתה עד שיודע בודאי שנפגמה אין סומכין על חזקה זו כל שהוא לפנינו פעמים שהוא נפגם בעור והוא לא ידע, וכן היא מסקנת רש"י ורבותינו בעלי התוס' כדעת רבינו. ומה שהקשה עליו שלא אמרו בתלמוד כו' אלא השוחט ונמצאת וכו', לא קשיא מידי, כי מה שלא הזכירו בעלי התלמוד צריכות לבדיקת הסכין כמו לסימנין דכל שכן הוא אם בסימנין דרוב בני אדם נזהרין ונזכרים לשחוט (ולבדוק) [כראוי] ומילתא דעבידא לאיגלויי אצריכו לבדוק כ"ש (בדיקת) [פגימת] סכין דאינו ברשותו של אדם ולא עביד לאיגלויי כ"א ע"י בדיקה וחפוש שצריך לבדוק ולהוציא [הבהמה] מחזקתה הראשונה:

לפיכך השוחט בהמות רבות וכו'. שם הוה עובדא וטרף רב יוסף תליסר חיותא ואוקימנא תמן דרב יוסף ס"ל כר"ה ופסיל אפילו בקמייתא וכן רב כהנא מצריך בדיקותא בין כל חדא וחדא דס"ל כר"ה ולמפסל בקמייתא, וכ"כ רש"י דאע"ג דמשנינן לאוקמה אליבא דר"ח ולאכשורי בתרייתא ר"ל כדי שיתקננה להכשיר האחרונות וגם הראשונה כשירה ההוא שינויא דחייה בעלמא הוא אבל ר"כ כר"ה קאמר למפסל בקמייתא כדאוקימנא לעיל דהלכתא כוותיה והשוחט אפילו בהמה אחת צריך לבדוק הסכין אחר שחיטה, ואם שחט הרבה ולא בדק בינתים ואח"כ נמצאת פגומה אף הראשונה אסורה עכ"ל. ודקדק רבינו **במ"ש שאם לא בדק (בראשונה) וכו'** ולא כתב ואם לא בדק לאשמועינן שאם אדם רוצה להעמיד סכין על חזקתה ולומר איני בודק עד שאשחוט כולם ואח"כ אבדוק ואם נמצאת פגומה אפסול כולם הרשות בידו שלא הצריכוהו לבדוק הסכין בין כל אחת ואחת אלא משום עצה טובה שלא יבא לידי הפסד ואם לא חס על ממונו ולא קפיד לעצמו לא קפדינן ליה, וזה דקדק רבינו באמרו שאם לא בדק (כלום) [כלומר] אע"פ שאמרתי צריך לאו מן הדין אלא עצה טובה היא דקאמינא שאם לא בדק כו', שאם לא כן היה לו לרבינו לכתוב צריך לבדוק ואח"כ יאמר ואם לא בדק אבל מדקאמר שאם, עצה טובה הוא דאשמעינן, וכן כתבו בפירוש הרבה מגדולי המורים שהרשות בידו להניח הבדיקה עד שישחוט כולם דלא דמי לתחילת שחיטה דאינו יכול לשחוט על סמך שיבדקנו דהתם אין הסכין בדוקה ואם נאבדה קודם בדיקה או התרשל ולא בדקה ששחיטתו פסולה ונמצא אוכל נבילה משא"כ כאן דהסכין בדוקה כבר דאפילו נאבדה ולא בדקה אחר שחיטה כשרה ואפילו שחט הרבה וכמו שאכתוב לקמן בס"ד. ומיהו כתב הרשב"א דאין ראוי לעשות כן דשמא תמצא פגומה ויבא לעבור על לאו דבל תשחית:

הלכה כה

בדק הסכין ושחט בה וכו'. שם והלכתא כר"ח בששבר בה עצמות משום דאמרינן בגמרא דלר"ח אפילו בשלא שבר בה עצמות ונמצאת פגומה כשרה דילמא בעצם דמפרקת איפגים לאחר שנגמרה שחיטתו משום דס"ל דכיון דהאי ריעותא בסכין הוא דאתיליד ולא בבהמה וסכין היתה בחזקת בדוקה מוקמינן לה בחזקתה ותלינן להקל דלבתר שחיטה איפגים במפרקת ופסק תלמודא דהלכתא כוותיה בששבר בה עצמות דבכה"ג כי נמצאת פגומה לאו ריעותא היא כלל דעצם ודאי פוגם, ומדפסק תלמודא כוותיה דר"ח בששבר בה עצמות שמעינן מינה דהיכא דנאבדה הסכין קודם שחיטה נמי כשירה. ובפסק זה נחלקו חכמי ישראל, י"א דה"ה נמי בשנגע ודאי בעצם המפרקת דדמי

לשבר בה עצמות וכן (הוא) הורה הלכה למעשה ר' יהודה בר קלונימוס ז"ל להדיח הדם מן המפרקת ונמצא חתך בעצם המפרקת שהסכין נכנס שם והתיר, וכן כתבו משמיה דרבינו שמריה דהתיר, ואע"פ שנראה שדין זה קולא גדולה נפק מיניה חומרא שאם שחט בהמות הרבה ולא בדק הסכין בין כל אחת ואחת ונמצאת מפרקת של אחת מהן חתוכה בסכין ואח"כ נאבדה הסכין או ששבר בה עצמות כל מה שנשחטו אחריה פסולין דכל עוד דס"ל דעצם דמפרקת פוגם כמו [שאר] עצם או עצים ודאי כולן פסולות בר מקמייתא, אבל אם היינו אומרים דעצם דמפרקת לאו פוגם הוא וכשנמצאת הסכין פגומה היינו פוסלין אותה היינו מקילין בשנאבדה קודם בדיקה או בששבר בה עצים אע"ג דנמצאת המפרקת חתוכה ואע"פ ששחט אחריה הרבה. אבל מגדולי המורים הרמב"ן והרשב"א ס"ל דלעולם בעצם דמפרקת לא אזלינן בה לקולא אלא לחומרא לעולם שכל שנגעה ודאי בעצם דמפרקת אסורה דלא פסקינן הלכתא כר"ח אלא בששבר בה עצמות דוקא ואין להקל אלא בעצמות דוקא ולא בעצם דמפרקת ואם שחט בהמות הרבה ונמצאת עצם דמפרקת של אחת מהן חתוכה ונאבדה הסכין או ששבר בה עצמות כל מה ששחט משם ואילך פסולות שכשנגע הסכין במפרקת נאבדה חזקתה של סכין וזה תלוי בדקדוקי הסוגיא שנאמרה שם. ונראה דדעת רבינו במ"ש ושבר בה עצם או עץ וכיוצא בהם ואח"כ מצאה פגומה, דדוקא עצם או עץ שהם קשים לאפוקי עצם דמפרקת שהוא רך דאפילו ידענא בודאי שנגעה ונמצאת פגומה שחיטתו פסולה דאמרינן בעור נפגמה דמפרקת לאו עצם קשה הוא, וכ"כ ה"ר יונה דכי מכשרינן כששבר בה דבר קשה מאד כגון עצים ועצמות וכיוצא בהם דיש לתלות בהם אבל אם שבר בה דברים רכים אם נמצאת פגומה אח"כ יש לחוש כי בזה לא נפגם אלא בעור הבהמה והשחיטה פסולה מספק עכ"ל ז"ל, ולזה נתכוין רבינו ז"ל. ובמה שסיים שחזקת הסכין שנפגמה בדבר הקשה ששבר בה שנראה מיותר בדברי רבינו, לזה אני אומר דלא ס"ל לרבינו מה שאמרו המחמירים שאם שחט בהמות הרבה ונמצאת דנגעה בעצם של מפרקת של אחת מהן ונאבדה הסכין או ששבר בה עצמות דאבדה חזקתה וכולן פסולות מההיא ואילך, אלא דעת רבינו היא דלעולם מוקמינן לה אחזקתה קמייתא ולא יצאה מחזקתה ראשונה עד שיודע לנו בודאי שנפגמה בשעת שחיטה שיותר חזקה היא שתפגם בשבירת העצמות ולא במפרקת ולזה נתכוין רבינו באמרו שחזקת הסכין שנפגמה בדבר הקשה ששבר בה וה"ה לנאבדה כמו שכתבנו וכ"כ הרא"ש וז"ל ויש מגדולי המורים שהחמירו ואמרו שאם נגע במפרקת הראשונה ולא בדק הסכין ונאבדה אחר שחיטת השניה דחיישינן שמא בעצם דמפרקת הראשונה איפגים ולא מסתברא דבנגיעה כל שהו שנגעה במפרקת איפגים דלא שכיח

דפגים ולא מחזקינן ריעותא. ואע"ג דרש"י ז"ל כתב השוחט אפילו בהמה אחת צריך לבדוק אחר שחיטה היינו לכתחלה אי איתא קמן דליבדקה אבל אם נאבדה לא תלינן ריעותא עכ"ל ז"ל. ולזה הסכים ה"ר זרחיה הלוי ובעל העיטור וכן נראה דעת רבינו ז"ל. ודע דלאו דוקא שבר בה עצמות דה"ה דאם נפלה הסכין על חודה לארץ ונמצאת פגומה דתלינן דפגמה בההיא נפילה, וכתב רבינו יונה מעשה בטבח שנפלה הסכין מידו אחר שחיטה קודם שתבדק ונמצאת פגומה ולא היו יודעין אם נפלה מחודה או מהצדדין ואסר הבהמה כי שמא מן הצדדין נפלה ולא נפגמה מחמת נפילה אלא בעור נפגמה ומאחר שאין לנו במה שנתלה והסכין לפנינו ונולד בה ריעותא בחזקת איסור עומדת עד שיודע וכו' עכ"ל ז"ל. ונראה דה"ה בשכסה בסכין בחודה ונמצאת פגימה בראש הסכין דתלינן להכשיר. ויש מי שכתב דהא דתלינן דנפגמה הסכין בעצם דוקא אם יש באורך הסכין חוץ לפגימה שיעור שחיטה דהא בהמה לא איתרעאי אלא הסכין. אבל אם אין שם שיעור שחיטה אין תולין אלא בעור הבהמה והרי היא בחזקת ספק נבלה, וחומרא יתירא היא זו דבכל ענין התיר התלמוד בששבר בה עצם וכן היא דעת רבינו:

וכן אם פשע וכו'. כבר כתבתי למעלה דמדאיפסקא הלכתא כר"ח בששבר בה עצמות שמעינן מינה דאם נאבדה הסכין אחר ששחט קודם שבדקה דכשרה דכיון דאפילו בנמצאת פגומה מכשרינן לה בששבר בה עצמות משום דס"ל דכה"ג לא מקריא ריעותא כ"ש בשנאבדה או פשע ולא בדק דליכא ריעותא כלל. ומיהו כל דאיתא לסכין לקמן בדקינן לה וכמו שאמרו הגאונים במי ששחט ואין ידוע מה טיבו דאע"ג דקי"ל רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן אפ"ה כל דאיתיה קמן כיון דאיכא למיקם עלה דמלתא בדקינן ליה ובדיקת סכין דכוותה אבל שבר בה א"נ נאבדה דליכא למיקם עלה מעמידין אותה בחזקת בדוקה, וזו היא דעת רבינו ז"ל שאע"פ שמצריך לבדוק הסכין, בנאבדה או שבר בה עצמות מכשיר. וכן היא מסקנת הרא"ש ז"ל דכתב וז"ל והיכא דבדק הסכין תחלה ונאבדה הסכין קודם שבדקה אחר שחיטה שחיטתו כשירה ולא חיישינן שמא בעור נפגמה ולא שייך הכא למימר בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה דכיון דלא חזינן ריעותא בסכין ודאי נודע לנו במה נשחטה ואפילו שחט כמה בהמות זו אחר זו כולן כשירות דלא תלינן לא בעור ולא במפרקת כל עוד דלא חזינן ריעותא בסכין, תדע לך דקי"ל רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ולא אמרינן סמוך מיעוטא דאין מומחין לבהמה בחייה בחזקת איסור וכו' כיון דמיעוטא דאין מומחין לא שכיח ודאי נודע לנו שנשחטה כראוי ויצאה מכלל איסור הכא נמי כיון ששחט בסכין בדוקה לא שכיח שתפגם בעור או במפרקת ובודאי נשחטה יפה ויצאה מכלל איסור עכ"ל. ודע

שכל זה אינו אלא כשבדק הסכין מתחלה ונמצאת יפה ואח"כ נאבדה או שבר בה עצמות אבל בשלא בדק קודם שחיטה ונאבדה או שבר בה עצמות אחר שחיטה פסולה. וזהו שכתב רבינו וכן אם פשע וכו' דקאי אמאי דקאמר בתחלת דבריו בדק הסכין דבבדק דוקא עסקינן. והוכיח זה הרשב"א ז"ל מדאמרינן גבי ישראל מומר אוכל נבלות לתאבון אי דבדק סכין ונתן לו אפילו לכתחלה שחיט ואי דלא בדק סכין ונתן לו אי איתה לסכין ליבדקה ואי דליתה לסכין מנא ידעינן וכי אחרים רואין אותו מאי הוי דילמא בסכין פגומה שחט ואע"ג דלא שביק היתרא ואכיל איסורא מכיון דאינו מחזר אחר סכין בדוקה אלא ששוחט בכל סכין הבא לידו חיישינן לסתם סכינין שמא היא פגומה. ומיהו כתב הרא"ש ז"ל ויראה טבח שיש לו סכין מיוחדת לשחיטה ומקום מיוחד שמצניעה שם תמיד בחזקת בדוקה עומדת ואם שחט בלא בדיקה ונאבדה שחיטתו כשרה עכ"ל. וה"ה לששבר בה עצמות. ועוד כתבו מגדולי המורים וז"ל והיכא שבדק הסכין והניחה יום או יומים ושחט בה אח"כ אפילו מאה בהמות ושוב שבר בה עצמות ונמצאת פגומה נראה דכולן מותרות דתלינן בעצמות ע"כ לשונם:

הלכה כו

כל טבח וכו'. בגמרא (דף י"ז:) אמרו א"ר חסדא מנין לבדיקת הסכין מה"ת שנאמר ושחטתם בזה ואקשינן פשיטא דכי ניקבה טריפה דבעיא בדיקה ומהדרינן בדיקה לחכם קאמרינן כלומר ממה שאנו רואין שהוצרך שאול לתת להם סכין בדוקה למדנו שצריך החכם לבדוק. וכתב הראב"ד ז"ל שהטעם שהצריכו בזאת המצוה לחכם יותר ממצות אחרות כגון עשיית ציצית ותפילין מפני שצריך לפנות המחשבה היטב בשעת הבדיקה כדי שירגיש בפגימה שהרי אנו רואין שפעמים יבדוק האדם הסכין ולא ימצאנה פגומה ויחזור אח"כ ויבדוק וימצאנה פגומה אין זה כי אם רוע לב שפנה לדברים אחרים ומפני שצריך עיון גדול והוי כמו הוראה חששו לזה משום כבודו של חכם. נמצא עתה לפי דבריו דתרתי אית בה משום כבודו של חכם כמו שאמרו בגמ' לא אמרו להראות סכין לחכם אלא מפני כבודו של חכם. ועוד משום שיש בו תועלת גדולה בדבר שירגיש החכם הפגימה כי אין כמוהו מי שיוכל להזהר בדבר. ויראה שלזה נתכוין רבינו באמרו לפי שסומך על עצמו וכו'. וכל זה היה בזמנם אבל עתה אין בדיקת סכין לחכם וכ"כ הרא"ש ז"ל והאידנא שאין מראין סכין לחכם כי בימיהם היו הקצבים שוחטין בעצמם כדאמרינן האי טבחא דלא סר סכיניה וכו' והשתא נהגו בכל גלות ישראל שאין מאמינין לקצבים וממנים אנשים ידועים על השחיטה ועל הבדיקה ולהם מחלו חז"ל את כבודם כי הם זריזים וזהירים ומתוך כך נתבטלה בדיקת החכם לגמרי אף לאדם השוחט בביתו עכ"ל.

ואע"פ שנתבטלה לגמרי עדיין קצת לחלוחית נשארה והוא כשהחכם עובר והטבח בודק הסכין נותנה לחכם לבודקה. ורבינו שכתב כל טבח שלא בדק וכו' לפי דין התלמוד כתב כן:

ומ"ש אם נמצאת יפה ובדוקה מנדין אותו וכו'. כך פשוט בפ"ק (דף י"ח) א"ר הונא האי טבחא דלא סר סכיניה קמי חכם משמתינן ליה רבא אמר מעברינן ליה ומכריזין אבשריה דטריפה ואמרינן ל"ק כאן בשנמצאת סכינו יפה כאן בשלא נמצאת סכינו יפה.

ומ"ש רבינו אם נמצאת פגומה מעבירין ומכריזין על כל בשר ששחט שהוא טריפה. כלשון התלמוד אמרה אבל שם וכאן צריך לפרש דהאי טריפה לאו בדקדוק אתמר אלא הכוונה בו אסורה דהרי כשנמצאת הסכין פגומה נבלה היא דקי"ל כר' ישבב דאמר כל שנפסלה בשחיטה נבלה היא אלא ודאי אסור קאמר ודכוותה גבי נקובת הושט ופסוקת הגרגרת דהוו נבלות ומני להו במתני' בטריפות ופריש בגמרא מאי טריפות אסורות. אבל צ"ע למה לא פסק רבינו כרבינא דאמר היכא דלא נמצאת סכינו יפה ממסמסינן ליה בפרתא ר"ל שמלכלכין אותו בשר בפרש כדי להמאיסו שלא ימכר אפילו לנכרים. ונראה דקי"ל כוותיה דהוא בתרא וכן הביאוה לפסק הלכה הרבה מגדולי המורים:

הלכה כז

כמה הוא אורך הסכין וכו'. פשוט במשנה בפ' השוחט (חולין דף ל') דתנן היה שוחט והתיז שני ראשים בבת אחת וכו' בד"א בזמן שהוליך ולא הביא או הביא ולא הוליך אבל אם הוליך והביא אפי' כל שהוא. ולקמן נבאר דעת רבינו דמה שהצריכו במתני' הולכה והובאה דוקא להתיז את הראש ממש אבל בלא התזת הראש אפילו כל שהוא שוחטין, ולזה לא כתב כאן רבינו בד"א בשהוליך והביא נראה דדעתו לפסוק היכא דשחט בלא התזה דאפילו בכל שהוא לא בעינן הולכה והובאה וכמו שנבאר דעתו בס"ד. ויליף לה רבינו מהאי מתני' מדבעינן בהתיז את הראש הולכה והובאה לכל שהוא מכלל דבלא התזה לא בעינן הולכה והובאה ואפילו בכל שהוא ואפי' באיזמל וכו' ופריש בגמרא רב מנשה באיזמל שאין לו קרנים. **ומה שאמר רבינו וכיוצא בו**, לאסור מחט דמבזע בזע דהוה ליה כאיזמל שיש לו קרנים. וה"ה למחטא דאושכפי דאסירא. ויש מי שרצה ליתן חילוק בין עוף לבהמה ואמר דלא אמרינן כל שהוא אלא בעוף אבל בבהמה לא, ואין כן דעת רבינו ז"ל:

הלכה כח

ומתי שוחטין וכו'. מתני' (דף י"ג) כלשון רבינו דתנן השוחט בלילה וכן הסומא ששחט שחיטתו כשרה. ופרכינן בגמרא השוחט דאיעבד אין לכתחלה לא ורמינהי לעולם

שוחטין בין ביום בין בלילה א"ר פפא כשאבוקה עמו וה"ה לסומא ששוחט לכתחלה כשאחרים עומדים עליו ואם שחט לבדו בדיעבד שחיטתו כשרה ובתנאי שיבדקו אחריו הסימנין:

הלכה כט

השוחט בשבת או ביוה"כ וכו'. מתני' בפ"ק (דף י"ד) השוחט בשבת או ביוה"כ אע"פ שמתחייב בנפשו שחיטתו כשירה ואוקמוה בגמרא דמתני' ר' יהודה כלומר דמתני' דקתני שבת ויוה"כ לאקושינהו אתא שבת דומיא דיוה"כ מה יוה"כ אסור באכילה דהא יום עינוי הוא אף ביום השבת כמו כן אסור באכילה באותו יום עצמו וזה ודאי לא אתיא אלא אליבא דרבי יהודה דמבשל דתנן המבשל בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל דברי ר"מ ר' יהודה אומר בשוגג יאכל למוצ"ש במזיד לא יאכל לעולם ר' יוחנן הסנדלר אומר בשוגג יאכל למוצ"ש לאחרים ולא לו במזיד לא יאכל עולמית. ופירושא דמלתא הכי הוא המבשל בשבת בשוגג יאכל אפילו המבשל עצמו ואפילו בו ביום, במזיד לא יאכל בו ביום לא הוא ולא אחרים ולמוצ"ש בין הוא בין אחרים אוכלין דברי ר"מ ור' יהודה אומר בשוגג יאכל במוצ"ש בין לו בין לאחרים ובשבת בין לו בין לאחרים אסור כמזיד דר"מ, במזיד לא יאכל עולמית ר"ל לא יאכל הוא עולמית אבל אחרים אוכלין למוצ"ש כשוגג דר"י הסנדלר. זהו פירוש השמועה לאפוקי ממאן דפריש בדר' יהודה שאם בישל בשבת בשוגג יאכל למוצ"ש למבשל אבל לאחרים אפילו בו ביום מותר לאכול. ולפי שסברתם תלויה בדקדוקי סוגיות ההלכות דקמא וכתובות ודוכתי אחריני לא הארכתי, וגם כפי ההלכה דמכלתין דעת זו בטלה דקא דרש ר' חייא בר רב משמיה דרב אסורה באכילה ליומה ועלה אוקימנא דכר' יהודה דמבשל היא ואסורה ליומה משמע לכ"ע לא שנא ליה ול"ש לאחריני כדפרישנא. ועוד דומיא דיוה"כ קתני ויוה"כ ל"ש ליה ול"ש לאחריני א"כ נראה דר' יהודה ה"ק דבשוגג יאכל למוצ"ש בין לו בין לאחרים אבל בו ביום אסורה לו ולאחרים וכן פירשוה הריא"ף ורש"י ובטלו דברי המפרשים שפירשו בדר' יהודה דבשוגג מותר בו ביום לאחרים והאריכו בראיות אין כאן מקומם. ואקשינן בגמרא והא מתחייב בנפשו קתני ופרקינן ה"ק אע"ג דבמזיד מתחייב בנפשו הוא בשוגג שחיטתו כשירה. וזהו שכתב

רבינו ואע"פ שאילו היה במזיד וכו'. ולענין מזיד נחלקו המפרשים. דיש מי שכתב דוקא כששחט בשוגג אבל אם שחט במזיד בפרהסיא שחיטתו פסולה דהא פסקינן דמחלל שבתות בפרהסיא שחיטתו פסולה. אבל בתוס' כתבו דאפילו במזיד ובפרהסיא שחיטתו כשרה שלא נעשה מומר אלא משחיטה ראשונה ואילך והאריכו בראיות: **וראיתי** מי

שתפס על רבינו בשביל שלא פירש דבריו בענין אכילה זו שהתיר לאכלה אם הוא לו או לאחרים או מיד בו ביום או במוצ"ש או אם צריך להמתין בכדי שיעשו או לא ולפי האמת זו אינה תפיסה כלל דרבינו לא פסק כאן אלא לענין הכשר שחיטה כגופה דמתני' דמכלתין אבל שאר החלוקין כבר פירשם רבינו בהל' שבת בפ' ששי אחד ופסק שם כר' יהודה על הדרך שפירש וז"ל בפ' הנזכר ישראל שעשה מלאכה בזדון אסור לו ליהנות מאותה מלאכה לעולם ושאר ישראל מותרין ליהנות בה למוצ"ש מיד שנאמר ושמרתם את השבת כי קדש היא וגו' היא קדש ואין מעשיה קדש כיצד ישראל שבישל בשבת במזיד במוצ"ש יאכל לאחרים אבל הוא לא יאכל ממנו לעולם ואם בישל בשגגה למוצ"ש יאכל לו ולאחרים מיד וכן כל כיוצא בזה. ובענין הפסק שפסק כר' יהודה ופירש דבריו כן פסקו הגאונים והרמב"ן והראב"ד ורבינו יונה והריא"ף ושאר כל בעלי הוראה. זולת קצת מהמורים שרצו לפסוק כר"מ אלא שביטלו הנזכרים סברתם. ובמה שפסק רבינו מותר מיד במוצ"ש כן היא מסקנת רבותינו בעלי התוס' והראב"ד ורבינו יונה אבל רש"י ובה"ג חלקו בזה ופסקו שצריך להמתין בכדי שיעשו ונתנו טעם לדבריהם דכיון דאסרינן ליה ליומיה כדי שלא יהנה ממעשיו הרעים אם אתה מתירה לו לערב מיד הרי הועילו לו מעשיו, אבל רבינו והסוברים כמותו ס"ל דלא אמרו בכדי שיעשו אלא בדבר הנעשה ע"י נכרי דאי שרית ליה למוצ"ש אתי למימר ליה הָבֵא בשבת לפי שאמירה לנכרי קלה היא בעיניו אבל במבשל ליכא למגזר דחילול שבת חמיר הוא לאינשי ואפילו אי שרית להו למוצ"ש מיד לא אתו למיעבד בידים לכתחלה:

פרק ב

הלכה א

[**והיכן שוחטין**] **בכל מקום כו'**. פשוט בקדושין פ' האיש מקדש (דף נ"ז) כלשון רבינו דגרסינן התם וחולין שנשחטו בעזרה מנה"מ ואמרינן מושחטו ושחט אותו ושחט אותו תלתא קראי יתירי וכו'. ופירש"י ושחטו ושחט אותו ושחט אותו מה ת"ל ג' פרשיות סמוכות זו לזו בשלמים בראשונה כתיב ושחטו פתח אהל מועד ובשניה כתיב ושחט אותו ומה ת"ל וכו' ופירש בסוף דבריו דתלתא קראי צריכי חד לחיה וחד לעופות וחד לאיסור אכילה בדיעבד. וזהו שכתב רבינו בין בהמה וכו', ובגמרא שקלי וטרו בהאי: **וכן הוא אומר וכו'**. שם כלשון רבינו יכול לא ישחוט ואם שחט יהיה מותר ת"ל כי ירחק ממך וכו' ואכלת וזבחת מה שאתה זובח בריחוק מקום אתה אוכל ואי אתה אוכל מה שאתה זובח בקירוב מקום פרט לחולין שנשחטו בעזרה:

הלכה ב

אבל השוחט חולין וכו' וקוברים וכו'. פסק כתנא קמא דמתניתין דמסכת תמורה (ל"ג) דתנן ואלו הן הנקברים וכו' ומסיים וחולין שנשחטו בעזרה ור"ש אומר חולין שנשחטו בעזרה ישרפו:

אפילו שחט לרפואה וכו'. בתוספתא דחולין פ' שני כלשון רבינו השוחט לרפואה לאכילת עכו"ם לאכילת כלבים אסור בהנאה:

אבל הנוחר וכו'. פשוט שם השוחט ונתנבלה בידו והנוחר והמעקר ושחיטת כותי מותרין בהנאה:

והשוחט ונמצאת וכו'. פליגי בה התם ר"מ ור"ש ר"מ אוסר בהנאה ור"ש מתיר ופסק רבינו כר"ש. ועוד תלויים דינים אלו בפלוגתא דר"מ ור"ש בפרק כיסוי הדם בשחיטה שאינה ראויה לאכילה אי שמה שחיטה או לא:

והשוחט בהמה חיה וכו'. כלשון התוספתא השוחט בעזרה חיה ועופות טהורים אסורים בהנאה ואין צ"ל באכילה, חיה או עופות טמאים מותרים בהנאה:

הלכה ג

ולא בהמה וכו'. פשוט בכמה מקומות במסכת חולין פרק הזרוע גבי חזה ושוק דאקשינן התם טעמא דכתב רחמנא וזה הא לאו הכי הוה אמינא חולין חייבין בחזה ושוק והא בעי תנופה היכא לינופינהו אי אבראי לפני ה' כתיב אי אגוואי קא מעייל חולין לעזרה. ובמנחות פרק התודה גבי תודה שנתערבה בתמורות דקאמר ולייתי לחם ומקשי וכי מכניסין חולין לעזרה. ובבתרא פ' המוכר את הספינה גבי בכורים דמקשינן וליחוש דילמא לאו בכורים נינהו וקא מעייל חולין לעזרה ופירש רשב"ם וקדרשי בספרי כי ירחק ממך המקום וזבחת בריחוק מקום אתה זובח ואי אתה זובח בקירוב מקום חולין שלך וה"ה לכל הבאת חולין בעזרה שאסור א"נ מדרבנן דילמא איכא מאן דחזי ליה דנהיג מנהג חולין כדינן וסבור קדשים הם הואיל ואיתנהו בעזרה ואתי לזלזולי בקדשים:

ודברים אלו וכו'. פסק כר"ש דאמר חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא אלא מדרבנן וקראי אסמכתא בעלמא נינהו:

הלכה ד

האומר בהמה זו שלמים וכו'. בעיא דאביי בפרק קמא דתמורה (דף י"א:) דבעי אביי מרב יוסף היא שלמים וולדה חולין ושחטה בפנים מהו. ופירשו התוס' דלענין ולד קא מיבעיא ליה אם אסור באכילה משום חולין בעזרה או לא ופשיט ליה אביי מי קרינא

ביה כי ירחק ממך המקום וזבחת דודאי מותר הוא הולד שהרי אינה יכולה להשחט (אמר) בריחוק מקום:

הלכה ה

אין שוחטין לתוך ימים וכו'. משנה פ' השוחט (חולין דף מ"א) כלשון רבינו אין שוחטין לא לתוך ימים ולא לתוך נהרות ופירשו בגמרא דילמא לשרא דימא קא שחיט:

ולא ישחוט לכלי מלא מים וכו'. שם מדקאמרינן מ"ש לתוך ימים דלא דאמרי לשרא דימא קא שחיט לתוך אוגן של מים נמי אמרי לבבואה קא שחיט ותירץ רבא בעכורין שנו, מכלל דבצלולין אסור. וגירסת רבינו היא אבל שוחט הוא לתוך אוגן של מים. ואוגן הוא כלי, וכן פירשה ה"ר יהונתן בפירוש המשנה אוגן של מים דכיון שיש בכלי מעט מים וכו':

ולא ישחוט לתוך הכלים וכו'. כלשון המשנה ולא לתוך הכלים:

ולא לתוך הגומא וכו'. שם במשנה אין שוחטין לגומא כל עיקר. **ומה שאמר רבינו שכן דרך עובדי ע"ז**, נראה שכוון למה שפסק רבינו תם דלא אסרינן אלא לתוך הגומא הנקיה דנראה כמקבל הדם לע"ז אבל בגומא שיש בה עפר מותר דאין דרך עובדי ע"ז בכך:

ואם שחט שחיטתו כשרה וכו'. דייק לה מדקתני אין שוחטין דלכתחלה משמע:

הלכה ו

שוחטין לכלי מלא מים עכורין וכו'. כבר נתפרש זו למעלה והוא תירוץ רבא דאוקי מתני' דקתני אבל שוחט הוא לתוך אוגן של מים בעכורין:

וכן שוחטין חוץ לגומא וכו'. שם בתר דאקשינן רישא לסיפא דרישא קתני אין שוחטין לגומא כל עיקר והדר תני אבל עושה גומא בתוך ביתו בשביל שיכנס הדם לתוכה ותרצה רבא ה"ק אין שוחטין לגומא כל עיקר והרוצה לנקות את חצרו כיצד הוא עושה עושה מקום חוץ לגומא ושוחט והדם שותת ויורד לגומא:

ובשוק לא יעשה כן וכו'. ואע"ג דקי"ל כ"מ שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור שאני הכא דהרואה אומר לנקות חצרו הוא עושה:

ואם שחט בגומא וכו'. שם בברייתא ואם עשה כן צריך בדיקה אחריו. ויש מי שפירש צריך בדיקה אחריו לכתחלה וכגון אם איתיה קמן אבל אם שחט והלך לו שחיטתו כשרה שלא נחשדו ישראל על ע"ז. ודעת רבינו אינו כן אלא שהשחיטה אסורה עד שיבדקו. וכן היא דעת רש"י שפירש צריך בדיקה אחריו שמאמין הוא לע"ז ויבדלו מפתו ומיינו:

ומותר לשחוט על דופן וכו'. שם היה מהלך בספינה ואין לו מקום בספינה לשחוט מוציא ידיו חוץ לספינה ושוחט והדם שותת ויורד על דופני הספינה:

ומותר לשחוט על גבי וכו'. במתני' ובספינה ועל גבי הכלים וה"ה בכל מקום אלא שדבר בהווה ומרישא נמי דייקינן לה דקתני ולא לתוך הכלים משמע דע"ג הכלים מותר:

הלכה ז

כיצד שוחטין וכו'. בתוספתא מצות שחיטה מוליך ומביא ובגמרא פ' השוחט בעינן מה"מ אמר שמואל דא"ק חץ שחוט לשונם ופירש"י מה חץ הולכתו במשיכה אף שחיטה במשיכה. תאנא דבי ר' ישמעאל אין ושחט אלא ומשך וכן הוא אומר זהב שחוט ואומר חץ שחוט ופירש"י שחוט משוך שהוא רך ומושכין אותו.

ומה שכתב בין שהיתה רבוצה וכו'. פשוט בתוספתא בין שהעביר סכין על גבי צואר בין שהעביר צואר ע"ג סכין ושחט שחיטתו כשרה:

הלכה ח

נעץ את הסכין וכו'. בפ"ק נעץ סכין בכותל ושחט בה שחיטתו כשרה אמר רב ענן אמר שמואל לא שנו אלא שהסכין למעלה וצואר הבהמה למטה אבל סכין למטה וצואר בהמה למעלה חיישינן שמא ידרוס, וזה שאמר חיישינן שמא ידרוס אפילו בדיעבד שחיטתו פסולה מדאמר מעיקרא דסכין למעלה וצואר בהמה למטה שאין השחיטה כשרה אלא בדיעבד מכלל דסיפא פוסל אפילו בדיעבד והא דנקט שמא ידרוס ולא נקט שמא דרס לאשמועינן דאפילו אמר ברי לי שלא דרסתי שחיטתו פסולה. ודוקא במחוברת הוא דפסלינן לה דחיישינן שמא תרד הבהמה בכובד גופה אבל אם היתה תלושה בענין שאם תכביד הבהמה יפול הסכין ולא ישחוט אפילו צואר למעלה כשרה שאם היה דורס היתה הסכין נופלת ולא ישחוט ומדשחט ודאי לא דרס והיינו הך תוספתא שכתבתי למעלה בין שהעביר צואר ע"ג סכין וכו':

לפיכך אם היה עוף וכו'. שם בתר דאקשינן על רב ענן מברייתא דקתני בין הסכין למטה וצואר בהמה למעלה וכו'. ותירצה רב זביד לצדדין קתני כלומר ברייתא זו שאמרה כשרה אפילו בסכין למטה וצואר למעלה לא מיירי כולה בסכין מחוברת אלא לשני צדדין היא שנויה דמאי דקתני שהסכין למעלה וכו' במחוברת דכיון שהסכין למעלה אפילו במחוברת שחיטתו כשרה ומאי דקתני שאם הסכין למטה וצואר בהמה למעלה כשרה מיירי בסכין תלושה ותירצה רב פפא באנפי אחריני בעופא דקליל דלא שני לן בין סכין למעלה או למטה ובריית קמייתא דשאני לן בבהמה דאיכא למיחש לדרסה. והריא"ף ז"ל כתב להני תרי תירוצי לאשמועינן דתרוייהו הלכתא נינהו וכל חד מודה לחבריה בעיקר דינא אלא דלרב פפא ניחא ליה לאוקמה בתירוץ מרווח שיהיה כולל ולא לצדדין ורב זביד ניחא ליה לאוקמה לצדדין ולא בעוף משום דקתני בהדיא בהמה

ורש"י ז"ל תירצה אליבא דר"פ הא דקתני בהמה לאו דוקא ורבינו יונה ז"ל תירץ דר"פ לא היה גורס בברייתא וצואר הבהמה אלא צואר סתם ומפרש אותה בעופא דקליל שיכול לנענעו כרצונו שלא חיישינן לדרסה ואפ"ה לכתחלה לא יעשה כן. ודע שיש מי שהורה דוקא עופא דקליל כגון תרנגולין ויונים דאינהו קלילין אבל אווזין וכיוצא בהם שהם כבדין דינם כבהמה ואם נעץ סכין והעביר הצואר מלמעלה ושחט שחיטתו פסולה אפילו בדיעבד דאיכא למיחש לדרסה כמו בבהמה. אבל מגדולי המורים הורו דלא שנא דכל עוף אין בו חילוק כלל והאי דקאמר בעופא דקליל ר"ל קל הטבע וכל עוד שהוא קל בטבעו אפילו גדול בגוף קל יהיה וכן היא מסקנת רבינו שהרי לא חילק. וכן יש מי שהורה דה"ה גדיים וטלאים קטנים דהם קלים כמו עוף דדינם כעוף וגם זה אינו כן דעת רבינו דבהמה סתם כתב ואע"פ שהיא קטנה בגוף היא כבידה בטבע:

הלכה ט

השוחט והוליך את הסכין וכו'. רבינו אתא לאפוקי ממה שכתוב בתוספתא דמכילתין דאיתא התם מצות שחיטה מוליך ומביא הוליך ולא הביא הביא ולא הוליך כשרה ובלבד שיהא בסכין כדי הולכה והובאה נראה לדעת התוספתא דבעינן לאכשורי חדא מתרתי לעולם או הובאה והולכה ואפילו כל שהוא או הובאה לבד או הולכה לבד ובלבד שיהא שיעור דהיינו מלא צואר חוץ לצואר הנזכר במשנתנו דהיינו שיעור הולכה והובאה דתוספתא. ורבינו ז"ל לא נראה לו לפסוק כתוספתא משום דס"ל דתוספתא פליגא אמתני' דמתני' דהצריכה מלא צואר חוץ לצואר כשהוליך לבד או הביא לבד והתיז את הראש באותה הולכה ולא הובאה דאז הוא דחיישינן לדרסה אבל אם לא התיז את הראש אלא כששחט כדרכו דהיינו רובם של סימנים או כולם לא בעינן חוץ לצואר כמלוא צואר אלא בהוליך לבד או הביא לבד כשרה ואפילו בכל שהוא משום דבהתזת הראש הוא דחיישינן דאי אפשר להתזה כמו זה בלא דריסה היכא שאין בסכין כמלא שני צוארי הנשחט אבל בשחיטת שני הסימנין לבד לא בעינן כולי האי שיפה הם נחתכין בכל שהוא ואפילו בהובאה לבד או בהולכה לבד. וזהו שיטת הרמב"ן ז"ל. אבל יש מהאחרונים שפסקו כתוספתא דאפילו לשחיטת הסימנים לבד בעינן הולכה והובאה תרוייהו היכא דאין בסכין כמלא שני צוארי הנשחט או בהולכה לבד או הובאה לבד בשיש בסכין כשני צוארי הנשחט. ואמרי דתוספתא לא פליגא אמתני' דהתזה דתנן במתני' היינו התזת הסימנים כדאמרינן בגמ' בפ"ק השוחט מנין לרבות את הראש שכבר הותז והתם על כרחין התזת הסימנין בלחוד הוא וכן פירשה רש"י ז"ל. ועוד הכריחו דבריהם מדרישא דמתני' דקתני התיז את הראש בבת אחת פסולה על כרחין בהתיז את

הסימנים מתפרשת וכן פירשה רבינו בפ"ג וא"כ הרי דלהתזת הסימנין קארי בבא דרישא התזת הראש וה"ה לאמצעיתא דקתני היה שוחט והתיז את הראש בבת אחת דעל התזת הסימנים קאמרה ומתני' לא פליגא אתוספתא דמכילתין דלתרווייהו בעינן או הולכה והובאה או כדי הולכה והובאה דהיינו כמלא צואר חוץ לצואר וכן היא מסקנת הרשב"א והרא"ש. ומיהו אפשר לדחות ראיות אלו ולקיים דעת רבינו ז"ל דאע"ג דבר"פ השוחט קתני מנין לרבות את הראש שכבר הותז (חסר מכאן):

הוליך והביא וכו'. הוליך לשחיטה דלא בעינן הולכה והובאה אלא בשהתיז את הראש דוקא אבל בשלא התיז את הראש שחיטתו כשרה אפילו שהוליך ולא הביא או הביא ולא הוליך אבל הוליך והביא אפילו התיז את הראש כשרה ודייק לה ממתני' דקתני היה שוחט והתיז את הראש ופירש"י ז"ל היה שוחט במשיכה והתיז את הראש בהובאה ראשונה עד שלא הספיק להוליך או הוליך תחלה והותז הראש עד שלא הספיק להביא בכה"ג בעינן שיהא בסכין כמלא צואר דהיינו מלא צואר חוץ לצואר כמו שפירשו בגמרא אבל אם הספיק להוליך ולהביא או להביא ולהוליך לא בעינן כמלא צואר חוץ לצואר ובסיפא דמתני' נמי קתני בד"א בזמן שהוליך ולא הביא. ודע שיש מי שפירש משנה זו בהתזת הסימנים כמו שכתבנו והוסיפו להחמיר עוד שלא התרנו בהוליך והביא במתני' אלא דוקא בהתזת הראש דהיינו התזת הסימנים כפי שיטתם אבל התזת הראש ממש פסול. ודקדקו זה מדברי רש"י ז"ל מדקאמר רש"י בריש פירקא דהשוחט חטהו עד שיזוב דמו ותו לא דמשמע ותו לא דוקא ואם שחט יותר פסול ודחו כל המפרשים סברא זו דמאי דאמר רש"י ותו לא לא לעיכובא קאמר אלא דתו לא צריך יותר וסגי בהכי לחודיה ואפילו למאן דאסר אם התיז את הראש ואפילו הוליך והביא דוקא בכל שהוא אבל אם יש בסכין שיעור הולכה והובאה דהיינו כשני צוארי הנשחט אפילו נחתך הראש ממש כשרה:

הוליך ולא הביא וכו'. שם היה שוחט והתיז את הראש בבת אחת אם יש בסכין כמלא צואר וכו'. וכבר פירשנו למעלה. **ומ"ש רבינו והתיז את הראש בהולכה בלבד או בהובאה בלבד אם יש בסכין כמלא שני צוארים וכו'**, לא שיצטרך להוליך רוב הסכין קודם שישחוט הרוב דאין אדם יכול להזהר בזה כי פעמים שהסכין חד וחריף וחותך רוב הסימנין קודם שיוליך או יביא כשיעור שני צוארין אלא לא אמרו חז"ל שיעור זה אלא דקים להו שאז יכול לשחוט בריוח בלא דרסה. וזהו שכתב רבינו בהולכה לבד וכו' לא הולכת כל הסכין או הובאת כל הסכין אלא הולכה דשוחט והובאה דשוחט קאמר וכן פסק הרא"ש ז"ל:

ומה שאמר אם יש בסכין כמלא שני צוארים וכו'. לאפוקי ממ"ד דלא בעינן דוקא כשני צוארי הנשחט אלא כמלא צואר חוץ לצואר אפי' צואר כל שהוא כגון אם שחט בהמה דלא בעינן לשער אותו הצואר האחר בצואר בהמה אלא אפי' בצואר עוף ולאפוקי מהאי דעתא כתב רבינו מצוארי הנשחט דבצואר הנשחט משערינן וטעם נכון הוא דהאי דמצריכין כמלא צואר חוץ לצואר משום דבהאי שיעורא יש כדי הולכה והובאה ואם הוא בשור הגדול מה יועיל אם יהיה חוץ לצוארו כצואר עוף הא ודאי בהכי לא יש שיעור להוליך בצוארו ולהביא אלא ודאי בעינן כשני צוארי הנשחט. אלא שראיתי להראב"ד ז"ל דרך אחר במשנתנו והוא דלא הכשירו המשנה בכל שהוא בשהוליך והביא אלא בכל שהוא חוץ לצואר והכי פירושא דמתני' בד"א דבעינן מלא צואר חוץ לצואר בשהוליך ולא הביא אבל אם הוליך והביא אפי' כל שהוא חוץ לצואר סגי ומ"מ כל שהוא חוץ לצואר בעינן. ולא ראיתי בכל המפרשים שתפס שיטה זו. ובמתני' תנן היה שוחט והתיז שני ראשים בבת אחת אם יש בסכין כמלא צואר אחד כשר ורבינו ז"ל לא כתבה משום דפשיטא לן דלעולם בעינן שיהיה חוץ לצואר כמלא צואר מה לי בבהמה אחת מה לי בשתי בהמות דזיל בתר טעמא דמשום מה הצריכוהו רבנן כמלא צואר חוץ לצואר משום דבהאי שיעורא יכול לעשות הולכה והובאה ה"ה בשתי בהמות. תדע דבגמ' נסתפקו בהאי אם יש בסכין מלא צואר דרישא דאמר ר' זירא מלא צואר וחוץ לצואר אי וחוץ לצואר כל שהוא די או חוץ לצואר כמלא צואר דהיינו שני צוארין ופשטוה מסיפא דקתני היה שוחט והתיז שני ראשים בבת אחת אם יש בסכין מלא צואר אחד כשרה דע"כ לית לן למימר בהאי מלא צואר מלא צואר דוקא דהשתא בבהמה אחת בעינן מלא צואר חוץ לצואר בשתי בהמות סגי להו בצואר אחד אלא פשיטא מלא צואר חוץ לשני צוארים וה"ה ברישא מלא צואר חוץ לצואר הרי דדין אחד להם ולזה לא כתבה רבינו. אבל שאר המפרשים הביאוה לפסק הלכה משום דנפקא להו מינה דין שאם שחט שני ראשים כאחת ואין בסכין אלא מלא שני צוארים אם ברי לו שהוליך ולא הביא הפנימית כשרה דבהלכות שחיטה הוו שני צוארים ואם נשחטה לבדה היתה כשרה ולא נפסלה עתה ששחטה עם חברתה ה"ה דכשרה ואם בהובאה שחט החיצונה כשרה מהאי טעמא וזו היא סברת הרא"ש. והרשב"א ז"ל פסל את שניהם דחיישינן דילמא דרס בתרוייהו וכן נראה דעת רבינו ז"ל דאילו היה סובר דשום אחד מהם כשר היה כותבו לפסק הלכה לאשמועינן חדוש זה אבל כל עוד דס"ל דשניהם אסורין אין בדין זה חדוש כלל על מה שכתב בתחלה הוליך ולא הביא וכו' לפי שטעם אחד לשניהם כמו שכתבנו:

שחט שני ראשים וכו'. כלשון המשנה דפרק השוחט. ומיהו צ"ע למה כתבה רבינו בלישנא דדיעבד דהא בגמ' אוקימנא להא מתני' בקדשים ובקדשים הוא דדיעבד כשרה ולכתחלה לא אבל בחולין אפי' לכתחלה שוחט שני ראשים כאחד וילפינן לה מדכתיב תזבחהו ואמרינן דיש אם למסורת תזבחהו משמע דלשוחט יחידי קאמר ולא שנים מדלא כתיב תזבחוהו ומדכתיב הוא משמע נמי אזבח שאף הוא יחידי וכל זה בקדשים ולמצוה אבל בחולין אפילו לכתחלה:

הלכה י

שנים שאחזו בסכין וכו'. קרוב ללשון המשנה דתנן שנים אוחזין בסכין ושוחטין אפי' אחד מלמעלה ואחד למטה שחיטתו כשרה ואוקימנא בגמ' בסכין אחד ושני בני אדם אחד מחזיק בראש הסכין והשני מחזיק בקתו ואע"ג דלכאורה נראה מלשון המשנה דלכתחלה שנים אוחזין לא נהירא ליה לרבינו לפרשה בלכתחלה אלא בדיעבד ומש"ה כתב שנים שאחזו ולא כלשון המשנה שנים אוחזין משום דס"ל דמשנתנו בדיעבד מתפרשת והכי פירושה דמתני' שנים שאחזו וכן פירשה הרב רבינו יהונתן בפירוש המשנה ועוד מסיפא דמתני' מוכח דרישא דיעבד דקתני שחיטתו כשרה אלמא רישא דמתני' בדיעבד היא וקמ"ל דלא חיישינן שמא דרסו דילמא האחד עיכב הסכין לחבירו כשרצה האחד להביאה אצלו ומש"ה הוא דבדיעבד שרי אבל לכתחלה איכא למיחש להכי דאע"ג דמוכחי בגמ' דחולין שרי לכתחלה לזבוח שנים זבח אחד ה"מ כשהשנים אוחזין במקום אחד בקתו של סכין דאז שניהם מוליכין הסכין בשוה אבל אחד בראש הסכין ואחד בסופה צריך לחוש לכתחלה שמא ידרסו.

ומ"ש רבינו אפי' אחד מצד זה ואחד מצד זה כנגדו. הוא פירושא דמתני' דאמרה אפי' אחד למעלה ואחד למטה דקאי אסכין אבל רש"י פירש דקאי אצואר דבהמה דפירש ומאי אחד למעלה ואחד למטה דנקטי סכינא באלכסון. נראה מדבריו דקאי אצואר דבהמה ורבינו ס"ל דקאי אסכין וכן פירשה רבינו בפירוש המשנה וז"ל אחד למעלה ואחד למטה שיהיה זה אוחז בקצה הסכין והשני אוחז בקצה השני:

וכן שנים שאחזו וכו'. הוציא רבינו דין זה מההיא דגרסינן בגמ' ההוא תורא דאישחיט בשנים או שלשה מקומות עאל ר' יצחק בר שמואל בר מרתא שקל משופרי שופרי א"ל ר' זירא למדתנו רבינו שמשנתנו בשני סכינין ושני בני אדם ופירש"י ז"ל למדתנו רבינו בלקיחה זו משנתנו דקתני שנים אוחזין בסכין אפילו בשני סכינין קא מכשר. וכן נראה מגרסת רבינו שהיא כגירסת רש"י ז"ל ואפי' לגרסת בה"ג דגריס משנתנו בסכין אחד ושני בני אדם ואתמוהי קא מתמה עליה היאך היה אוכל ממנו אפי' הכי כיון דלא חש

ר' יצחק להשיבו למדנו לפי דרכנו שחזר ממה ששנה להם ומפרש משנתנו אפי' בשני סכינין. וזהו שכתב רבינו וכן, דמתני' מתפרשת בתרי אנפי בין בשנים בסכין אחד דהיינו בבא קמייתא שהתחיל שנים שאחזו בסכין אחד וכו' ומתפרשת נמי בשנים שאחזו בשני סכינין וזהו וכן שנים שאחזו בשני סכינין וכו':

ואפי' שחט זה הושט לבדו וכו'. פסק כרב דגרסינן התם אמר ר"י אמר רב השוחט בשנים או בשלשה מקומות שחיטתו כשרה כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי בעינן שחיטה מפורעת וליכא. וכן פסקו כל הפוסקים כרב זולת רבינו האיי ורבינו שרירא ורבינו שמואל בן חפני שפסקו כשמואל ואין להם בזה טעם ברור. חדא דקי"ל הלכה כרב באיסורי וכן הכריע הריא"ף ז"ל ועוד דקי"ל בכל דוכתא מעשה רב והכא ר' יצחק בר מרתא עבד עובדא ואכל משופרי שופריה ש"מ דהכי הלכתא. ובפירוש המימרא רבו הפירושים דלדעת רש"י ז"ל ר"ל ששחט כאן וחזר וחתך למטה או למעלה ודבריו סתומים כי לדעת התוס' שפוסקין שצריך להיות רוב הקנה או הושט במקום אחד צריך בהכרח לפרש דברי רש"י דבמקום אחד יש רוב דאל"כ פסולה. וא"ת כיון דבמקום אחד יש רוב א"כ שחיטה מפורעת היא ואיך אמר שמואל בעינן שחיטה מפורעת וליכא ותירצו כיון דחתך המיעוט תחלה ואח"כ חתך הרוב לא הויא שחיטה מפורעת דלא מרווח קא רווח פירוש דאינו מתפשט החתך לכאן ולכאן. אבל לפי דעת בעל התרומות דפסק דאפילו מעט כאן ומעט כאן ואפילו בסימן אחד מצטרף לרוב אפשר דרש"י כוון לזה. ורב אחאי משבחא פירש בשנים או בשלשה מקומות כגון שכל אותם מקומות בהקפות של סימן בטבעת אחת בקנה וכיוצא בו בושט כגון בשעה ששחט ונהפך הסימן נחתך כאן מעט וכאן מעט סביב סביב ובין כולו איכא רובא. ועוד כתב בשאלתות דאפילו חתך מעט הסימן למעלה מצד העור וחזר וחתך מיעוטו למטה מצד אחר זה שלא כנגד זה דכשרה דבין הכל יש רוב. ורבינו חננאל פירש שנים או שלשה מקומות כגון רוב הקנה למעלה ורוב הושט למטה וזהו פירוש רבינו שכתב ואפילו שחט זה הושט לבדו או רובו והשני שחט במקום אחר הקנה או רובו. ומיהו אפשר דרבינו ז"ל לענין דינא ככולהו פירושי ס"ל מייתור לשונו דכתב אע"פ שאין השחיטה כולה במקום אחד. תדע דנקט לה בלשון ואפילו דנראה דס"ל דהיכא דשחט אחד סימן האחר או רובו דהוי רבותא טפי משחטו שניהם רוב הסימן במקומות מפוזרין והוי נמי רבותא טפי משחט אחד בשני מקומות רוב הסימנים:

וכן שחיטה העשויה כקולמוס וכו'. שם גבי תיובתא דר' אבין הוא מותיב לה והוא מפרק לה בשחיטה העשויה כקולמוס, ופירש"י ז"ל באלכסון דכוליה חד מקום הוא ומפורעת

קרינן ביה והתחיל בקנה למעלה וחתך ושיפע כלפי מטה ובמקום שנגמרה שחיטת קנה התחילה שחיטת ושט וכן מלמטה למעלה:

וכן שחיטה העשויה כמסרק. בפ"ק א"ר אלעזר בר מניומי שחיטה העשויה כמסרק כשרה ופירש רבינו אפרים שחיטה שיש לה שינים וארכן לאורך הקנה הואיל ובין עיקר השינים יש רוב סימן שחוט כשרה ויש מי שפירש שבעוד שחתך הסימן הכניס הסכין אילך ואילך בחתך ונראה כעין שינים כשרה:

הלכה יא

אין שחיטת חולין צריכה כוונה וכו'. פשוט בפ"ק גבי מתני' דקתני וכולן ששחטו ואחרים רואין אותם ואמרינן עלה בגמ' מאן תנא דלא בעינן כוונה לשחיטה אמר רבא ר' נתן היא דתני ר' אושעיא זעירא דמן חברייא זרק סכין לנעצה בכותל והלכה ושחטה כדרכה ר' נתן מכשיר וחכמים פוסלים הוא תאני לה והוא אמר לה הלכה כר' נתן. וכתב הרשב"א ז"ל דלר' נתן אפי' כוונת חתיכת בשר לא בעינן כדאמרינן בפרק השוחט טעמא דנפלה הא הפילה כשרה וקמ"ל דאפי' דלא מכוין לחתיכה כלל כשרה ורבנן נמי לא בעו כוונת שחיטה דמדגלי רחמנא מתעסק בקדשים דפסול מכלל דחולין שרו אלא כוונת חתיכת סימנים בעי וחש"ו לאו בני חתיכת סימנים נינהו אלא לחתיכת בשר בעלמא מכווני כדאמר בהשוחט עכ"ל ז"ל. ורבינו פסק כר' נתן דאפי' כוונת חתיכת בשר לא בעי וזהו שכתב ואפי' שחט במתעסק או דרך שחוק וכו'. **ומה שכתב ושחטה בהליכתה** נראה דכוון למה שפירשו המפרשים שצריך לראות שלא החליד הסכין בין סימן לסימן או תחת העור ואם לא נסתכל בזה אם מצא הנוצה חתוכה ודאי לא החליד כדאמרינן בגמרא רבא הוה בדיק להו גירא (פי' חץ) לר' יונה בר תחליפא ושחט בה עופא בהדי דפרח. ואקשינן ודילמא עביד חלדה ומשנינן חזינן גדפי דפרמי ופירש"י ז"ל רואין נוצה שסביב הצואר כרותות. ובגמ' מקשו והא בעינן מוליך ומביא ומשנינן שהלכה ובאה כדרכה ופירש"י שהלכה וחתכה בהליכתה והכה בכותל וחזרה וחתכה. וה"ה נמי דמצי לתרוצי בסכין שיש בו חוץ לצואר כמלא צואר דסגי ליה בהליכתו לחודה אלא בכל דהו מהדר לאוקמיה. ורבינו השמיט כל זה משום דהולך לשיטתו דאפי' בכל דהו סגי ואפי' לא הוליך והביא אלא הובאה לבד או הולכה סגי כמו שנתבאר דעתו לעיל ומה שהקשה התלמוד והא בעינן הוליך והביא לרווחא דמילתא קא מקשי אבל לפום דינא לא בעינן הולכה והובאה אלא חדא מינייהו ואפי' בסכין כל דהו:

הלכה יב

לפיכך חש"ו וכו'. משום דבגמ' אמרינן מאן תנא דלא בעינן כוונה כו' ופירש"י ז"ל מאן תנא דלא בעינן כוונה לשחיטה דהא חש"ו אין בהם דעת להתכוין לשחיטה וקתני כולן ששחטו וכו' דקאי נמי אחש"ו א"כ הא בהא תליא דכל עוד דשחיטת חולין לא בעיא כוונה שחיטת שוטה וקטן וכל הנזכרים דאין להם כוונה אם אחרים רואין אותן שלא קלקלו שחיטתן כשרה. ודקדק רבינו ששחטו ואחרים רואין אותן דוקא ששחטו בדיעבד אבל לכתחלה אין מוסרין להן לשחוט ואפילו אחרים רואין אותן ועומדין עליהם. וזהו שדייקו בגמ' שמא קלקלו לא קתני אלא שמא יקלקלו זאת אומרת אין מוסרין להן חולין לכתחלה. ופירש"י ואחרים רואין אותן עומדין על גבן. והוסיף ר"ת לומר דאין מוסרין להם חולין אפי' להשליכן לכלבים דילמא אתי למיכל משחיטתן ולקמן בס"ד יתבארו פרטי דינין אלו במקומן:

אבל סכין שנפלה וכו'. כלשון המשנה דפ' השוחט דתנן נפלה סכין ושחטה אע"פ ששחטה כדרכה פסולה שנאמר וזבחת ואכלת מה שאתה זובח אתה אוכל ודייקינן בגמ' טעמא דנפלה אבל הפילה הוא כשרה ואע"ג דלא מכוון וזהו שכתב

רבינו ואפי' שאינו מתכוין לשחיטה. וכתבו המפרשים דאם נפלה מידו שלא במתכוין דפסולה. וכ"כ הרא"ש ז"ל וז"ל טעמא דנפלה אבל הפילה הוא כשרה ואע"ג דלא מיכוין לשום חתיכה אלא נתכוין להפילה קרי ביה וזבחת ואכלת כיון שכוון להפילה וע"י אותה נפילה שחטה אבל אם נפלה סכין מידו בלא כוונה הוי כמו שהיתה מונחת על הקורה והפילתה הרוח דלא קרי ביה וזבחת ואכלת כיון דלא נתכוין לשום דבר דטעמא דר' נתן דלא בעינן כונה כלל בחולין דמדגלי רחמנא דמתעסק בקדשים פסולה ואף לחתיכה לא בעי כוונה דהא לא כתיב וחתכת אלא וזבחת. ומיהו בלא כוונת שום דבר אי אפשר מדכתיב וזבחת דהוי לכל הפחות כמו ועשית וצריך להתכוון לשום דבר מעשה ובענין אחר לא מקרי כח גברא עכ"ל ז"ל. ולפי זה אין צ"ל אם היתה בחיקו ונפלה ושחטה כדרכה דפסולה:

הלכה יג

גלגל של אבן וכו'. ברייתא בפ' השוחט דקתני השוחט במוכני שחיטתו כשרה ורמינן עלה והא תניא שחיטתו פסולה ומשני לא קשיא הא בסרנא דפחרא הא בסרנא דמיא ואב"א הא והא בסרנא דמיא ול"ק הא בכח ראשון הא בכח שני ופירוש בסרנא דפחרא גלגל של יוצרים של חרס ויש להם מוכני שמגלגלין בו כשחוקקין את הכלי. פחרא חרס כמו חסף די פחר האמור בדניאל (ב' מ"א). סרנא דפחרא שחיטתו כשרה שאדם מגלגלה.

סרנא דמיא פסולה שהמים מגלגלין אותו ואין זו מכח אדם. בכח ראשון מיד כשנטל הדף המעכב את המים והתחיל לגלגל ובתחלת גלגולו שחט דהוה ליה מכח אדם. בכח שני לאחר שגלגלו המים את הגלגל פעם ראשונה ושניה. ודברי רבינו פשוטים ומבוארים:

הלכה יד

השוחט לשם הרים וכו'. משנה בפרק השוחט שנויה שם בלשון זה השוחט לשם הרים לשם גבעות לשם ימים לשם נהרות לשם מדברות שחיטתו פסולה ואקשינן עלה פסולה אין זבחי מתים [לא] ורמינהי השוחט לשם הרים לשם חמה ולבנה לשם כוכבים ומזלות לשם מיכאל השר הגדול לשם שילשול קטן (שרו של ים) הרי אלו זבחי מתים אמר אביי לא קשיא הא דאמר להר הא דאמר לגדא דהר. ופירש"י ז"ל דמתני' דאסרה באכילה ולא בהנאה דאמר להר משום דהר איהו מחובר ומחובר אינו נעשה ע"ז דכתיב אלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם הילכך לשמן לא מיקריא בהו זבחי מתים ומיהו פסולה מלאכול משום דדמיא לשחיטת ע"ז מחלפא בה וכדתנן לקמן השוחט לשם נידר ונידב שחיטתו פסולה משום דדמי לשוחט קדשים בחוץ. לגדא דהר למלאך הממונה על ההרים. והקשו עליו דהא אמרינן בע"ז גוים העובדים את ההרים הן מותרין ועובדיהן בסייף. לפיכך נתחוור בעיני המפרשים פירוש רבינו דמתני' דאסרה באכילה ולא בהנאה דאמר להר פירוש שלא נתכוין לע"ז כלל אלא בשוחט לשם רפואה או לשם כשפים ודברי הבאי ומשום מראית העין הוא דנאסרה באכילה משום שנראה כמתכוין לע"ז אלא לפי שאין דרכן של גוים לעבוד הרים וגבעות ומדבריות לא החמירו לאסרה בהנאה ובריתא דקתני הרי אלו זבחי מתים דמשמע דאפי' בהנאה מיתסרא מיתוקמא בדאמר לגדא להר כלומר לשרו של הר שאפילו בשחט לשמו לשם רפואה כיון שדרך הגוים לעובדו עשאוהו מדבריהם כתקרובת ע"ז ממש. זהו פירוש רבינו בשמועה זו והם הם דבריו שכתב כאן. נמצא שפירוש דבריו כאן שאפי' לשם המזל אם שחטו לרפואה או לכשפים הוא אסור בהנאה כתקרובת ע"ז מדבריהם ולשם המזל עצמו הוא אסור מדאורייתא:

הלכה טו

השוחט את הבהמה לזרוק דמה וכו'. פלוגתא שם דר' יוחנן ור"ל דר"י יליף חוץ מבפנים ור"ל לא יליף חוץ מבפנים ורבינו פסק כר"י דקי"ל ר"ל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן וכן פסקו כל המפרשים. וכתבו המפרשים דוקא בשחשב לזרוק את דמה או להקטיר את חלבה אבל חשב בשחיטתה לקבל דמה או להוליך דמה לא מיפסלה בהולכה או בקבלה דהולכה וקבלה לע"ז לאו כלום נינהו דבקדשים היינו טעמא דפסלה מחשבת קבלה והולכה משום דכיון דמצות הזבח נינהו חשיבי מעשה אבל בע"ז לאו כלום הוא. וכתב

הרא"ה ז"ל ומ"מ אם קבל להוליך לשם ע"ז באכילה אסור וגם מה שישחוט מכאן ואילך אפילו לשם דבר כשר אסור כשחיטת מומר לע"ז:

הלכה טז

שחטה ואח"כ חשב לזרוק דמה וכו'. שם שחטה ואח"כ חשב עליה זה היה מעשה בקסרי ולא אמרו בה לא איסור ולא היתר ופירש רב חסדא לא אמרו בה איסור משום כבודן דרבנן ופירש"י ז"ל דאמרי רבנן לא אמרינן סתם מחשבת נכרי לע"ז והאי נמי אע"ג דאיגלאי מילתא דמומר הוא ולא אמרינן מסתמא כי שחטה ברישא להכי שחטה דסתם מחשבתו לע"ז לא אמרינן ובסיפא דמסקנא אסיקו דלא אמרו בה היתר משום כבודו דרשב"ג דסבר הוכיח סופו על תחלתו וכיון דלא אמרו בה לא איסור ולא היתר נשאר הדבר בספק ואסורה מספיקא:

הלכה יז

השוחט לשם קדשים וכו'. רבינו כלל כאן הכלל שכלל התנא במשנה אחרונה דפ' השוחט דתנן זה הכלל כל דבר שנידר ונידב השוחט לשמו אסור ושאינו נידר ונידב השוחט לשמו מותר. והוי יודע שזה אינו אוסר אלא משום גזרה דהרואה אומר עכשו הוא מקדישה אבל מן הדין מותרת דהא משנתנו לאו במקדישה מקודם עסקינן אלא כששוחטה לשם קרבן שאין בלשון הזה לשון הקדש ואינה אסורה אלא מפני מראית העין לבד. וזהו שכתב

רבינו שזה כשוחט קדשים בחוץ. ואע"פ שלפי הדין אינם קדשים. ובגמ' אמרינן א"ר ינאי לא שנו אלא תמימין אבל בעלי מומין מידע ידיע ור' יוחנן אמר אף בעלי מומין זימנין דרמי ליה מידי אמומא ולא ידיע. ופסקו המפרשים כר' יוחנן וכתב הרשב"א ז"ל שאם שחט תרנגולין ואווזין וכיוצא בהם מן המינין שאינם ראויין למזבח הרי אלו מותרין שהכל יודעין שאין אלו קדשים. שחט תורים ובני יונה הרי אלו אסורים. ואם היו תורים קטנים או בני יונה גדולים מותרים שהכל יודעים שאינם ראויין להקרבה עכ"ל ז"ל. ונ"ל שה"ה חיה דהכל יודעין דאסורה למזבח:

הלכה יח

כיצד השוחט לשם עולה וכו'. כלשון המשנה ובכולן פסק רבינו כת"ק דפוסל ולא כר"ש דמכשיר. **ומה שאמר הואיל והפסח מפריש אותו וכו'**, הוא מה שא"ר אושעיא שאני פסח הואיל והפרשתו בכל השנה כולה משום דאקשינן פסח בר נידב ובר נידר הוא בתמיה והא זימנא קביע ליה ותירצה ר' אושעיא כיון שאדם יכול להפרישו כל זמן שירצה חשוב בר נידב ונידר והן הן דברי רבינו שכתב כאן. ודוקא פסולה ליאסר באכילה

אבל מותרת בהנאה דהא מן הדין אפי' באכילה מותרת כמו שכתבנו אלא רבנן הוא דגזור משום מראית העין והבו דלא נוסיף עלה:

שחט לשם חטאת לשם אשם וכו'. כלשון המשנה ופירש"י ז"ל אשם ודאי היינו אשם גזלות דנשבע לשקר לכפירת ממון ואשם מעילות ואשם שפחה חרופה ועל שם שאשם תלוי בא על ספיקן קרי להו להני אשם ודאי:

לשם אשם תלוי וכו'. אשם תלוי הוא הבא על הספק דחיוב כרת כגון דאיכא שתי חתיכות לפניו ואכל אחת מהן ואמרו לו עדים שאחת מהן היתה של חלב ואין ידוע איזו מהן אכל וכן כל כיוצא בזה ומביא אשם להגן עליו מן הייסורין עד שיודע לו אם חטא ודאי ויביא חטאת. ודע כי במשנתנו מנה בכלל הפסולים בבא קמייתא אשם תלוי ורבינו מנאו כאן בכלל הכשרים ונראה משום דבגמ' אמרי' אשם תלוי בר נידב ובר נידר הוא בתמיה ומשני א"ר יוחנן הא מני ר' אליעזר היא דאמר מתנדב אדם אשם תלוי בכל יום פי' אע"פ שלא נודע לו בודאי שחטא בכל יום הוא עומד בספק חטא זה שלבו נוקפו שמא חטא ומצינו שהכשיר הכתוב אשם תלוי ליקרב וליאכל היכא דהוחזק ספק חטא בעדים וכל עוד שהוא עומד בספק חטא יראה הרואה ויחשוב שמתכוין להקדישו לשם אשם תלוי ולפיכך פסלוהו. וכל זה אתיא אליבא דר' אליעזר דאמר מתנדב אדם אשם תלוי בכל יום אבל רבינו לא ס"ל לפסוק כר' אליעזר ולפיכך מנאו עם הכשרים דהוה ליה בכלל שאינו נידר ונידב דתנן (במתני' י' דהשוחט) שאינו נידר ונידב השוחט לשמו כשר:

לשם בכור. כלשון המשנה. וטעמא דמלתא משום דבכור הוא קדוש מרחם ואינו תלוי בהקדש אדם וידעי כולי עלמא דשקורי משקר:

לשם מעשר וכו'. וטעמא דמעשר נמי דידעי דמשקר משום דמעשר השבט מקדישו ולא הוא.

לשם תמורה וכו'. כלשון המשנה:

הלכה יט

היה מחוייב חטאת וכו'. בגמ' א"ר יוחנן לא שנו אלא שאינו מחוייב חטאת אבל מחוייב חטאת אימא לשם חטאתו הוא עושה והא לא קאמר לשם חטאתי א"ר אבהו באומר לשם חטאתי והן הן דברי רבינו. וטעמא דמלתא דכל מחוייב חטאת קלא אית ליה דמי שבא לידו דבר עבירה בשוגג אינו מחפה עליה כדי שיתבייש עליה ויתכפר לו לפיכך כל שאינו חייב ידעי דמשקר אבל מחוייב חטאת ואמר לשם חטאתי הרואה אומר עתה

הוא מפרישה לשם חטאתו ודוקא באומר לשם חטאתי אבל אם לא אמר לשם חטאתי אין חשש כלל דחטאת אינו בא בנדר ונדבה:

היה לו קרבן בתוך ביתו וכו'. בגמרא א"ר אלעזר לא שנו אלא שאין לו זבח בתוך ביתו אבל יש לו זבח בתוך ביתו אימא אמורי אמיר ביה והא לא קאמר לשם תמורת זבחי א"ר אבהו באומר לשם תמורת זבחי והם דברי רבינו שכתב כאן. וטעמא דמילתא דכשאין לו זבח בביתו אין בדבריו ממשות דהא לא חיילא תמורה ולשמא יש לו זבח במקום אחר לא חיישינן דקלא אית ליה אבל כשיש לו זבח בביתו הרואה אומר עכשיו הוא ממירה באותו זבח שהרי א"צ שיהיו שניהם ביחד בשעת המרה דהא תנן בתמורה תחת חטאת תחת עולה שיש לי בבית היו לו דבריו קיימין ודוקא באומר לשם תמורת זבחי דאי לא אמר הכי אין בדבריו ממשות דהא תנן בתמורה תחת חטאת תחת עולה לא אמר כלום:

הלכה כ

האשה ששחטה וכו'. הוציא רבינו דין זה מההיא דאמרינן בגמ' ושאינו נידר ונידב לאתויי עולת יולדת. ודע שיש בגמרא גרסאות מחולפות ופירושים שונים וכדי לברר דעת רבינו אכתוב מה שצריך מהם. איכא מאן דגריס בגמרא א"ר אלעזר לא שנו אלא שאין לו אשה אבל יש לו אשה אימא לשמה הוא עושה והא לא קאמר לשם עולת אשתי א"ר אבהו באומר לשם עולת אשתי פשיטא מהו דתימא אם איתה דילדה קלא הוה לה קמ"ל אימא אפולי אפילא. ופירוש ההלכה לפי גרסא זו כך הוא. לאתויי עולת יולדת שאם אמר לשם עולת יולדת כשר משום דמידע ידעי דמשקר שהרי אינו בא בנדר ונדבה ובא ר' אלעזר ופירש שאין הדברים אמורים אלא בשאין לו אשה אבל יש לו אשה פסולה. וא"ת מה חידוש אשמעינן בהא ר' אליעזר שהרי לעיל גבי תמורה אשמעינן בכה"ג ומתרץ מהו דתימא וכו' וכל עוד שלא נודע שילדה משקר קמ"ל ר' אלעזר שיש לחוש שמא הפילה והמפלת אין לה קול ולפיכך אם יש לו אשה פסולה דאמרינן לשם עולת אשתו קא שחיט. זו היא גרסת הראשונים ופירושה. והנך רואה שאין גרסא זו ופירושה מכוון עם דברי רבינו כי לפי הגירסא שכתבנו כשאמר התלמוד קמ"ל אפולי אפיל פירושה קמ"ל ר' אלעזר דבשיש לו אשה פסולה משום דזימנין דהיא מפלת ואין לה קול והרואה אומר שמא הפילה אשתו ומקריב עולתה ורבינו סבר כאן בהפך שהמפלת קול יש לה ומטעם זה כשרה. ויש גירסא אחרת שגורסין ושאינו נידר ונידב לאתויי עולת יולדת פשיטא מהו דתימא אימר ילדה קמ"ל ולא גרסי לא דר' אלעזר ולא דר' אבהו ומהו דתימא קאי אמתני' ובשיש לו אשה ואצטריך לתנא למיתני בזה הכלל דמהו דתימא ניחוש לה למאן דחזי סבר בצינעא אוליד קמ"ל דלא חיישינן להכי דכל היולדת קול יש לה. וגם זו אינה

גירסת רבינו דהא רבינו כתב אין חוששין לה שמא הפילה. ונראה דגירסת רבינו היא כמו שגורסין קצת הגאונים מהו דתימא אפולי אפילא קמ"ל ולא גרסי לא ר' אלעזר ולא ר' אבהו. והכי פירושא ושאינו נידר ונידב לאתויי עולת יולדת דהאשה בעצמה ששחטה לשם עולתה וזהו לאתויי עולת יולדת והקשה התלמוד פשיטא דכל עוד שלא ילדה ידעי דמשקרא ומשני מהו דתימא אפולי אפילא כלומר משום שהיה עולה על דעתו שמא הפילה והיא חייבת עולה ולשם עולתה שחטה והרואה סבור ששוחטין קדשים בחוץ קמ"ל תנא דמתניתין כשרה ולא אמרינן הכי משום דכל המפלת קול יש לה וכל עוד שלא נודע שהפילה לא טעו דידעי דשקורי משקרא. וכן פירשה ה"ר יונתן בפירוש המשנה אלא שהוא פירשה שהשוחט הוא הבעל לשם עולת אשתו ורבינו פירש בשחטה האשה לשם עולתה:

אבל השוחט לשם עולת נזיר וכו'. בגמרא זה הכלל לאתויי מאי לאתויי עולת נזיר מהו דתימא הא לא נדר [קמ"ל] אימר נדר בצינעא ופירש"י ז"ל דלמא נדר בצינעא זה שלשים יום שהוא סתם נזירות ובשלשים יום לא מינכרא מילתא לשכיניו. והוי יודע שיש מי שכתב שאין כל אלו הדינין אמורים אלא בזמן שיש מקדש וקרבנות נוהגין אבל בזמן הזה שאין מקדש ואין קרבנות נוהגין אפילו שחט לאחד מכל אלו הנזכרים שחיטתו כשרה דליכא למיחש לרואים. והראב"ד הכריע לאסור אפילו בזה"ז והודו לו רוב הפוסקין וכן נראה דעת רבינו ז"ל:

הלכה כא

שנים שאחזו בסכין וכו'. בשני מקומות נאמר דין זה במשנה חדא גבי השוחט לשם הרים וכו' וזימנא אחריתי גבי השוחט לשם עולה וכו'. ורבינו אחר שכתב הדינין כולם השוחט לשם הרים וכו' השוחט לשם עולה וכו' כתב שנים אוחזין דקאי אכולהו. **ומה שאמר בד"א בשהיה לו בה שותפות וכו'** הולך לשיטת רש"י בפירוש ההלכה אבל כפי שיטת התוס' אין ישראל אוסר דבר שאינו שלו ואפי' שיש לו בה שותפות דלעולם אמרינן דלצעוריה קא מכוון. ואכתוב בקצרה במה תלוי מחלוקתם. משום דבגמ' אמרינן אמר רב הונא היתה בהמת חבירו רבוצה לפני ע"ז כיון ששחט בה סימן אחד אסרה סבר לה כי הא דאמר עולא א"ר יוחנן אע"פ שאמרו המשתחוה לבהמת חבירו לא אסרה עשה בה מעשה אסרה ובתר הכי אמרינן רב נחמן ורב עמרם ורב יצחק דאמרי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו ואנן קי"ל כר"נ ורב עמרם ורב יצחק משום דבגמרא בעי לאוקמי פלוגתייהו כתנאי ומסיק תלמודא דמלתייהו דר"ה ועולא כתנאי ודלא כר' יהודה בן בתירא ור' יהודה בן בבא אבל מלתייהו דרב נחמן ורב עמרם ורב יצחק אתיא אפי' כת"ק בר פלוגתא

דר"י בן בתירא ור"י בן בבא. וקי"ל כפירש"י ז"ל דרב נחמן ורב עמרם ורב יצחק אפי' במעשה רבה אמרי ודלא כפירוש ר"ח דפירש דדוקא במעשה כל שהוא סבירא להו דאינו אוסר אבל במעשה רבה מודו משום דפשטא דשמעתא דהטא אליבא דרש"י וזה תלוי בדקדוק ההלכה שם. הילכך השוחט בהמת חבירו לעכו"ם לא מיתסרא ומשום דבגמ' אקשינן לר"נ ורב עמרם ורב יצחק ממתני' דילן דתנן שנים אוחזין בסכין וכו' אלמא אדם אוסר דבר שאינו שלו ותירצו הכא במאי עסקינן דאית ליה שותפות בגווה. ובתר הכי אקשינן להו זימנא אחריתי ממתני' דילן ותירצו הכא במאי עסיקינן בישראל מומר ולפי דעת רש"י שני התירוצים קיימין. התירוץ הא' שתירצו הב"ע דאית ליה שותפות בגווה. והתירוץ שתירצו בישראל מומר אלא שפעם תירצו כך ופעם כך לאשמועינן דתרי תירוצי הלכתא נינהו וכן פירש"י וז"ל בישראל מומר וה"ה דמצי לאוקמיה בדאית ליה שותפות בגווה כדאוקימנא לעיל ע"כ. ונמצאת למד דבחדא מתרתי יכול לאסור דבר שאינו שלו או בישראל מומר או בשיש לו שותפות בה, זו היא שיטת רש"י ז"ל. אבל לפי שיטת התוס' בתירוץ שני שתירצו בישראל מומר הדרו מתירוצא קמא שתירצו באית ליה שותפות בגווה וא"כ לפי שיטה זו לעולם אין ישראל יכול לאסור דבר שאינו שלו ואפילו בשיש לו בה שותפות דלעולם לצעוריה קא מכוון אבל ישראל מומר אוסר בהמת חבירו אפי' אין לו בה שותפות. ורבינו ז"ל תפס שיטת רש"י וההכרח לרבינו תלוי בדקדוק הסוגיא במקומה ואין כאן מקום להאריך. ודע שיש מי שכתב שזה שאמור בגמרא דהשוחט בהמה חבירו לע"ז אינה אסורה משום דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו אלא לצעוריה קמכוין, דוקא בהנאה הוא דאינה אסורה אבל באכילה אסורה ולא עוד אלא אפילו שוחט בהמת חבירו לשם הרים ונתכוין לרפואה וכיוצא אסורה באכילה שכל שיש בו סרך לע"ז מיתסרא באכילה וליכא למימר לענין איסור אכילה אין אדם אוסר דבר שאינו שלו דהא לאו איהו אוסר לה אלא דלא שריא לה והוה לה כאילו לא נשחטה אלא שמתה מאליה. ואין כן דעת רבינו אלא ודאי כל שאין לו שותפות בה כשרה לגמרי קאמר ומותרת באכילה. ולדעת התוספות אפילו יש לו בה שותפות כשרה כל שאינו ישראל מומר ולא פליגי בגמרא אלא באיסור אכילה וכן הורו רוב הפוסקים:

הלכה כב

ישראל ששחט לנכרי וכו'. מתניתין פרק השוחט (חולין דף ל"ט) דתנן השוחט לנכרי שחיטתו כשרה ורבי אליעזר פוסל אמר ר"א אפילו שחטה לאכול לנכרי מחצר כבד שלה פסולה שסתם מחשבת הנכרי לעבודה זרה אמר רבי יוסי קל וחומר הדברים ומה במקום שהמחשבה פוסלת במוקדשין אין הכל הולך אלא אחר העובד מקום שאין

מחשבה פוסלת בחולין אינו דין שלא יהא הכל הולך אלא אחר השוחט ע"כ לשון המשנה. ופירושא דמתניתין הכי הוא השוחט לנכרי אף על פי ששמענו שחשב הנכרי על השחיטה לשם עבודה זרה כשרה כיון שהשוחט לא חשב בזה מחשב וזה עובד לא אמרינן וזהו דעת רבינו שכתב אף על פי שהנכרי מתכוין לכל דבר שירצה שחיטתו כשרה ורבי אליעזר פוסל בין ששמענו מחשבת הנכרי בפירוש בין שלא שמענו דסתם מחשבת הנכרי לעבודה זרה ומה ששנה תנא קמא השוחט לנכרי בדיעבד הוא הדין דאפילו לכתחלה שוחטין לנכרי אלא משום דלא מצי למיתני שוחטין לנכרי דאי הכי הוה משמע דלמישרי למשחט לנכרי הוא דאתא דלית ביה משום ולפני עור לא תתן מכשול אבל לא שתהיה שחיטתו כשרה לכך הוצרך לשנות שחיטתו כשרה אבל אין הכי נמי דאפילו לכתחלה שוחטין לנכרי וזה נראה דעת רבינו שכתב שאין חוששין אלא למחשבת הזובח ואף על פי שרבינו נקט לישנא דדיעבד תפס בלשון המשנה אבל לענין דינא סבירא ליה דשוחטין לכתחלה. **ומה שכתב רבינו שאין חוששין אלא למחשבת השוחט** היינו דעתיה דרבי יוסי דעביד קל וחומר ומה במקום שהמחשבה וכו' ומקשו בגמרא היכי קאמר אין מחשבה פוסלת בחולין והרי מחשבת עבודה זרה פוסלת בחולין ותירצו דהכי קאמר רבי יוסי ומה במקום שהמחשבה פוסלת במוקדשין מעבודה לעבודה בארבע עבודות כגון שוחט על מנת לקבל או להוליך או לזרוק או לקטר בפיסול הרי זה פסול אפילו הכי אין הכל הולך אלא אחר העובד שאין הבעלים פוסלים את הקרבן במחשבתן אלא כהן כדכתיב המקריב אותו לא יחשב וקרי ביה לא יחשוב מקום שאין המחשבה פוסלת בחולין ר"ל שאין המחשבה פוסלת בחולין בכל ארבע עבודות אלא בשתים מהם שהם חשב עליה לזרוק דמה או להקטיר חלבה אבל מחשבת הולכה וקבלה לא שאם חשב בחולין להוליך דמה או לקבל דמה לעבודה זרה לא מיפסלא כמו שכתבנו וביררנו טעם הדבר למעלה וכיון דבחמור שהם קדשים אנו אומרים שהכל הולך אחר כוונת הזובח כל שכן בחולין הקלים שראוי לומר כן ואמרינן בגמרא הלכה כרבי יוסי והם דברי רבינו כאן. וכתב הרשב"א ז"ל שאם הישראל חושב בשעת שחיטה שהנכרי יזרוק דמה לעבודה זרה שפסולה ועוד כתב בתשובת שאלה שאסור לבר ישראל לשחוט להם לישמעאלים אותו הכבש ששוחטין לשם פסחם דהוי מין ממיני עבודה זרה ואם שחטו לשם פסחם שאסור לבר ישראל לאכול ממנו וכן כתב בתשובה זה לשונו ישראל השוחט לישמעאלי והישמעאלי מקפיד שישחטנו לו לאותו צד שהם שוחטין שאסור לו לשחוט לאותו צד וישראל שראינוהו שהוא מתכוון בכל פעם

לשחוט לאותו צד לפני הישמעאלים כדי למצוא חן בעיניהם אסור לאכול משחיטתו עד שיקבל עליו שלא לשחוט להם לאותו צד לעולם ואם קבל וחזר לקלקולו חזר לפסלותו: **לפיכך נכרי וכו'**. הביא דין זה כאן אגב גררא אף על פי שבמקומו בארו בארוכה לפי שכתב שאין חוששין אלא למחשבת הזובח אבל למחשבת בעלים לא ואוקימנא לרבי אליעזר שחושש למחשבת בעלים אפילו לא שמענו מהנכרי דחשש לעבודה זרה דיינינן ליה כמפרש דסתם מחשבת נכרי לעבודה זרה אם כן כששחט הוא אמרינן דאפילו סתם הוה ליה כמפרש. **ומה שכתב אפילו היה קטן** ביותר יתבאר במקומו בעזרת האל:

פרק ג

הלכה א

חמשה דברים וכו'. פשוט בפירקא קמא (דף ט') אמר רב יהודה אמר שמואל כל טבח שאינו יודע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו ואלו הן הלכות שחיטה שהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקור:

הלכה ב

שהייה כיצד וכו'. משנה פרק השוחט (חולין דף ל"ב) נפלה סכין והגביהה נפלו כליו והגביהן השחיז את הסכין ועף ובא חבירו ושחט אם שהה כדי שחיטה פסולה ר"ש אומר אם שהה כדי ביקור וקיימא לן כת"ק דהיינו כדי שחיטה. **ומה שכתב רבינו אם שהה כדי שיגביה את הבהמה וירביצנה וישחוט**, פסק כר' יוסי בר חנינא דאמרינן בגמרא אמרי במערבא משמיה דר' יוסי בר חנינא כדי שיגביהנה וירביצנה וישחוט. וכן פסק הריא"ף ורוב הפוסקים ויש מי שכתב דשיעור שהייה כדי שחיטה ולא יותר לא כדי הגבהה והרבצה ושחיטה ומחלוקתם תלוי במה שאמרו בגמרא רב אמר כדי שחיטת בהמה לבהמה ועוף לעוף ושמואל אמר אפילו בהמה לעוף וכן כי אתא רבין אמר ר' יוחנן אפי' בהמה לעוף ור' חנינא אמר כדי שיביא בהמה אחרת וישחוט ואקשינן יביא ואפי' מעלמא א"כ נתת דבריך לשיעורין אמר רב פפא עומדת להטיל איכא בינייהו זו היא גרסת רש"י ופירש דאיכא בין רבי יוחנן ורבי חנינא דר' יוחנן לא מצריך אלא כדי שחיטה ור' חנינא מצריך כדי הטלה ושחיטה ונמצא עתה דלכולהו אמוראי דלעיל ואינהו רב ושמואל ור' יוחנן דוקא כדי שחיטה לבד משערינן ופליגי עליה דר' חנינא דמצריך כדי הטלה ושחיטה ועל מה דאמרו במערבא משמיה דר' יוסי בר חנינא כדי שיגביהנה וירביצנה וישחוט ולפי זה פסקו דלא משערינן אלא כדי שחיטה לחוד ואע"פ שרש"י ז"ל פסק כרב משום דקאי ר' יוסי בר חנינא כשיטתיה כמו שיכתוב בס"ד אפשר

דלא פסק כר' יוסי בר חנינא אלא במה שנחלקו רב ורבי יוחנן והכריע הוא ביניהם דהיינו אם משערינן לעוף כבהמה או כעוף דוקא ואמר ר' יוסי בר חנינא כפי דעת רש"י דמשערינן עוף לעוף בזה פסק רש"י כר' יוסי בר חנינא אבל במה שהושוו רב ורבי יוחנן ושמואל דלא בעינן שיעור הגבהה והרבצה הלכה כמותם וכן הוא סברת הרא"ש ז"ל כפי דברי רש"י ז"ל אבל גרסא זו לא נתחוורה בעיני הראשונים כלל משום דרב פפא לא בא לתרץ אלא מה שהוקשה על ר' חנינא שאמר א"כ נתת דבריך לשיעורין לזה גורסין אמר רב פפא בעומדת להטיל ואין גורסין איכא בינייהו והכי פירושא הא דאמר ר' חנינא יביא בהמה אחרת היינו בעומדת כאן ואינה מחוסרת אלא הטלה בלבד ונמצא עתה שרב ושמואל ורבי יוחנן לא דברו כלום בשיעור הגבהה והרבצה ולא באו לפרש אלא שחיטה דמתני' אי משערינן בהמה לעוף או דוקא בהמה לבהמה עוף לעוף אבל כדי שחיטה לא באו לפרש אם נאמר שיעור שהייה כדי שחיטה לבד או כדי הגבהה והרבצה ומה שלא פירשו הם בא ר' חנינא ופירש ואמתניתין קאי ולא אדברי רב ור' יוחנן ואין שום אמורא חולק על ר' חנינא וזהו שיטתו של רבינו וגרסתו ולזה הסכים הרא"ש ורוב הפוסקים:

הלכה ג

היתה בהמה דקה וכו'. פסק כשמואל ורבי יוחנן דאמרי תרווייהו אפילו בהמה לעוף וכן כתוב בהלכות והלכתא כשמואל ורבי יוחנן דהוו להו תרי ואין דבריו של אחד במקום שנים. ודע שיש ג' מחלוקות בדבר. יש מי שכתב דלא משערינן אלא דוקא דקה לדקה גסה לגסה ועוף לעוף וזו היא דעת רש"י ז"ל דס"ל דהלכה כרב דאמר כדי שחיטת בהמה לבהמה ועוף לעוף משום דקם ר' יוסי בר חנינא כשיטתיה דאמר דקה לדקה וממילא שמעינן דהוא הדין עוף לעוף וראוי להחמיר אבל הריא"ף ור"ח פסקו כרבינו משום דס"ל כרבי יוחנן ושמואל דהוו להו תרי לגבי דרב אבל ר' יוסי בר חנינא לא דיבר בשיעור עוף כלל והאי דכתב רש"י לא סבירא להו ולא עוד אלא שיש מי שכתב דר' יוסי ס"ל כוותייהו דמשערינן בהמה לעוף ומה שלא הזכיר אלא שני שיעורין דקה וגסה משום דבכלל שיעור דקה הויא שיעור עוף דהכי אגמריה רחמנא למשה בשהייה דקה לדקה ועוף כדי שחיטת דקה וגסה לגסה, זהו דעתן של מקצת גאונים. ויש דעת שלישית דס"ל דלעולם משערינן בשיעורא חדא לכולהו והוא כשיעור גסה בין לגסה ולדקה ולעוף כולהו בשיעור גסה משערינן להו משום דס"ל דלעולם פסקינן כר' יוחנן ושמואל דאמרי אפילו בהמה לעוף והאי בהמה פירושה גסה דאי לאו הכי לא הוה להו למסתם ולמימר בהמה סתם אלא משום דס"ל סתם בהמה היינו גסה והלכתא כוותייהו משום דהוו להו תרי לגביה דרב דאמר כדי שחיטת בהמה לבהמה ועוף לעוף ודר' יוסי בר חנינא דאמר

גסה לגסה ודקה לדקה לא אתיא כחד מינייהו לא כרב ולא כר' יוחנן ושמואל כרב לא אתיא משום דרב אמר כדי שחיטת בהמה לבהמה ועוף לעוף ורבי יוסי בר חנינא לא אדכר עוף במילתיה וכשמואל ור' יוחנן לא אתיא משום דשמואל ור' יוחנן אמרי אפי' בהמה לעוף דהיינו גסה לעוף וכל שכן גסה לדקה דמשערינן הילכך פסקי כשמואל ור' יוחנן דאמרי אפילו בהמה לעוף והאי בהמה גסה משמע ומיהו אפי' לדעתם לא מקילי כולי האי בשיעור שהיית העוף כדי הגבהת בהמה גסה והרבצתה ושחיטתה אלא דוקא כדי שחיטת גסה לבד, זהו דעתם של מקצת הגאונים. וההכרח בכל פירוש ופירוש תלוי בדקדוקי הלכה ואין כאן מקום להאריך. וזה שאנו משערין כדי שחיטה ודאי שחיטה של סימנין עם חתיכת העור קאמרינן ולא ידעתי במה נסתפקו הראשונים אי שחיטה לחוד קאמר או עם חתיכת העור קאמר לא מיבעיא למאן דס"ל כדי הגבהה והרבצה דלא גרע חתיכת העור מהגבהה והרבצה אלא אפילו למאן דס"ל כדי שחיטה לחודה ליכא לספוקי דחתיכת העור בכלל דהרי בכלל צורך שחיטה איהו. וכמו כן ודאי למאן דס"ל דשיעור עוף כדי שיעור עוף כמוהו הוא הדין דמשערינן בשהיית מריטת הנוצה דצורך שחיטה הוא אע"פ שראיתי מי שלא כתב כן זה נ"ל ברור:

הלכה ד

שחט מעט ושהה וכו'. בעיא שם בגמ' דבעי רבא שהיות מהו שיצטרפו ולא איפשיטא ולחומרא עבדינן וזהו שכ' רבינו ה"ז ספק נבלה:

וכן אם שהה כדי שיגביהנה וכו'. קודם [שאבאר] דעת רבינו ומהיכן הוציא דין זה אכתוב הגירסא הנכונה שבדבריו לפי שראיתי שתמה הרא"ש על רבינו כפי הגירסא שנזדמנה לו וכדין תמה עליו כפי אותה גירסא כי הרא"ש מצא בדברי רבינו כלשון זה וכן אם שהה כדי שיגביהנה וירביצנה וכו' ולכן תמה עליו שלמה לו להכניס דבריו בספק שודאי נבלה גמורה היא. ועוד מתוך דבריו שאמר שחיטה גמורה משמע כל הסימנין ואינו כן אלא ודאי כדי שחיטת רוב הסימנין פסולה דנהי דמקילי לשער כדי הגבהה והרבצה היינו כל צורך שחיטה דא"א לו לשחטה עד שיגביהנה אבל אם שהה רוב הסימנין כבר נסתלקה תורת שחיטה ולמה נשער בדבר שאינו לצורך שחיטה אלא ודאי מכי שהה כדי שחיטת רוב סימנין נבלה ודאית הויא. ולפי הגירסא הנזכרת שנזדמנה להרא"ש בספרי רבינו צדקו דבריו בכל מה שהקשה. אלא שעיקר הגירסא אינה מתיישבת כלל עם מה שכתב רבינו בתחלת דבריו דכתב אם שהה כדי שיגביהנה וירביצנה וישחוט שחיטתו פסולה האי וישחוט מאי דעתך לפרש בו אם ר"ל וישחוט שחיטה גמורה אי אפשר דהרי כתב כאן לפי גרסא זו דבשחיטה גמורה הויא ספק נבלה ולמעלה כתב פסולה

ודאית. וא"ת וישחוט רוב הסימנין א"א השתא ברוב הסימנין פסולה ודאי בשחיטה גמורה לא כ"ש ואיך נאמר דבשחיטה גמורה ספק נבלה יציבא בארעא וגיורא בשמי שמיא וכ"ש אם נאמר וישחוט ר"ל מיעוט הסימנין דקשה טובא. א"כ אין לגירסא זו שום מציאות כלל אלא אם היינו דוחקים לפרש דשחיטה גמורה ר"ל רוב הסימנין ובזה הוא דאמר ספק נבלה ומה שאמר למעלה וישחוט ר"ל שני הסימנין בשלימות דאז הויא נבלה ודאית. ובזה הפירוש היינו מרויחין ישוב הגירסא ומתרצין קושיא אחת ממה שהקשה עליו הרא"ש ועדיין קשה דלמה בשיעור שחיטת רוב הסימנין תהיה ספק נבלה דמן הדין נבלה היא וזה דוחק גדול שפירש בוישחוט ר"ל שחיטה גמורה דהיינו שני הסימנין ובשחיטה גמורה נאמר שפירושה שחיטת רוב הסימנין מה שאין הלשון סובל כן אלא ודאי שחיטה שחיטה גמורה ר"ל כל הסימנין והדרן כל הקושיות שהקשה עליו הרא"ש ז"ל לדוכתייהו ונוסף עליהם שאין לגרסא זו שום מציאות כמו שכתבתי ואף דנסבול קושיות הרא"ש ונדחוק עצמנו לומר דשחיטה גמורה משמע רוב הסימנין עדיין אין לגירסא זו שום מציאות כלל דאם וישחוט ר"ל שחיטת שני הסימנין כשחזר לומר ואם שהה פחות מכדי זה שחיטה כשרה ע"כ פחות מכדי זה היינו רוב הסימנין ואמר כשרה ואח"כ אמר ספק נבלה ואין לומר פחות מכדי זה שר"ל דהיינו הגבהה והרבצה ומיעוט הסימנין ולפי זה אמר כשרה דאין פחות משחיטת שני הסימנין אלא רובן. לכן אני אומר שח"ו לרבינו לכתוב גירסא זו בספרו אלא ודאי הסופרים שבשוה וכתבוה כן ונזדמנה לפני הראשונים והקשו עליו ז"ל מה שהקשו. אבל אנחנו בדקנו בכל ספרי הרמב"ם שבאו לידינו ואין בהם גירסא זו כלל אלא הגירסא הנמצאת בספרים שלנו היא זאת. וכן אם שהה כדי שיגביהנה וירביצנה וכדי שישחוט מיעוט הסימנין בלבד לא כדי שישחוט שחיטה גמורה הרי זו ספק נבלה. ונמצאו עתה לפי גרסא זו הדברים הפוכים מאותה הגירסא דלפי גירסא זו אם שהה כדי שחיטת מיעוט הסימנין בלבד הויא ספק נבלה וזו היא הגירסא הנכונה בדברי רבינו. ודע דרבינו כתב דין זה משום דס"ל דהיא בעיא דבעי רב הונא בגמרא דבעי ר"ה בר נתן שהה במיעוט הסימנין מהו ועלתה בתיקו. ולפי דעת רבינו הבעיא מתפרשת כך זה ששיערו חכמים בשיעור השהייה כדי הגבהה והרבצה ושחיטה ר"ל כדי שיעור שיוכל לשחוט בבהמה אחרת שחיטה גמורה דהיינו כל הסימנין או רובן אבל שחט פחות מכדי זה דהיינו שיוכל לשחוט בבהמה אחרת מיעוט הסימנין או חציין אין כאן שיעור שהייה וכשרה או דלמא שזה שאמרו וישחוט אינו ר"ל שישחוט הכשר שחיטה בבהמה אחרת אלא כדי שישחוט כל שהו דהיינו מיעוט הסימנין ומי ששהה כשיעור שחיטת מיעוט הסימנין בבהמה אחרת

שחיטתו פסולה ועלתה בתיקו. ולפיכך כתב כאן ספק נבלה ולפ"ז צריך לגרוס בבעיא שהה כמיעוט הסימנין בכ"ף ולא בבי"ת ואף שנגרוס במיעוט הסימנין בבי"ת מתפרשת יפה שר"ל שהה כשיעור שיכול להתעכב במיעוט הסימנין של בהמה אחרת. וכך הם מתפרשים דברי רבינו לפי שבתחלה כתב ואם שהה כדי שיגביהנה וירביצנה וישחוט שחיטתו פסולה והוא כלשון התלמוד דהאי וישחוט סתום ולפי זה הלשון נסתפקו בו בגמרא אם ר"ל וישחוט כדי צורך שחיטה דהיינו הסימנין כולן או רובן או ר"ל וישחוט תחלת שחיטה דהיינו מיעוט הסימנין לבד ועלתה להם בתיקו לכן חזר רבינו לפסוק בזה ספק נבלה כדין כל תיקו דאיסורא. ורבינו תפס בסידור דבריו כסידור הגמרא שבתחלה כתב דין השהייה והוא הקודם במשנה ואח"כ שיעור גסה לגסה ודקה לדקה ולעוף והוא פלוגתא דאמוראי בגמרא ואח"כ בעיא דרבא שהיות מהו שיצטרפו ועלתה בתיקו ואח"כ בעיא דרב הונא בר נתן דשהה במיעוט הסימנין כמו שהם מסודרין בגמ' כן סדרם רבינו. ונמצא לפי זה במה שכתב בתחלת דבריו ואם שהה פחות מכדי זה שחיטתו כשרה היינו כדי הגבהה והרבצה לחוד דכל מאי דסליק אדעתין מעיקרא דהאי וישחוט הוי בפשיטות כדי צורך שחיטה הוי פחות מכדי זה הגבהה והרבצה ושחיטת מיעוט סימנים אבל עכשיו דנסתפקו בתלמוד בהאי וישחוט אי הוי שחיטה גמורה או מיעוט סימנין לחוד ועלתה בתיקו הוי פחות מכדי זה שיעור הגבהה והרבצה לחוד. ונמצא ג' דינין חלוקין לדעת רבינו. הדין הא' אם שהה כדי הגבהה והרבצה וכדי שחיטת רוב הסימנין ואין צ"ל כולם שחיטה נבלה ודאית. הדין הב' אם שהה כדי הגבהה והרבצה ושחיטת מיעוט הסימנין נבלה מספק. הדין הג' אם שהה כדי הגבהה והרבצה לחוד שחיטתו כשרה. ואלה הדינים לא שנא בהמה ול"ש חיה ול"ש עוף כל אחד ואחד כפי שיעורו גסה לגסה דקה לדקה ולעוף. כל זה דוקא לדעת רבינו דפירש פירושו דס"ל כבעיא דרב הונא בר נתן. אבל לפי דעת המפרשים אין שיעור השהייה אלא כדי שיגביהנה וירביצנה וישחוט רוב הסימנין ואם שהה כשיעור זה נבלה ופחות מכדי זה דהיינו כדי הגבהה והרבצה ושחיטת מיעוט סימנין דהיינו חציין כשירה ואין כאן ספק נבלה כלל משום דס"ל כאליבא דרב הונא בר נתן שמתפרשת בפנים אחרים משום [שהוקשה] להם על פי' רבינו שני דברים, הא' שהם גורסין שהה במיעוט הסימנין בבי"ת דנראה דבאותה בהמה ממש שהה במיעוט סימניה, וכבר תירצנו זה למעלה אליביה דרבינו דגרסתו היתה שהה כמיעוט בכ"ף ואפילו שנגרוס בבי"ת כבר ישבנו אותה אליביה. ועוד הקשו לו שא"א שיסתפקו בוישחוט אי הויא שחיטה גמורה או מיעוט דפשיטא דוישחוט דאמרו חז"ל שחיטה גמורה היא, וגם זו אפשר שאינה קושיא על דברי רבינו שהרי נסתפקו במקום

אחר אם ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף או אם לא וכמו שנסתפקו שם נסתפקו כאן, ועם היות ששם פשטו מה שפשטו אין כל הנושאים שוים, שם נראה להם פשיטות וכאן עלתה להם בתיקו, כפי חומר הדבר ונושאו. ומצד מה שהוקשה להם בדברי רבינו תפס כל אחד בפירוש הבעיא שיטה לעצמו. רש"י ז"ל פירש כגון ששחט רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה והגביה ידו ושהה שיעור שהייה וחזר ושחט אותו המיעוט שנשאר מהו מי אמרינן כיון דעבד ליה רובא אתכשר ומה שחזר לשחוט הוי כמחתך בשר בעלמא וכשר או דילמא כיון שחזר לשחוט ואיגלאי דעתיה שעדיין עוסק הוא בהלכות שחיטה והוי כמי ששוהה בעיקר שחיטה ופסולה וסלקא בתיקו ואזלינן לחומרא ולפיכך פסק הוא ז"ל במי ששחט רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה וראה שהם שוהים למות שאסור לחתוך מה שנשאר בתורת שחיטה אלא מוטב שיכה אותה על הצואר באבן או במקל או שימתין עד שתמות ולא יחתוך בדרך שחיטה ואם עשה כן הוי ספק נבלה. ופירוש זה לא נתחוור כלל בעיני המפרשים שאיך יעלה על הדעת שאחר ששחט רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה דחיישינן לשהייה דבודאי כמחתך בבשר בעלמא הוא דכיון דאגמריה רחמנא למשה רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה מאי איכפת לן בנשאר והכי איתא בפירוש בתוספתא שחט אחד או רוב אחד בעוף אע"פ ששהה זמן מרובה וגמרה שחיטתו כשרה, הרי התוספתא היפך דברי רש"י ז"ל. ומפני זה נתחוור לרוב המפרשים פירוש רבינו אושעיא ז"ל דפירשה דשהה במיעוט הסימנין ר"ל ששהה במיעוט בתרא דסימן קמא ולא ששהה ממש דא"כ פשיטא דאסורה דהיינו עיקר שהייה אלא מירי ששוחט בסכין רעה ואדרבא סמיך והכי קא מבעיא ליה מי אמרינן האי דאמרינן השוחט בסכין רעה אפילו הוליך והביא כל היום שחיטתו כשירה ה"ה נמי בכה"ג כגון ששחט רוב הסימן הראשון והוא מוליך ומביא במיעוט הנשאר דשחיטתו כשירה אפילו שהה בחתיכת אותו המיעוט יותר משיעור שהייה דאף מיעוט הסימן איתיה בשחיטה או נאמר דמה שהכשירו בשוחט בסכין רעה אפילו הוליך והביא כל היום כולו היינו דוקא כשמתעסק בתורת שחיטה ר"ל בדבר ההכרחי לשחיטה דהיינו קודם שחיטת רוב הסימן אבל הכא מאחר ששחט רוב הסימן דהיינו הכשר שחיטה היה לו לילך מיד לסימן השני וכל עוד ששהה שיעור שהייה בחתיכת אותו המיעוט הנשאר דאינו מעכב לשחיטה הוה ליה כמחתך בבשר בעלמא והרי שהה בין סימן לסימן ועלתה בתיקו. וגם לזה הפירוש הקשו דהא קי"ל כרבא דאמר השוחט בסכין רעה אפילו הוליך והביא כל היום כולו שחיטתו כשרה ודברי רבא בודאי הם כוללים בין במיעוט קמא בין במיעוט בתרא, ולדברי רבינו אושעיא לא משכחת דהלכתא כוותיה דרבא אלא בעוף לבד או בבהמה

במיעוט בתרא וזה דוחק גדול. ועוד דצ"ל לפי פירושו במיעוט הסימנין אחד מן הסימנין דוקא דהיינו קמא ולא משמע כן. ועוד דדין זה לא משכחת ליה אלא בבהמה דוקא ולא בעוף ובעיא דרב הונא בר נתן לפי פשטה כוללת היא בין בבהמה בין בעוף. ורבינו תם פירש כגון ששחט המיעוט הראשון של הושט ושהה שיעור שהייה וחזר ושחט הרוב הנשאר מי אמרינן דשהייה אינה פוסלת אלא בדבר שנעשית בו הבהמה נבלה כגון ברוב הנשאר שאם לא היה שוחט כלל זה המיעוט הראשון והיה מהפך הסימן לצדדין והיה שוחט זה הסימן הנשאר היתה שחיטתו כשרה א"כ עתה כששהה במיעוט הראשון אותו מיעוט אינו מעלה ולא מוריד וכשרה. או נאמר מאחר שזה המיעוט נקיבתו במשהו בודאי השהייה פוסלת בו כמו ברוב הנשאר ופסול ועלתה בתיקו. ולפי פירוש זה אין הפרש בין בהמה לעוף. ופירוש זה מלבד שהוא זר יש להקשות עליו דאיך יסתפקו בזה דפשיטא נקב כל שהוא בכל מקום שיהיה בושט פוסל בו דהא קי"ל ושט נקיבתו במשהו וליכא לספוקי ביה כלל וכן כתוב בפירוש בתוספתא שחט מיעוט בושט ושהה בו כדי שחיטה פסולה ועוד דלפירוש זה נמי צריך לפרש במיעוט הסימנין אחד מן הסימנין דוקא דהיינו הושט. ויש מי שפירש דהכי קא מבעיא ליה לאחר ששחט בשחיטה ראויה חצי הסימן ורצה לגמור לרוב ושהה באותו המיעוט המשלים לרוב שהוא כחוט השערה מהו מי אמרינן כיון דשחט פלגא שפיר מחצה ליהוי כרובא וכי שהי תו לא חיישינן וא"ת דהא אסיקנא דמחצה על מחצה אינו כרוב זהו כשלא חתך אלא מחצה מצומצם דקי"ל דחיותא בפלגא לא נפיק או דלמא אמרינן דלעולם מחצה לא הוי כרובא ואפילו שחתך אח"כ והשלימו לרובא וכל עוד ששהה קודם שיגמור רובה דהוי פסול וסלקא בתיקו. וגם זה דבריו תמוהים דמאי ספיקא איכא בהאי דכל עוד דאסיקנא דמחצה אינו כרוב דבר פשוט הוא דכל מה שעשה מדבר שתפסד בו השחיטה קודם שישחוט הרוב דהויא פסולה ומה יועיל מה שחתך אחרי כן: **לכן** חשבתי דרכי ואשיבה דעתי אל פירוש רבינו שהוא היותר מחוור שבכולן ומתיישב וניצול מכל תפיסה וקושיא. ומה שדקדקו עליו כבר תירצנו אליביה באופן שלא נשאר עליו קושיא כלל ולא כתבתי פירושים אלו כ"א לקצת פירושים שרוצים לקבל עליהם ככל חומרי השחיטה ולאכול הבשר הכשר לכולי עלמא ובדלין מבהמה שהורה בה חכם לכן יבין בכל אלו הפירושים אבל מי שירצה לילך על פי הדין יסמוך על רבינו ואין לו לחוש לחומרות שאר המפרשים:

הלכה ה

שחט רוב אחד בעוף וכו'. פשוט בתוספתא שכתבתי למעלה דהיינו שחט אחד או רוב אחד בעוף אע"פ ששהה לזמן מרובה וגמרה שחיטתו כשרה וזהו לאפוקי מפירש"י כמו

שכתבנו. וראיתי מי שרצה לדחות זאת התוספתא ולומר שאין הלכה כמותה ולפסוק כרש"י משום דאי האי תוספתא הויא אמתית איך נעלמה מעיני מסדרי התלמוד ולמה לא פשטו ממנה בעיא דרב הונא בר נתן אלא מדאסיקו יתה בתיקו משמע דהדין תוספתא לא ברירא להו. ואיני רואה לתוספתא זו שום דחיה דאילו היה פירוש הבעיא מוסכם כפי דעת רש"י ז"ל היינו יכולין לומר שהתוספתא אינה עיקר מדלא פשטו ממנה אבל רוב המפרשים לא הסכימו לפירש"י וא"כ התוספתא תשאר קיימת ומוסכמת וזהו דעת רבינו:

הלכה ו

שחט בקנה לבדו חציו וכו'. פשוט בברייתא בראש פרק השוחט ת"ש שחט חצי גרגרת ושהה כדי שחיטה אחרת וגמר שחיטתו כשירה ואוקימנא בגמרא דאפילו בבהמה איירי:

אבל אם שחט רוב הקנה וכו'. אם שחט רוב קנה איירי בבהמה או שניקב הושט איירי בין בבהמה בין בעוף ושאר כל דברי רבינו פשוטים והם תוספת ביאור למה שכתב ולמה שיכתוב:

הלכה ח

שחט העוף ושהה בו וכו'. נראה דלמדה מההוא בר אווזא דהוה בי רבא אתא כי ממסמס קועיה דמא אמר רבא היכי נעביד ליה נשחטיה והדר נבדקיה דילמא במקום נקב קא שחיט נבדקיה והדר נשחטיה האמר רבה ושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים א"ל רב יוסף בריה נבדקיה לקנה ונשחטיה לקנה ולכשריה והדר נפכיה לושט ונבדקיה אמר רבא חכים יוסף ברי בטרפות כר' יוחנן ופירש רש"י ז"ל ממסמס קועיה מלוכלך צואתו שנקרע צואתו וצריך לבדוק בסימנין שמא נפסק הקנה או ניקב הושט ומשום ספק דרוסה לא בעינן למבדקיה דתלינן בכלבא או בקניא דאמרינן התם ספק כלבא ספק שונרא אימא כלבא. והדר נבדקיה למעלה מבית השחיטה או למטה. אין לו בדיקה מבחוץ לפי שהוא טריפה בנקב במשהו ואינו ניכר אבל טיפת דם נכנסת מבפנים וקרום הפנימי לבן הוא וטיפת דם ניכרת בו אבל החיצון אדום. ונבדקיה לקנה שהקנה נבדק מבחוץ לפי שאינו נטרף אלא ברוב והדר נשחטיה לקנה והשחיטה בסימן אחד כשרה ואח"כ יטלו הושט כולו ויעקרוהו מן הלחי והופכין אותו ובודקין אותו עכ"ל. ולפי דעת רבינו דין זה דוקא בעוף אתמר ולא בבהמה כי בבהמה לא היה יכול לשחוט הושט במקום אחר דילמא במקום נקב שחט ומה עוף שהכשרו בסימן אחד יכול לבדוק כמו שכתב רש"י. ומה שכתב רבינו שחט העוף ושהה בו הכי פירושא לפי שלמעלה כתב שאין שהייה

בקנה העוף כלל לכן כתב שחט העוף ושהה בו ר"ל בקנה הנזכר ושהייה זו שיעור שהייה קאמר דאם פחות מכדי שהייה אין חשש כלל דאפילו ניקב הושט ודאי כשר כל שלא שהה שיעור שהייה דעדיין עוסק בשחיטה הוא אלא מיירי שהתחיל לשחוט בקנה ובחציו הראשון שהה וחושש שמא ניקב הושט ולצאת מידי ספק עושין לו בדיקה זו. ומיהו כתב ה"ר פרץ ז"ל שיש לו לאדם ליזהר כשיתחיל לשחוט עוף וחתך מעט ויצאו טיפי דם והגביה ידו דשמא נחתך מעט מן הושט ושהה כדי שיעור ולא הרגיש ואפילו אמר השוחט ברי לי שלא חתכתי אלא מן העור אין סומכין עליו כיון שיצא הדם ואע"ג דקנה סמוך לעור הוא ובקנה אין לחוש במיעוט קמא מכל מקום לפעמים שהושט יהיה סמוך לעור על ידי אחיזת סימנין שתופס בהם כשבא לשחוט ואם בא לישאל אחר שהגביה סכינו כיצד יעשה אומרים לו שחוט הקנה לבדו ואחר השחיטה יהפכו את הושט ויבדקוהו דושט אין לו בדיקה מבחוץ ואם אין בקיאין בבדיקה לא יגמור שחיטתו כלל אלא ימכרנו לנכרי ובלבד שימיתנו הנכרי בפניו דאם לא כן חיישינן שמא יחזור הנכרי וימכרנו לישראל אחר שיתרפא דהא קי"ל טרפה חיה י"ב חדש ומזה הטעם אסור להשהותו בביתו שמא יבוא לידי תקלה כיון שאין טרפותו ניכרת. וטעם איסור השהייה יש מי שאומר משום נקב וי"א משום צער בעלי חיים ואחרים כתבו דאם שהה שיעור שהייה הדם מתקבץ באיברים ואינו יוצא לא על ידי מליחה ולא על ידי הדחה אבל כששוחט בפעם אחת הקילוח יוצא בחוזק ואין נשאר שם דם מכונס:

הלכה ט

חלדה כיצד וכו'. פשוט במשנה או שהחליד את הסכין תחת השני ופסקו כר' ישבב שאומר נבלה והודה לו ר' עקיבא וקי"ל כוותיה.

ומה שכתב רבינו בין שפסק הסימן העליון וכו'. דגרסינן בגמרא אמר רב יהודה אמר רב החליד את הסכין בין סימן לסימן ופסקו פסולה תחת העור כשרה. ואקשינן מאי קמ"ל תנינא או שהחליד את הסכין תחת השני ופסקו ר' ישבב אומר פסול וכו' ומשני אי ממתניתין הוה אמינא הני מילי מלמטה למעלה דלא קא עביד דרך שחיטה אבל מלמעלה למטה דקעביד דרך שחיטה אימא שפיר דמי קמ"ל:

הלכה י

הכניס את הסכין וכו'. שם תחת העור כשרה בי רב אמרי תחת העור איני יודע אבעיא להו לבי רב דאמרי תחת העור איני יודע תחת מטלית מהו תחת צמר מסובך מהו תיקו. וסבירא ליה לרבינו כבי רב דאמרי תחת העור איני יודע ונסתפקו בי רב בדבר משום דעור אינו בכלל שחיטה וכל עוד דאינו בכלל שחיטה אינו מעכב או דילמא הואיל

ומגופה הוא פסול ואת"ל בעור דפסולה משום דהוי ממש מגופה צמר הואיל ועומד ליגזז מהו דלאו מגופה הוא ואת"ל השתא הואיל והוא דבק עם גופה כגופה דמי תחת מטלית דאינו מגופה כלל מהו וסליקו כולהו בתיקו ואזלינן בהו לחומרא. ובפירוש תחת מטלית נחלקו בו הראשונים דיש מי שפירש כגון מטלית הפרוסה על הצואר וזהו דעת רבינו אבל רוב המפרשים פירשו במטלית הדבוק תמיד בצוארה ע"י שעוה או זפת או דבק דומיא דצמר אבל אם היה שוחט ונפל טליתו על הסכין ושחט שחיטתו כשירה וכן כתב הרשב"א והרא"ה והרא"ש ובה"ג. ודע שהראב"ד ז"ל פסק בכל אלו הבעיות לקולא ולא ירדתי לסוף דעתו ושמא משום דס"ל דאין הלכה כבי רב אלא כסתם דאמר רב יהודה משמיה דרב תחת העור כשירה וכולהו בעיי לא שייכי אלא אליביה דבי רב אבל לסתם מימרא פשוטים הם לקולא ורבינו ז"ל ס"ל דראוי להחמיר כבי רב שהרי נשאו ונתנו בדבריהם דשמע מינה שהם עיקר ולפיכך אזלינן בהו לחומרא ככל תיקו דאיסורא וכן פסקו כל הפוסקים:

וכן אם שחט מיעוט הסימנין וכו'. שם בעיא דרב פפא החליד במיעוט הסימנין מהו תיקו. והוי יודע דרש"י ז"ל גם בזאת הבעיא הולך לשיטתו שפירשה דומה למה שפירש בבעיא דשהה במיעוט הסימנין והוא במיעוט האחרון של סימן האחרון, ורבינו אושעיא גם בזו הולך לשיטתו שפירשה דומיא למה שפירש בבעיא דשהה במיעוט הסימנין והוא במיעוט בתרא דסימן קמא ודוקא בבהמה כמו שפירשתי, ור"ת נמי הולך לשיטתו ופירש במיעוט קמא ע"ד מה שפירש בשהה במיעוט הסימנין אלא ששם צריך לפרש דוקא ושט וכאן ל"ש ושט ול"ש קנה. אבל דברי רבינו בבעיא זו סתומים וחתומים שאם בושט הדברים אמורים מאי שנא משניקב הושט במשהו דהויא נבלה ודאי ואם בקנה מאי שנא מחצי קנה פגום ושחט במקום חתך והשלימו לרוב דכשירה. וראיתי בהיתר ספק זה כוונות מתחלפות ופירושים שונים ואריכות דברים. והיותר מובחר שבכולם בדרך קצרה הוא דאפשר לומר דמה שכתב **רבינו וכן אם שחט במיעוט הסימנין בחלדה**, במיעוט ראשון של סימן ראשון קאמר ואפילו דעוף או במיעוט ראשון של סימן שני ודוקא בבהמה ועל כרחין בושט הדברים אמורים דאי קנה לא גרע מחצי קנה פגום דמצטרף לשחיטה. וא"ת א"כ נבלה ודאי היא דלא גרע מנקב י"ל דודאי גרע וגרע והיינו בעיא דרב פפא החליד במיעוט הסימנין מהו הכי קא מבעיא ליה דכיון דכדרך שחיטה הוא לאו כנקב דמי והכי אגמריה רחמנא למשה דכל היכא דלא נפקא חיותא בחלדה דכשרה דהכי נמי אמרינן בהגרמה אליבא דרב הונא דאמרינן בגמרא אליביה דהיכא דאגרים שליש ושחט שליש וחזר והגרים השליש האחרון דכשירה ומצטרף השליש

המוגרם לשחיטה אע"פ שאינו במקום שחיטה דאית לן דהכי אגמריה רחמנא למשה דלא בעיא מקום שחיטה בכולא שחיטה אלא בכי נפקא חיותא במקום שחיטה סגי או דילמא שאני הגרמה מחלדה בושט דהתם לא נעשה דבר שתטרף בה אבל בחלדה נעשה בה דבר שכיוצא בו טריפה ומשום הכי סלקא בתיקו. ואל תטעה לומר דבמיעוט ושט נפקא חיותא משום דקי"ל דניקב הושט במשהו טריפה. אין לומר כן דאי הכי למה הצריכו לשחוט כולו או רובו. וניקב הושט במשהו טריפה אמרו ולא מתה דהא איכא מ"ד טריפה חיה י"ב חדש ואפי' למ"ד אינה חיה ר"ל אינה חיה י"ב חדש אבל ע"כ קצת (סימן) [ימים] חיה היא. ואע"פ שלענין הגרמה לא פסק רבינו כרב הונא קצת גילוי יש ללמוד ממנו לנדון שלפנינו. או אפשר לפרש דדברי רבינו הם בפירוש בעיא זו דהחליד במיעוט הסימן דהיינו דהחליד במיעוט בתרא דסימן קמא בין בקנה בין בושט ודוקא בבהמה ולעולם היכא דהחליד במיעוט ראשון של הושט הויא נבלה ודאי ובמיעוט ראשון של קנה אם הוא סימן ראשון ששחט כשירה לגמרי מידי דהוה אחצי קנה פגום. ואע"פ שיש קצת דוחק במה שכתב וגמר את השחיטה שלא בחלדה י"ל דה"ק וכן אם שחט מיעוט של אחד מהסימנים בחלדה דהיינו מיעוט בתרא דסימן קמא וגמר את השחיטה ר"ל וגמר מה שהוא מוצרך ומוכרח לצורך שחיטה:

הלכה יא

דרסה כיצד וכו'. פשוט שם במשנה התיז את הראש בבת אחת פסולה ופירש"י ז"ל כאדם המתיז קנה או דלעת דוחק את הסכין בכח ופוסק והיא דרסה ובגמ' ילפינן דבעיא הולכה והובאה דכתיב (ירמיהו ט':ז') חץ שחוט לשונם דהיינו הולכה כמו חץ המהלכת במשיכה אף שחיטה במשיכה ולהובאה ילפינן מזהב שחוט כעין שמושכין חוט של זהב הצורפים דהיינו הובאה:

הלכה יב

הגרמה וכו'. הגרמה יש מפרשים מלשון המקרא דכתיב גרם המעלות (מלכים ב' ט') כלומר שהגביה הסכין ושחט במקום שאינו ראוי לשחיטה. ויש שפירשו מלשון רבותינו דאמרינן התם (ב"ב פ"ח:) שוקל עין בעין נותן לו גירומין שר"ל שנותן לו הכרעתו להטות כף מאזנים וכן זה ששחט הטה הסכין לשחוט שלא במקום שחיטה. וקודם שאפרש בבא זו אכתוב תוכן הסימנין וצורתם: **דע** שהקנה הוא טבעות טבעות והטבעת העליונה היא שלימה אבל האחרות אינן שלמות שיש רצועה של בשר שמסבבת אותם ובראש הקנה על הטבעת העליונה יש כמין כובע של בשר והוא משופע ומחודד ומשם הקול יוצא ובסוף שיפוי כובע זה יש כמין שני גרעינין של בשר והם נקראין חטים. ותנן במתני'

פ"ק השוחט בתוך הטבעת ושייר בה מלא החוט על פני כולה שחיטתו כשירה ר' יוסי בר יהודה אומר על פני רובה. ופלוגתייהו כדפרש"י בטבעת גדולה דלרבנן צריך להניח מלא החוט על פני כולה לצד הראש ולר' יוסי בר יהודה מלא החוט על פני רובה לצד הראש. ודלא כדפרשי קצת המפרשים דבכל הטבעת חשיב הגרמה לרבנן ולר' יוסי בר יהודה דכיון שהתחיל לשחוט בתוך הטבעת צריך שיגמור כל השחיטה לתוכה או רובה לר' יוסי ובתוספתא תניא כרש"י דאין חילוק מקום בתוך הקנה בין תוך הטבעת לאויר שבין טבעת לטבעת ולא קי"ל לא כרבנן ולא כר"י אלא כעדותו של ר' חנינא בין אנטיגנוס שהעיד ר"ח בן אנטיגנוס על מוגרמת שהיא כשירה ופירש"י ז"ל ואפי' כולה למעלה מטבעת גדולה וכי אגמריה רחמנא הגרמה הללממ"ס משפוי כובע ולמטה אגמריה והכי הלכתא דכל עדות הלכה היא. וכתב הרב רבינו יונתן דאע"ג דנדחית משנה זו מ"מ יש ללמוד ממנה אם יארע במקרה זה בשפוי כובע ששחט רוב והגרים כלפי הראש אי ס"ל כרבנן פסולה ואי ס"ל כר"י בר יהודה כשרה ואם שחט רוב בשאר טבעות שרצועת בשר מחברתן והגרים לצד הראש עד שהגיע למעלה משפוי כובע אמרינן בגמ' דפסולה היא השחיטה שאין רוב שאר הטבעות ככולו מחמת אותו הבשר שמחברן יחד שאותו בשר אינו משלים לרוב הקנה. וכן כתב ה"ר יונה ז"ל ור' יוסי אומר אע"פ שלא נשתייר מלא החוט על פני כל ההיקף כיון ששייר על פני רובה כשרה וכתב מורי הר"ב וה"מ בטבעת גדולה הואיל ומקפת כל הקנה הילכך כיון ששחט רוב הטבעת כשרה דהא שחט רוב קנה אבל בשאר טבעות לא מתכשרא ברוב טבעת וצריך שישחוט רוב חללה אבל רוב עוביה לא מתכשרא עכ"ל: **וכמו שני חטין וכו'**. שם והלכתא משפוי כובע ולמטה כשרה והיינו דשייר בחטי ודעת רבינו כפירש"י שפירש שייר בחטי הניח מקצת לצד הראש ומקצת לצד הקנה לאפוקי ממי שפירש דשייר בחטי ר"ל ששייר כל החטין אבל אם נגע בהן פסול וכן דעת הרמ"ה ופירש ששייר בחטי שייר חטי והבי"ת נוספת כבי"ת והוא באחד (איוב כ"ג) שפירושו והוא אחד אבל רבינו ז"ל ורוב המפרשים פירשו כמו רש"י דפירש דאפילו שייר מהן כל שהוא לצד הראש דכשרה. ויש בשמועה זו גרסאות מחולפות ופירושים שונים ולא ראיתי להאריך וכתבו המפרשים כי ההגרמה לא שייכא אלא בקנה לבד כי בושט כל ההגרמות פסולות שאם נגע למעלה בתרבץ הושט אפילו כל שהוא פסול דהרי נקיבתו במשהו ואם למטה מקום שישעיר שהוא חוץ ממקום השחיטה נקיבתו שם נמי במשהו וזהו דעת רבינו שדייק הגרמה כיצד זה השוחט בקנה, בקנה דוקא:

הלכה יג

שחט רוב אחד וכו'. תפס לישנא דרב חסדא דגרסינן התם אמר רב הונא אמר רב אסי מחלוקת בששחט שני שלישים והגרים שליש דרבנן סברי כולה שחיטה בעיא בטבעת הגדולה ור' יוסי בר יהודה סבר רובה ככולה אבל הגרים שליש ושחט שני שלישים דברי הכל פסולה דכי נפקא חיותא בעינן כולה בשחיטה וליכא אמר ליה רב חסדא אדרבא לימא מר איפכא מחלוקת בשהגרים שליש ושחט שני שלישים דר' יוסי בר יהודה סבר מידי דהוה אחצי קנה פגום ורבנן התם מקום שחיטה הכא מקום שחיטה אבל שחט שני שלישים והגרים שליש דברי הכל כשרה דהא תנן רובו של אחד כמוהו. **ומה שכתב רבינו והשלים בדרסה או בהגרמה**, הוא הדין לחלדה ונקט דרסה לרבותא אי נמי יש לומר דדין חלדה כבר פירשה למעלה במה שכתב וכן אם שחט מיעוט הסימנין בחלדה וגמר שלא בחלדה וכו' מכלל זה אתה מבין שאם היה איפכא שאם שחט רוב הסימנין שלא בחלדה וגמר בחלדה דהיא כשרה. ודע שאף על פי שיש מקצת בעלי הוראה שנטו לדעת רש"י בשהייה ובדרסה וחלדה דסבר דאפילו שחט רובה בהכשר ושהה או דרס או החליד במיעוט בתרא דהויא ספק נבלה אבל בהגרמה כולהו ס"ל כדעת רבינו דאם שחט רובה והגרים במיעוט בתרא דכשרה והיינו טעמא דשאני להו בין שהייה דרסה וחלדה להגרמה משום דשהייה ודרסה וחלדה הויא במקום שחיטה וראוי להחמיר אבל במיעוט בתרא דהגרמה ודאי כשרה דהא לאו במקום שחיטה הוא והוה ליה כאילו נעשה בידה או ברגלה, זהו דעת מקצת בעלי הוראה ורבינו מהאי טעמא התיר כולם דלא שאני ליה מקום שחיטה ממקום שאינו ראוי לשחיטה וכולהו כשרי נינהו אחר שנשחט רובה בהכשר ובהגרמה ליכא מאן דפליג עליה חוץ מרש"י ותמהו עליו דאף ללישנא קמא דרב הונא דמוקי פלוגתייהו בששחט שני שלישים והגרים שליש הא פסקי רב ושמואל כר' יוסי בר יהודה וליכא מאן דפליג עלייהו:

הגרים בתחלה וכו'. נראה דרבינו ז"ל תפס גם בזה לפי שיטתו והוא לישנא דרב חסדא שכתבתי לעיל דאמר מחלוקת בשהגרים שליש ושחט שני שלישים ופסק כר' יוסי בר יהודה משום דרב ושמואל פסקי כותיה וליכא מאן דפליג עלייהו:

הגרים שליש וכו'. קודם שאפרש כוונת רבינו אכתוב הגירסא הנכונה שבדבריו מפני שראיתי בדבריו גרסאות מחולפות ומשובשות. וזו היא גירסתו הנכונה הגרים שליש ושחט שליש וחזר והגרים השליש האחרון שחיטתו פסולה שחט שליש והגרים שליש וחזר ושחט השליש האחרון שחיטתו כשירה. ורבינו תפס בשניהם דעת רב יהודה דגרסינן בפירקא קמא הגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש רב הונא אמר רב כשירה

רב יהודה אמר רב טריפה ר"ה אמר רב כשירה כי נפקא חיותא בשחיטה קא נפקא ר"י אמר רב טריפה בעינן רובה בשחיטה וליכא. שחט שליש והגרים שליש ושחט שליש ר"י אמר רב כשרה אתו שיילוה לרב הונא א"ל טרפה. אבל הר"ז הלוי והרמב"ן אמרו דלא מכרעא מלתא ופסקו כחומרי דתרוייהו ולעולם אינה כשירה לדעתם עד שיהיה רוב שחוט בבת אחת בין בתחלה בין בסוף דבכהאי גוונא בין לרב יהודה בין לרב הונא כשירה דהא איכא רובא בשחיטה וכי נפקא חיותא בשחיטה קא נפקא. ולדעת הרשב"א גם בהגרים שליש ושחט שני שלישים פסולה והוכיח דבריו מסוגית ההלכה ולפי שתלוי בדקדוקי ההלכה לא כתבתיו כאן. ואינו מכשיר הרשב"א אלא בשחט שני שלישים והגרים שליש. והרא"ה מתיר בהגרים שליש ושחט שליש ואוסר בשחט שליש והגרים שליש ושחט שליש משום דס"ל כרב הונא והוכיח בראיות ולפי שתלויים בדקדוקי הסוגיא לא כתבתים כאן:

ואם דרס וכו'. דברי רבינו תוספת ביאור על מה שקדם והוצרך עתה לבאר משום שהיקל בהגרמה למעלה שכתב שאם הגרים שליש ושחט שני שלישים דכשרה וכתב נמי שחט שליש והגרים שליש ושחט שליש כשרה לפיכך אתא לאשמועינן דדוקא בהגרמה הוא דמקילינן בכהאי גוונא אבל בדרסה או בחלדה בכהאי גוונא מפסלה. וזהו **שכתב ואם דרס או החליד בין בשליש הראשון**, לאפוקי מהגרים שליש ושחט שני שלישים. **בין בשליש האמצעי**, לאפוקי משחט שליש והגרים שליש ושחט שליש. וראיתי מי שהוקשה לו בדברי רבינו שקשו דבריו אהדדי שלמעלה כתיב ואם שחט מיעוט הסימנים בחלדה וגמר שלא בחלדה הרי זו ספק נבלה, וכאן כתב ואם דרס או החליד בין בשליש הראשון בין בשליש האמצעי הרי זו פסולה ומשמע פסולה ודאית. ותירצו בזה כמה תירוצים שאינם מתיישבים על לב. והיותר נכון שנראה בזה הוא אחד משני דברים. או שנאמר דהאי פסולה שכתב כאן מספק קאמר אלא שלא חש לפרש כיון שפירש למעלה שהיא נבלה מספק, או נקט פסולה משום שליש האמצעי דהיא פסולה ודאי וגדר הפיסול שייך בתרוייהו אלא שזה בדינו וזה בדינו, פסולה דמשליש ראשון מספק פסולה דשליש אמצעי מודאי. ולפי הפירוש השני שפירשתי למעלה בדברי רבינו שייך לפרש כאן דבשליש האמצעי מיירי בין בושט בין בקנה בין בסימן ראשון בין בסימן שני ופסולה דקאמר ביה פסולה ודאי ובשליש הראשון בושט מיירי בין אם הוא סימן ראשון בין אם סימן שני ופסולה דקאמר ביה פסולה מספק כמו שפירשתי, ובקנה בסימן ראשון לא אפשר דהו"ל כחצי קנה פגום דכשר. אבל אם הוא סימן שני כגון ששחט הושט תחלה על כרחין אית לן למימר דפסולה ודאית כיון דבאמצע שחיטה הוא שוחט פסולה ודאי.

דאם נסתפק השואל לפי דעת קצת המפרשים בבעיא דהחליד במיעוט הסימנין דהיינו במיעוט בתרא דסימן קמא היינו משום שכבר נשחט רוב הסימן ההוא והיה יכול להניח המיעוט ההוא מלשחטו ולהתעסק מיד בסימן השני ואותו מיעוט לא מעלה ולא מוריד והו"ל כהחליד בחתיכת ידה או רגלה אבל בשליש הראשון של סימן שני בין בקנה בין בושט כיון שהוא מעיקר השחיטה ובתורת שחיטה הוא עוסק ודאי ליכא לספוקי כלל דפסולה היא ולא דמי לחצי קנה פגום דאפי' שחט הושט תחלה ואחר כך הקנה הפגום דהוא כשר דהתם לא איפסיל מידי בתורת שחיטה וכולו נשחט בהכשר אבל הכא עיקר שחיטתו בפיסול דהא אם היה חצי קנה פגום טעמא דהיא כשרה משום דיכולה לחיות ואם כן לא שנא לן שחט ושט תחלה או קנה דהא אם לא שחטה כלל כשרה היא אבל הכא דכבר נשחט סימן אחד דאינה יכולה לחיות בעינן כולה שחיטה בהכשר ומהאי טעמא אם החליד או דרס במיעוט קמא דקנה אם הוא סימן קמא כשירה:

הלכה יד

עיקור כיצד כגון וכו'. איכא פלוגתא בין רבוותא עיקור היכן נשנה. כי לדעת רש"י ז"ל היינו פסוקת הגרגרת ותנינן לה במתני' דהשוחט דתנן התם שחט את הושט ופסק את הגרגרת ר' ישבב אומר נבלה רבי עקיבא אומר טריפה והקשו עליו דהא אמרינן בההוא פירקא תני רמי בר יחזקאל אין עיקור סימנין לעוף ואם איתא דעיקור היינו פסוקת הגרגרת ודאי איתיה בעוף דהכי תנן במתני' ואלו טרפות בעוף נקובת הושט ופסוקת הגרגרת. לפיכך פירשוה מקצת המפרשים דעיקור היינו סימנים שנתדלדלו ברובן בדבר שעושה אותו טריפה כדאיתא בפרק אלו טרפות והלכה למשה מסיני שאם אירע לו כן בשעת שחיטה פסולה לפי שכיון שנשמטה באותה שעה אי אפשר שתשחט בהכשר שמחמת העיקור מתנדנדין הסימנין וסבירא ליה לרמי בר יחזקאל שדבר זה לא שייך בעוף כלל ולא הו"ל טריפה ולא נבלה ומאי דקא אמרינן לקמן בסמוך מאי קמ"ל כולהו תנינא פירש רבי שמעון בעל הלכות גדולות דנפקא לן מדתנן הנוחר והמעקר פטור מלכסות ואילו השוחט את הטריפה חייב לכסות דשחיטה שאינה ראויה לאכילה שמה שחיטה כדאמרינן התם אלמא עיקור לאו שחיטה כלל הוא וזהו דעת רבינו שכתב עיקור כיצד וכו':

אבל אם שחט רוב וכו'. אנן קיימא לן דיש עיקור סימנים לעוף כרבינא דאמר רבינא א"ל רבא בר קיסנא הא דתני רמי בר יחזקאל אין עיקור סימנין לעוף לא אמרן אלא במליקה אבל בשחיטה יש עיקור סימנין בעוף וקיימא לן כוותיה ודברי רבינו פשוטים בפרק השוחט בההיא ברייתא דתני שחט את הושט ואחר כך נשמטה הגרגרת כשרה נשמטה

הגרגרת ואחר כך שחט את הושט פסולה ואוקימנא דהוא הדין אם שחט את הגרגרת ונשמט הושט דכשרה והא דקתני שחיטה בושט והשמטה בגרגרת משום דגרגרת עבידא לאשתמוטי:

הלכה טו

שחט אחד מהם וכו'. פשוט שם סיפא דברייתא שחט את הושט ונמצאת הגרגרת שמוטה ואיני יודע אם קודם שחיטה נשמטה או לאחר שחיטה נשמטה זה היה מעשה ואמרו כל ספק שיסתפק בשחיטה פסולה והאי פסולה דקאמרינן ע"כ פסולה מספק קאמרינן:

הלכה יז

(טז-יז)

נמצא הסימן השחוט שמוט וכו'. פשוט בפרק אלו טרפות (חולין דף נ"ד) דגרסינן התם פתח ריש לקיש ואמר ברם זכור אותו האיש לטוב שאמרו שמועה מפיו שחוטה ושמוטה כשרה שא"א לשמוטה שתעשה שחוטה ור' יוחנן אמר יביא ויקיף א"ר נחמן ל"ש אלא שלא תפס בסימנין אבל תפס בסימנין ושחט אפשר לשמוטה שתעשה שחוטה. ויש מחלוקת בין חכמי ישראל בפירוש שמועה זו דיש מפרשים דרב נחמן פליג אדר' יוחנן וסבר דהקפה אינה מוציאה מידי ספק אלא בשלא תפס בסימנין אבל תפס בסימנין אפשר לשמוטה שתעשה שחוטה ולא סמכינן אבדיקת הקפה נמצא לפי דבריהם דתרוייהו צריכי שלא תפס בסימנין והקפה וכן דעת הרמב"ם ובה"ג אבל הרז"ה ואחרים סברי דרב נחמן אדרב קאי וכל שלא תפס כשרה בלא הקפה אבל תפס פסולה לעולם ולא מהניא לה הקפה כלל והוו להו רב ורב נחמן רבים לגביה דר' יוחנן והלכתא כוותייהו וזהו דעת רבינו וא"כ אין להקפה צורך כלל דאם לא תפס לא בעינן הקפה ולפיכך לא הארכתי בפירוש ההקפה ואם היא באותו עוף או בעוף אחר ובפירושים וגרסאות שנאמרו בענין זה. ובתפיסה זו נחלקו המפרשים יש מפרשים דוקא תפיסה שיתפוס הסימן בין שתי אצבעותיו ממש דאז אפשר לשמוטה שתעשה שחוטה אבל אם משך העור מאחורי בית השחיטה ונדחקו הסימנין מעצמן לא אקרי בכה"ג תפיסה ואפילו תפס בכה"ג ונמצאת שמוטה ושחוטה כשרה דבכה"ג נמי אמרי' שא"א לשמוטה שתעשה שחוטה כי עדיין הסימנין מתנדנדין ואינן נשחטין. ואחרים פירשו דאפילו דחק העור מאחורי בית השחיטה אקרי תפיסה ואפשר בכה"ג לשמוטה שתעשה שחוטה דלא אקרי לא תפס בסימנין אלא כגון שאחר מושך לו הראש והוא שוחט ולא דחק העור כלל ורבינו סתם דבריו ולא פירש ולזה עבדינן לחומרא דכל תפיסה ואפילו דחק העור

אקרי תפיסה ואפשר לשמוטה שתעשה שחוטה ופסולה ומה שכתב רבינו דהיכא שתפס הסימן דפסולה לא שנא אם בדק מיד אחר שחיטה ומצא הסימן עקור דיש לתלות שמא קודם שחיטה נעקר אלא אפילו לא בדק מיד כגון שזרק העוף מידו ונחבט על גבי קרקע ופרכס דיש לתלות דשמא ע"י פרכוס וחבטה נעקר הסימן אפילו הכי לא תלינן אלא פסלינן ולזה נתכוון רבינו במה שכתב לפיכך אם נמצאת שמוטה ושחוטה הרי זו ספק נבלה, מדקאמר נמצאת משמע דאפי' נמצאת לאחר זמן וה"ה לכל החלוקות הנזכרות לעיל. ויש לזה הוכחה מגופה דברייתא דכתיבנא לעיל דקתני זה היה מעשה ואמרו כל ספק בשחיטה פסולה ובודאי ספקא כה"ג נמי כייל תנא דברייתא ועוד יש הוכחות הרבה בגמ' על זה ולפי שהם תלויים בדקדוקי הסוגיות לא כתבתים כאן. ובגמרת שבת בפ' מפנין (שבת דף קכ"ח:) גרסינן אמר אביי האי מאן דשחיט תרנגולא ליכבשינהו לכרעיה בארעא א"נ לידלינהו דילמא מקהה הוא לטופריה בארעא ועקר להו לסימנים:

הלכה יח

כל מקום שאמרנו וכו'. פסק כר' ישבב דתנן בפרק השוחט כלל אמר רבי ישבב משום רבי יהושע כל שנפסלה בשחיטה נבלה וכו' והודה לו רבי עקיבא:

וכל ספק וכו'. פשוט במתני' שכתבנו כל שנפסלה וכו' ואמרינן בגמרא כל שנפסלה בשחיטה וכו' לאתויי מאי לאתויי ספק דרס או שהה דלא אמרינן הלך אחר הרוב שרוב שוחטין אין שוהין ואין דורסין וכתב רבינו יונה ז"ל דמהא שמעינן דהיכא דנשמט אגף העוף ונשברה רגלו מן הארכובה ולמעלה ואין ידוע אם קודם שחיטה או לאחר שחיטה אזלינן לחומרא וה"ה לשאר כל הטריפות והביא ראיה לדבריו:

הלכה יט

בהמה שניטל ירך שלה וכו'. פשוט בפ"ק א"ר אלעזר ניטל הירך וחלל שלה נבלה ה"ד חלל שלה אמר רבא כל שרבוצה ונראית חסרה ופירש"י ז"ל ניטל הירך ממקום חבורו בבוקא דאטמא וחלל שלה כלומר לא שניטל העצם עם קצת הבשר הפנימי ונשאר בשר העליון והעור עד חצי הירך או שלישיתו וחופה את המכה דהתם טרפה הוא דהויא דתנן בהמה שנחתכו רגליה דהיינו האחרונים מן הארכובה ולמעלה טרפה אבל כשניטל כל הבשר עד שנראית גומא שכל מקום החתך כעין חלל נבילה ואפילו בחייה מטמאה. כל שרבוצה ונראית חסרה דרך הבהמה לרבוץ על ירכה ומתכסה יריכה ברביצתה ואם נראית חסרה כשהיא רבוצה נבילה:

וכן בהמה שנחתך וכו'. פשוט שם אמר שמואל עשאה גסטרא נבילה ופירש"י ז"ל שחתכה לרחבה או בצוארה כולו או בשדרה עד החלק כל דבר החלוק לשנים קרי גסטרא:

וכן אם נשברה מפרקתה וכו'. פשוט שם א"ר יהודה אמר שמואל נשברה מפרקת ורוב בשר עמה מטמא באוהל פירוש שנשברה מפרקת ונפסק עמה רוב בשר שמאחורי הצואר הרי זו נבילה ואע"פ שהיא מפרכסת לפי שמתה ממש היא אבל בלא רוב בשר טריפה היא ואין מטמאה במשא כל זמן שהיא מפרכסת:

או שנקרעה וכו'. פשוט שם אמר שמואל בר נחמני א"ר יוחנן קרעו כדג מטמא באהל א"ר שמואל בר יצחק ומגבו:

הלכה כ

שני עורות יש לו לושט וכו'. פשוט בפ' אלו טרפות (חולין דף מ"ג) אמר רבה שני עורות יש לו לושט החיצון אדום והפנימי לבן ניקב זה בלא זה כשירה:

ניקבו שניהם זה וכו'. פשוט שם אבעיא להו ניקבו שניהם זה שלא כנגד זה מהו אמר מר זוטרא משמיה דרב פפא בושט כשר בקרקבן פסול מתקיף לה רב אשי אדרבה ושט דאכלה ביה ופעיא ביה רווחא גמדא ליה ופשטא ליה זמנין דמהנדזין בהדי הדדי קרקבן דמנח נייח כדקאי קאי א"ל רב אחא בריה דרב יוסף לרב אשי הכי אמר משמיה דמר זוטרא דאמר משמיה דרב פפא כוותיך ופרש"י ופעיא ביה צועקת שאע"פ שהקנה מוציא קול א"א שלא יהא הושט מתפשט ואני שמעתי פעיא מנשמת גמדא כווצת מהנדזי מתרמן דמכווני אהדדי ופסקו כל הפוסקים כרב אשי ואין חולק בדבר ודע ששיעור הנקב הנזכר בכל שהו:

הלכה כא

ניקב הושט ועלה וכו'. פשוט שם אמר רבה קרום שעלה מחמת מכה בושט אינו קרום ופירש"י אינו קרום אם ניקב ונסתם אפילו עלתה בו סתימה עבה אינה מתקיימת דאמרינן ביבמות בכרות שפכה ניקב פסול נסתם כשר וזהו פסול שחוזר להכשרו זהו למעוטי קרום שעלה מחמת מכה בריאה שאינו קרום דכל נקובי דטרפות לא מהניא להו סתימה דסלקא בהו לאחר זמן ולא דמי לריאה שניקבה ודופן סותמתה ולסתימת כבד במרה ולסתימה דיריכים בחלוחלת דההיא סתימה מעיקרא היא:

נמצא קוץ עומד וכו'. שם אמר עולא ישב לו קוץ בושט אין חוששין שמא הבריא ואקשינן לעולא מ"ש מספק דרוסה ומפרקינן קסבר עולא אין חוששין לספק דרוסה ופירש"י ז"ל ישב לו קוץ כגון שאכלה קוץ ונתחב לתוך הושט ואינו נראה נקיבתו מבחוץ וקורט דם

אין בה מבפנים והתוס' כתבו דאין לחוש אפילו יש מבפנים אם אין מבחוץ כיון דלא חיישינן אין חוששין שמא הבריא פירוש שמא היה נקוב והבריא והוה קרום שעלה מחמת מכה בושט ואינו קרום ויש מפרשים שמא הבריא שמא ניקב מלשון וברא אותהן בחרבותם (יחזקאל כ"ג:מ"ז) והריא"ף פירש והבריא מלשון חוץ דמתרגמינן ברא ורבינו מפרש לה כרש"י שכתב שמא ניקב הושט ועלה בו קרום. ויש מחלוקת בין המפרשים איכא מאן דפסק דלא כעולא מדאמרינן בגמרא קסבר עולא אין חוששין לספק דרוסה א"כ לית הלכתא כעולא וכן היא דעת הריא"ף וקצת מהמחברים וזו היא דעת רבינו ז"ל ומיהו לדעתם נמי דוקא ע"י קוץ הוא דחיישינן שמא הבריא אבל ניקב פנימי ע"י חולי לא חיישינן שמא ניקב חיצון דא"כ ניקב אחד מהם דאמרינן כשירה היכי משכחת לה א"ו כדאמרן דע"י חולי לא חיישינן ויש מי שפסק כפי מה שפירש"י דכתבינן לעיל דעולא כשהתיר דוקא כשאין נראה בו קורט דם מבפנים אבל כשנראה בו קורט דם מבפנים התיר עולא ובכי האי גוונא דוקא הוא דלא קי"ל כעולא הלכך אינו פסול עד שיהיה בו קורט דם דומיא דמחט שנמצאת בעובי בית הכוסות ולא נתחוור פסק זה בעיני המפרשים אלא דבכל ענין לא פסקינן כעולא אלא כל קוץ שנמצא תחוב חיישינן ופסלינן בין איכא קורט דם בין ליכא וזהו דעת רבינו ואיכא מאן דפסק כעולא ומסייע למלתיה מההיא דאמרינן מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות מצד אחד כשרה ולא חיישינן שמא הבריא והאי דחיישינן לספק דרוסה משום דיש רגלים לדבר כמו שנכתוב בס"ד ומה שאמר בגמרא קסבר עולא אין חוששין לדרוסה לא חשש להאריך ליתן חילוק זה ומ"מ דברי רבינו עיקר דלא דמי כלל לעובי בית הכוסות דהתם העור הוא עב ולהכי לא חיישינן שמא הבריא אבל הכא שהעור דק יש לחוש בין קוץ בין לספק דרוסה וגם התלמוד כשתירץ קסבר עולא וכו' בפשיטות תירץ דאילו אשכח חילוק לא הוה מתרץ לשוויה אליבא דלא כהלכתא: **אבל אם נמצא וכו'**. פשוט שם יתיב ההוא מדרבנן קמיה דרב כהנא ויתיב וקאמר נמצאת אתמר אבל ישב חיישינן אמר להו רב כהנא לא תציתו ליה ישב איתמר אבל נמצאת לא אצטריך ליה לעולא דכל חיוי ברא קוצי אכלן והן הן דברי רבינו:

הלכה כב

ושט אין לו בדיקה וכו'. פשוט שם אמר רבה ושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים למאי נפקא מינה לספק דרוסה ההיא ספק דרוסה דאתאי לקמיה דרבה הוה בדיק לה רבה לושט מאבראי א"ל אביי והא מר הוא דאמר ושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים אפכיה רבה ובדקיה ואשתכח עליה תרי קורטי דמא וטרפיה ורבה נמי לחדודי לאביי

הוא דעבד והכי פירושה דשמעתתא ושט אין לו בדיקה מבחוץ לפי שהחיצון אדום ואין טיפת דם ניכרת בו לספק דרוסה כגון אותם ששחטו להם חכמים והצריכו בדיקה ואמרו בהם עד שיאדים בשר שכנגד החלל ובסימנין עד שיאדימו סימנין עצמם ובושט אין ניכר האדמימות מבחוץ אלא מבפנים שמבחוץ העור אדום ומבפנים לבן הילכך אין לו בדיקה אלא מבפנים. ויש מקשים כאן כל עוד דאוקימנא דאין לו לושט בדיקה מבחוץ היאך מכשירין אותו ע"י בדיקה מבפנים שהיה לנו לחוש שמא העור החיצון האדום אדום מחמת הארס וסופו לירד ולנקוב עד עור פנימי וע"כ מאי דקאמרינן עד שיאדימו סימנין עצמן היינו מבחוץ מדקאמרינן עד שיאדים בשר שכנגד החלל משמע דהאי דקאמר סימנין אתא לאפוקי שאם האדים העור והבשר כנגד הסימנין אין לחוש אבל מ"מ אם האדימו הסימנין עצמן אפילו מבחוץ טרפה ועוד שאם אין אתה אומר כן אלא שאין הסימנין נטרפין עד שיאדימו מבפנים מאי שייך לומר ושט אין לו בדיקה מבחוץ וכו' ואפילו יש לו בדיקה מבחוץ למה יבדקנו הואיל ואינו טרפה בכך אלא ודאי נטרף הוא מבחוץ ואם כן היה לנו לחוש שמא נתקלקל החיצון מהארס ואינו נראה לא מבחוץ מפני שהארס אדום והעור אדום ולא מבפנים שעדיין לא נתחלחל לשם אבל סופו לקלקל גם מבפנים ותירצו בזה כמה תירוצים והמחוור שבכולם הוא דכיון שהם שני עורות אפילו האדים החיצון אין סופו לירד לעור הפנימי שסימנים קשים הם אצל דריסה תדע שהרי הקלו בהם שאמרו עד שיאדימו סימנין עצמן ולא החמירו בהם לומר עד שיאדים הבשר שכנגדם כמו שאמרו בבני מעים עד שיאדים הבשר שכנגדן ה"ה נמי הכא כיון שלא האדים הפנימי אין לחוש לאדמימותו של חיצון ולא לעור הפנימי הדבוק לחיצון שמתוך לבנינותו אם האדים היה ניכר בצד הפנימי. ויש מי שהוכיח משמועה זו מדקאמרינן נפקא מינה לספק דרוסה ולא קאמרינן לספק נקובה ש"מ דדוקא דספק דרוסה הוא דלית לה בדיקה לפי שהארס אדום והעור אדום ואינו ניכר אבל נקב אפילו בעור החיצון ניכר ואין כן דעת רבינו אלא בין ארס ובין נקב דינם שוה וכולם אינן ניכרין בעור החיצון וכן דעת רש"י שכתב גבי ההיא פירכא דאקשינן לעולא מ"ש מספק דרוסה וז"ל מ"ש מספק דרוסה דמשום דעל אריה בינייהו אמרינן שמא דרס ומצרכי ליה בדיקה והכא לא אפשר לבדקיה דנקב במשהו בעור חיצון של ושט אינו ניכר ויש הוכחה לדבריהם מדאמרינן בפ' השוחט (חולין דף כ"ח) ההוא בר אווזא דהוה ממסמס קועיה דמא דאמרינן ליבדקיה ולישחטיה ושט אין לו בדיקה מבחוץ הרי בפירוש דבספק נקב אין לו בדיקה מבחוץ וכי תימא דההוא בר אווזא ספק דרוסה הוה הא לא אפשר דהא קי"ל דתלינן בקניא או בכלבא ולא צריך בדיקה אלא ודאי משום ספק נקב הוה בדיק

ליה ואפילו הכי בדיק ליה ומה שאמרו בגמ' נפקא מינה לספק דרוסה ולא אמרו לספק נקובה יש לומר דרבותא אשמעינן דלא מיבעיא נקב במשהו שאינו ניכר בעור החיצון אלא אפילו ארס של דריסה שהוא מתפשט הרבה ועכ"ז אינו ניכר בו ואין לנו לומר שנבדוק אותו במחט או במסמר כמו שאמרו גבי קרום של מוח שיש מי שבודק במסמר או במחט דשאני עור ושט דרכיך והוא מסתבך הרבה במחט מה שאין כן בעור המוח תדע דהא שלח ליה מאן דבדיק בידא למאן דבדיק במחטא עד מתי אתה מכלה ממונן של ישראל ואם זה במוח כ"ש וכ"ש בעור הושט שהוא רך. וכתב ה"ר יונה שלא אמרו אין לו בדיקה מבחוץ אלא כשיש להסתפק בכל הושט באיזה מקום ניקב דומיא דההוא בר אווזא לפי שהעין אינו מבחין לפי שהוא משוטט ומתפשט בכולו ובנקב במשהו נעכר ההרגש ואין מרגיש בו כיון שהוא אדום ואין ניכר בו אלא בדקדוק גדול אבל אם ניקב מבפנים שהוא ניכר מיד ואין לנו לחפש אלא מבחוץ כנגד נקב פנימי הרי הוא יכול לכוון עליו אם הוא שם ומה שאמרו בגמ' ההוא ספק דרוסה דאתאי לקמיה דרבא וכו' יש מפרשים דוקא בעוף שיכולין לשחוט הקנה במקום אחד ולבדוק הושט כההוא בר אווזא אבל בהמה לית בה דוכתא לתקנתא כלל דדילמא במקום דריסה קא שחיט. ובמקצת פירושי רש"י כתוב אם עוף היה בדק הקנה תחלה כדאמרינן בפ' שני ושחט הקנה והכשירו ואח"כ בדק הושט ואם בהמה נמי אית לה תקנתא דבשלמא גבי נקב איכא למימר דבמקום נקב שחט אבל גבי דרוסה כיון דמקומו מאדים אפילו שחט בו יש היכר במשהו ולקמן בס"ד נבאר מה היא דעת רבינו ז"ל בזה. ויש מי שפסק דהאידנא אין אנו בקיאין בבדיקת הושט וכל עוף דאתי לקמן ממסמס קועיה ראוי לאוסרו ובודאי חומרא גדולה היא זאת ואין כן דעת רבינו. וכתב הרשב"א שאם אדם תולש נוצה מצואר העוף פעמים מתבוססים בדם או נקרע העור אין לחוש לנקיבת הושט בכך ולא להפסק הגרגרת. הורה גאון טבח שהתחיל לשחוט בהמה ונשמטה מידו ושהה שיעור שהייה ולא ידע אם ניקב הושט אם לא דיש לו תקנה שיתרחק מאותו מקום שחתך וישחוט למעלה או למטה ויהפוך הושט אם נמצאת עליו טפת דם טריפה ואם לאו כשרה ולא דמי לבר אווזא דלא מכשרינן אלא דוקא בעוף משום דהתם כל צוארו היה מלוכלך וחיישינן דשמא במקום נקב שחט ולפיכך אין תקנה אלא לעוף שבודק הקנה תחלה ושוחטו ואח"כ יבדוק הושט אבל בבהמה דצריכא שני סימנין ליכא תקנתא אבל בנדון שלפנינו שהנקב במקום ידוע יתרחק ממנו וישחוט ואח"כ יבדקנו וגדולה מזו פירשו מקצת המפרשים במאי דאמרינן הכא למאי נפקא מינה לספק דרוסה לאפוקי ספק נקב שהוא במקום ידוע שיש לו בדיקה אפילו מבחוץ:

הלכה כג

גרגרת שנפסק וכו'. פ' א"ט (דף מ"ד) דתנן במתני' ופסוקת הגרגרת ואמרינן בגמ' תאנא כמה פסוקת הגרגרת ברובה וכמה רובה רב אמר רוב עוביה ואמרי לה רוב חללה. וכתוב בהלכות והלכתא רוב חללה. וההפרש שיש בין רוב עוביה לרוב חללה הוא כפי מה שביררנו כי הקנה עשוי טבעות טבעות מעצם רך וכל הטבעות כולן חוץ מהטבעת הגדולה שהיא העליונה הסמוכה לשיפוי כובע אינם מקיפות כל הגרגרת מאותו העצם הרך אבל יש כעין רצועה של בשר שהיא מחברת כל טבעת וטבעת ואותה רצועה היא למטה סמוכה לצואר והעצם רך למעלה סמוך לעור ונמצא הקנה עב מלמעלה ורך מלמטה וכשנפסק הקנה מצד העובי עם שליש החלל נמצא רוב מפני שמצטרף העובי עם החלל ולדעת רב דאמר רוב עביה שמכניס במדידתו עובי הכתלים נמצא שאינו מודד בהיקפה מבחוץ ולפיכך ברוב עביה הויא טרפה ולדעת דאמרי לה רוב חללה הוא מודד אויר החלל ולפיכך ברוב עוביה לא הויא טריפה שהרי נשארו שני שלישי חלל הקנה שלמים שהרי עובי התנוך אינו מצטרף לרוב והיכא שהתחיל הפיסוק בשטח התחתון שהוא הדק הויא איפכא דלדעת רב אע"פ שנפסק אויר החלל בכל שהו יתר על חציו הויא כשרה דהא צריך להצטרף רובא דעובי התנוך ועדיין הוא שלם ובאותו כל שהו הנוסף על חציו לא הוי רובא ואליבא דאמרי לה רוב חללה הויא טריפה שהרי נפסק רוב אויר החלל ופסק ההלכה אליבא דכ"ע כדעת רבינו שאין מודדין כי אם ברוב חללה בין שנפסקה מלמעלה מצד העובי בין שנפסקה מלמטה מצד הרך בין לקולא בין לחומרא ומ"מ לפי פסק הלכה דפסקינן ברוב חללה לקולא פסקינן דמסתמא דרך הקנה להפסק מלמעלה למטה:

וכן אם ניקבה נקבים קטנים וכו'. בעיא שם בעא מיניה ר' יצחק בר נחמני מר' יהושע בן לוי ניקבה כנפה מהו א"ל הרי אמרו נקבים שיש בהם חסרון מצטרפין לכאיסר ושאין בהם חסרון מצטרפין לרובה ופירש רבינו בפירוש המשנה שניקבה נקבים דקים כמי שנוקב במחט. ודע כי דכותייהו כנפה נינהו אלא שאותם שאין בהם חסרון הם כעין מי שנוקב במחט שאינו מחסר ושיש בהם חסרון שניטל משם קצת כשר וקמ"ל דאע"ג דאין הנקבים כולם במקום אחד דמצטרפי להדדי ומשערינן לה ברוב כדין פסוקת הגרגרת והיינו טעמא דמלתא משום דאע"ג שאינם עכשיו במקום אחד סופן להצטרף ולהפסק כשתמשוך הבהמה צוארה לרעות כי כובד הריאה יורד ומושך למטה בבני מעים ומתפרק הכל והיכא דיש בהם חסרון דייניגן בהו בכאיסר כדין חסרה דתנן עד כמה תחסר עד כאיסר האיטלקי. וכתב רבינו יונה דדוקא נקבים שניקבה בהיקף רחבה

הוא שמצטרפין לרובה אבל נקבים שניקבה לאורך אינם מצטרפים לענין הרוחב אבל אותם שבאלכסון שהם זה כנגד זה מצטרפין לרחבה וזהו דוקא לענין נקבים שאין בהם חסרון משום דפסוקת הגרגרת ברוב חללה הוא דהויא טריפה ונקבים שאין בהם חסרון משום פסוקה דייניין להו כמו שכתבנו אבל נקבים שיש בהם חסרון מצטרפין כולהו בין מה שברוחב בין מה שבאורך דהרי בניטלה ממנה רצועה מצטרפת לכאיסר אע"פ שהוא באורך. ויש מי שכתב שאם הנקבים סמוכים זה לזה שאין בין נקב לנקב כמלא נקב בנקבים שאין בהם חסרון משערינן בכולהו ר"ל בין בנקבים עצמן בין בשלם שביניהם דחשבינן ליה לאותו השלם כאילו אינו ומצטרף הכל לרובה וכן נמי בנקבים שיש בהם חסרון אם אין בין נקב לנקב כמלא נקב מצטרף הכל בין השלם והחסר לכאיסר אבל אם יש בין נקב לנקב כמלא נקב אינו מצטרף לא לרובה ולא לכאיסר אלא דוקא נקבים הוא דמצטרפי להדדי לרובה או לכאיסר ואין כן דעת רבינו אלא בכלהו גווני השלם שבין נקב לנקב אינו מצטרף בין רחוק בין קרוב וכן משמע מלשונו כאן ונתבאר בפי' המשנה שכתב וז"ל אבל אם לא חסר מגופה שום דבר כמי שנוקב במחט בעור כל אותם נקבים מצטרפים אם יש בכולם שיעור רוב הגרגרת טריפה ואם יש באותם הנקבים חסרון רואין אם עולה בכלל התשבורת מכל מה שחסר מגופה כאיסר טריפה. והרי לך מבואר דעת רבינו דלא משערינן אלא בנקבים עצמן ובמה שחסר דוקא:

וכן אם ניטלה ממנה וכו'. פשוט שם אמר רבה בר בר חנה אריב"ל ניטלה ממנה רצועה מצטרפת לכאיסר ופירש"י ז"ל ניטלה הימנה רצועה לארכה דאיכא חסרון מצטרפת לכאיסר אי כי מעגלת לה הויא בכאיסר טריפה:

ובעוף כל שאילו וכו'. שם בעופא מאי א"ר יצחק בר נחמני לדידי מפרשא לי מיניה דר' אלעזר מקפלו ומניחו על פי הקנה אם חופה את רוב הקנה טריפה ואם לאו כשירה וכתב הרא"ש ז"ל שמתוך דברי הריא"ף משמע דהא דקאמר בעופא מאי לא קאי אניקבה כנפה אלא קאי אשיעור חסרון הגרגרת ומיבעיא ליה בעוף שאין בגרגרת שלו [כאיסר] מה שיעור חסרונו ומהדר ליה דשיעור חסרונו בחפיית רוב הקנה והכריע פירוש זה מתוך דברי הריא"ף משום דנקט הריא"ף דין זה בתר אם ניטלה ממנו רצועה שהרי בגמ' אינו כן דמימרא דניטלה הימנה רצועה היא קודמת ובתר הכי איתא בעיא דניקבה כנפה ובתר דפשטוה אתמר בסמוך בעופא מאי ומאחר ששינה הריא"ף ז"ל ונקט בתחלה דין ניקבה כנפה ונקט ניטלה רצועה בתר הכי ובתר הכי נקט בעופא מאי משמע דסבירא ליה דלא קאי אניקבה כנפה אלא אניטלה ממנה רצועה אבל רש"י ז"ל פירש דקאי אנקבים שיש בהם חסרון דשרינן בכאיסר ובעוף דליכא בגרגרת דיליה בכאיסר מיבעיא לן כמה

שיעוריה ומהדרינן דחותך מקום המנוקב ומקפל. וכתבו המפרשים שיש חילוק בין פירוש רש"י לפירוש הריא"ף לענין דינא דלפירש"י כל מקום שאמרנו בכאיסר בבהמה כמו כן בעוף לפי גדלו וקטנו זולתי כשהנקבים קרובים זה לזה כנפה דבהא איפסקא בגמ' בהדיא שמקפלין הרצועה ומניחין אותה על פי הקנה אבל בניטלה ממנה רצועה וחסרה הכל לפי גדלו וקטנו של הנשחט ולפי פירוש הריא"ף נראה דבעוף לעולם לא משערינן בין יש חסרון בין אין חסרון בין שהנקבים סמוכים זה לזה כנפה בין שהם רחוקים אלא בחופה רוב הקנה כי כל עוד שאין בקנה שלו בכאיסר אין לך שיעור אלא זה וכתבו שהרשב"א ז"ל וקצת מהמורים הסכימו לפירוש רש"י ז"ל וכתבו עוד דאיכא מאן דס"ל דלדעת רש"י דאם הוא עוף גס ויש בקנה שלו בכאיסר ששיעורו כאיסר כדין בהמה לכל דבריה ויש לעיין מה היא דעת רבינו ז"ל. וי"ל כפי מה שנראה בדברי רבינו ששתף בדבריו השני חלוקות שכתב ובעוף כל שאילו מקפל הרצועה או הנקבים שיש בהם חסרון נראה שהבעיא כוללת לכולם וכשניטלה ממנה רצועה שיעורה ג"כ כל שאילו מקפל הרצועה וזה כדברי הריא"ף דס"ל דיש בעוף חילוק מבהמה דבהמה דינה בכאיסר ובעוף כל שאילו מקפל ולא כדברי רש"י דאילו לדברי רש"י גם בעוף משערינן כפי גדלו וקטנו ובנקבים שיש בהם חסרון ס"ל כרש"י דזהו שיעור כל עוד שהם כל כך סמוכים דייניין להו בהאי שיעורא אלא שלרש"י גם השלם שבין הנקבים מצטרף עם הנקבים לשיעור זה ולדעת רבינו דוקא החסרון לבד כמו שכתבנו ובנקבים שאין בהם חסרון הניח הדבר על פי הדין דהיינו ברוב חללה והיינו כרש"י ונראין דברי רבינו דכל עוד דקנה העוף אין בו כאיסר לא נתנו דבריהם לשיעורין ולפיכך נתנו בו שיעור כולל ואפילו אם יהיה העוף גס דחיותו של עוף קליל הוא ולפיכך לא הקילו בו לשערו בכאיסר ואין לך שיעור אחר אלא בחופה את רובו ועוד דהיינו לפי גדלו וקטנו ולא שנא ניטלה רצועה או נקבים שיש בהם חסרון אבל בבהמה דיש בקנה שלה בכאיסר וחיותא טפי מעוף שיערו אותה בכאיסר לכל ענין דחסרון ובנקבים שאין בהם חסרון ס"ל כרש"י דבין בעוף בין בבהמה הויא שיעורא ברוב חללה דבעיא לא הויא אלא לכל גווני דחסרון משום דעופא לא שייך בה כאיסר אבל ברוב חללה דלא שנא עוף ול"ש בהמה לא עלה על הדעת לשאול דמה לי בהמה מה לי עוף:

הלכה כד

ניקבה הגרגרת נקב וכו'. בהשגות א"א זה פירוש משובש ופירש אותו על נפחתה. והריא"ף ג"כ פירש כרבינו ז"ל אבל רש"י ז"ל פירש שנפחת ולא ניטל מקום הפחת אלא תלוי ועומד שם זקוף כמין דלת ולפיכך אם רוחב הפחת כדי שיוכל איסר ליכנס לרחבו

דזהו טפי מן האיסר עצמו טריפה ור"ח גריס נפחתה כדלת ופירשה נמי כרש"י ובודאי שהשגה שהשיג עליו הראב"ד אינה קשה בעיני כל כך כי לא הכריח מה שיבושים יש בפירוש רבינו כי אולי לא היתה לרבינו בגרסתו כדלת ואע"פ שתהיה אפשר שנפחת פחת גדול בריבוע ואין בהכרח שיהיה עומד וזקוף כעין דלת ממש אלא לענין פילוש קאמר שהוא מפולש כעין דלת. ומה שנתקשה לי בדברי רבינו הוא זה דכיון דרבינו כייל חד כללא דכל גווני חסרון דעוף דמשערינן להו כל שאילו מקפלן ומניחן על פי הקנה מה לי שיהיה מפולש או לא נשער אותו בחופה את רובו דהא בעוף לא שייך ביה כאיסר כלל ואם נאמר שדעת רבינו שדין זה דוקא לא נאמר אלא בבהמה כמו שכתבו קצת המפרשים ולעולם בעוף לא אזלינן בשיעור איסר דברי רבינו מתישבים קצת אבל לעולם דברי הריא"ף צריכין עיון דהא הריא"ף נראה מדבריו דכל שמעתתא אעוף קאי דהכי אמר בהלכותיו אמר רב נחמן אין אומרים אם חופה אלא כדי שיכנס איסר לרחבו ובמאי אמרו אם חופה בודאי בעוף אתמר ואם כן כל עוד שבעוף נאמר מנין לנו לחלק בשיעורי העוף דבכל שיעורי החסרון לא משערינן ליה בכאיסר ובנפחתה פחת מפולש דמשערינן ליה בכאיסר וגם דברי רבינו צ"ע שלפי הפירוש שפירש נראה דס"ל כהריא"ף ואם ס"ל דהאי מימרא בעוף אתמר יקשה עליו מה שהוקשה על הריא"ף:

נסדקה לארכה וכו'. פשוט שם נסדקה אמר רב אפילו לא נשתייר בה אלא חוליא אחת למעלה וחוליא אחת למטה כשירה אמרוה קמיה דר' יוחנן אמר מה חוליא ומה חוליא דקאמר רב אלא אימא אפילו לא נשתייר בה אלא משהו למעלה ומשהו למטה כשירה וכתוב בהלכות וכן הלכתא ופירש רש"י דהאי קילא מכולהו דהיכא דנפסק לרחבה ברובה מתוך שהריאה מושכת למטה והצואר מושך למעלה ניתק והולך לגמרי ולא הדר חלים אבל לארכה כל כמה שהצואר נמשך הסדק סוגר והולך הילכך הדר חלים:

הלכה כה

גרגרת שניקבה וכו'. פשוט בפ' אלו טריפות (חולין דף נ') אביי ורבה דאמרי תרווייהו מקיפין בקנה ופירש"י אם נמצאת פסוקה לאחר זמן או קדורה כאיסר ופירש מקיפין מדמין שנוקבין במקום אחר אם נדמו הנקבים זה לזה בודאי אחר שחיטה נעשה וכשירה ואם לאו קודם שחיטה נעשה וטריפה:

ואין מדמין וכו'. פשוט שם אמר רב פפא לא אמרן אלא באותה חוליא אבל מחוליא לחוליא לא והלכתא אפילו מחוליא לחוליא ומבר חוליא לבר חוליא אבל לא מבר חוליא לחוליא ולא מחוליא לבר חוליא ופירש"י חוליא שלש טבעות כדאמרינן גבי ציצית דקרי חוליא לשלש כריכות ובר חוליא היינו מחציין של הטבעות ולמטה כשמתחילין להיות

דקין. ולפי פירושו כל שלש חוליות חדא הוו ומדמין מתוכן לתוך שלש חוליות שלמעלה מהם או למטה. ורבינו פירש חוליא היא הטבעת עצמה ובר חוליא היא העור שבין הטבעות. וכתבו המפרשים ז"ל דצריך למשמש בידים בנקב השני כמו שמשמשו בנקב הראשון אע"פ שלא נזכר משמוש אלא בבני מעים ה"ה לכל נקב דזיל בתר טעמא ועוד כתבו דדוקא שנקדרה או שנפסקה במקום שאי אפשר שנגע בו סכין בשעת שחיטה או אם יש היכר בדבר שלא נעשה בסכין אלא בדבר אחר שאם לא כן תולין בסכין ולקולא ואומרים בשנים או שלשה מקומות נשחטה וכשירה:

פרק ד

הלכה א

ישראל שאינו יודע וכו'. פשוט בפרקא קמא אמר רב יהודה אמר רב כל טבח שאינו יודע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו ואלו הם הלכות שחיטה שהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקור מאי קמ"ל כולהי תננהי לא צריכא אלא כגון ששחט שתים או שלש פעמים ושחט שפיר מהו דתימא מדאידך שחט שפיר האי נמי שחט שפיר קמ"ל. **ומה שכתב רבינו חמשה דברים המפסידין את השחיטה וכיוצא בהם**, הוא מה שכתבו המפרשים ז"ל שצריך לידע ג"כ בדיקת הסכין אבשרא ואטופרא כדי שלא ישחוט בסכין פגומה ומה שלא נזכר בתלמוד אלא חמשה דברים דוקא הוא הדין לשאר הפרטים דמעכבי. ומיהו נראה לר"ת שאם ידועים לו חמשה דברים ובמקצת דינים הוא מסופק ויודע לשאול לחכם כשיבואו לידו ואם לא ימצא חכם בכל מה שיסתפק לו יחמיר שיכול לשחוט. וה"ר אליעזר ממיץ כתב שאם יודע פשוטן של הלכות שחיטה אע"פ שאינו יודע דקדוקי שחיטה כשרה דהא חכמים מספקא להו בכמה מילתי בשחיטה הלכך א"צ לידע כל דקדוקי שחיטה אך צריך לידע ולתת לב בשינוי שחיטה ולשאול על ספיקו. וכתב הרשב"א ז"ל ואפי' למדנו אותו השחיטה אח"כ ואמר ברי לי שלא שהיתי ולא דרסתי שחיטתו פסולה כיון שלא היה בקי באותה שעה ששחט אמרינן כל מלתא דלא רמיא אדעתיה דאינש לא מזדהר ולא עוד אלא אפי' שחט לפנינו סימן אחד שפיר לא אמרינן כיון ששחט הך שפיר האיך נמי שחט שפיר דזמנין דדרס או החליד ולא ידעי. ומיהו כתב ז"ל דמותר למסור לו לכתחלה לשחוט כשחכם עומד ע"ג דלא אמרינן לחש"ו דאסור למסור להם לכתחלה. ויש מי שאוסר להניחו לשחוט לכתחלה ואע"פ שחכם עומד ע"ג והביא ראיה לדבריו ומיהו עלמא נהוג כהרשב"א ז"ל:

הלכה ג

ישראל היודע וכו'. תנן במתני' קמייתא דמכלתין הכל שוחטין ושחיטתן כשרה. ואקשינן בגמ' הכל שוחטין לכתחלה ושחיטתן כשרה בדיעבד. ואיפרקא האי קושיא בגמ' באנפי טובא. אליבא דרבינא איפרקא בתרתי לישנא. בלישנא קמא אמרינן הכי קתני הכל מומחין שוחטין מומחין ואע"פ שאינם מוחזקים כלומר שנתברר לנו שיודעים הלכות שחיטה אבל לא נתברר לנו אם הם מוחזקין שלא שחטו לפנינו ב' או ג' פעמים להבחין אם יש בהם כח שלא יתעלפו או אם יש בהם אימון ידים עכ"ז כל עוד שנתברר לנו שהם יודעים הלכות שחיטה מוסרין להם לשחוט לכתחלה בינן לבין עצמן דלעלופי לא חיישינן ואמרינן והוא שיודעים בו שיודע הלכות שחיטה אבל אם אין יודעין בו אם יודע הלכות שחיטה לא ישחוט ואם שחט בודקין אותו אם יודע הלכות שחיטה מותר לאכול משחיטתו ואם לאו אסור לאכול משחיטתו, ולהאי לישנא אי ליתיה קמן דלישייליה אסור לאכול משחיטתו דלית ליה רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן. ואיכא לישנא בתרא אליבא דרבינא דאמר הכל מוחזקין שוחטין מוחזקין ואע"פ שאינן מומחין כגון ששחט לפנינו ב' או ג' פעמים ולא נתעלפה אבל אם לא שחט לפנינו ב' או ג' פעמים לא ישחוט שמא יתעלפה ואם שחט ואמר ברי לי שלא נתעלפתי שחיטתו כשרה. ולהאי לישנא נמי אי ליתיה קמן דלישייליה אם נתעלפה אם לא אסור לאכול משחיטתו. ודע דאמוראי בגמ' נאדו מהני תרי תירוצי ותרצו לה למתניתין באנפי אחריני, נאדו מלישנא קמא משום דס"ל רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הם ונאדו מלישנא בתרא משום דס"ל לעלופי לא חיישינן ואנן קי"ל הכי דלא חיישינן לעלופי ולא לשאינם מומחין וכמו שנכתוב בס"ד. ומה שכתב רבינו דכשאינו ידוע אצלנו אם הוא מוחזק דלא ישחוט לכתחלה דנראה דחיישינן לעלופי כלישנא בתרא לאו מדינא אמר הכי לפסול השחיטה בדיעבד אם הלך לו אלא לכתחלה שלא נמסור לו שישחוט לכתחלה עד שנדע שהוא מוחזק שאינו מתעלפה ושהוא זריז ויודע לאמן ידיו. וכתב הרא"ש ז"ל דאפשר שלא כתב כן לענין הלכה דהא אסקינן דלעלופי לא חיישינן אלא חומרא שהחמיר למי שרוצה לדקדק על עצמו. ואני אומר שבודאי כן הוא ולא בדרך אפשרות תדע שהרי הקל הרבה בחלוקה זאת כלומר במי ששחט ואינו ידוע אם מתעלפה או לא דאפילו אם יהיה לפנינו שאין אנו צריכין לשאול לו אם נתעלפה כלל ואילו בחלוקה דמי שאינו ידוע אצלנו אם בקי בהלכות שחיטה אם לא פסק דאם איתיה קמן דלישייליה אם בקי בהן ולקמן בס"ד נבאר ההפרש שביניהם הרי נראה דמאי דחיישינן לעלוף לאו מדינא הוא כלל אלא משום חומרא:

הלכה ד

ישראל היודע הלכות שחיטה וכו'. כבר כתבנו דמומחה זה שכתב רבינו כאן הוא הנקרא בתלמוד מוחזק והוא השוחט לכתחלה וכל המומחין שוחטין לכתחלה בינם לבין עצמם:

ואפילו נשים וכו'. כן היא מסקנת כל הפוסקין דנשים שוחטות לכתחלה והכי מוכח ברפ"ג דזבחים (דף ל"א:) דתנן כל הפסולין וכו' ותנן שהשחיטה כשרה בזרים ובנשים והא דתנן במתניתין לישנא דיעבד לאו משום נשים נקט לה אלא משום טמאים דאין שוחטין לכתחלה אבל נשים אפילו לכתחלה שוחטות ודלא כהלכות א"י שאסרו נשים לשחוט משום דדעתן קלה ותלמוד דידן עיקר דשוחטין אפי' במוקדשין לכתחלה:

ועבדים דקאמר רבינו היינו עבד כנעני שמל וטבל לשם עבדות:

הלכה ה

חרש שוטה וקטן וכו'. פשוט במתניתין דריש מכילתין הכל שוחטין ושחיטתן כשרה חוץ מחש"ו שמא יקלקלו בשחיטתן וכו' ודייקינן בגמרא שמא קלקלו לא קתני אלא שמא יקלקלו זאת אומרת שאין מוסרין להם חולין לכתחלה ופירש"י ואפי' אחרים רואין אותם וזהו דעת רבינו שכתב לפיכך אם שחטו דמשמע בדיעבד וכתב הרמב"ן ז"ל על פירוש רש"י פירוש לפירושו משום דקא עבר על בל תשחית והוא ז"ל פירש מתוך שהם מועדים לקלקל חיישינן שמא ידרסו או ישהו ולאו אדעתייהו דהנך אחרים דקיימי עלייהו ומיהו אם שחטו בדיעבד ואחרים רואין אותם שחיטתן כשרה אבל לכתחלה לא ור"ת פירש דאין מוסרין להם חולין אפילו להשליכו לכלבים בשאין אחרים עומדין על גבן דילמא אתי למיכל משחיטתן דטעו בהו למימר כשרה היא מתוך שמוסרין להם לכתחלה לשחוט כדפטרינן שחיטתן מכסוי דילמא אתי למימר שחיטה מעליא היא. וחרש שכתב רבינו הוא חרש הנזכר בתלמוד בכל מקום שאינו לא שומע ולא מדבר לא ישחוט לכתחלה ואפילו אחרים עומדין על גבו לפי שדומה לשוטה וקטן שאין להם דעת ומיהו בדיעבד אם שחט ואחרים רואין אותו שחיטתו כשרה אבל בינו לבין עצמו שחיטתו פסולה. ושוטה שכתב רבינו מפרש בחגיגה (דף ג' ד') היוצא יחידי בלילה ולן בבית הקברות ומקרע כסותו ותנינא נמי איזהו שוטה זה המאבד כל מה שנותנין לו וקאמר ר' יוחנן ואפי' באחת מהם והוא דקעביד דרך שטות. וקטן שכתב רבינו שאין שוחט לכתחלה ואפילו גדול עומד על גביו היינו שלא הגיע לחינוך וחינוך לשחיטה היינו שיודע לאמן את ידיו אבל קטן מומחה שיודע לאמן את ידיו שוחט לכתחלה כשגדול עומד על גביו דהכי גרסינן בסוכה (דף מ"ב) קטן היודע לשמור תפיליו אביו

לוקח לו תפילין היודע לשחוט מותר לאכול משחיטתו אמר רב הונא והוא שעומד גדול על גביו ולשון מותר משמע אף לכתחלה כן כתב הרא"ש ז"ל: **ושכור** כתב הרא"ש ז"ל דמיירי כשהגיע לשכרותו של לוט וכן כתב בעל העיטור ז"ל:

הלכה ו

מי שאינו יודע וכו'. כבר כתבנו למעלה דאנן קי"ל דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן וכבר האריך הריא"ף בהלכותיו בזה ודחה דעת הראשונים דס"ל כלישנא קמא דרבינא דלא אמרינן רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן והכריח מההיא דמצא תרנגולת שחוטה או שאמר לשלוחו צא ושחוט לי והלך ומצאו שחוט דאמרינן חזקתו שחוט אלמא אמרינן רוב מצויין וכו' וליכא לאקשויי מהא דקי"ל בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה דהתם אתילידא ריעותא בסכין אבל הכא כיון דקי"ל רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן מאי ריעותא אתיליד וכמאן דנודע לך במה נשחטה הוא דמי ואע"ג דקיימא לן רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן דוקא אם אינו לפנינו לשאול לו דבזה נחלקו אי אמרינן רוב מצויין אי לא וקי"ל רוב מצויין ומכשרינן לה היכא דאזל ליה לעלמא וזהו ג"כ דעת הריא"ף דכתב והיכא דראה אחד ששחט ואזיל ליה לעלמא ולא ידע אי גמיר וכו' משמע מתוך דבריו דהיכא דאזיל ליה לעלמא וא"א למבדקיה הוא דסמכינן ארוב מצויין אבל כל היכא דאיתיה קמן בדקינן ליה וטעמא דמלתא דנהי דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן מ"מ מיעוט דאין מומחין שכיח וה"ל כטריפות דריאה דאסיקנא דכל היכא דאיתיה קמן בדקינן ליה וכי ליתיה קמן סמכינן ארוב בהמות דכשרות נינהו ואיכא טובא דכוותה בכמה דוכתין. אבל יש מי שכותב דכי מסקינן דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן לכל מילי מסקינן ואפילו אם איתיה קמן לא שיילינן ליה כלל ולדברי רבינו הסכימו רוב הפוסקין אבל נסתפקו המפרשים בדעת הריא"ף היכא דאיתיה קמן אי בעי לשיוליה נמי אם נתעלפה דומיא דבעינן לשיוליה למי שאינו ידוע אם היה מומחה היכא דאיתיה קמן ויש מי שסובר דלדעתו דיש הפרש ביניהם דלאו כהדדי נינהו דלעלופי לא חיישינן כלל ואפילו אם איתיה קמן לא שיילינן ליה כלל אבל מי שאינו ידוע אצלנו אם הוא מומחה נהי דכל דליתיה קמן שרי ואמרינן רוב מצויין וכו' וכל היכא דאיתיה קמן בדקינן ליה ודייקינן האי דעתא משום דבגמ' אמרינן דהנהו אמוראי דלא מוקמי מתניתין כרבינא לא כלישנא קמא ולא כלישנא בתרא משום דנאדו מלישנא קמא דסברי רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ונאדו מלישנא בתרא משום דסברי דלעלופי לא חיישינן ומדלא נקט להו בחד לישנא לתרווייהו דאילו לגבי מוחזקים אמרינן דלעלופי לא חיישינן ולגבי מומחין אמרינן רוב מצויין וכו' ולא אמרינן

ולשאינם מצויין לא חיישינן שמע מינה דלאו כהדדי נינהו אלא לעלופי לא חיישינן כלל ואפי' איתיה קמן לא חיישינן לשיוליה אם נתעלפה ואילו לשאינם מצויים חיישינן כי איתיה קמן ושיילינן ליה ובדליתיה קמן סמכינן ארוב מצויין מומחין וזו היא דעת רבינו שהרי לגבי מוחזקים אע"פ שהחמיר דלכתחלה לא יהבינן ליה לשחוט בששחט פסק דשחיטתו כשרה ולא חילק בין אם הוא לפנינו או לא דאע"פ שהוא לפנינו אין צריך לשואלו אם נתעלפה דלעלופי לא חיישינן היכא דשחט ואילו גבי מי שאינו ידוע אם הוא מומחה כתב בעינן לשיוליה הלכות שחיטה אם הוא לפנינו. אבל הרא"ש ז"ל ס"ל כדעת הריא"ף דדין אחד לשניהם למומחה ולמוחזק דהיכא דאיתנהו קמן צריכין בדיקה כל חד כדחזי ליה האי אם בקי והאי אם נתעלפה והיכא דליתנהו קמן שחיטתן כשרה מההיא דמצא תרנגולת וכתבו הגאונים דלמסקנא דאוקימנא רוב מצויין וכו' דמוסרין להם לכתחלה לשחוט אע"פ שאין ידוע אם מומחין אם לאו על סמך שיבדקנו לאחר שחיטה משום דאי ליתיה קמן סמכינן ארוב מצויין ושרינן ליה וג"כ אי אשתלי ואכליה בלא בדיקה לאו איסורא עבד וסמכינן ארובא הילכך לא חיישינן דלמא אשתלי ומיהו אי איתיה קמן לא סמכינן ארובא ואסור לאכול עד שיבדקנו וכיוצא בזה יש דברים דסמכינן ארובא בדיעבד אבל לא לכתחלה כגון בדיקת סכין שלאחר שחיטה והריאה שנטלוה זאבים:

הלכה ז

וכן האומר לשלוחו וכו'. פשוט בפ"ק (דף י"ב) בעא מיניה רב דימי בר יוסף מרב נחמן האומר לשליח צא ושחוט לי והלך ומצאו שחוט מהו א"ל חזקתו שחוט וכן הלכה וכמו שפירש רבינו הטעם דקי"ל רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן:

הלכה ח

אבד לו גדי וכו'. פשוט שם דתניא הרי שאבדו לו גדייו ותרנגוליו והלך ומצאן שחוטין ר' יהודה אוסר ר' חנינא בנו של ר' יוסי הגלילי מתיר אמר רבי נראין דבריו של ר' יהודה שמצאן באשפה ודברי ר' חנינא בנו של ר' יוסי הגלילי שמצאן בבית ואסקינן דבבית כ"ע ל"פ דשרי באשפה שבשוק כ"ע ל"פ דאסור כ"פ באשפה שבבית מר סבר אדם עשוי להטיל נבלתו באשפה שבבית ומר סבר אין אדם עשוי להטיל נבלתו באשפה שבבית. **ומה שכתב רבינו ז"ל מצאו בשוק** ולא הזכיר באשפה שבשוק רבותא אשמעינן דאפילו אם מצאו בשוק אסור וכ"ש באשפה שבשוק וכן כתבו רבותינו בעלי התוס' ז"ל הוא הדין דפליגי בשוק בלא אשפה כדמוכח באלו מציאות (דף כ"ד) גבי ר' חנינא שמצא

גדי שחוט בין טבריא לצפורי וכתבו עוד דה"ה נגנבו דמשום דחשיד אגנבה לא חשיד אנבלה ובתוספתא קתני בהדיא נגנבה לו תרנגולת ומצאה:

הלכה ט

מומחה שנשתתק וכו' וכן מי שאינו וכו'. כתב הרא"ש על דברי רבינו בנשתתק כתב שוחט לכתחלה ובאין שומע כתב הרי זה שוחט ולא כתב לכתחלה שלפי שאינו שומע הברכה אין לו לשחוט לכתחלה כדתנן בריש תרומות (משנה ב') חרש המדבר ואינו שומע לא יתרום ואם תרם תרומתו תרומה אלא שקשה לו לישנא דוכן וצריך עיון. ולפי זה ערום לא ישחוט לכתחלה משום שאינו יכול לברך ואפי' שיעמדו אחרים על גביו ויברכו לו לא מהניא אע"ג דקי"ל ששנים ששוחטים אחד מברך שאני התם שגם הוא היה יכול לברך מה שאין כן בערום אינו יכול לברך. נמצאו כאן ג' דינים חלוקים בענין החרש. הדין הראשון חרש שאינו מדבר ואינו שומע לא ישחוט לכתחלה ואפילו אחרים עומדין על גביו ואם שחט ואחרים רואין אותו שחיטתו כשרה. הדין הב' מי ששומע ונשתתק והוא מומחה שוחט לכתחלה ואפילו אין אחרים עומדים על גביו. הדין הג' אם הוא מדבר ואינו שומע ואע"פ שהוא מומחה לא ישחוט לכתחלה משום שאינו שומע הברכה ואם שחט שחיטתו כשרה ובזה אין צריך לאחרים כלל:

הלכה י

הסומא לא ישחוט וכו'. פשוט בפ"ק (דף י"ג:) דתנן השוחט בלילה וכן הסומא ששחט שחיטתו כשרה ואקשינן בגמ' בדיעבד אין לכתחלה לא ורמינהו לעולם שוחטין בין ביום בין בלילה וכו' ותירץ רב פפא כשאבוקה כנגדו וה"ה לסומא אם אחרים עומדים עליו דשוחט לכתחלה:

הלכה יא

עכו"ם ששחט אע"פ וכו'. פשוט במתני' בפ"ק (דף י"ג) שחיטת נכרי נבילה ומטמאה במשא ודייקינן בגמ' נבילה אין איסור הנאה לא משום דלא אמרינן סתם מחשבת נכרי לע"ז. **ומה שכתב רבינו שלוקין על אכילתה, מקרא דכתיב וקרא לך וכו'**, וכתב הרא"ש ז"ל שאין טעמו מחוור שהתורה הזהירה כשיקרא לך שלא תאכל מזבחו ר"ל ממה שזבח בתוך ביתו ופירש הוא שטעם הדבר כמו שכתב ר"י משום דכתיב וזבחת ואכלת מי שהוא בר זביחה אתה אוכל משחיטתו:

הלכה יג

התחיל הנכרי לשחוט וכו'. פשוט בהעור והרוטב (דף ל"ג) שחט נכרי במקום שאין עושה אותה טריפה ובא ישראל וגמרה כשרה שחט ישראל בין במקום שעושה אותה

טריפה בין במקום שאין עושה אותה טריפה ובא נכרי וגמר שחיטתו פסולה והם דברי רבינו שכתב כאן ומשום שכתב התחיל הנכרי לשחוט וגמר ישראל פירש אח"כ דהתחלה דנכרי לא הויא עד דשחיט דבר דאיהו התחלה לשחיטה דאיהו מחצי קנה ואילך אבל בבציר מהאי שיעור לא הויא התחלה וכשרה וכן פירש רש"י ז"ל במקום שאין עושה אותה טריפה כגון חצי קנה ותניא בתוספתא שחיטת נכרי הרי זו פסולה ושחיטת קוף הרי זו פסולה שנאמר וזבחת ואכלת ולא שזבח נכרי ולא שזבח קוף ולא שנזבחה מאליה ישראל ששחט ומירק נכרי שחיטה על ידו שחיטתו פסולה שחט בה שנים או רוב שנים שחיטתו כשרה עכו"ם ששחט ומירק ישראל שחיטה על ידו שחיטתו פסולה שחט בה דבר שאינו עושה אותה טריפה ובא ישראל וגמרה מותרת באכילה. ודע דהיינו דוקא בדיעבד דהא בגמ' ובתוספתא בלישנא דדיעבד נקטי לה אבל לכתחלה אסור לעשות כן ומה שכתוב באותה תוספתא ישראל ועכו"ם שהיו שוחטין ואוחזין בסכין אחד אפילו אחד מלמטה ואחד מלמעלה שחיטתן כשרה אינה הלכה דפליגא אמתניתין דידן דהא תנן שנים אוחזין בסכין ושוחטין אחד לשם אחד מכל אלו ואחד לשם דבר כשר שחיטתן פסולה ועכו"ם סתם מחשבתו לע"ז וכן כתבו הגאונים וז"ל היה הישראל והפסול אוחזין בסכין אחד ושוחטין פסולה ואין צריך לומר אם כל אחד סכינו בידו דלא מיבעיא אם אין שחיטת ישראל כשרה אלא ע"י צירוף הפסול אלא אפילו אם שחט כל אחד רובו של סימן פסולה:

הלכה יד

ישראל מומר וכו'. דברי רבינו סתומים מכמה פנים. אחת שדין זה לא נזכר בגמ' אלא במומר אוכל נבילות לתאבון וכדרבא דאמר רבא ישראל מומר אוכל נבלות לתיאבון בודק סכין ונותן לו ומותר לאכול משחיטתו אבל לא בדק ונתן לו לא ישחוט ואם שחט בודק סכינו אחריו נמצאת יפה מותר לאכול משחיטתו ואם לאו אסור לאכול משחיטתו הרי נראה דדין בודק סכין לא אתמר אלא באוכל נבלות לתיאבון דוקא ורבינו כתבה אפילו למומר לעבירה מן העבירות ולא ידענא מנא ליה. ועוד דלא כתב רבינו דין אוכל נבלות להכעיס מה יהא דינו אם יהא סגי ליה בבדיקת סכין או לא. והיותר קשה שבדברי רבינו שכתב ישראל מומר לעבירה מן העבירות שהיה מומחה שהרי לא הוזכרה בדיקת סכין כה"ג אלא באוקימתא דרב אשי ורב אשי וחביריו לא הזכירו מומחה כלל ורבינא לבדו הוא שהזכירו כדכתיבנא וכולהו לא ס"ל כרבינא כדאמרינן בגמ' כולהו כרבינא לא אמרי להך לישנא דאמרן מומחין אין שאין מומחין לא קסברי רוב מצויין מומחין הן אלמא אפי' לרב אשי דמוקי מתניתין בישראל מומר אוכל נבלות לתיאבון ס"ל רוב מצויין

אצל שחיטה מומחין הן ואין צריך בדיקה תחלה כשאר כל בני אדם דסתמן בחזקת יודעין הם. וראיתי שהרא"ש ז"ל חשש לקצת קושיות האלו ותירץ שאפשר דסבר רבינו דכיון דחזינן שלתאותו עובר על עבירה מן העבירות שבתורה חיישינן דפקר שלא לטרוח לקיים שום מצוה כהלכתה ונקט רבא מומר אוכל נבילות לתיאבון לאשמועינן דשרי לאכול משחיטתו ע"י בדיקת סכין ולא אמרינן דדש ביה כהיתרא דמי ליה. ואחרים כתבו דדין זה שכתב רבינו לאו מאוכל נבילות לתיאבון למד כן אלא דין מומר לאחד משאר עבירות אתא לאשמועינן ולמדה מאותה הברייתא שהביאו בתלמוד לסיועי לרבא דקתני בה הכל שוחטין ואפילו כותי ואפילו ערל ואפילו ישראל מומר ואסקינן בה וקסבר מומר לדבר אחד לא הוי מומר לכל התורה ואע"ג דלא קם ההוא סיועא מהאי ברייתא לרבא בזמנא קמא בתר הכי כדאתותב רב ענן אוקמוה כרבא ומ"מ בין שתהיה סיוע לרבא או לא הדין אמת הוא דמומר לדבר אחד לא הוי מומר לכל התורה ושוחט ומה שהצריכו רבינו לבדוק לו סכין משום דסבירא ליה לרבינו שברייתא זו בישראל בודק סכין ונותן לו איירי דומיא דישראל מומר דהא מינה אתינא לסיועי לרבא אבל במומר אוכל נבילות לתיאבון לא סבירא ליה כרבא כלל דאמר בודק סכין ונותן לו וכ"ש במומר אוכל נבילות להכעיס דלעולם לאלו לא מהני בדיקת סכין דכיון דפקרי למידש בהאי עבירה עצמה לא מהניא ליה בדיקת סכין כלל ולא שיעמדו אחרים על גבן דחיישינן דלמא דרסי או עבדי חלדה ולאו אדעתייהו דאחרים ולא מהניא בדיקת סכין אלא למי שהוא מומר לעבירה אחת מן העבירות חוץ משחיטה ובהכי ניחא דלא הביא רבינו תשלום דברי רבא שאמר אבל אם לא בדק לא ישחוט וכו'. זהו דעת מקצת הראשונים בדברי רבינו וכתבו דכן דעת הריא"ף ז"ל שהרי השמיט דין אוכל נבילות לתיאבון ודין אוכל נבילות להכעיס משום דס"ל דלאו הלכתא נינהו. זהו דעת רבינו אבל אחרים כתבו שיש ארבעה דינים חלוקים בענין המומר. הדין הראשון מומר לעבירה אחת מן העבירות חוץ מע"ז ומחלל שבת בפרהסיא שוחט לכתחלה בינו לבין עצמו ואפילו בלא בדיקת סכין וסומכין עליו בבדיקת סכין ובשחיטה לגמרי וכדתניא הכל שוחטין ואפילו ערל ואוקימנא מאי ערל מומר לערלות ובכאן לא הוזכרה בדיקת סכין כלל וזה שלא כדעת רבינו כמו שכתבנו. הדין הב' אוכל נבלות לתיאבון וזה בודק סכין ונותן לו משום דהוא לא טרח לתקן אבל אינו חשוד שיניח דבר ההיתר ואוכל האיסור ולזה אין צריך שיהיה ישראל עומד על גביו ולא יוצא ונכנס ולא להאכילו ממנה כזית דאלפני עור לא תתן מכשול לא חשיד ודוקא בודק סכין ונותן לו אבל אין ליתן לו בלא בדיקה לשחוט על סמך שיבדוק הסכין אחר השחיטה דחיישינן דילמא משתלי ולא בדיק וקאכיל איסורא דהרי אם היה סכינו

פגום לא טרח לתקן ואסקינן דכל הסכינין בחזקת פגומות הן ואם שחט ולא בדק לו סכין קודם שחיטה בודק סכינו לאחר שחיטה אם נמצאת יפה שחיטתו כשרה ואם לאו שחיטתו פסולה הלכך אם נאבד הסכין קודם בדיקה שחיטתו פסולה ומיהו נראה אם שחט בסכין של טבח שהיא מוצנעת אצלו תדיר לשחיטה דהיא כשרה דסכין של טבח בחזקת בדוק הוא וכשם שהאמינוהו על השחיטה ולא הצריכו לעמוד אחרים על גביו הכי נמי איהו נאמן היכא דשחט בינו לבין עצמו ונמצאו שני סכינין חד בדוק וחד לא בדוק לומר שבבדוק שחט והוא הדין היכא דנמצא בשר בידו ונמצא בעיר מקולין וטבחי ישראל דנאמן לומר כשר הוא וטעמא חד לכולהו דלא שביק היתרא ואכיל איסורא ולא חשיד אלפני עור לא תתן מכשול ודייקינן האי מדאמרינן בגמרא האי ישראל מומר היכי דמי אי דאיתיה לסכין לבדוק ואי דליתיה לסכין מאי הוי דלמא בסכין פגומה הוא שחט מדקאמרינן אי איתיה לסכין אי ליתיה ולא קאמרינן אי ידעינן באיזה סכין שחט משמע דכל אימת דהא נפיק סכין מתותי ידיה אין חוששין דבסכין אחר שחט ונאבד וזה אחר. ויש אומרים דוקא בשהו שעה או שתים שלא היה לו פנאי ללכת לדרכו ולמצוא אחרת בשוק אבל אם היה לו פנאי בהאי ודאי לא סמכינן אדיבוריה ולפי דעת זה נראה שאין להקל באותה שכתבנו למעלה היכא דיש בידו שני סכינין וראשון נראה עיקר מטעמא דאתמר דלא שביק היתרא ואכיל איסורא. וראיתי לעמודי עולם שנחלקו בשבדק סכין בתחלה אי צריך נמי לבדוק לו סכין לבסוף וכן נמי אם צריך לבדוק לו סימנין אחר שחיטה וכן נמי אם שוחט בהמות רבות אם צריך לבדוק לו סכין בין כל אחת ואחת, יש מהם שכתבו דצריך בכולהו לבדוק אחריו ויש מהם שאמרו דכל עוד דלא הזכיר רבא אלא בדיקת סכין דלכתחלה היינו דוקא דבעינן למבדק ולא מילתא אחרינא. ותמיה לי דבריהם דהרי ודאי אין מקום כאן למחלוקת זו כלל דהני כולהו כבר נחלקו בהם חכמי ישראל לענין ישראל הכשר כמו שכתבנו כל פרטי דין ודין מדינים אלו במקומו. ולדעת המצריכין בישראל הכשר אין ספק שצריך ג"כ במומר זה דלא טפי מישראל הכשר ומה שלא הזכירם רבא משום דסמך בזה דדינו כדין ישראל הכשר ואין ביניהם שום הפרש אלא בבדיקת סכין דבתחלה משום דלא טרח לתקן ולדעת המקילין בישראל הכשר דלא צריך למבדק בחדא מהנך ה"ה במומר זה דלא מחמירין עילויה אלא בדיקת סכין בתחלה לחוד דאינו טורח דאם תאמר דבישראל הכשר אינו צריך לבדוק ובמומר זה צריך הוה ליה לרבא לפרש. הדין הג' באוכל נבילות להכעיס בהאי איכא פלוגתא בין רבוותא איכא מ"ד דודאי לכתחלה לא ישחוט ואפילו בבודק סכין ונותן לו ואפילו בישראל עומד על גביו מתחלה ועד סוף אבל בדיעבד ובדק סכין ונתן לו ואחרים עומדין על גביו או אם

נמצאת סכינו יפה אחר שחיטה שחיטתו כשירה בדיעבד דלא דמי לנכרי אלא דמורד במצוה זו וכל שראו אותו שנעשית כהוגן שחיטתו כשירה בדיעבד וזהו דעת הרשב"א והרא"ה אבל אחרים כתבו דאוכל נבלות להכעיס הוי דינו כעכו"ם גמור לענין שחיטה ואפילו אחרים עומדים על גביו ובודקין לו סכין לא מהני ואפילו בדיעבד שחיטתו נבלה וזהו דעת הרא"ש והר"י ז"ל. הדין הד' מומר לע"ז או לחלל שבתות בפרהסיא או לנסך לע"ז יין בזה ליכא פלוגתא דלכ"ע שחיטתו נבילה ולא מהני בדיקת סכין ולא אחרים עומדין על גביו אלא דינו כעכו"ם גמור לכל דבריו וכבר כתבתי למעלה אי מקרי מומר בשחיטה ראשונה אי לאו. ורבינו כתב דין חמישי והוא:

הלכה טו

מי שהוא פסול לעדות וכו'. בזה כתב ששוחט בינו לבין עצמו וגם לא הצריך בזה לבדוק לו סכין ודבריו צריכין עיון דנראין כסותרין זה את זה דלמעלה כתב ישראל מומר לעבירה מן העבירות וכו' שצריך לבדוק לו סכין וכאן כתב שמי שהוא פסול לעדות בעבירה מן העבירות ששוחט בלי בדיקת סכין. וי"ל דלמעלה איירי במומר לעבירה שהוא מומר לאותה עבירה וכאן איירי שעובר על קצת עבירות אבל לא דרך המרה ובזה מותר לשחוט בלא בדיקת סכין משום דלא שביק היתרא ואכיל איסורא. ועדיין דבריו צריכין עיון כי טעם זה לא נאמר בתלמוד אלא גבי מומר אוכל נבלות לתיאבון ובבדיקת סכין. כתב ה"ר דוד כהן ז"ל בתשובת שאלה שאם הטילו הקהל חרם שלא ישחוט אלא טבח ידוע ושחט אחר שיש מי שכתב ששחיטתו נבילה דדמי לחשוד לאותו דבר דעבר על החרם ויכולין הצבור לאסור המותר ואסור לכל בני העיר לאכול מה שאוסרין עכ"ד:

הלכה טז

אלו הצדוקים והבייתוסים וכו'. נראה דלמדה מאוקימתא דאביי דפירש מתניתין הכל שוחטין ואפילו כותי במה דברים אמורים בשישראל עומד על גביו אבל יוצא ונכנס לא יוציא וכו' ועם היות דאסיקו בגמ' דכותיים עכו"ם גמורים הם היינו שמצאו להם דמות יונה דמהאי טעמא עשאום עכו"ם גמורים אבל צדוק ובייתוס דלא אשכחו להון עבודה זרה הרי הם בחזקתן ואין להם איסור אלא שמא יקלקלו והם אינם נאמנים לומר לא קלקלנו ולפיכך אם אחרים עומדים על גבן וראו את השחיטה מתחלה ועד סוף שחיטתן כשרה. וא"ת למה לא כתב רבינו דאם לא ראה אותם דחותך בשר כזית דהכי אוקמה רבא בתר הכי ואפילו לאביי מוקי הכי ביוצא ונכנס דס"ל דלא ישחוט לכתחלה. וי"ל דכל עוד דאינם נאמנים משום שאינם מאמינים בתורה שבעל פה ויש בשחיטה כמה דקדוקים אפשר שהם טועים בהם ואפילו שיאכלו הם איך ראוי לאכול על סמך

קבלתם ומה שהתירו התלמוד דבימיהם היו בקיאים בדקדוקי מצות כישראל בכל מצוה שהחזיקו בה ובדורות האחרונים פרקו עול כשם שהשחיתו הכותיים דרכם וזהו שדייק רבינו בדבריו שכתב אלו הצדוקים ר"ל אלו של דורות הללו ולפיכך אין להם תקנה אלא בישראל עומד על גביהם וכדומה לזה אמרו בירושלמי דפסחים פרק קמא לגבי כותיים אפילו בדברים שהם נאמנים בהם דאמרינן התם תני רבן שמעון בן גמליאל אומר כל מצוה שהכותיים נוהגין בה מדקדקים בה יותר מישראל אמר רבי שמעון הדא דתימא בראשונה שהיו מושקעין בכופרנהון אבל עכשיו שאין להם לא מצוה ולא שיירי דמצוה חשודים הם ומקולקלים הם ע"כ. נמצא עתה דכותי דינו כעכו"ם לכל דבריו לפיכך לא הוצרך רבינו לכתבו וצדוקי ובייתוסי בשישראל עומד על גביו שחיטתן כשרה. וראיתי לרבינו בפירוש המשנה שאוסר הצדוקים והבייתוסים שכתב שם וז"ל ומתנאי המומר הזה גם כן שמותר לאכול משחיטתו שלא יהיה צדוקי ובייתוסי, ואם נאמר שדברי רבינו שם בשאין ישראל עומד על גביו הם הם דבריו שכתב כאן ואם דברי רבינו שם כוללין אפילו בשישראל עומד על גביו אפשר שחזר בו. וכלל גדול יהיה בידך שבהרבה דברים חזר בו בחיבורו זה ממה שכתב בפירוש המשנה וכתב ה"ר אברהם חסיד בנו דעל מה שכתוב בחיבור ראוי לסמוך דנעשה בזקנותו וכן כתב הרשב"א בתשובת שאלה:

הלכה יז

כשהיו ישראל במדבר וכו'. תפס דברי ר"ע דגרסינן בפ"ק (דף כ"ד) תניא כי ירחק ממך המקום וכו' וזבחת מבקרך וכו' ר"ע אומר לא בא הכתוב אלא לאסור להם בשר נחירה שבתחלה הותר להם בשר נחירה ועכשיו שגלו יכול שיחזרו להיתרם הראשון לכך שנינו לעולם שוחטין. ואף על גב דרבי ישמעאל פליג עליה דר' עקיבא דסבר דבשר נחירה לא אשתרי כלל הא קיימא לן הלכה כר"ע מחבירו:

פרק ה

הלכה א

כבר ביארנו בהלכות וכו'. כבר הרחיב הרב ז"ל בפ"ד מהל' איסורי מאכלות הדיבור בזה ולפיכך סמך כאן על מה שכתב שם. וכבר נתבאר שם פירוש דבריו שהם בנויים על המדרש האמור במכילתא ובשר בשדה טרפה אין לי אלא בשדה בבית מנין אמרת נבלה וטריפה הקישן הכתוב מה נבלה לא חלק בין בבית בין בשדה אף טרפה כן הא מה ת"ל ובשר בשדה טרפה דבר הכתוב בהווה. ובמשנה פ' אלו טרפות אמרו כל שאין כמוה חיה טריפה. ואסיקו בגמרא סימן לטריפה י"ב חודש. ודע כי מה שהוזכר בהרבה

מקומות שהטריפה הללמ"מ אמת הוא שמה"ת למדנו שהטריפה אינה חיה אבל פרטי הטריפות לידע איזו היא הממיתה ואיזו היא שאינה ממיתה לא נתבאר בפירוש בתורה אלא נאמרו למשה על פה כשאר תורה שבע"פ שהיא נקראת קבלה. והוי יודע שכל מה שהיא הללמ"מ אין הפרש בו לשאר הדברים הבאים בתורה בפירוש לענין להלוך בספקו להחמיר בשל תורה:

הלכה ב

ואלו הן דרוסה וכו'. בפ' א"ט (דף ס"ג) אמר עולא שמונה מיני טריפות נאמרו למשה בסיני נקובה פסוקה נטולה וחסורה קרועה ודרוסה נפולה ושבורה. ובגמ' תפס אותם עולא כל המצוי מצוי קודם כי הנקובה היא נקובת הריאה והיא מצויה תדיר יותר מכולם כמו שנבאר ולפיכך החמירו בה יותר משאר טרפיות ואח"כ פסוקה וכל הבאים אחריה כל המצוי מצוי קודם. ורבינו נקט אותם כפי מדרגתם כי הדרוסה החמירו בה מפני שבאה בפירוש בתורה וכן נקובה החמירו בה הרבה דוק ותשכח כי הקודמת בדברי רבינו תמצא בה חומרא יתירה על חברתה ואלו השמונה הם סוגים ותחתיהם כל ענפי הטרפיות ופרטיהם:

הלכה ג

אע"פ שכולן הללמ"מ וכו' . דברי רבינו כאן סתומים וכמעט שהם סותרים דבריו שכתב בפ"ד מהלכות איסורי מאכלות ששם כתב שכולם הם בכלל ובשר בשדה טרפה ונראה שדין אחד לכולם. וכאן כתב שיש הפרש ביניהם להחמיר בספק דרוסה משאר טרפיות. וכבר השיגו הרמ"ך השגה זו. ונראה שאינה השגה כל כך דעם היות שרבינו סובר שכולם הם בכלל ובשר בשדה וגו', לענין ללקות עליהם מלקות דאורייתא הוא דסבר כן אבל אעפ"כ אפשר שנחמיר בדרוסה והוא שנלך בספקה להחמיר. אבל עדיין דברי רבינו אינם נוחין לי כפי הכלל המסור בידינו שמסרתי לעיל שכל מה שבא למשה מסיני אע"פ שאינו כתוב בפירוש בתורה שראוי לילך בספיקו להחמיר וא"כ מה נשתנה דין דרוסה משאר טרפיות לילך בספקה להחמיר היה לנו לילך בכולן בספיקן להחמיר שהרי רבינו מודה בכלל זה שכן כתב רבינו שקדושי כסף הם מדרבנן וכשתחפש בכל דבריו תמצא שאין בהם כלל לקדושי ביאה שבאו בפירוש בתורה ודוק ותשכח בהרבה מקומות בפירושו למשנה דכל מה שבא מקובל ממשה הוא כשל תורה לכל דבר. ועוד בשאר שבעה מיני טרפיות מה נשתנו קצתם מקצתם בספקם לילך בקצתם בספקן להחמיר ובקצתם בספקן להקל. ועוד שהרי רבינו מודה בדרוסה בקצת דינין שנסתפקנו בה דאזלינן לקולא כמו שאמר ספק קניא ספק שונרא אימא קניא: **לכן** אני אומר כדי

ליישב דברי רבינו שאין הכי נמי שכל דבר המקובל ממרע"ה הוא כשל תורה והולכין בספקו להחמיר. אבל שם ספק הוא סוג יפלו תחתיו ארבעה מיני הספק: **הראשון**, בדבר שהוא שקול ואין הדעת יכולה להכריע בו לא לצד איסור ולא לצד היתר בזה ודאי אנו אומרים דכל מה שהוא הללמ"מ הולכין בו להחמיר ולא שנא בזה דרוסה משאר כל הטרפיות שדין אחד להם: **השני**, דבר שדינו ידוע ולא נפל בו שיקול הדעת אבל נסתפק בו לפי ראות העין שלא יכלה העין לשלוט על אמתת הענין לידע מהותו. כגון שהיה נוטה לצד אסור ומותר בזה נמי כל הטרפיות שוות ואזלינן בהו לחומרא: **השלישי**, ספק דבר שנעשה מחיים או לאחר מיתה וכיוצא בו בזה ודאי לא החמירו בשאר טריפות ולזה תלינן בנקיבת הריאה היכא דמשמשא ידא דטבחא או בא זאב ונטל בני מעים והחזירן כשהן נקובין וכל דדמי להו דתלינן דנעשו לאחר מיתה. אבל בספק דרוסה מחמרינן בכה"ג כגון שנכנס הטורף לבין השוורים ונמצאת רושם הדריסה בגב השור דתלינן בטורף ולא אמרינן בכותל נתחכך ובשאר טריפות לא מחמרינן כולי האי. וזהו שכתב **רבינו וכל ספק שיסתפק בדרוסה אסורה** ר"ל כל ספק שיסתפק בדרוסה אסורה כשהיא דרוסה לפנינו ונסתפקנו אם דריסה זו מחמת הדורס או לא אז מחמרינן בה ובתנאי שיכנס הדורס בפנינו כמו שנכתוב בס"ד לאפוקי ספק כלבא ספק שונרא. וחומרא זו שהחמרנו בדרוסה לא מן הדין היא אלא שהחמירו בה חז"ל. וזהו שדייק רבינו בדבריו שכתב לפיכך החמירו בה וכו' ולא כתב דין הוא להחמיר וכו' דודאי מדינא לא מחמרינן בה יותר משאר טרפיות אלא חומרא שהחמירו בדרוסה לפי שבאה מן התורה בפירוש. וא"ת טעמא שהקלנו בה בספק נקובה משום דקי"ל בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה נשחטה בחזקת היתר עומדת עד שיודע לך במה נטרפה אבל הכא דאיהי חיה יש לאסור. לאו מילתא הוא דכל בהמה בחזקת שלימה ובריאה היא והוה לן למימר בהמה בחזקת בריאה היא עד שיודע לך במה נדרסה דהאי בחזקת איסור דאמרינן איסור אבר מן החי הוא או שאינה שחוטה כמו שפירשנו אבל לשאר מילי בחזקת היתר היא לכל דבר אלא ודאי כמו שכתבנו: **הרביעי**, ספק אם היה במציאות או לאו כגון ספק קניא ספק שונרא בזה אפילו בספק דרוסה מקילינן דאינו דומה לארי שנכנס לבין השוורים דהתם ודאי אתחזק הטורף ואין ספק כי אם במכה לבד אם היא מהטורף או לאו אבל בספק קניא יש שני ספקות אם היה הטורף במציאות ואף את"ל במציאות היה שמא בקנים נטרפה והוה להו תרי ספיקי דבשל תורה ספק ספקא לקולא וכפי מיני הספקות תמצא שינוי בדרוסה עצמה ובשאר שבעה מיני טרפיות. זהו מה שנראה לי ליישב דברי רבינו ויש לזה הוכחה בגמ':

הלכה ד

הדרוסה וכו'. פשוט בכמה מקומות:

ואין דריסה בבהמה וכו'. תנן במתני' ר"פ א"ט ודרוסת הזאב ר' יהודה אומר דרוסת הזאב בדקה ודרוסת הארי בגסה ואמרינן עלה בגמרא אמר ר"י אמר רב בבהמה מן הזאב ולמעלה ובעופות מן הנץ ולמעלה למעוטי מאי אילימא למעוטי חתול תנינא ודרוסת הזאב וכי תימא הא קמ"ל דזאב בגסה נמי דריס והא תנן ר' יהודה אומר דרוסת זאב בדקה ודרוסת ארי בגסה וכי תימא ר' יהודה מפלג קא פליג והא אמר ר' בנימין בן יפת א"ר אלעא לא בא רבי יהודה אלא לפרש דברי חכמים גברא אגברא קא רמית ואי בעית אימא למעוטי חתול מהו דתימא אורחא דמלתא קתני קמ"ל ע"כ בגמרא. ופירושא דשמעתא הכי הוא דלישנא קמא אמרינן דרב לא אתא למעוטי חתול דממתני' שמעינן ליה מדתנן ודרוסת הזאב דמשמע זאב אין חתול לא אלא אתא לאשמועינן דאפילו בגסה זאב נמי דריס ומילתיה דרב להאי לישנא ע"כ הכי הם מתפרשים בבהמה מן הזאב ולמעלה כלומר דזאב כלמעלה ממנו דהיינו ארי ואפילו בגסה נמי דריס ולא בא למעט למטה ממנו אלא אתא לאשמועינן דדינו כלמעלה ממנו ופליג אדר' בנימין בן יפת שפירש דר' יהודה דמתני' אתא לאשמועינן פי' דברי חכמים אלא ר' יהודה פליג אחכמים ת"ק דידיה דאלו ת"ק זאב אפי' בגסה דריס שדינו כלמעלה ממנו כדאמרינן מן הזאב ולמעלה שר"ל זאב בלמעלה ממנו דהיינו ארי. ולישנא בתרא דאיבעית אימא לא אתא לאשמועינן שהזאב דורס בגסה דלעולם זאב אין לו דריסה בגסה כלל ולא אתא לאשמועינן אלא שאין לחתול דריסה בדקה ואע"ג דממתני' הוה שמעינן לה דתנן ודרוסת הזאב אי לאו דרב הוה אמינא דה"ה חתול והאי דתנן במתני' הזאב משום דאורחיה דזאב למטרף קמ"ל רב דדוקא זאב הוא דלית ליה דריסה ולעולם ר' יהודה דמתני' לפרושי מלתייהו דחכמים אתא כדר' בנימין בן יפת. וכתב בעל ספר התרומות כיון דאיכא תרי שינויי לשינויא קמא פליגא ולשינויא בתרא לא פליגא אזלינן לחומרא כלישנא קמא והלכה כרב דאמר פליגי והלכה כחכמים דסברי דורס בגסה. אבל רבינו ס"ל כיון דאיכא תרי לישני דשינויי שבקינן ההוא שינויא קמא דפליגי אמוראי ותנאי ונקטינן כשינויא בתרא דלא פליגי תנאי ואמוראי וזהו דעת הריא"ף ז"ל והרבה מגדולי האחרונים. ויש מן המפרשים דסברי דגסה לא איקרי אלא דוקא שור גדול וכיוצא בו אבל אם הוא קטן כגון עגל וכיוצא בו אע"פ שיש במינם גסה דינם כדקה. ואחרים כתבו דסתם שנינו במשנה ואין לחלק ביניהם וכן היא סברת רבינו וסברא נכונה היא שהרי טעמא דדרוסה לאו משום שסופה לינקב הוא דא"כ דרוסה בכלל נקובה הויא דהא קי"ל דכל (עוד) [שעומד] לינקב כנקוב

דמי אלא ודאי טעמא דדרוסה הוא משום שהארס שורף וסופה למות ולפי זה חלקו חכמים הדורסים והנדרסים כפי הפועל והמתפעל שיש בריה גדולה שטבעה חזק ואינה מתפעלת מכל חיה ויש אחרת פחותה ממנה ומתפעלת. ולפי גודל חכמת בעלי התלמוד חלקו הדברים ולפיכך אין לנו להוסיף על מה שנזכר בפירוש בתלמוד: **והוי** יודע שיש לארי דריסה בכל מיני בעלי חיים ואפי' שיהיו גדולים ממנו דהרי לא חלקו בו כלל וה"ה לחיה שהיא גדולה ממנו שיש לה דריסה בכל. ובדוב ובנמר איכא פלוגתא בין רבוותא דיש מהם שכתבו שאין להם דריסה ואע"פ שהדוב שכול והנמר עז אינם דורסים. ויש מי שכתב דכל חיה טמאה שאינה גסה מן הזאב אין לה דריסה בגדולה שבדקה כגון כבשים ועזים ואפי' היא כזאב אבל יש לה דריסה בגדיים וטלאים וכ"ש בעופות. ואם היתה גסה מן הזאב דינה כזאב ויש לה דריסה בדקה אבל לא בבהמה גסה אפי' היא גדולה כארי. ואם היתה גדולה מן הארי הרי היא כארי ויש לה דריסה בכל וכן מטין דברי רבינו:

ובגדיים וטלאים וכו'. פשוט שם בפ' אלו טרפות (חולין דף נ"ב:) אמר רב עמרם אמר רב חסדא דרוסת חתול ונמייה בגדיים וטלאים. ובגמ' איכא תרי לישני בלישנא קמא מחלק בין מצילין לשאינן מצילין פי' דכשמצילין הנדרס מיד הדורס מתוך כך הדורס כועס וארס שלו חזק וממית אבל כל שאין מצילין אין חוזק בארס שלו. ולהאי לישנא אם יש לה מצילין או שהיא מצלת את עצמה יש דריסה לחתול ונמייה בגדיים וטלאים וכ"ש בעופות ואם אין מצילין אין להם דריסה ואפי' בעופות. וללישנא בתרא אין חילוק בין מצילין לשאין מצילין דבכל ענין יש להם דריסה בגדיים וטלאים וכ"ש בעופות. ויש שפסקו כלישנא קמא. ורבינו פסק כלישנא בתרא דהרי לא חלק וכן בהלכות כלשון רבינו ולזה הסכים הרשב"א ז"ל. וכתבו המפרשים ז"ל שעכשיו נוהגים היתר באלו החתולים שנכנסין ללול של תרנגולין ואע"פ שהיה ראוי לחוש בדבר והם סומכים בכך מפני שהחתולין שלנו בני תרבות הם וכל שלא הכהו אין חוששין לו אבל הכהו ודאי חיישינן: **ושועל** שכתב רבינו איכא תרי לישני בגמ' אליבא דרב כהנא משמיה דרב שימי בר אשי ללישנא קמא אין דריסה לשועל וללישנא בתרא איתי דריסה לשועל ורבינו פסק כלישנא בתרא וכן כתוב בהלכות ריי"ף. ודקדקו המפרשים ז"ל דדוקא בחתול דהיינו בגדיים וטלאים אבל באימרי רברבי לא דהא דרוסת הזאב בדקה תנן וכי היכי דממעטינן מינה חתול ה"ה דממעטינן שועל דתרוייהו למטה מן הזאב נינהו וכן מוכחא סוגיא דשמעתתין וכן פסקו רבותינו בעלי התוס' וכתבו דההוא עובדא דהיני דמייתי בגמ' מההיא רחל דרחל קטנה הוות וזהו דעת רבינו ונוסחתו המדוייקת:

הלכה ה

והנץ יש לו דריסה ואפי' בעוף וכו'. בפ' א"ט (דף נ"ג) בעי רב אשי שאר עופות טמאים יש להם דריסה או אין להם דריסה א"ל רב הלל לרב אשי כי הוינא בי רב כהנא אמר שאר עופות טמאין יש להם דריסה והא אנן תנן ודרוסת הנץ בעוף הדק דרוסת הנץ בדכוותיה ואינך בדזוטרי מינייהו ואיכא דאמרי דרוסת הנץ ברברבי מיניה ואינך בזוטרי מינייהו. ורבינו פסק כלישנא בתרא וכן פסק הריא"ף ז"ל: **ודע** שדעתם ז"ל שיש דריסה לנץ ואפי' בעופות הגסים כגון אווזים ותרנגולים וכיוצא בהן דבעוף אין חילוק כלל. ויש הוכחה לדבריהם מדאמרינן בגמרא ודרוסת הנץ בגדיים וטלאים אי אינקיב לבית חללו פסולה ואי איתא דאין דריסה לנץ בעופות הגסים כגון אווזים אמאי נקט בגדיים וטלאים ליפלוג בדידה ולימא אווזים ותרנגולים אלא ודאי יש לנץ דריסה באווזים ותרנגולים וכן פירש ר"י דברי ריא"ף ז"ל:

ומ"ש רבינו אבל שאר עופות וכו'. משום דס"ל דבכולהו עופות טמאים חוץ מן הנץ והגס השנויים במשנה מסתפקא ליה וכן דעת הראשונים ורש"י ז"ל. ויש לאחרונים דרך אחר בשמועה זו ולא כתבתיה כאן משום שאין רבינו מסכים לדעתם:

הלכה ו

ויש לחולדה דריסה וכו'. פשוט שם במילתיה דרב עמרם שכתבנו לעיל שמסיים בה ודרוסת חולדה בעופות. ומדקאמר בעופות סתם משמע דבכולהו עופות יש לחולדה דריסה. ואמרינן תמן בעא מיניה רב כהנא מרב יש דריסה לחתול או אין דריסה לחתול א"ל אף לחולדה יש דריסה. יש לחולדה דריסה או אין דריסה לחולדה א"ל אף לחתול אין דריסה. לחתול ולחולדה יש להם דריסה או אין להם דריסה א"ל לחתול יש דריסה לחולדה אין דריסה. ולא קשיא הא דא"ל אף לחולדה יש דריסה בעופות הא דא"ל אף לחתול אין דריסה באימרי רברבי. הא דא"ל לחתול יש דריסה לחולדה אין דריסה בגדיים וטלאים. וריב"ם ז"ל פירש דכל הני בעיי הוו בכמה זימנין דפעם ראשונה היה עוסק בעופות ושאלו אם יש דריסה לחתול והשיבו אף לחולדה יש דריסה. ופעם אחרת היה עוסק באימרי רברבי ושאלו אם יש דריסה לחולדה והשיבו רב אף לחתול אין דריסה. ופעם אחרת היה עוסק בגדיים וטלאים ושאלו אם יש לחולדה וחתול דריסה בהם או לא והשיבו לחתול יש לחולדה לא:

וכלב אין לו דריסה וכו'. פשוט שם כלשון רבינו אמר רב יוסף נקטינן אין דריסה לכלב והטעם שאין לכלב ארס כלל. והוי יודע דכל הני דאמרינן אין להם דריסה מ"מ אם

נקב בצפרניו עד שהגיע לבית החלל טריפה ואפי' הנץ בשור הגדול שמא ניקב אחד מן האיברים הפנימיים ואין בדיקה לנקב מה שהוא כל שאין מקומו ידוע:

והנץ יש לו דריסה וכו'. שם הקשו על רב עמרם שאמר משום רב חסדא דיש דריסה לחתול ולנמיה בגדיים וטלאים מברייתא דקתני דרוסת חתול נץ ונמיה עד שתנקב לחלל אבל דרוסה לית להו ואקשינן ותיסברא נץ לא דריס והא תנן ודרוסת הנץ ומפרקינן לא קשיא כאן בעופות כאן בגדיים וטלאים. וה"פ דמתני' ומתנייתא לא קשו אהדדי דמתני' דתנן ונץ יש לו דריסה איירי בעופות ובהו אית ליה דריסה ובריייתא דקתני אין דריסה לנץ עד שיקוב לחלל איירי בגדיים וטלאים. ולפירש"י ז"ל משום נקב נגעו בה דלא גרע מקוץ אם ניקבה לחלל פסולה דחיישינן שמא ניקבו בני מעיים אבל אי לא אינקבה לחלל כשרה לפי שאין ארס שלו מזיק אפי' בגדיים וטלאים. אבל הריא"ף ורבינו סברי דנקיבת חלל בנץ משום דרוסה נגעו בה. ויש סיוע לדבריהם דהרי בברייתא דרוסה קרינן לה דומיא דחתול אלא דבעינן ליהוי עד בית החלל. וכתב הרשב"א ז"ל דנפקא בין פירוש רש"י ז"ל לפירוש רבינו דאילו בקוץ אע"ג דניקב לחלל אית ליה בדיקה אבל בנקיבת נץ כיון שניקב החלל והאדים הבשר טריפה ואין לו בדיקה. ולמאן דמפרש דקוץ נמי לית ליה בדיקה איכא לפרושי איפכא דאילו בקוץ אין לו בדיקה כלל דנקב כל שהוא אינו ניכר אבל בנץ בודקין אותו אם ניקב לחללו והאדים הבשר מבפנים טרפה ואם לאו כשרה:

הלכה ז

ואין דריסה אלא ביד הטורף וכו'. שם אמר אביי נקטינן אין דריסה אלא ביד הטורף לאפוקי רגל דלא. וטעמא דמילתא דאין הארס של הדורס אלא בידו אבל לא ברגלו וטעם הענין נתברר בספר בעלי חיים:

ואין דריסה אלא בצפורן וכו'. שם כלשון רבינו אין דרוסה אלא בצפורן לאפוקי שן דלא ופירש"י ז"ל דאין ארס חיה בשיניה:

ואין דריסה אלא בכונה וכו'. שם אין דריסה אלא מדעת לאפוקי שלא מדעת דלא. ופירש"י ז"ל דכיון שלא מדעת נפל על הבהמה כגון שנפל מן הגג אע"פ שנשתקעו צפרניו בגבו אין משליך בה ארס:

ואין דריסה אלא מחיים וכו'. שם לאפוקי אחר מיתה דלא. אמרי השתא שלא מדעת אמרת לא לאחר שמתה מיבעיא לא צריכא דדריס ופסקוה לידיה מהו דתימא בהדי דדריס שדי זיהריה קמ"ל בהדי דשליף שדי זיהריה. ולפי זה כתבו המפרשים ז"ל דאפי' האדים הבשר כנגד בני מעיים לא חיישינן כי היכי דלא חיישינן בעלמא בדלא מספקא

לן בדרוסה כלל ולפי זה למדו קצת מן המפרשים ז"ל דהיכא דשחטו לנדרס מקמי דלישקליה דורס לסיחופיה כשרה דכיון דאינה לדריסה אלא בסוף ההיא שעתא כבר נשחטה ובתנאי שיתברר לו שלא השמיט ידו הדורס מגבו עד שנהרג אבל כגון העופות שנשמטין מיד הדורס אחר שהוכו פעם ושתים אין להתיר. וכתבו רבותינו בעלי התוס' כי המחפין צפרני הדורס בכסף וכיוצא בו ואח"כ צדין בו שהוא מותר גמור לפי שאינו יכול להטיל ארס:

הלכה ח

וכיצד דין הדרוסה וכו'. פשוט שם יתיב רב יצחק בר שמואל בר מרתא קמיה דרב נחמן וקאמר דרוסה שאמרו צריכה בדיקה כנגד בני מעיים רב נחמן אמר האלהים מורי בה רב מכפא ועד אטמא מאי כפא אילימא כפא דידא היינו כנגד בני מעיים אלא מכפא דמוחא ועד אטמא. ובענין תואר הבדיקה לא נחלקו דכולהו מודו דהכי היא ודאי כמו שכתב רבינו. אבל למי מועלת הבדיקה נחלקו בה המפרשים. שיש מי שכתב דאין בדיקה זו מועלת אלא דוקא לספק דרוסה אבל דרוסה ודאית לא מהניא לה בדיקה שפעמים שמאדים הבשר ואין יכול האדם לכוין כראוי. ואחרים כתבו דבדיקה לעולם מהניא בין לספק דרוסה בין לדרוסה ודאית והכריחו דבריהם מההיא דאמרינן בדרוסה עד שיאדים הבשר כנגד בני מעיים ובסימנין עד שיאדימו הסימנין עצמן אבל אם האדים הבשר שכנגד הסימנין לא. הרי נראה דבדרוסה ודאית עסיקינן דיש לה בדיקה שהרי האדים הבשר ועוד הכריחו רבותינו בעלי התוס' מכמה ראיות דדרוסה ודאית יש לה בדיקה וכן היא דעת הרשב"א ז"ל והרא"ש וכמה מגדולי המורים ורבינו נמי הכי ס"ל דיש בדיקה לדרוסה ודאית שכן התחיל וכיצד דין הדרוסה ולהלן כתב ספק דרוסה אסורה עד שתבדק כדרוסה ודאית משמע דדרוסה ודאית יש לה בדיקה. וזה שכתב **רבינו מכף הירך ועד הקדקוד** ולא כף בכלל קאמר דמהכף ולמטה וכף בכלל ודאי א"צ בדיקה ואפי' האדים שם הבשר ואפי' נתמסמס מכח הארס כשרה דרואין אותו כאילו אינו ואם אין בו טרפות רואין אותו כאילו ניטל וכשרה אבל אם היה במקום צומת הגידין חיישינן משום צומת הגידין ומדקאמר עד הקדקד משמע שצריך לבדוק כנגד הסימנין. ולפי זה כתבו קצת מן המפרשים שדוקא לעוף יש בדיקה לדרוסה אבל לא בבהמה כי אין הפרש בין ארס לספק נקב דבכולהו חיישינן שמא במקום נקב שחט ולעוף דאית ליה תקנה בבדיקתו שישחוט הקנה לבדו כמו שכתוב למעלה מהניא בדיקה אבל בבהמה אין לה תקנה אבל אחרים כתבו דלא שנא עוף ול"ש בהמה כולהו אית להו תקנתא בבדיקה דאפילו נימא דבספק נקב אין בדיקה לושט אחר שחיטה דשמא במקום נקב אפילו

הכי לספק דרוסה יש לו בדיקה מפני שהארס מתפשט וניכר אפילו לאחר שחיטה אע"פ ששחט במקום הארס וכן היא דעת רבינו ז"ל וכתב הרשב"א דצריך לבדוק סמוך לדריסה ואם לא האדים בשר אפילו מבחוץ כשירה דבידוע שלא דרס שאם דרס היה מאדים ואם לא בדק סמוך לדריסה חוששין לה שמא שינו מראיו מבחוץ והבריא וחלקו עליו קצת מהמורים דנראה להם דזו חומרא יתירה היא ואין לנו להחמיר יותר ממה שכתוב בתלמוד וכן נראה דעת רבינו ז"ל. ודע שיש מקצת הראשונים שכתבו שבדיקה שהוזכרה בתלמוד דוקא באותם דורות שהיו חכמים ובקיאים בבדיקה אבל בדורות הללו שאינם בקיאין בבדיקה כל ספק דרוסה אסורה ואחרים כתבו שבכל זמן וזמן אין לך אלא ב"ד שבימיך ואין לדיין אלא מה שעיניו רואות וכן היא דעת רבינו ז"ל. ויש מי שהוסיף להחמיר דנהי דבשאר דורסים אפשר לבדוק אבל בדרוסת הנץ שדריסתו דקה א"א לבדוק וטרפינן ליה לאלתר בלא שום בדיקה ומייתו ראיה מהא דאמרינן בגמ' (דף נ"ג:) דאייתו לקמיה דשמואל שרקפא דעופות פירוש קן ושדינהו במיא ואם איתא דיש בדיקה בדרוסת הנץ אמאי לא בדיק להו. ויש מי שפסק דאפילו לנץ אית ליה בדיקה ואמרי דלית הלכתא כשמואל דבגמ' מקשינן עליה דשמואל אמאי שדינהו במיא ולישהי להו י"ב חדש ותריצנא ושמואל חייש לתקלה וכיון דטעמיה משום חשש לית הלכתא כוותיה דהא אמרינן בגמ' הני ביעי דספק טריפה שיחלא קמא משהינן להו ואם איתא דחיישינן לתקלה היכי קאמר דמשהינן להו עד שחלא אחרינא דשמא בינתים יארע תקלה שיאכלם בטעות א"ו לא חיישינן לתקלה:

הלכה ט

איזהו רושם הדריסה וכו'. פשוט שם (דף נ"ג:) רב נחמן אמר בקוץ עד שתנקב לחלל בדרוסה משיאדים הבשר כנגד בני מעים:

ואם נימוק הבשר וכו'. פשוט שם בעי רב אמי הומסס מהו אמר רבי זירא הא דבעי רב אמי כבר פירשה רב יהודה דאמר רב יהודה אמר רב בדרוסה עד שיאדים בשר כנגד בני מעים נתמסמס הבשר רואין אותו כאילו חסר ה"ד נתמסמס א"ר הונא בריה דר' יהושע כל שהרופא גורדו ומעמידו על בשר חי. ויש מי שהורה גם בזה דבזמן הזה אין אנו בקיאין בגרידה כלל וכבר כתבתי למעלה כי אין לדיין אלא מה שעיניו רואות ומיהו צריך להביא כל הבקיאין בדבר:

הלכה י

ואם דרס בסימנין וכו'. שם (דף נ"ג:) רב זביד מתני הכי בדרוסה משיאדים בשר כנגד בני מעים בסימנין עד שיאדימו סימנין עצמן וטעמא דמלתא משום דסימנין קשים הם

אצל דריסה ולא חיישינן שמא נתחלחל הארס ולפיכך אינה אסורה משיאדים הבשר עד שיאדימו הם עצמם:

ודריסתן במשהו וכו'. שם (דף נ"ד) בעי רב ביבי בר אביי ושט נקיבתו במשהו דריסתו במשהו קנה נקיבתו בכאיסר דרוסתו בכמה בתר דבעייה הדר פשטה אחד זה ואחד זה במשהו מאי טעמא זיהרא מיקלא קלי:

הלכה יא

ספק דרוסה אסורה וכו'. פלוגתא שם (דף נ"ג) בין רב ושמואל דרב אמר אין חוששין לספק דרוסה ושמואל אמר חוששין לספק דרוסה ואע"ג דקי"ל דהלכתא כרב באיסורי הכא איפסיקא הלכתא כשמואל משום דאמימר פסק הלכתא כוותיה ולא חש לדברי רב דהכי אתמר בגמרא אמר אמימר חוששין לספק דרוסה א"ל רב אשי לאמימר האי דרב מאי א"ל לא שמיע לי כלומר לא סבירא לי וכן פסקו כל הפוסקים:

כיצד ארי שנכנס וכו'. שם (דף נ"ג) אמר רב (אשי) ארי שנכנס לבין השוורים ונמצא צפורן בגבו של אחד מהן אין חוששין שמא ארי דרסו מאי טעמא רוב אריות דורסין ומיעוט אין דורסין פירוש אע"ג דרוב אריות דורסין ומיעוט אין דורסין כל הדורס אין צפורנו נשמטת וזאת הואיל וצפורן יושבת לו בגבו אימא בכותל נתחכך ואקשינן אדרבה רוב שוורים מתחככין ומיעוט אין מתחככין וכל המתחכך אין צפורן יושבת לו בגבו וזאת הואיל וצפורן יושבת לו בגבו אימא ארי דרסו ומפרקינן איכא למימר הכי ואיכא למימר הכי אוקי מלתא אחזקיה והוה ליה ספק דרוסה ורב לטעמיה דאמר אין חוששין לספק דרוסה ע"כ. ואנן קי"ל כשמואל דאמר חוששין לספק דרוסה הילכך חוששין לארי שנכנס ואומרים ארי דרסו ולא שנתחכך בכותל והוא מה שפסק כאן רבינו. וכתבו המפרשים ז"ל כיון דקי"ל כשמואל ל"ש אם נמצאת צפורן לחה או יבשה ול"ש אחת או חמש וכש"כ מקום צפורן כלומר שלא נשמטה הצפורן ממקומה אלא מקומה ומכתה ניכרת בשור דבכולהו צריך בדיקה. ומה שלא כתב רבינו כלל אלו החלוקות משום דבגמ' הוזכרו כל אלו שאפילו לרב דאמר אין חוששין לספק דרוסה באלו מודה דחיישינן כמו שפירש שם. והוי יודע דאיכא פלוגתא בין רבוותא בענין השוורים האחרים שלא נמצאת הצפורן תחובה בגביהן שיש מי שהצריך להם בדיקה דכיון דנמצאת על גב אחד מהם ראיה היא שדרס וכיון שדרס חוששין לכולם ולא אמרו בקטע ראש אחד מהם דנח רוגזו אלא בשהרגו אבל בדרס אחד מהם כ"ש שכועס ומכה ודורס וזהו דעת הרשב"א ז"ל ונראה שאין כן דעת רבינו ז"ל שהרי לא הזכיר דין זה:

וכן שועל וכו'. שם בפ' אלו טריפות (חולין דף נ"ג) אתמר רב אמר אין חוששין לספק דרוסה ושמואל אמר חוששין לספק דרוסה דכ"ע ספק עאל ספק לא עאל אימא לא עאל ספק כלבא ספק שונרא אימא כלבא עאל שתיק ויתיב בינייהו אימא שלמא שוי קטע רישיה דחד מנייהו נח מרתחיה איהו קא מעוואי ואינהו קא מקרקרין בעותי קא מבעתי אהדדי כי פליגי דאיהו קא שתיק ואינהו קא מקרקרין מ"ס מעשה קא עביד בהו ומ"ס מחמת בעתותיה קא עבדן ופסק רבינו כשמואל מהטעם שכתבתי למעלה הילכך כל דאיהו שתיק ואינהו מקרקרין מעשה קא עביד וצריכין בדיקה ואע"ג דדין זה לא הוזכר בתלמוד אלא לענין ארי למדנו מדברי רבינו שה"ה לכל הדורסים. וכתב ה"ר ברוך בעל סה"ת דוקא כשהם במקום צר שאין להם יכולת לברוח מפניו אז אמרינן דאי איהו שתיק והם מקרקרין דחיישינן ובדקינן אבל היכא דעל בינייהו והם רועות במקום רחב שיכולות לברוח אע"ג דמקרקרן מחמת בעתותיה יש לתלות שרדף אחריהם ולא השיג אחד מהם וכ"כ הרשב"א ז"ל:

הלכה יב

ספק שנכנס לכאן וכו'. כבר כתבתיה למעלה:

וכן עוף שנכנס לבין העצים וכו'. מוכח לה מההוא בר אווזא דהוי בי רב אשי עאל לבי קניא ונפק אתא כי ממסמס קועיה דמא אמר רב אשי לאו אמרת ספק כלבא ספק שונרא אימא כלבא הכא נמי ספק קניא ספק שונרא אימא קניא מחייה. וכתב הרשב"א ז"ל דהא דאמרינן ספק קניא ספק שונרא דתלינן בקניא וכן נמי ספק כלבא וספק שונרא דתלינן בכלבא דוקא שמצוי לפנינו כלב או קנה דאיכא למתלי בהו אבל אם באו לפנינו כך ולא ידענו במה אין לתלות אלא במצוי:

פרק ו

הלכה א

נקובה כיצד וכו' תרבץ הושט וכו'. פרק אלו טריפות (חולין דף מ"ד) הכי אמר רב ושט נתנו בו חכמים שיעור וכו' מכלל דתרבץ הושט לאו מקום שחיטה הוא וקאמר במשהו, וכן היא בהלכות תרבץ הושט שניקב לחללו טריפה אף על גב דלאו מקום שחיטה הוא. **ומה שכתב רבינו לחללו** אף על פי שלא הוזכר בגמרא חלל אלא בלב דתנן במתני' ניקב הלב לבית חללו כתבו התוס' וז"ל בשאר נקובי לא אצטריך למיתני לבית חללו שהם דקים ופשיטא שאין נקב חשוב בהם כלל אם לא ניקב לבית חללו אבל לב שהוא עב ס"ד שאם ניקב בעומק חשוב נקב להכי תנא ביה לבית חללו ולפי זה למדנו שאם

התחיל לשחוט בתרבץ הושט אפילו במשהו וגמרה בושט עצמו שחיטתו פסולה דכי אסקינן הגרים שליש ושחט שני שלישים כשירה דוקא בקנה הוא דקאמרינן הכי משום דטריפותו ברובו אבל בושט שטריפותו במשהו כל שהתחיל בו למעלה ממקום שחיטה שחיטתו פסולה וכבר הארכנו בדין זה למעלה:

הלכה ג

שני קרומות יש וכו'. תנן במתני' בפ' א"ט ניקב קרום של מוח וגרסינן עלה בגמרא (דף מ"ה) רב ושמואל דאמרי תרווייהו קרמא עילאה אע"ג דלא אינקיב תתאה ואמרי לה עד דאינקיב תתאה וכו', זו היא גרסתנו ויש גרסאות אחרות ולפי שנוי הגרסאות נחלקו הפוסקים וגם נחלקו בדברי הריא"ף ז"ל והרמב"ם כי לפי דעת רש"י נראה דאינה טריפה עד שינקבו שניהם נראה שגרסתו היא כפי גרסתנו וא"כ ניקב תחתון בלא עליון או עליון בלא תחתון כשירה וכן דעת הראב"ן ורבותינו בעלי התוס', ולפי ר"ת ורבינו שמשון משמע דהיכא דניקב העליון אפי' לא ניקב התחתון טריפה והיכא דאינקיב תחתון ולא אינקיב עליון כשירה. ונחלקו המפרשים בדברי הריא"ף שהרמב"ן סובר על דעת הריא"ף אינה טריפה עד שינקבו שניהם והרא"ש סובר שלדעת הריא"ף אין תלוי הטרפות אלא בתחתון לבד וכל שניקב התחתון אע"פ שלא ניקב העליון טריפה וכל שניקב העליון אם התחתון קיים כשירה ואחרים כתבו דלדעת הריא"ף באיזה שינקב טריפה בין עליון או תחתון ואין כאן מקום להאריך ולברר טעם כל אחד וראייתו. ונחזור לברר דעת רבינו. יש מי שכתב שדעת רבינו היא כדברי רש"י ובעלי התוס' דאינה טריפה עד שינקבו שניהם ואיני יכול להלום דעתם כפי דברי רבינו כפי הגרסא הנמצאת בידינו שכתוב בה שני קרומות יש למוח שבראש אם ניקב העליון הסמוך לעצם בלבד הרי זו מותרת ואם ניקב התחתון הסמוך למוח טריפה, נראה בפירוש דאין הטרפות תלוי אלא בתחתון בלבד וכל שניקב תחתון בלא עליון טריפה זולתי אם היתה להם גירסא אחרת בדברי רבינו או אם הם מפרשים בדברי רבינו שדעתו היא אם ניקב העליון הסמוך לעצם בלבד כשירה ואם ניקב התחתון הסמוך למוח ר"ל עם העליון אז הויא טריפה ויש הוכחה לפירוש זה שכתב אם ניקב העליון הסמוך לעצם לבד הרי זו כשירה דנראה דדוקא אם ניקב העליון בלבד היא כשירה הא ניקבו שניהם טריפה וראיה לזה שלא כתב בתחתון לבד. אבל אחרים כתבו בדברי רבינו דדעתו היא דאין הטרפות תלוי אלא בתחתון וכל היכא דאינקיב תחתון ולא עליון טריפה וכך מראין דברי רבינו ואין לסמוך על אותם הדיוקין להוציא דברי רבינו ממשמעותם. וכן היא דעתו בפיהמ"ש וז"ל ויש למוח שני קרומות אחד מהם דבוק לעצם הגלגולת אם ניקב אותו קרום והשני הסמוך למוח קיים כשירה

ואם ניקב התחתון הסמוך למוח ואפי' העליון קיים טריפה עכ"ל ז"ל. אח"כ חפשתי ובדקתי בספרי רבינו ומצאתי נוסחא ישנה שכתוב בה שני קרומות יש למוח שבראש אם ניקב העליון הסמוך לעצם בלבד הרי זו מותרת ואם ניקב גם התחתון הסמוך למוח טריפה, ולפי גירסא זו ניחא הפירוש הראשון שפירשו המפרשים לדעת רבינו ואע"פ שפירוש המשנה שכתבנו אינו נראה כן בהרבה דברים פסק רבינו בחיבור הפך ממה שפסק בפיהמ"ש:

ומשיתחיל המוח וכו'. שם (דף מ"ה) א"ר שמעון בן פזי אריב"ל משום בר קפרא מוח כל מה שבקדרה נידון כמוח התחיל לימשך נידון כחוט השדרה ומהיכן מתחיל לימשך א"ר יצחק בר נחמני לדידי מפרשא לי מיניה דריב"ל כמין שני פולין יש מונחים על פי הקדרה מן הפולים ולפנים כלפנים ולחוץ כלחוץ ופולים עצמם איני יודע ומסתברא כלפנים ופירש"י הפולין עצמן מוח שכנגד הפולין. וכתבו המפרשים דאם נמצאת תולעת בקרום של מוח והמוח קיים ובקרום אין בו רושם ולא קורט דם כשירה. ועוד כתבו היכא שנמצא בתוך הקרום מים וחסר המוח במקום המים כשיעור המקום שמונחין בו המים והיה המוח מקיף את המים מכל צד כשר אבל אם היו מקצת המים מגולים שאין המוח מכסה אותם מכל צד טריפה וכן נמי אם היו המים מונחים בתוך שלפוחית קטנה והמוח מקיף אותה מכל צד כשירה ואם היתה מגולה מאיזה צד שיהיה או שמונחת בין הקרום והגלגולת טריפה:

הלכה ה

הלב שניקב וכו'. תנן במתני' ניקב הלב לבית חללו ואמרינן עלה בגמ' בעי ר' זירא לבית חלל קטן או לבית חלל גדול ואיפשיטא לבית חללו קתני מה לי חלל גדול מה לי חלל קטן. וכתבו המפרשים דה"מ טריפה עד שינקבו לבית חלל דוקא מחמת חולי אבל בקוץ ובמחט וכיוצא בו אפילו לא הגיע לחלל טריפה דחיישינן דדרך ושט נכנס וניקבו הדקין ונתחב כאן. ומיהו כתב הרשב"א ז"ל שאם ניקב הקוץ לפנינו ונשחטה בהמה זו ונמצא הקוץ תחוב מדופן הבהמה ללב כשירה היכא דלא נגע לחלל. כתב בה"ג מחטא דאשתכח בליבא אע"ג דלא ניקבה טריפה וה"מ כי משתכחא בסמפונא דלבא מגוואי דלית ליה דוכתא למיפק וכי רישיה לתתא דכמה דאתא נקובי מינקבא וטריפה אבל קופא לתתאי הוא לא עייל אלא בסמפונא רבה תלינן דילמא בהדי דשעלא פלטא ליה ואחזוקי באיסורא לאו מילתא היא דנפקא מהתם ונקבה בדוכתא אחריתי ע"כ:

וקנה הלב וכו'. בפרק אלו טריפות (חולין דף מ"ה:) קנה הלב רב אמר במשהו ושמואל אמר ברובו ופסק כרב משום דהלכתא כוותיה באיסורי ויש מי שפסק כשמואל משום

דר' יוחנן קאי כוותיה והריא"ף והתוס' ורוב הפוסקים פסקו כרבינו ובענין קנה הלב וקנה הכבד וקנה הריאה בכולם פסק במשהו וכן היא דעת הרבה מהמורים הריא"ף ור"ח משום דבגמרא איכא תרי לישני ללישנא קמא דכבדא ככבדא ודריאה כראיה ובדליבא פליגי וללישנא בתרא דריאה ככבדא ודכבדא כריאה ובדליבא פליגי ואע"ג דאמר שמואל על לישנא בתרא אי אמר הכי אבא לא ידע בטריפות ולא כלום אזלינן לחומרא בכולהו ונקיבת כל אחד מהם במשהו כמו שיתבאר דין כל אחד ואחד מהם במקומו:

הלכה ו

מרה שניקבה וכו'. פשוט שם (דף מ"ח.) מימרא דר' יצחק בר יוסף א"ר יוחנן מרה שניקבה וכבד סותמתה כשירה. נמצא כתוב משמם של ראשונים שאם לא נמצאת המרה שקורעין הכבד שתי וערב וטועמים אותו ואם נמצא בו מרירות כשר ואם אין בו טעם מרירות בודקין אותו ע"י צלייה ויש מי שמכשיר אפילו לא נמצאת מרה כלל משום דדייק מהאי דאמרינן אם נשתייר מן הכבד כזית במקום מרה וכזית במקום חיותה אע"פ שניטל כל השאר כשירה משמע אפילו אין שם מרה ותו דייק מדקאמרינן כזית במקום מרה ולא קאמר אצל מרה משמע דבליכא מרה עסקינן ואין כן דעת רבינו דהא כייל ואמר כל נקב שאמרנו שאם ניקב במשהו טריפה כך אם ניטל כולו טריפה בין ע"י חולי או ביד או שנברא חסר ומיהו מינים שאין בהם מרה כגון תורים ובני יונה וכל מאי דדמי להו אין ספק דכשרים אע"פ שאין בהם מרה. וכתוב בספר בעלי חיים דצבאים ואיילים המרה שלהם אצל זנבם ומינים אחרים מתפשטת במעוקם לכן צריך לבדוק כל אחד ואחד כפי תכונתו ואם נמצאת נקובה במקום שיש לתלות שנעשה אחר שחיטה בסכין או במשמוש הטבח כשירה ואם נמצאו שתים טריפה ואם אחת שופכת לחברתה כשרה כגון שנוקבין אחת מהם ואם נשפכת אחת לחברתה כשרה:

הלכה ז

גרעינה שנמצאת וכו'. פשוט שם (דף מ"ט.) ההיא קשייתא דאשתכח במרה אמר רב אשי כי הוינא בי רב כהנא אמרי' הא ודאי סמפונא נקט ואתאי אע"ג דלא נפקא מירבל הוא דרביל ליה וה"מ דדיקלא אבל דזיתא מבזע בזע:

הלכה ח

קני הכבד והם וכו'. כבר נתבאר דין זה למעלה דרבינו ס"ל כיון דלא איפסקא בהדיא בהני לישני דכתיבנא לעיל אזלינן בתרוייהו לחומרא ולפיכך פסק בכולן במשהו:

לפיכך מחט שנמצאת וכו'. שם (דף מ"ח:) ההיא מחטא דאשתכח בחיתוכא דכבדא וכו' ומסיק אלא אמר רב אשי חזינן אי קופא לבר נקובי נקב ואתאי אי קופא לגאו סמפונא נקט ואתאי. ובקופא לבר או לגאו רבו הפירושים שרש"י והעומדים בשיטתו פירשוה דקופא לבר הוא חוץ מן הכבד ולפיכך טריפה דחיישינן דדרך ושט נכנסה והיא נוקבת ואחר כך נתחבה בבשר הכבד דרך חודה ואי קופא לגאו דרך סמפון נכנסה ונקבה החוד שלה הכבד ויצאה לחוץ וכשרה ורבינו ס"ל לבר ר"ל לצד חוץ שהוא כנגד ראש הבהמה ולגאו ר"ל לצד פנים שהוא גוף הבהמה ויש לרבותי בשיטת הלכה זו פירושים שונים ושיטות מחולפות ולא ראיתי להאריך שדברי רבינו עיקר ואין לזוז מהם:

הלכה ט

היתה מחט קטנה וכו'. שם וה"מ באלימתא אבל קטינתא ל"ש קופא לבר ול"ש קופא לגאו נקובי נקיב ואתאי. ויש מי שכתב דהשתא לא ידעינן הי אלימתא והי קטינתא ובכולהו טרפינן ואין כן דעת רבינו ומיהו אפילו לדעת האוסרין כל מיני מחטין אם היתה המחט מאלה המחטים שהנשים נותנות בראשיהן שיש בקצה האחד ראש עגול לדעת כ"ע דיינינן ליה כאלימתא: **ואם נמצאת בסמפון וכו'**. שם (מ"ט.) ההוא מחטא דאשתכח בסמפונא רבה דכבדא הונא מר בריה דרב אידי טריף רב אדא בר מניומי מכשר אתו שיילוה לרבינא א"ל שקולו גלימא דטרופאי ונמצא דבסמפונא רבה דכבדא ל"ש קופא לבר או לגאו כשרה:

ובשר כבד וכו'. שם (דף מ"ח.) התליע כבד שלה זה היה מעשה ועלו עליה בני עסיא ג' רגלים ליבנה רגל ג' התירוה להם ול"ש התליעה כולה או מקצתה:

הלכה י

קיבה שניקבה וכו'. פשוט שם (דף מ"ח) דתנן ניקבה בקיבה ואמרינן בגמ' אמר רב חלב טהור סותם טמא אינו סותם ורב ששת אמר אחד זה ואחד זה סותם וקי"ל כרב. והוי יודע דשני מיני חלב יש על הקיבה יש חלב שעשוי כקשת וזהו מבחוץ וזהו חלב טמא שאינו סותם וחלב מבפנים לעוגל שעשוי כמין יתר הוא חלב טהור וסותם:

וכן כל נקב וכו'. פשוט שם (דף מ"ט) אמר רב נחמן חלב העשוי ככובע אינו סותם היכא אמרי לה חיטי דכרכשא ואמרי לה דטרפשא דלבא ומהם למד רבינו כל כיוצא בהם שאינם מגינים:

וחלב חיה וכו'. שם (דף מ"ט:) בעי ר' זירא חלב חיה מאי ופשיט אביי מאי תיבעי לך נהי דשרי באכילה אהדוקי לא מהדק. וכתבו התוס' שנשאל רבינו יצחק על מחט שנמצאת בקרקבן ונקבה הכיס שלו וגם הבשר רק שהיה שומן סותם למעלה והתיר דלא מבעיא

לן הכא אלא חלב חיה שכנגדו בבהמה טמא אבל בחלב טהור דעוף שלא מצינו כנגדו טמא פשיטא דסתים דמהדק שפיר:

הלכה יא

כרס שניקב טריפה וכו'. תנן במתניתין (דף מ"ב) כרס הפנימי שניקבה ובגמ' איפליגו איזו היא כרס פנימי ואיזו היא חיצונית דרבה בר רב הונא ס"ל דכרס פנימי תקרא כל אותו המקום שקורעין כנגדו הטבחין מבחוץ והוא כל שרואה פני הקרקע אבל מה שהוא לצד הצלעות נקרא כרס חיצוני ובמערבא אמרי משמיה דר' יוסי בר חנינא כל הכרס כולו כרס פנימי ואיזו היא כרס חיצונה בשר החופה את רוב הכרס. וכתוב בהלכות איכא מאן דאמר הלכה כרבה בר רב הונא ואיכא מ"ד הלכה כר"י בר חנינא ולא פסק הוא הלכה כמאן ורש"י פסק דאזלינן לחומרא דכל הכרס כולו אקרי כרס הפנימי ובכל מקום שינקב נקיבתו במשהו וכן הסכימו בעלי התוס' וכן כתב ה"ר אפרים ז"ל וכן נראה דעת רבינו דסתם וכתב כרס שניקב נראה דעתו דכל הכרס כולו וכן נראה דרב אשי דהוא בתרא ס"ל כר' יוסי בר חנינא אבל הרב בעל העיטור ורבינו יונה פסקו כרבה בר רב הונא ולפי דבריהם אם ניקב הכרס הרואה את הקרע שקורעין הטבחים בשעת הפשטת העור אז הוי נקיבתו במשהו ובכל מקום שינקב בכרס זולת מקום זה כגון הכרס שכנגד הצלעות והשדרה נקיבתו ברובו וסברתם תלויה בדקדוקי הסוגיא ואין כאן מקום להאריך ומ"מ דברי רבינו תפסו עיקר רוב הפוסקים:

וכן המסס ובית הכוסות וכו'. תנן במתניתין (דף מ"ב) המסס ובית הכוסות שנקבו לחוץ ולפי פירש"י בהמסס אפילו אין הנקב מפולש אלא שניקב חצי עור החיצון טריפה דחיישינן שמא ניקב לחלל והבריא או שמא לא בדק יפה ולפירוש ר"ת ל"ש המסס ול"ש בית הכוסות לא מיטרפי עד שימצא הנקב מפולש משני צדדין ותפסו רוב המפרשים דברי ר"ת עיקר וכן נראה דעת רבינו ומ"מ אפילו לדברי רש"י בהמסס כל שניקב הפנימי ולא החיצון כשירה:

הלכה יב

מחט שנמצאת וכו'. פשוט שם (דף נ') ת"ר מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות מצד אחד כשירה משני צדדין טריפה נמצא עליה קורט דם בידוע שלפני שחיטה לא נמצא עליה קורט דם בידוע שלאחר שחיטה. ידוע כי בית הכוסות יש בו צד שהוא עב ויש בו שני עורות דבוקים זה בזה ויש בו צד דק שאינו כפול ואין בו אלא עור אחד ולפי זה כתב רבינו שאם נמצא בעובי בית הכוסות כשירה אפילו עברה עור אחד מעבר אל עבר ואם עברה השני עורות אז בודקים טפת דם וכבר ביארנו למעלה דדעת רבינו כל

שניקב המסס או בית הכוסות שלא במקום העובי אם היה הנקב מפולש טריפה ונראה שדעת רבינו שמה שאמרו בברייתא נמצאת עליה קורט דם לא קאי אלא אשני צדדין דאז בדקינן אם נמצאת בה טפת דם אבל מצד אחד אינה צריכה בדיקה כלל אלא בכל ענין כשירה וכך הוא פירוש דבריו מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות כשירה וע"כ כשאינו מפולש ובכל ענין כשירה ואם נקבה נקב מפולש בדקינן ע"י טיפת דם ואין כן דעת שאר המפרשים אלא דקאי בין אמצד אחד או אשני צדדין אלא שחלקו שמצד אחד בעינן שיהיה הדם כנגד חודו של מחט אבל משני צדדין אפילו דם סביב הנקב טריפה ועוד נתנו חלוקים אחרים ואמרו דהא דאמרינן מצד אחד כשירה היינו דוקא כשניקב העור הפנימי אבל אם ניקב החיצון אע"פ שהפנימי שלם טריפה דאי מיגו עייל ודאי הפנימי נקוב אלא שעלה בו קרום וסתמו ואי מאבראי אתא הא ודאי טריפה היא דהא קי"ל בקוץ עד שתנקב לחלל כלומר דחיישינן שמא ניקב אחד מהאברים הפנימיים דנקיבתן במשהו. ועוד יש מי שכתב שאפילו מצד אחד דמכשרינן או משני צדדין נמי דמכשרינן היכא דלא נמצאת טיפת דם דצריך לראות אם קופא לבר או לגאו ואין נראה כן דעת רבינו אלא שבכל ענין כשירה. וכתבו המפרשים דדוקא בבית הכוסות הוא דמועיל היכא דליכא קורט דם אבל בושט אפילו אין שם קורט דם טריפה דאפשר שקודם שחיטה ניקב אלא שאוכלין ומשקין שעוברים שם תדיר בשטיפה העבירוהו והיכא ששטפו הכרס במים או הודח והומלח קודם שנמצאת המחט אין לה תקנה ע"י בדיקה דחיישינן דילמא הוה שם טיפת דם והעבירוהו במים או המלח ואין לדמותו לריאה דתלינן בזאב אע"ג דאתיליד בה ריעותא דשאני התם דרוב בהמות בריאות הם אבל הכא ודאי טריפה:

הלכה יג

בהמה שהלעיטה וכו'. שם (דף נ"ח:) אמר שמואל הלעיטה חלתית טריפה משום דמנקיב למעיה ואותבינן ליה מברייתא דקתני בה או שהלעיטה חלתית כשירה ופרקינן חלתית אחלתית ל"ק בעלין כשירה ודאמר שמואל טריפה בקרטין. והוסיף רבינו ואם היה תוך ג' ימים נראה שלמדה מההיא דאמרינן הוגלד פי המכה בידוע שהוא קודם שחיטה ג' ימים ולפי זה אם היה בתוך ג' ימים אפשר שתוכר ע"י בדיקה:

כל אחד מבני מעים וכו'. פשוט שם ניקבו הדקין וכו':

ויש מהם מלופפים. פשוט שם מימרא דר"נ האי הדרא דכנתא דאינקיב להדי חבריה חבריה מגין עליה וכתבו המפרשים שמה שהוזכר בתלמוד שחבירו מגין עליו לרבותא נקטיה וכ"ש שיגינו עליו שאר המקומות דהא קי"ל דחלב טהור סותם ולא גרע חלב טהור דכנתא מבר חימצא דסתים אלא נקט חבירו אפילו חבירו דאינו חלב וכן כתב

הרשב"א בחידושיו וקצת מהמפרשים ואני חוכך אם מסכים רבינו בזה שהרי כתב שהרי חבירו מגין עליו:

הלכה יד

ומעים שניקבו ולחה וכו'. פשוט שם (דף נ') תניא רשב"ג אומר בני מעים שניקבו ולחה סותמתם כשירה ואסקינן בגמ' שאין הלכה כרשב"ג:

בני מעים שבא זאב וכו'. פשוט בפ"ק (דף ט') בבעיא דרבי אבא דבעא מיניה מרב הונא בא זאב ונטל בני מעים מהו ואקשינן נטל הא ליתנהו אלא נקב בני מעים ואקשינן תו נקב הא חזינן דהוא נקבינהו אלא נטלן והחזירן כשהם נקובין מהו חיישינן שמא במקום נקב ניקב או לא ופשטינן דאין חוששין שמא במקום נקב ניקב. וכתבו המפרשים דה"ה אם נמצאת נקובה שלא במקום שיניו ויש מי שכתב דדוקא בני מעים ולא ריאה ואין כן דעת רבינו ז"ל וכמו שנכתוב בס"ד:

נמצאו נקובין וכו'. פשוט בפ' א"ט (דף נ') אמר רב שימי בר חייא מקיפין בבני מעים:

ואם משמשו הידים וכו'. שם הנהו בני מעים דאייתו לקמיה דרבא אקפינהו ולא אידמו אתא רב משרשיא בריה ממשמש בהו ואדמו א"ל מנלך הא א"ל כמה ידי משמשו בהני מקמי דליתו לקמיה דמר א"ל חכים ברי בטרפות כרבי יוחנן:

הלכה טו

בני מעים שיצאו וכו'. פשוט שם (נ"ו.) במתניתין יצאו בני מעיה ולא ניקבו ואמרינן בגמ' אמר שמואל בר יצחק לא שנו אלא שלא היפך בהם אבל היפך בהם טריפה דכתיב הוא עשך ויכוננך מלמד שברא הקב"ה כווניות באדם שאם נהפך אחד מהם אינו יכול לחיות:

הלכה טז

המעי האחרון שהוא וכו'. פשוט שם (דף נ') אמר זעירי חלוחלת שניקבה כשרה הואיל וירכים מעמידות אותה וכמה א"ר אילעא א"ר יוחנן מקום הדבק ברובו שלא במקום הדבק במשהו אמרוה רבנן קמיה דרבא משמיה דרב נחמן אמר לאו מי אמינא לכו לא תתלו ביה בוקי סריקי הכי אמר רב נחמן מקום הדבק אפילו ניטל כולו כשר והוא שישתייר בו מקום תפיסה וכמה אמר אביי כמלא בטדא בתורא. ובטדא נחלקו בה המפרשים הריא"ף פירש ארבע אצבעות ולזה הפירוש נמשך רבינו ורש"י פירש כמלא אצבע. ובשאר הבהמות הכל לפי גדלה וקטנה. נמצא פסקן של דברים ששלשה דינים חלוקים יש בחלוחלת. כל מקום שניקבה למעלה מהיריכים נקיבתו במשהו כשאר בני מעים. ניקבה במקום הדבוק ליריכים אפילו ניטלה כולה כשרה ובלבד שישתייר כדי תפיסה לרבינו ז"ל ארבע אצבעות ולרש"י אצבע. ניקבה במקום תפיסה עצמו איכא

פלוגתא בין רבוותא איכא מאן דאמר במשהו ואיכא מאן דאמר ברובו ורבינו ז"ל לא פירש בזה כלל ואין הוכחה מדבריו כלל:

הלכה יז

העוף אין לו כרס וכו'. פשוט שם (דף נ"ו) טריפות שמנו חכמים בבהמות כנגדן בעוף: **זפק שניקב וכו'**. תנן במתני' ניקב הזפק ואמרינן בגמ' ואמר רבא ואיתימא ריב"ל גגו של זפק נידון כושט היכא אמר רב ביבי בר אמי כל שנמתח עמו:

הלכה יח

שני כיסין וכו'. פשוט שם (דף מ"ב) א"ר יצחק בר יוסף א"ר יוחנן ניקב הקרקבן וכיס שלו קיים כשרה איבעיא להו ניקב הכיס וקרקבן קיים מאי ת"ש דאמר רב נחמן ניקב זה בלא זה כשר ואם ניקבו שניהם זה שלא כנגד זה כשרה ומפרש טעמא בגמ' דמאי שנא ושט דאפילו ניקב זה שלא כנגד זה טריפה משום דושט אכלא ביה ופעיא ביה זמנין דמהנדזי בהדי הדדי פירוש זמנין דמתרמי דמכווני אהדדי קרקבן דמינח נייח כדקאי קאי. ויש מי שכתב דדוקא שניקב מעצמו ע"י חולי אבל ניקב ע"י קוץ וכדומה טריפה דהא אמרינן בקוץ עד שתנקב לחלל דחיישינן שמא ניקב אחד מן האיברים שנקיבתן במשהו ויש מי שהכשיר אם נמצאת מחט בתוך הקרקבן דאמרינן דרך הושט בא ואוכלין ומשקין דחקוהו וכן כתב הרא"ש ז"ל אבל איברא שאם ניקב הקורקבן והשומן סותמתן כשר דהא כתיבנא לעיל דבשומן דעוף ליכא פלוגתא דסתים דודאי מיהדק וסתים. נמצא כתוב משמן של ראשונים היכא דניקב קרקבן העוף והוסר ממנה ובתר הכי נתערב אותו עוף בהדי אחריני דמדמין שומן דבקורקבן לשומן העוף דאינקיב ואי דמו להדדי מכשרינן לאחרינא ומיירי דהאי שומן לא הוה סתים להההוא נקב דאי הוה סתים הא קי"ל דכשר:

הלכה יט

הטחול אינו מן וכו'. תנן (דף נ"ה:) דאלו כשירות ניטל הטחול ואמרינן בגמ' אמר רב עוירא משמיה דרבא ל"ש אלא ניטל אבל ניקב טריפה ובתר הכי אמרינן דלית הלכתא כרב עוירא ודרב עוירא נמי לא אמרן אלא בקולשיה אבל בסומכיה טריפה ובסומכיה נמי לא אמרן אלא דלא אשתייר מיניה כעובי דינר זהב אבל אשתייר מיניה כעובי דינר זהב כשרה פירוש ודרב עוירא נמי לא אמרן דלית הלכתא כוותיה אלא בקולשיה במקום הדק אבל בסומכיה פירוש מקום העבה טריפה. ויש מחלוקת בין המפרשים לענין נחתך מה יהא דינו איכא מ"ד ל"ש ניקב מנחתך דכי היכי דבניקב בקולשיה כשרה בסומכיה טריפה ה"ה בנחתך ואיכא מ"ד דאפילו בסומכיה כשר אם נחתך דלא מטרפינן אלא דוקא ניקב אבל נחתך לא וראשון תפסו עיקר. וכתב הרשב"א עובי דינר זהב לא ידענו

שיעורו ויראה לי שהוא פחות מחצי עביו ע"כ. ועוד כתבו דכל מה שהוא דבוק לבטן נקרא סומכיה. ויש מי שכתב דאין נקב פוסל בטחול העוף כלל לפי שטחול העוף עגול הוא ודומה לעינב וא"א לחלק בו בין קולשיה לסומכיה הילכך אינו בכלל מה שאמרו כל טרפות שמנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף שאילו היה אפשר לחלק בו בין קולשיה לסומכיה ולדמותו לבהמה פסלינן בעוף אבל כיון דא"א לחלק בו אלא כולו בקולשיה או בסומכיה אינו בכלל טרפות שמנו כנגדן בעוף וכיון שלא הוזכר אלא בבהמה בעוף כשר. ואם נמצא בטחול מקום נפוח כשר בין אם נמצאו בו מים זכים או סרוחים. והוי יודע שכל מקום שאמרו חז"ל אם ניקב טריפה ה"ה אם נמצא בשר רע תחתיו שהרופא גורדו חשבינן ליה כנקוב:

הלכה כא

המעי היתר וכו'. גרסינן בפ' א"ט העיד נתן בר שילא רב טבחיא דציפורי לפני רבי על שני מעים היוצאים מן הבהמה כאחד שהיא טריפה וכנגדן בעוף כשרה בד"א שיוצאין בשני מקומות אבל יוצאין במקום אחד וכלין עד כאצבע כשרה וכו'. ודע שבשמועה זו רבו הגרסאות והפירושים. לדעת רש"י כל פצול שיוצא מבני מעים יתר טריפה אלא א"כ חוזר ומתערב תוך רוחב אצבע לפצולו ר"ל שאע"פ שהם מובדלים בראשם אם אין הפצול מתפשט עד בכדי רוחב אצבע אלא שחוזרין ומתערבין בפחות מזה כשרה ואם לאו טריפה. ולדעת בה"ג צריך שיתערב באצבע מלמעלה בראש הקיבה ובכאצבע מלמטה במקום החבור שלו עם החלוחלת ר"ל שצריך שיהיו מחוברים במקום יציאתם בכדי רוחב אצבע ואע"פ שמתפצל פצלים אח"כ אין לחוש ובלבד שיחזרו להתחבר בכדי רוחב אצבע מלמטה במקום שפיכתם אבל כל שהתחילו להתפצל קודם רוחב אצבע ממקום חבורם או אם התחילו להתחבר בפחות מרוחב אצבע מלמטה טריפה. ורבינו יש לו פירוש אחר בשמועה זו והוא הנכון וכך הוא פירושו שכל שהוא כענף היוצא מן הבד אע"פ שהם נשפכים כאחת טריפה אבל כל שהמעי אחד משני ראשיו אלא מתפצל וחוזר ומתערב אפילו שהוא נבדל באצבע ברוחב כמה כשרה וכך נראה שהוא סברת הריא"ף ז"ל. נמצא לפי דעת רבינו שכל שהם מובדלים מתחלה ועד סוף טריפה וזה כנגדו בעוף כשר וכל שהוא כענף היוצא מן הבד אע"פ שיש לו שפיכה למקום אחד טריפה ולא שנא בין בעוף בין בבהמה ואינו כשר עד שיעשה אחד משני ראשיו ולא קפדינן להאי פירושא בשיעור רוחב אצבע למטה אלא כל שהוא נעשה כאחד מלמטה אפילו בפחות מכאן כשרה. וטעם כל אחד תלוי בדקדוקי הגרסאות וראיותיהם ואין כאן מקום להאריך. ומיהו לדעת כל הפירושים היכא דנמצא בהדרא דכנתא מעי יוצא

לבדו ואין לו פה מלמטה ודאי שהיא כשרה לפי דלכולהו פירושי עסיקינן שהמעי יש לו שני ראשים אחד מלמעלה ואחד מלמטה באחד מכניס ובאחד מוציא ופליגי לענין פצולו בכמה אבל בכה"ג שאין לו אלא פה אחד מלמעלה ומאותו פה עצמו כשנתמלא חוזר ונשפך הרעי עם שאר בני מעים ודאי לכולהו פירושי כשר ואפילו לדעת רבינו המחמיר שבכולם דאוסר כל ענף היוצא מן המעים אע"פ ששופכים כאחד היינו משום שיש לו שני פיות באחד מכניס ובאחד מוציא כמו שכתבנו אבל בכה"ג שאין לו אלא פה אחד ממנו מכניס ומוציא כשר והאי עדיף ממה שכתב רבינו דכשר כגון שנתערב משני ראשין והפיצול באמצע דהאי אין לו ראשים כלל ואינו נידון כיתר אלא מן הדקין עצמן וממותרי הטבע יתהוה כן ולפיכך כשר וכן כתבו הגאונים ז"ל וכן כתב הרא"ש בתשובת שאלה:

פרק ז

הלכה א

שני קרומות וכו'. תנן במתניתין דאלו טריפות (דף מ"ב) הריאה שניקבה ר"ש אומר עד שתנקב לבית הסמפונות ובהדיא אפסק בגמ' דלית הלכתא כר"ש ואמרינן בגמ' רב ושמואל דאמרי תרווייהו קרמא עילאה ואמרי לה קרמא תתאה ובתר הכי איפשיטא להו אי אנקיב עילאה ולא אנקיב תתאה תתאה מגין ומבעיא להו אי אינקיב תתאה ולא אנקיב עילאה מאי עילאה מגין או אינו מגין ומסיק תלמודא דמגין. ונחלקו המפרשים ז"ל אם ניקבו שניהם זה שלא כנגד זה מה יהא דינם, הרשב"א ז"ל כתב כשרה ואפילו בלא בדיקה ואחרים הכשירוה דוקא בבדיקה. ונראה דרבינו סובר דאם ניקבו זה שלא כנגד זה בכל ענין טריפה וטעמא דמילתא משום דריאה שואבת כל מיני משקה ומשמעת קול גמדא לה ופשטא לה ואיכא לדמוייה לושט ולא לקרקבן:

אפילו נגלד הקרום וכו'. פשוט שם אמר רבא האי ריאה דאגליד כאהינא סומקא כשרה ויש מי שכתב דדוקא בנפיחה כשרה דכיון דאיגליד עילאה איכא למיחש דילמא תתאה אינקיב ואין כן דעת רבינו אלא דכשרה בכל ענין ואפילו בלא נפיחה:

והקנה שניקב וכו'. פשוט שם (דף מ"ה.) ניקב הקנה למטה מן החזה נידון כריאה ופירש רש"י ז"ל למטה מן החזה למקום שאינו ראוי לשחיטה נידון כריאה בניקב במשהו ולא ברוב כגרגרת:

הלכה ב

התחיל בשחיטה וכו'. גרסינן בפ' השוחט (חולין דף ל"ב:) ארשב"ל שחט את הקנה ואח"כ ניקבה הריאה כשרה אמר רבא לא אמר רשב"ל אלא בריאה הואיל וחיי ריאה תלויין בקנה אבל בבני מעים לא מתקיף לה ר' זירא מאחר שנולדו בה סימני טרפות התרת מה לי בריאה מה לי בבני מעים והדר ביה ר"ז דבעי ר"ז ניקבו בני מעים בין סימן לסימן וכו'. ודע שנחלקו הפוסקים בפסק הלכה זאת יש מי שפסק כרבי ויש פוסקין איפכא ואמרי דאם נשחט הקנה ואח"כ ניקבה הריאה כשרה וה"ה אם אתרע דנשחט הושט בתחלה ואח"כ ניקבו בני מעים דכשרה וטעם מחלוקתם תלוי בדקדוקי השמועה שכתבתי וגם כפי חילוף הגרסאות כי לגרסת רש"י והנמשכים אחריו דגרסי והדר ביה ר"ז ממאי מדבעי ר"ז וכו' ופירש"י והדר ביה ר"ז מהאי טעמא ואודי דטעמא משום דכמנחא בדיקולא דמיא בריאה אבל בבני מעים מטרפא שהושט עדיין הוא קיים ומנלן דהדר ביה מדבעי ר"ז ניקבו בני מעים בין סימן וכו'. ודאמרינן בסוף המסקנא ודילמא לעולם לא הדר ביה ור"ז לדברי רבא קאמר וליה לא ס"ל הכי פירושא דילמא לעולם לא הדר ביה מההיא אתקפתא דאתקיף מאחר שנולדו בה סימני טריפה התרת ולעולם ס"ל לר"ז דבאכילה שריא והא דבעי ר"ז לדבריו דרבא דאמר לא ארשב"ל אלא בריאה אבל בבני מעים טריפה מיבעיא לר"ז אם טהורה מיהא מידי נבילה וליה לא ס"ל דלדידיה אפילו באכילה שרי נמצא כפי גרסא זו ופירושה דר"ז לא פליגא אריש לקיש כלל לענין אם שחט הקנה ואח"כ ניקבה הריאה אלא פליג על רבא שנתן חילוק אליביה דרשב"ל ובתר הכי דהדר מההיא אתקפתא ואודי דטעמא דמשום דכמנחא בדיקולא דמיא ס"ל דרשב"ל ודרבא ואע"ג דבתר הכי אמרינן דלעולם לא הדר ביה מההיא אתקפתא אלא ס"ל דאף באכילה שריא דאין טריפה לחצי חיות לא נקטינן דעתיה דר"ז בהאי חדא משום דבדרך דילמא אתמר ועוד דטעמיה דרשב"ל הוא אמיתי דחיי ריאה תלויין בקנה וכיון דשחיט ליה כמאן דמנחא בדיקולא דמיא וחיי בני מעים תלויים בושט וכיון דלא שחיט ליה אם ניקבו טריפה ודרשב"ל הלכה היא. אבל רבינו והרבה מהאחרונים גרסי והדר ביה ר"ז מדבעי וכו' שר"ז הדר ביה מבעייתו דכיון שהקשה כאן לרבא מאחר שנולדו בה סימני טריפה התרת מה לי בריאה מה לי בבני מעים אין מציאות לאותה בעיא דאותה בעיא לא איבעיא ליה אלא לטהרה מידי נבילה אבל באכילה אסורה והא דאמר רב אחא דילמא לעולם לא הדר ביה ור"ז לדבריו דרבא קאמר וליה לא ס"ל הכי פירושא דילמא ר"ז לא הדר מבעייתו והא דקאמר ליה לרבא מאחר שנולדו בה סימני טריפה התרת מה לי בריאה מה לי בבני מעים לדבריו דרבא קאמר לה וליה לא ס"ל. זו

היא הצעה של שמועה זו לדעת רבינו אבל איכא למידק דכל עוד להאי פירושא אמרינן דר"ז הדר ביה מבעייתו א"כ נמצא דר"ז ודרשב"ל דקיימי בחדא מחתא דיש טריפה לחצי חיות ולמה לא פסקינן כוותייהו. וא"ת דבדרך דילמא אתמר ולא סמכינן עליה א"כ נשאר קיים דר"ז קמייתא דמתיר בשניהם דאין טריפה לחצי חיות בזה י"ל דבעיא דר"ז לא מתפרשא כרש"י דפירש ניקבו בני מעים בין סימן לסימן דהיינו לאחר שחיטת הקנה ניקבו המעים אלא בעיא דר"ז ה"פ כמו שפירשו התוס' דאיבעיא ליה היכא דנשחט הושט תחלה וניקבו בני מעים אח"כ אי מועיל שחיטת קנה של אחרי כן לטהרה מידי נבילה או לא אבל לענין אכילה פשיטא דטריפה וה"ה היכא דנשחט הקנה וניקבה הריאה אח"כ דלא יועיל להכשירה כלל לאכילה משום דלא ס"ל כמאן דמנחא בדיקולא דמיא והשתא הא דאמר ליה רב אחא לרבינא לעולם לא הדר ביה ור"ז לדברי רבא קאמר וליה לא ס"ל לא בריאה ולא בשאר בני מעים להכשירם באכילה דלית ליה דרשב"ל כלל אלא בתרווייהו אסורה ומטעם זה לא פסקו כרשב"ל משום דרשב"ל סתרי מיליה אהדדי ולא ידעינן הי מינייהו בתרייתא למסמך עלה דאיהו סבר לשנויי תרתי מתניתן דאקשינן בגמ' וקאמר שאם שחט במקום חתך נפסלה בשחיטה היא שלא במקום חתך כדבר אחר גרם ליפסל דמיא ואקשינן ומי אמר רשב"ל הכי והאמר רשב"ל שחט את הקנה וכו' פירוש היכי אמר שלא במקום חתך כדבר אחר גרם לה וכו' שר"ל שאם היה רוב הקנה פסוק ושחט שלא במקום חתך דהויא טריפה ולא נבילה והאמר רשב"ל שחט את הקנה ואח"כ ניקבה הריאה וכו' דמשמע דכמאן דמנחא בדיקולא דמיא הכא נמי כיון שנפסק רוב הקנה הויא ליה כמנחא בדיקולא ושוב אין לבהמה זו בשעת שחיטה אלא סימן אחד ובה אינה יוצאה מידי נבלה ומדסתרי הני תרי לישני דר"ל אהדדי ולא איתרצו בגמ' ולא ידעינן הי מינייהו בתרא לא סמכינן עלייהו כלל:

הלכה ג

אחד מסמפוני וכו'. בפ' א"ט (דף מ"ח:) מימרא דר"נ האי סמפונא דריאה דאינקיב טריפה. וכבר נתבאר למעלה שנקיבתו במשהו. ובהשגות של ה"ר משה הכהן ז"ל כתב וז"ל לא הבנתי מאי אפילו דבגמ' ניקבו לחבירו טריפה אבל אם ניקב לבשר כשרה, ואם מדבר הוא מסמפון הריאה קודם שיכנס בבשר ובזה שייך למימר אפילו, היה לו לפרש עכ"ל ז"ל. ובאמת שהשגתו השגה נכונה היא אלא שיכולין אנו לדחוק שמדבר בסמפונות שהן בתוך הריאה כשאין שם בשר כגון ריאה שנשפכה כקיתון דבעיא שיהיו סמפונותיה קיימין או כשנמצאו בה אבעבועות המלאות לחה דחיישינן דלמא ניקב

הסמפון שתחתיהן וצריך בדיקה ובהאי שייך שפיר דאין בשר תחתיו ולפיכך כתב אפי' לחבירו דהוה סליק אדעתין דחבירו מגין עליו קמ"ל דלא:

וריאה שניקבה וכו'. פשוט שם אמר ר' יוסי קרום שעלה מחמת מכה בריאה אינו קרום וכו':

ניקבה האום של ריאה וכו'. בפ' אלו טריפות (חולין דף מ"ח) אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן ריאה הסמוכה לדופן אין חוששין לה ואוקמוה בגמרא דדוקא במקום רביתא הוא דלא חיישינן לה כלל אפילו ידעינן בה שניקבה אבל שלא במקום רביתא היכא דהעלתה צמחין חוששין לה ופירש בתלמוד דבמקום רביתא היינו חיתוכי דאוני. ודע שנחלקו המפרשים בפירוש שמועה זו משום דבגמ' אמרי' בתר הכי אמר רבינא והוא דסביך בבשרא. יש מי שפירש דרבינא פליג אדר"נ ורבינא סברא דנפשיה קאמר דבעינן דסביך בבשרא. אבל לר"נ ס"ל דאפי' לא סביך בבשרא ופסקינן כר"נ דבכל ענין כשר. והוכיחו פירוש זה משום דפריך תלמודא על ההיא דהעלתה צמחין וקאמר ר"נ חוששין לה ומי אמר ר"נ הכי והאמר ר"נ ריאה שניקבה ודופן סותמתה כשרה ולא משני הא דסביך הא דלא סביך. ועוד הכריחו פירוש זה מדקדוקי הסוגיא וכתבו לענין פסק הלכה דהלכתא כר"נ ולא כרבינא והוצרכו לומר דרבינא זה אינו חבירו של רב אשי שהוא בתרא אלא רבינא אחר. זהו דעת מקצת הגאונים. ולפי סברא זו כל שניקבה הריאה במקום חיתוכי דאוני באיזה ענין שתהיה בין סרוכה או סבוכה כשרה. אבל אחרים כתבו דרבינא לא פליג אדר"נ אלא מפרש דברי ר"נ הוא ולפ"ז פסקו כרבינא שאינו כשר אלא בדסביך בבשרא ופירוש סביך נאחז ומסובך היטב בבשר כמו צמר מסובך וזהו סביך לאפוקי סריך. ויש לידע מה היא דעת רבינו בשמועה זו שודאי דעתו קשה היא להולמה. כי כפי הנראה שדעת רבינו היא לפסוק כרבינא דס"ל דרבינא לא פליג אדר"נ אלא מפרש דבריו ונראה דהוא מפרש סביך כמו שפירשתי שהוא מסובך בבשר שכן כתב בד"א בשנסתם מקום הנקב בבשר א"כ סביך ר"ל מסובך ונפקא מינה דדוקא סביך ולא סריך וזה היפך ממה שכתב בפי"א וז"ל יש מקומות שמנהגם אם מצאו סירכא מהאזן ולבשר ולעצם וכו'. ונראה דלא שנא ליה בין סביך לסריך וחזרתי על כל צדדי העיון ולא מצאתי לדברי רבינו ישוב אלא אם נפרש השמועה לדעתו כמו שפירשו מקצת הגאונים שכתבנו וז"ל האי דבעינן דסביך בבשרא ה"מ היכא דניקבה ממש דלא סתמא ליה דופן לנקב אלא בדסביך בשר הריאה בבשר הדופן אבל היכא דלא אשתכח נקב בריאה אלא דסריכא לדופן מחיתוכי דאוני ולעיל כיון דקרי ליה תלמודא מקום רביתא לא תלינן ליה בנקב אלא אמרינן האי סירכא מחמת ליחה היא ועלתה שם מתוך שהאונות רובצות על

הדופן וכדאמרי' גבי אונות כסדרן דהיינו רביתייהו אלמא היכא דרביצא ליחה יוצאה שם ונעשית סירכא. ומה שאנו רואים שהסירכות מצויות במקום חיתוכי דאונות יותר משהן מצויות למטה באומה זו מוכיח דהיינו אורחיה ותולדתה להעלות סירכות במקום חיתוכי דאונות לדופן עכ"ל ז"ל. הרי נראה דפסקי כרבינא ומיהו דוקא כשניקבה הריאה ממש דאז ודאי צריך שתהיה האונה סבוכה לדופן אבל ע"י סירכא לא וכן הם נוטים דברי רבינו דלא איירי אלא בנקובה ממש ובזה אין נוחין דבריו:

הלכה ה

האום של ריאה וכו'. בפ' א"ט (דף מ"ח) א"ר יוסף אר"נ ריאה הסמוכה לדופן אין חוששין לה העלת צמחין חוששין לה מר יהודה משמיה דאבימי אמר אחד זה ואחד זה חוששין לה היכי עבדינן לה אמר רבא רבין בר שבא אסברא ליה מייתינן סכינא דחליש פומא ומפרקינן ליה אי איכא ריעותא בדופן תלינן בתר דופן ואי לא מחמת ריאה היא וטריפה. והוי יודע שמה שכתב רבינו סמוכה ה"ה סרוכה אלא לישנא דגמ' נקט אבל לענין הדין ל"ש סמוכה ול"ש סרוכה לאפוקי ממקצת מפרשים שפירשו דדוקא סמוכה ולא סרוכה וראיה לזה מדאמרינן הני תרתי אוני דסמיכן אהדדי דודאי בין סמוכין או סרוכין במשמע וכן כתב הרמב"ן ז"ל והרשב"א ז"ל. ונחלקו המפרשים בפירוש שמועה זו דלדעת ר"י הא דאמרינן בגמ' היכי עבדינן לה קאי אלא העלת צמחים דוקא ובהאי הוא דאמרינן דאית לה בדיקותא אבל העלת צמחים אפילו איכא ריעותא בדופן לא תלינן בדופן אלא בריאה ונמצא פסקן של דברים לפי פירוש זה שאם יש מכה בדופן ולא העלת הריאה צמחים דאינה כשרה אלא ע"י בדיקה והיא שנופחין אותה אם עלתה בנפיחה כשרה ואם לאו טריפה ואם נמצאת מכה בדופן וצמחים בריאה אפילו נפיחה לא מהניא לה ולפי זה ניחא הא דאמרינן מייתינן סכינא דחלש פומיה וכו' דנראה דמפרקינן לה מן הדופן בנחת כי היכי דלא תינקיב הריאה כדי שאם תמצא ריעותא בדופן מכשרינן לה ע"י נפיחה. אבל אחרים פירשו דהא דאמרינן בגמרא היכי עבדינן לה קאי אדמר יהודה דאמר אחד זה ואחד זה חוששין לה ולרב נחמן היכא דהעלת צמחים חוששין לה ונמצא פסקן של דברים לפי פירוש זה שכל ריאה שכשנמצאת סמוכה או סרוכה לדופן דחיישינן לה ומפרקינן אותה מן הדופן אם נמצאת מכה בדופן כשרה בין העלת צמחין בין לא העלת צמחין דלא תלינן אלא בדופן אבל שלא נמצא מכה בדופן נמי טריפה בין העלת צמחין בין לא העלת צמחין ומיהו הא דמכשרינן אם נמצאת מכה בדופן לגמרי מכשרינן שאינה צריכה שום בדיקה ע"י נפיחה כלל. וא"ת לפי פירוש זה אמאי קאמר מייתינן סכינא דחליש פומה ומה חשש יש אף אם ננתק את הריאה בכח מן הדופן ותינקב הריאה אם איכא מכה

בדופן תלינן בדופן וכשרה ואם לאו טריפה י"ל דמ"מ בעינן סכין דחליש פומה דאלו היתה סכין רעה או אם היינו מנתקין אותה בכח היה נראה שהיתה נקובה קודם לכן ויפרשו ממנה לזה צריך ליזהר להיות הסכין חד כדי שאם תמצא נקובה תלינן דלאחר כן ניקבה. ומיהא לדעת המפרשים שפירשו דהא דאתמר בגמ' רב נחמיה בריה דרב יוסף בדיק ליה בפושרי דקאי אדליכא מכה בדופן ניחא הא דמייתינן סכינא חריפא שאם אין מכה בדופן תבדק ע"י נפיחה ודברי רבינו בכאן סתומים שאע"פ שדעת רבינו היא כאותם המפרשים שפירשו דהא דאתמר בגמ' היכי עבדינן לה קאי אדמר יהודה ודעתו לפסוק שאם נמצאת מכה בדופן בין העלתה צמחים בין לא העלתה צמחים כשרה ואינה צריכה בדיקה בפושרי ואם לא נמצאת מכה בדופן טריפה בין העלתה בין לא העלתה צמחים הנה הוא ז"ל פסק בפ' י"א כרב נחמיה דבדיק לה בפושרי ולקולא אדליכא מכה בדופן כמו שנכתוב שם בס"ד וא"כ לפי זה בין העלתה צמחין בין לא העלתה צמחין אי ליכא מכה בדופן כל שעלתה בנפיחה כשרה וכאן סתם הדברים וכתב דבין העלת צמחים בין לא העלת טריפה אם אין מכה בדופן ומפני זה תפסו עליו שחשבוהו כחוזר שם ממה שכתב שם שהיה לו לפרש כאן ולומר ואם לא נמצאת מכה בדופן בודקין אותה ולא להחליט הדבר ולכתוב טריפה סתם וקצת מהמפרשים תירצו דבריו ואמרו שמה שכתב טריפה ר"ל טריפה עד שתבדק ומיהו כל שנבדקה ועלתה בנפיחה כשרה. וי"ל שאם תדקדק בדברי רבינו תמצא שהוא ז"ל נזהר בדבריו מזה שכתב אם נמצאת נקובה ונמצאת מכה בדופן במקום הנקב תולין במכה נראה דהאי דכתב אם נמצאת נקובה לרבותא נקטיה דאפילו נמצאת נקובה ממש מותרת דתלינן דלאחר שחיטה ניקבה ואם אין מכה בדופן בידוע שנקב זה בריאה היה קודם שחיטה וטריפה. והנה לפי זה אין עסק לנפיחה כאן כלל שאם נמצאת נקובה ויש מכה בדופן כשרה לגמרי ואם נמצאת נקובה ואין ריעותא בדופן לא שייך כאן נפיחה דהרי היא נקובה אבל איברא כל שלא נמצאת נקובה ממש ולא נמצא מכה בדופן כשרה ע"י נפיחה לפום דינא וזהו שהיה בודק רב נחמיה בפושרי ולא שנא העלת צמחין או לא כפי הכלל שמסר לנו רבינו שכל ריאה שנופחין אותה וכו'. או נאמר דמאי דקאמר רבינו ונמצאת נקובה ע"י נפיחה קאמר כגון שנפחוה אע"פ שמן הדין אינה צריכה והיינו דקאמר ונמצאת נקובה ורבותא אשמעינן דאע"פ שנפחוה ונמצאת נקובה כשרה דתלינן דלאחר שחיטה ניקבה ואם אין מכה בדופן ונפחוה ונמצאת נקובה טריפה דתלינן דמחיים ניקבה אבל אם לא נמצאת נקובה שעדיין לא נפחוה יש לה תקנה ע"י בדיקה. אבל הריא"ף ז"ל גריס ואי ליכא מכה בדופן אע"ג דלא מפקא זיקא טריפה והשמיט דרב נחמיה ואין כן דעת רבינו כמו שנכתוב

בס"ד. ומדברי רבינו אתה למד שכל מכה אינה מועלת אלא כנגד הסירכא דוקא אבל אם היתה סירכא במכה וחוץ למכה טריפה שכן כתב ונמצאת מכה בדופן במקום הנקב דנראה דוקא במקום הנקב והדין עמו דאי סירכא חשבינן לה מה תועיל המכה לאותו המעט שאין כנגדו המכה הרי כנקוב חשבינן ליה וכן השיב הרשב"א בתשובת שאלה. ומיהו כבר פשוט המנהג ברוב המקומות להתיר כדעת בעל העיטור דאזלינן בה בתר רובא שאם רוב הסירכא במקום המכה והמיעוט שלא במקום המכה דמכשירין אותה וה"ה בכל סירכא שיוצאה למקום האסור והמותר דאזלינן בתר רובא. וגם נמצינו למדים דדוקא מכה הוא דמועיל אבל בהרות שחורות או עקמימות העצם ודאי אינו מועיל אלא מכה ממש או כל שניכר שהיתה שם מכה וחיתה וה"ה אם נמצא בשר רעוע או מוגלא בבשר שבין שתי הצלעות דתלינן בדופן להכשירה. ומה שכתב רבינו דמכה מועלת לתלות בה דוקא בדופן אבל לא במקום אחר לפי שהדופן רחב וליחותו מרובה נלקטת הריאה אליו אבל בשאר אברים לא תלינן בהו במכה כלל אלא בריאה תלינן ואע"ג דאית בהו מכה:

הלכה ו

הריאה שנמצא בה וכו'. פשוט שם (דף מ"ז:) אמר רב אטום בריאה מייתינן סכינא וקרעינן לה אי אית בה מוגלא מחמת מוגלא הוא וכשרה ואי לא מותבינן עלה גדפא או רוקא אי מבצבצא כשרה ואם לאו טריפה:

הלכה ז

ריאה שתשמע וכו'. פשוט שם א"ר יוסף האי ריאה דאוושא אי ידעינן היכא אווישא וכו' וסיום המימרא כלשון רבינו:

הלכה ח

זה עיקר גדול וכו'. יתפרש להלן בסייעתא דשמיא בפרק י"א:

הלכה ט

ריאה שנשפכה וכו'. פשוט שם ר' חנינא חלש על לגבי ר' נתן וכל גדולי הדור אייתו קמיה ריאה שנשפכה כקיתון ואכשרה. אמר רבא והוא דקיימי סמפונהא א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי מנא ידעינן א"ל מייתינן צעא דקוניא וכו' וסיום במימרא כדברי רבינו. והקשה הרשב"א ז"ל אמאי לא חיישינן דילמא ניקב חד סמפון דהא מוגלא לא סתמא ותירץ שכל עוד שהגיעה להפסד גדול כזה אי אפשר שאם נימוק הסמפון או ניקב שלא יהיה ניכר:

הלכה י

ריאה שנמצאו בה וכו'. בפ' א"ט (דף מ"ח:) בעי מיניה רבב"ח משמואל העלת צמחין מהו א"ל אף אני אומר כן אלא שהתלמידים מהנדזין בדבר דאמר רב מתנא מליא מוגלא טריפה מים זכים כשרה א"ל ההוא בכוליא אתמרא. ודע שמה שפסק **רבינו שאם נמצא בה ליחה סרוחה או מים סרוחים או עכורים שהיא טריפה**, זו היא כגרסת הריא"ף ז"ל דגריס בגמ' גבי כוליא כשרה בזה ובזה מים זכים ומים זכים לא אמרן אלא דצילי אבל עכירי טריפה ובצילי נמי לא אמרן אלא דלא סריח אבל סריח טריפה נמצא לפי גרסא זו דכוליא וריאה דין אחד להם דתרווייהו בעינן מים זכים ולא עכורים ולא סרוחין. אבל ר"ז הלוי ז"ל ורבים מהאחרונים לא גרסי מים זכים כשרים כאן וכאן אלא מים זכים כשרים דוקא בכוליא אתמר ועלה אתמר בגמ' ומים דזכים לא אתמר אלא בדצילי וכו' אבל בריאה לא שנא עכורים או סרוחים כולהו כשרים נינהו ונסתייעו מהנהו עובדי דאתמר בגמ' דהנהו אמוראי דהוו אזלי בשוקא דטבחי והוו חזיין להנהו ריאה דקיימי צמחים וכנדי כנדי וטנרי טנרי ולא הוו אמרי להו ולא מידי ותמן לא הוו מפלגי אי סרוח אי לאו. ומיהו לפי גירסת רבינו אין מכאן ראיה שי"ל שהיו ניכרים להם שלא היו עכורים או סרוחים. ועוד אני אומר שכפי גירסת רבינו יסבור דריאה שנמצאו בה אבעבועות אין ראוי להטריף אותה אלא א"כ נודע בודאי שהיו מלאים מים סרוחים או עכורים אבל כל שנמצאו בה אבעבועות סתם אין לנו לחפש אחריהם ולקרוע אותם אם ימצאו בה מים סרוחים או עכורים וזהו שדייק רבינו בדבריו ריאה שנמצאו וכו' ר"ל אם נודע לנו שהיו מלאים אז טריפה ולא כתב קורעין אותה וכו' וראיה לזה מהנהו עובדי דמכשרי ולא בדקי כלל ועוד יש הוכחה לזה מסוגיית הגמ' דהרי הבעיא אינה בהעלת צמחין ורבב"ח השואל דימה אותה לכוליא היכא דמליא מוגלא דטרפינן לה והשיב לו דההיא בכוליא דוקא הוא דאתמר א"כ בכוליא הוא שפוסלת המוגלא אבל לא בריאה ועלה קא מייתי הנהו עובדי אבל סרוחים ועכורים לא הוזכרו אלא גבי כוליא ולפי אותה גירסא דגרסי כאן וכאן יש להקישה לכוליא דמה כוליא אי אפשר להבחין אלא אחר שנחתכה אף בריאה נמי כן אבל כל שלא נקרעה מקום המוגלא אין צריך לחפש. וא"ת הרי למעלה כתב רבינו דחוששין לה אם העלת צמחין י"ל דשאני התם דמשום שהיא סרוכה לדופן חששנו לה שמא ניקבה אלא ע"י מכה. **ומה שכתב רבינו וכשמוציא הליחה וכו'** נראה שלמדה מההיא שכתבנו לעיל ריאה שנשפכה כקיתון וכו' שצריך לבדוק הסמפון ותמהו עליו בעלי הוראה ואמרו דלא דמי דבשלמא התם צריך לבדוק הסמפון לפי שנמס כל בשר הריאה מבפנים והגיע הקלקול לזה מתוך שלקותה

והפסדה מרובה חוששין לקילקול הסמפונות אבל אבעבועות הגדלות בין עור לבשר אין חוששין בכך לנקיבת הסמפון ועוד מהני עובדי דכתבינן לעיל נראה דלא חיישינן לסמפון. ודברי רבינו נכוחים ואיני רואה הפרש כלל בין זו לריאה שנשפכה כקיתון אלא דהתם הקלקול מרובה ולפיכך צריך לבדוק כל הסמפונות וכאן הקלקול [מועט] ולפיכך אין צריך לבדוק אלא סמפון שתחתיה לבד ולא ימנע אם הקלקול רב שהגיע עד הסמפון ודאי ראוי לחוש לסמפון ואם לא הסמפון ודאי קיים וזהו שדייק **רבינו צריך לבדוק הסמפון וכו' שתחתיה** ר"ל שתחת הליחה אבל אם יש בשר בריא מפריש בין הסמפון לליחה ודאי אין צריך לבדוק הסמפון. ומהנהו עובדי כבר כתבתי שגם דברי רבינו כזה אלא כשמוציא הליחה וזהו שכתב וכשמוציא הליחה וכו' ולא כתב ובודק הליחה שנראה דליחה לא בעינן בדיקה אלא אחר מציאתה במקרה ולא במתכוין:

הלכה יא

ריאה שנמצאו בה וכו'. פשוט שם (דף מ"ז) אמר רבא הני תרתי בועי דסמוכין להדדי לית להו בדיקותא חדא ומתחזיא כתרתי מייתינן סילוא ובזעינן לה אי שפכי להדדי חדא היא וכשרה ואם לאו תרתי נינהו וטריפה.

ומה שכתב רבינו שהדבר קרוב מצד וכו' ואין להם בדיקה. הוא דעת קצת הגאונים בטעם איסור זה ולפי זה אפי' כחוט השערה שהיה בשר מפסיק ביניהם כשרה אבל רש"י ז"ל פירש דקים ליה לרבא דאינם סמוכות אלא מחמת נקב שהיה בריאה והעלה הנקב את הבועות הללו סביביו. ולפי פירוש זה לא ידעינן במה הוא סמיכות זה שתטרף בו. ובועא בשיפולי ריאה לא הוזכרה בגמ' וגם רבינו לא כתבה ונראה דדעתו להתיר כדעת המתירין הה"ר יצחק הלוי וזולתו אבל בה"ג אסרה משום דהוה ליה יתר וקי"ל כל היתר כנטול דמי ואע"פ שתמהו רבותינו בעלי התוס' על סברא זו דמה ענין זה ליתור ועוד מה לי בשיפולי או באמצע עכ"ז כתבו שטוב ליזהר שכל דבריו דברי קבלה הם ומיהו אפי' לדבריו בועא בשיפולי ורדא מותרת דהא קי"ל דאם היו שתי ורדות כשרות. אבל האוסרים מטעם דחיישינן דכל עוד שהבועא בשיפולי קרוב הדבר לינקב וכל העומד לינקב כנקוב דמי אפילו בועא בשיפולי ורדא אסורה דהא מטרפינן לה בנקב מיהו לדעתם בועא בשיפולי אונא כשרה דהא במיצר החזה היא והוא מקום רביתא וקי"ל ריאה שניקבה ודופן סותמתה כשרה ואוקימנא במקום רביתא דהיינו חיתוכי דאוני. ולדעת כולם אינה אסורה אלא לאחר נפיחה ולא נמצא מקיף אותה כחוט השערה של בשר אבל אם נפחו אותה ונמצא אפילו כחוט השערה של בשר מקיף אותה כשרה. ודע שמה שכתב רבינו בענין ריאה שנמצאו בה שני אבעבועות סמוכות דטריפה ל"ש

מלאים מוגלא או מים זכים או סרוחין בכל ענין טריפה ודוקא אבעבועות שהם נפוחים ועומדים אבל צמחים קשים כאבן אפילו סמוכים אהדדי כשרה:

הלכה יב

הריאה שנתמסמסה וכו'. פשוט שם (דף נ"ג:) אמר רב אשי כי הוינן בי רב כהנא אייתו ההיא ריאה דכי הוו מותבי לה יתבה לה שפיר וכי הוו מדלו לה הוה תלחא ונפלה תלחי תלחי וטריפנא לה:

ריאה שנמצאת נקובה וכו'. פשוט שם (דף מ"ט) אינקבא ריאה היכא דמשמשא ידא דטבחא תלינן או לא תלינן רב אדא בר נתן אמר תלינן מר זוטרא בריה דרב מארי אמר לא תלינן והלכתא תלינן. ודע שאין תולין ביד הטבח אלא כשנמצא הנקב במקומות שידוע שיד הטבח ממשמש שם או כשיש רגלים לדבר שנעשה שם נקב והנקב ניכר אבל ריאה שהוצרכה לנפיחה ונפחו אותה ולא בקבקו המים ממקום החשש ובקבקו המים ממקום אחר בודאי בכה"ג לא תלינן בידא דטבחא ויש הוכחה לזה בגמ' מכמה דוכתי וראיה לזה דהרי לדעת המצריכין בדיקה לכל ריאה אפילו שאין בה חשש כלל ואינם מכשירים אותה אלא ע"י בדיקה כשנמצאת שלימה בטלה בדיקתם דאם איתא דתלינן בידא דטבחא בכה"ג נמי ליתלי בידא דטבחא אלא ודאי לא תלינן בידא דטבחא. ואע"פ שאין הדין עמהם להצריכה נפיחה כשהיא שלימה מכל חשש מיהו הדין עמהם אם בקבקו המים שהיא טריפה אע"פ שלא הרגשנו בחשש מקודם לכן ואין לתלות ביד הטבח וכן נראה מדברי רש"י ז"ל שכתב היכא דמשמשא ידא דטבחא אני שמעתי במיצר החזה שחיתוך הדחק היד קורעת בצפרניו וכדומה אני כל מקום שהוא ידוע שיכול לתלות כגון נקב העשוי בסכין או שתלשה מלמעלה בחזקה ואח"כ נמצא נקב וכן פירש דבריו ה"ר יעקב מקינון בשם ה"ר יעקב מאורלינש שר"ל במקום שנודע בודאי שמשמשה יד הטבח וי"ל בו נקרע דוגמא דבא זאב שזהו בודאי שמשמש שם הזאב:

נמצא הנקב במקום אחר וכו'. בפ' א"ט (דף נ') ר' יוחנן ור' אלעזר דאמרי תרווייהו מקיפין בריאה אמר רבא לא אמרן אלא באותה ערוגה אבל מערוגה לערוגה לא והלכתא אפילו מערוגה לערוגה מדקה לדקה ומגסה לגסה אבל לא מדקה לגסה ולא מגסה לדקה ופירש רבינו בשמועה זו כהרשב"א והרא"ה והגאונים שפירשו מערוגה לערוגה מריאה זו לריאה אחרת דכל ריאה בכללה נקראת ערוגה ופירש דקה וגסה בהמה דקה ובהמה גסה אבל רש"י פירש דערוגה נקראת כל דופן הריאה של ימין או של שמאל ובהא מדמינן משל ימין לשל שמאל ומשמאל לימין כפי המסקנא אבל לא מדקה לגסה פירוש אפילו באותה ערוגה אין מקיפין מאונה שהיא דקה לאומה שהיא גסה ולא מאומה לאונה.

ותפשו המפרשים פירוש רבינו עיקר משום דלישנא דדקה וגסה שייך שפיר בבהמה דאילו לפירוש רש"י ז"ל היה לו לומר קטנה או גדולה:

הלכה יג

נמצא הנקב באחד וכו'. פשוט שם (מ"ו:) אמר אמימר משמיה דרבא אין מקיפין בבועי ופירש"י ז"ל בועא שניקבה בריאה היכא דלא ממשמשא ידא דטבחא דליכא למתלי בידא דטבחא ואין ידוע אם קודם שחיטה ניקבה או אחר שחיטה אין מביאין בועא אחרת להקיף ולקרב אצלה ולנקוב אותה ולראות אם מראה הנקבים שוים כדאמרינן מקיפים בריאה דה"מ ריאה אבל בועא שעשויה להשתנות בכל שעה ושעה יש לחוש שמא מראה אחר היה בה ונשתנה נמצאנו למדין מדבריו שאם יש לתלות ביד הטבח דאפילו בבועא תלינן בידא דטבחא. נמצא כתוב משמן של גאונים דבועא בקנה כשרה דאין מוסיפין על הטרפות דלא אשכחנא בועא וסירכא אלא בריאה:

הלכה יד

מחט שנמצאת וכו'. פלוגתא דאמוראי פרק א"ט (דף מ"ח) ר' יוחנן ור' אלעזר מכשרי ריש לקיש ור' מני בר פטיש ור"ש בן אליקים טרפי ופסקו כל הפוסקים כרבנן דמכשרי. ומה שכתב רבינו מחט שנמצאת היינו דנמצאת ע"י משמוש הידים ועדיין הריאה שלימה לפנינו וכן פירש"י ז"ל ומסקנא דשמעתתא הכי היא דאם הריאה שלימה לפנינו נופחין אותה ואם לא יצא ממנה רוח כשרה ולא שאני לן בהא אי קופא לבר או לגאו אלא בכל ענין כשרה ובלבד שלא תצא המחט חוץ לבשר הריאה אלא שכולה לפנים וגם דלא אשתכח קורט דם מבחוץ כנגדה דלעולם תלינן בקנה ואע"פ שאין דרך קנה לבלוע כיון שהובאה הריאה שלימה ונפחנו אותה ולא חזינן בה ריעותא תלינן ודאי דמסמפונא נקט ואתאי והשתא אין אנו צריכין לחלק בין קופא לבר או לגאו כמו שחלקנו גבי כבד לפי שהריאה קרובה לקנה וסמפוני הריאה רחבים ואפילו קופא לבר נכנסת לתוך הסמפון ומשם דוחקת ונכנסת לתוך הבשר של ריאה שהוא רך אבל אם נתחתכה הריאה טריפה דחיישינן שאילו היתה הריאה לפנינו היתה נקובה ובזה ג"כ אין לחלק בין קופא לבר או לגאו בכל ענין טריפה דחיישינן שמא יצא המחט לחוץ ונקב. נמצא כתוב משמן של ראשונים מעשה במחט שנמצאת בריאה תוך הבשר לאחר שנחתכה ואסרו את הבהמה ומה שנמכר וקבל המעות נמנו וגמרו שלא יחזיר מפני שהאיסור אינו ודאי אלא מפני הספק אסרו הבהמה מפני שא"א לבדקה בנפיחה ולענין ממון קי"ל המוציא מחבירו עליו הראיה:

הלכה טו

תולעת שנמצאת וכו'. פשוט שם (דף מ"ט) מרנא פליגי בה אבא יוסף בר ביסנא ורבנן חד אמר קודם שחיטה פריש וחד אמר לאחר שחיטה פריש והלכתא אחר שחיטה פריש:

יש שם מראות וכו'. דברי רבינו פשוטים והם ביאור אבל כתבו המפרשים דהא דאסרינן דוקא בגוף הריאה עצמה אבל אם העלת צמחים ובועות אע"פ שהבועות הם ממראות הפוסלות כשרה הואיל ואין אותו המראה בגוף הריאה ממש אלא בצמחים כי כן הוא דרך להעלות כך על קרום הריאה והקרום קיים למטה וכן כתב רבינו יונה ז"ל וכתב דמזה הטעם אנו מתירין בכל יום אבנים הנמצאים בגוף הריאה:

הלכה יז

חמש מראות וכו'. פשוט שם כדיותא טריפא אמר רב חמא בריה דרבא האי ריאה דדמיא ככשותא וכמוריקא וכעין ביעתא טריפה כבשר טריפה וסימנך ובשר בשדה טריפה:

הלכה יח

נמצאת כעין וכו'. בפ' א"ט (דף מ"ז:) האי ריאה דדמיא לאופתא טריפה א"ד בחזותא ופסק רבינו כלשון הזה ואופתא לדעת רבינו חריות של דקל כדאמרינן בפרק לולב ואימא אופתא:

וכל המראות וכו'. צ"ע מהיכן למד רבינו כן מהתלמוד אבל נמצא כן בשאלות הגאונים וכן השיב רבינו האיי ז"ל בתשובה ופירש טעם הדבר כי הריאה בחיי הבהמה נפוחה ועומדת להקיף האויר על הלב וכמו שנראית נפוחה עושין:

הלכה יט

וארבע מראות וכו'. פשוט שם (דף מ"ט) אמר רבינא ככוחלא כשרה ירוקה כשרה ופירש בתלמוד דהיינו דוקא ככרתי אמר ר"כ ככבדא אדומה כשרה מדר' נתן והוי יודע דבאדומה איכא פלוגתא משום דבגמ' אתמר אמר רבא ריאה שהאדימה מקצתה כשרה כולה טריפה ואותביה רבינא וסיים התלמוד אלא ל"ש. ופירש רש"י ז"ל אלא ל"ש דבין כולה או מקצתה כשרה כדאמרינן לקמן אדומה כשרה מדר' נתן. אבל רבינו חננאל פירש ל"ש וטריפה וא"כ צריך לחלק בין זה לדר' נתן דקי"ל הלכתא כוותיה דכשרה ותירצו התוס' דהא דר"נ איירי שנתלבנה ע"י נפיחה ורבינו אפרים תירץ דשאני אדומה מהאדימה דהאדימה משמע מחמת חולי שיש בריאה האדימה יותר מדאי ומשום הכי טריפה אבל אדומה משמע מעצמה והריא"ף ורבינו ורוב הפוסקים תפסו דברי רש"י עיקר ונמצא שאין הפרש באדומה כלל בין כולה בין למקצתה בין האדימה מעצמה או ע"י חולי כשרה:

הלכה כ

עוף שנפל וכו'. תנן במתניתן דאלו טרפות בעוף (נ"ו) נפלה לאור ונחמרו בני מעיה אם ירוקים פסולים אם אדומים כשרים ואוקימנא בגמ' דלא אמרינן ירוקים פסולים אלא בלב וקרקבן וכבד הואיל ומתילדן אדומים אבל דקים שהם ירוקים אם האדימו טריפה. והוי יודע דשיעור ירקותם כשיעור נקיבתם והכי אתמר בגמ' אמר ר' יוחנן משום ר' יוסי בר יהושע שיעור ירקותם כשיעור נקיבתם מה נקיבתן במשהו אף ירקותם במשהו וטעמא דמלתא משום דירקותן מחמת נקב הוא דעומד לינקב וכל העומד לינקב כנקוב דמי וזהו שכתב

רבינו שכל הירוקים שהאדימו והאדומים שהוריקו מחמת האור בעוף הרי הם כמו שניקבו וטריפה. מיהו נסתפקו הראשונים אי בעינן שתעבור ירקותם לחלל כעין נקב דהא תנן בלב עד שינקב לבית חללו וכן הקרקבן אם ניקב וכיסו קיים כשרה או דילמא אפילו לא הוריקו לחלל טריפה ונשאו ונתנו בדבר ואיני רואה צד להסתפק כלל דודאי מילתא פסיקתא היא דאין הירקות דומה לנקב דבשלמא נקב בעינן שיהא עובר לחלל דאם לא עבר לחלל יכול להתרפאות או לחיות כך אבל בהוריקו מסתמא בכולהו נפל תיכלא אלא שהוא מתחלחל מעט מעט ואע"פ שלא הגיע לחלל עתה מכות האש עשויה לרדת למטה ולנקוב אלא שעתה אינו ניכר וכן היא דעת רבינו. ונחלקו המפרשים ז"ל אם טרפות זה נוהג גם בבהמה כמו בעוף ויש שפירשו דה"ה נמי בבהמה והאי דנקט עוף במתניתין משום דשכיח טפי לישרף שהוא דר בבית והוא מתכפש באפר ולכך נקט עוף אבל ה"ה בהמה וחיה ומה שנאמר בגמ' דאין לעוף ריאה לא ליכפל ולא ליחמר אינו ר"ל שאם ראינוה שנפלה לאור ונחמרה ריאתה דכשרה אלא שאין הריאה שלה צריכה בדיקה אבל כל שראינוה שנפלה לאור ודאי צריכה בדיקה וה"ה דטרפות זה בבהמה פוסל ואחרים כתבו דהאי דינא דוקא בעוף אתמר ולא בבהמה והאי נמי דאמרינן בגמ' דאין ריאה לעוף לא לינפל ולא ליחמר כלל קאמר דאפילו נפלה לאור ונחמרה תולין בחולי אחר ולא באש דא"א ליחמר באש דהא צלעות מגינים עליהם כמו שנאמר וזו היא דעת רבינו דודאי האי טרפות לא שייך אלא בעוף ובבני מעיו דוקא וכן היא דעת הרמב"ן ז"ל ורבינו פירש דעתו בבירור בפ' עשירי.

ומה שכתב רבינו ז"ל והוא שיעמדו במראה זה אחר ששולקים אותם. פשוט שם אמר רב שמואל בר חייא א"ר מני ירוקין שהאדימו ושלקן והוריקו כשרה מ"ט קוטרא עייל בהו. ויש מי שרוצה לדייק ולומר שדוקא לירוקין שהאדימו ושלקן והוריקו הוא דמהניא שליקה מפני שהעשן עושה לירוקים אדומים וכשנשלקו יצא העשן מהם וחזרו לירקותם

אבל אדומים שהוריקו ונשלקו וחזרו לאדמימותם לא מהניא להו שליקה שאין העשן עושה לאדומים ירוקים אלא בודאי מחמת לקות הוא שיחזרו ירוקים ואע"פ שאם חזרו לאדמימותם ע"י בישול לא מהניא להו אבל אחרים כתבו דה"ה אדומים ושלקם וחזר והאדימו דכשרה והא דנקט ירוקים שהאדימו משום שאין דרך שלוק להאדים ומלתא דשכיחא נקט אבל אם אירע כך דחזרו והאדימו ע"י שליקה יש מקום להכשיר דאין דרך שלוק להאדים וזה חזר והאדים כ"ש דאיכא למימר קוטרא עייל בהו דאי מחמת לקותא לא יאדימו ע"י שליקה לעולם וכן היא דעת רבינו שכל הירוקים שהאדימו והאדומים שהוריקו וכו' והוא שיעמדו במראה זה שניהם אחר שליקה הא לא עמדו שניהם במראה זה אחר שליקה כשרים. ויש גרסאות מחולפות ודקדוקים בסוגיא זאת ולא הארכתי לכתבם. וירוק זה שפוסל דוקא ירוק ככרתי אבל ככרכום כשר דרוב עופות הכי יש להם וכתבו המפרשים דאין ירקות פוסל בעוף בייתי שיש במינו מדברי שכל המדבריים כבדם ירוק ככרתי וכל שיש במינו מדברי ירוק אפשר שימצא בבייתי ירוק:

הלכה כא

כל עוף שנמצא הכבד וכו'. רבינו תפס לו בפירוש שמועה זו שיטה לעצמו ויצא מדרך המפרשים כולם משום דבגמ' אתמר בעא מיניה רב יוסף בריה דריב"ל מריב"ל הוריקה כבד כנגד בני מעים מהו א"ל טריפה והמפרשים פירשוה כמו רש"י ז"ל שפירש ראשה אחד של כבד תלוי כנגד בני מעים וראשה אחד מלמעלה וכנגד בני מעים ר"ל כנגדן ממש ורבינו כפי הנראה פירש הוריקה כבד כנגד בני מעים ר"ל הוריקה כבד והגיעה ירקותה כירקות בני מעים וזהו כנגד לפי דעתו דמעמידין המראה כנגד המראה והם דומים זה לזה כשנראים שניהם זה כנגד זה ופירוש זה ודאי לא מצאתיו לשום מפרש וכבר השיגו הראב"ד ז"ל וחשבו כטועה ואפשר דפירוש זה קיבל מרבותיו בפירוש ההלכה ויש לו סעד מדקאמר הוריקה כבד כנגד בני מעים דלפירוש רש"י הל"ל סמוך לבני מעים ומדקאמר כנגד משמע כגירסתו ועוד דכנגד משמע כנגד ממש וכנגד ממש דבני מעים הוא צד החיצון כלפי הצלעות ואם כך הוא נראה שנסתפק השואל אם מחמת האור אם לאו ואם כפי' זה אין מקום להסתפק דודאי מחמת האור הוריקה כי הסמוך לאש נכוה תחלה לכן פירש רבינו מה שפירש. והנה לפי דעת רבינו בכל מקום שיוריק הכבד טריפה וא"ת ומה שאל בזה רב יוסף בריה דריב"ל והרי שנינו שאם הוריקו האדומים טריפה וה"ה דאם האדימו הירוקים דפסולה, זו אינה קושיא לפי גירסתו שהוא גורס כיון שהוריקה [כבד כנגד] בני מעים בידוע שנפלה לאור ונחמרו בני מעיה דמשמע מתוך גירסתו דמתניתין איירי בנפלה לאור לפנינו ובעיא דבעא ר"י בריה דריב"ל הוא בשלא

נפלה לאור לפנינו ונמצא הכבד שלה ירוק כבני מעיה אי חיישינן לה ופשטינן דודאי חיישינן לה דאיכא למימר נפלה לאור ונחמרו בני מעיה אבל לפירש"י ז"ל יש הפרש בכבד ולא בכל מקום בכבד אמרו אלא דוקא כנגד בני מעים והוא המקום הדק שהוא שוכב על בני מעים אבל כל שנמצא במקום מרה או במקום תליותה אין חוששין לו שלא אמרו אלא כנגד בני מעים. ויש גורסין כיון שהוריקה כבד כנגד בני מעים בידוע שנחמרו מעיה וכפי גירסא זו דוקא שראינוה שנפלה לאור כמתניתין אבל כל שלא ראינוה שנפלה לאור אע"פ שהוריקו כבד וקרקבן אנו תולין שמחמת חולי הוא ולא מטרפינן לה וסמכו גירסא זו מכמה ראיות. ומיהו לענין לעשות הלכה למעשה פסקו כרבינו רוב המפרשים דאפילו לא ידעינן אם נפלה שלא בפנינו חיישינן לה דילמא נפלה וזהו שכתב רבינו בידוע שנפלה לאור וכו':

ולא עוד וכו'. תמה הרשב"א על רבינו מאין לו דין זה שהרי רב יוסף סתמא דמילתא כשנפלה לאור בעא מיניה מריב"ל דעל מתניתין הוא דבעא מיניה והיכי אהדר בשלא נודע ותירץ דאפשר דחדא דאית בה תרתי קאמר ליה. ואני תמה על תמיהתו שהרי פירשנו דלדעת רבינו וגירסתו בעיא דרב יוסף אינה על מתניתין כמו שכתבנו ובר מן דין וכי רבינו מבעייתו של רב הוציא דין זה והלא דבריו פשוטים בגמ' דאמר רב נחמן בר יצחק אף אנו נאמר אדומים שלא הוריקו ושלקם והוריקו טריפה מ"ט איגלאי בהתייהו ואין חולק על מימרא זו והם הם דברי רבינו ואע"פ שבגמ' לא הוזכר אלא אדומים שהוריקו ה"ה ירוקים שהאדימו ואע"ג דרב אשי רצה ללמוד מדברי רב נחמן שלא יאכל אדם בני מעים אלא שלוקים כדי לראות אם ישתנו מראיתם כבר ביטל התלמוד דבריו שאין ראוי לאחזוקי ריעותא אבל ודאי כל שנשלקו ונשתנה מראיתם ממראה המותר למראה האסור אין ספק שהם אסורים כדברי רבינו:

וכן הושט שנמצא וכו'. פשוט שם (דף מ"ג) אמר רבה שני עורות יש לו לושט חיצון אדום ופנימי לבן ואקשינן למה לי למימר חיצון אדום ופנימי לבן ופרקינן דאי חליף טריפה. ויש מי שפירש דאי חליף פנימי באדמימות אבל חיצון א"א שיהיה לבן דאדום אינו חוזר לבן ואין לשון חליף מדוייק לפירוש זה אלא ודאי כפירוש רבינו שנחלפו ממש שהלבן חזר אדום והאדום לבן ורבינו שהוא בקי בטבע וברפואה נראה לו שאפשר הוא שהאדום יחזור ג"כ לבן מחמת חולי. ואם נשתנו שהיו שניהם אדומים או לבנים יש מי שכתב דכשרה דהוה ליה כניקב אחד מהם שחבירו מגין עליו וכן נראה דעת רבינו דלא פסול אלא היכא דלקו שניהם אבל אחרים כתבו דאם שניהם לבנים או שניהם אדומים

טריפה דלא דמי זה לנקב דנקב הוא קטן ואמרינן חבריה מגין עליה אבל כאן שכולו לקוי אינו מתקיים ע"י השני:

פרק ח

הלכה א

חסירה כיצד וכו' וחמש אונות יש לריאה וכו'. פשוט פ' א"ט (דף מ"ז) אמר רבא חמש אוני אית לה לריאה אפה כלפי גברא תלת מימינא ותרתי משמאלא:

ובצד הימין וכו'. פשוט שם ההוא ביני ביני דאתיא לקמיה דרב אשי סבר רב אשי למטרפא א"ל רב הונא מר בר אוייא כל הני חיוי ברייתא הכי אית להו וקארו לה עינוניתא דורדא. ונראה דהיכא דנמצאו תרתי עינונייתא כשרה כדעת הגאונים ז"ל וכן כתב ה"ר אפרים דההוא ביני ביני דאתא לקמיה דרב אשי תרתי הוו דעל אחת לא היה אומר כל הני עיזי ברייתא הכי אית להו ורב אשי לא היה סבור למיטרפא דהא כולהו אית להו אלא ודאי אפי' על שניהם קאמר דכשרה משום דהני עיזי ברייתא הכי אית להו. ולדעת רש"י ז"ל אם נמצאו שנים טריפה משום דס"ל דחדא גופא לא אכשרא אלא משום דהנך ברייתא הכי אית להו אבל זאת יתירה דביני ביני היא וטריפה ונמצא בדבר להקל ולהחמיר שלדעת רבינו אפרים שמכשיר בשתים משום דסבר דההוא ביני ביני דאתא לקמיה דרב אשי תרתי הוו ובהאי הוא דאמר כל הני עיזי ברייתא הכי אית להו בודאי אם לא נמצאת כלל טריפה ולדעת רש"י ז"ל שמטריף בשנים היכא שלא נמצאת כלל כשרה. וראיתי ברוב המקומות או קרוב לכולן שתפסו קוליהון דתרויהון להכשיר אם לא נמצאת כלל, ולהכשיר ג"כ אם נמצאו שנים, ולא שייך כאן או כקוליהון או כחומריהון. וכלל גדול אמסור לך בטריפות שאין לומר בהם או כחומרותיו של פלוני בכל דיניו או כקוליו כי אין לך בהם אלא מה שנהגו ומה שקבלו עליהם. וכן כתב ה"ר שלמה ז"ל וז"ל חפשתי בכל גלילות ישראל שאולי יהיו מתנהגים על פי פוסק אחד בענין הטריפות ולא מצאתי. הלכך אני אומר כי אין לחפש אלא אחר המנהג והוא הכלל שאין לילך בטריפות אחר רוב החכמים במקום שיש להם מנהג כי ישראל נתפזרו בכל קצוי היישוב וראו במה שהיו יכולין לעמוד ונהגו על פי פוסק אחד בקולא אחת או בחומרא כפי ראות עיניהם באותה שעה או להתקיים לפי השעה או לגדור פרצה וקבלו עליהם סברת אותו הרב אע"פ שידעו שרוב חכמי ישראל חולקים עליו ובלבד שיהיה רב מפורסם ודבריו כתובים בספרים מפורסמים והסכימו עמהם חכמים שבאותו הדור ונשאר מנהג קבוע

להם ולבניהם ועל אותו מנהג ראוי לדון בכל מקום ומקום כפי מנהגו וכתבתי זה מפני שראיתי רבים טועים בזה עכ"ל ז"ל ודבריו נכוחים הם:

ואם נמצאת נקובה וכו'. זו היא דעת הגאונים ז"ל דכולהו לגבי דידה לאו היינו רביתא ואפילו לכיסה ואפילו דבוקה כולה לכיסה טריפה כמו שכתב רבינו ז"ל בפרק י"א ולזה הסכימו רוב המפרשים אלא שיש מי שהקל להכשיר בדבוקה כולה לכיסה בלי פילוש ולא נתחוור בעיני רוב המפרשים:

הלכה ב

חסר מנין וכו'. פשוט שם במימרא דרבא דאי חסיר טריפה:

ואם נמצאו וכו'. זו היא סברת הגאונים וכן נמצא כתוב בתשובותיהם ורש"י ז"ל דחה סברא זו וכתב הואיל ולא קיימא בכיסא דידהו יתרה היא ואותה הראויה להיות היא חסרה והויא לה כחליף ובעינינו פשוט המנהג:

הלכה ג

נתחלפו האונות וכו'. פשוט במימרא דרבא אי חליף טריפה ונראה דדעת רבינו שאם נמצאו שלש מהשמאל ושתים מהימין והורדא בצד ימין כשרה וגם פשוט בדבריו שאין חילוף הורדא פוסלת אלא כשנמצאו שלש בצד שמאל אבל אם נמצאו כתקנן שלש בצד ימין ושתים בצד שמאל ונמצאת הורדא בצד שמאל כשרה:

הלכה ד

נתוספו האונות וכו'. שם במימרא דרבא אי יתיר טריפה ואמר בגמ' לית הלכתא כותיה דרבא ביתרת וה"מ דקיימא בדרא דאוני אבל ביני ביני טריפה:

ואם היתה וכו'. פשוט שם וה"מ מגואי אבל על גבה אפילו כטרפא דאסא טריפה:

הלכה ה

אוזן שנמצאת דבוקה וכו'. פשוט שם פ' א"ט (דף מ"ו:) אמר רבא הני תרתי אוני דסריכן להדדי לית להו בדיקותא ולא אמרן אלא שלא כסדרן אבל כסדרן היינו רביתייהו. וכסדרן יש פירושים שונים דיש מי שפירש דלא איקרי שלא כסדרן אלא מהראשונה לשלישית אבל מהראשונה לחברתה בכל אופן שתהיה כשרה בין מגב לגב או מחיתוך לגב ולפיכך כתבו דדין זה לא שייך אלא באונות של ימין שהם שלש אבל בשל שמאל שהם שתים לא זולתי אם נסרכה האונה הראשונה לאומה. ויש מי שפירש דלא איקרי כסדרן אלא מחיתוך לחיתוך אבל מגב לגב או מחיתוך לגב טריפה וזו היא דעת רבינו. ודע שנחלקו המפרשים בסברת רש"י ז"ל מה היא דעתו משום דרש"י כתב שלא כסדרן כגון שתים החיצונות נדבקו בסירכא ממעל לאמצעית או מתחתיה. ופירשו דבריו כמשמען שדעת

רש"י הוא דאינו נקרא שלא כסדרן אלא מהראשונה לשלישית בדילוג וכן פירש הרשב"א ז"ל דבריו, ואחרים פירשו דאין כן דעתו אלא כדעת רבינו לאסור אפי' מגב לגב ופירשו דבריו דה"ק כגון שתים החיצונות שנדבקה כל אחת מהם בסירכא ממעל לאמצעית או מתחתיה דהיינו מגב לגב או מלפנים ולפנים שכלפי הלב ועם היות שהפירוש בעצמו דחוק כאן שאין משמעות הלשון סובל כן הפירוש בעצמו בדבריו אינו אמיתי שהרי כתב בסוף דבריו אבל זו מזו דשלא כסדרן מתפרקות הם שהרי האמצעית מפרקתם א"כ נראה שהפירוש האמיתי בדברי רש"י הוא מה שפירש הרשב"א ז"ל ומיהו כדעת רבינו הסכימו רוב המפרשים וכן נוהגים ברוב המקומות. **ומה שכתב רבינו או מגב לגב שלא במקום החיתוך טריפה** דנראה לשון מיותר בדבריו דאנא ידענא דמגב לגב הוא שלא במקום החיתוך נראה דדעתו לאסור מחידוד לחידוד דאינו מתיר אלא דוקא מחיתוך לחיתוך אבל מחידוד לחידוד שהוא ספק גב ספק חיתוך טריפה. וכן ממה שכתב בתחלת דבריו אוזן שנמצאת דבוקה בחיתוך הסמוכה לחברתה מותרת נראה דדעתו לפסוק כרבו של רש"י ה"ר יעקב בר יקר ורש"י והרמב"ן והרשב"א והרא"ה ז"ל שאמרו דה"ה אונה הסמוכה לאומה שאצלה דכולהו סבירי דמאמר דרבא דאמר תרתי אוני דסריכן להדדי ה"ה אונה ואומה שהרי לא מצינו אומה בתלמוד ורבא דנקט אונא משום רבותא דשלא כסדרן נקטיה משום דלא תימא דכיון שהחלל צר הן שוכבות תמיד על הדופן ואינן מתפרקות קמ"ל דכיון שהם שלא כסדרן טריפה אבל באונה ואומה שלא כסדרן לא איצטריכא לן לאורויי דכיון דברוחב החלל הם עומדות מי יחזיק לנו שאינן מתפרקות וזהו שכתב רבינו אזן שנמצאת דבוקה בחיתוך הסמוכה לחברתה ל"ש אונא ול"ש אומא וזה שלא כדברי ר"ת דאסר אונא לאומא אפילו כסדרן משם דס"ל דרבא לא התיר אלא אוני לאוני דוקא אבל אונא לאומא לא ותדע דהא רבא אמר ה' אוני אית לריאה ואם איתא דאומא בכלל אונא ז' אוני הל"ל וכבר דחו סברתו רוב המפרשים ורבותינו בעלי התוס' ותירצו דהא דלא אמר שבע אוני משום דהוה בעי למימר אי חליף אי יתיר טריפה והא ודאי לא שייך באומא כלל דאומא אינה חסרה לעולם ולא שייך בה חילוף ומה דנקט רבא תרתי אוני דסריכי ה"ה אונא ואומא אלא משום רבותא דשלא כסדרן אפילו באוני נקט לה כמו שכתבנו. וכבר הסכימו כל הגאונים ז"ל והתירו אונא לאומא בכנופיא. ודע שלדעת רבינו כל שהיא מחיתוך לחיתוך ל"ש סמוכה או סרוכה או דבוקה כולה ל"ש מיושר ל"ש באלכסון כולהו כשרה:

הלכה ו

נמצאו שתי אונות וכו'. נראה דלמדה רבינו מההיא ביני ביני דאתא לקמיה דרב אשי וסיים בה התלמוד ה"מ מגואי אבל מגבה אפילו כטרפא דאסא טריפה וידיעת ההפכים אחת היא כשם שלענין תוספת אינו אלא כטרפא דאסא ה"ה לגבי חסרון דלא פסל אלא פחות מכעלה של הדס ודע שהבחנה זו אחר נפיחה היא דבהמה בחייה ריאתה היא נפוחה:

הלכה ז

נמצאת כולה שתי ערוגות וכו'. משום דבגמרא אמרינן האי ריאה דדמיא לאופתא טריפה א"ד בחזותא וא"ד בגישתא וא"ד דנפיחא וא"ד דשיעא דלית לה חיתוכא דאוני. ורבינו פסק ככולהו לישני לחומרא. בדיני המראות פסק כא"ד בחזותא כמו שכתב לעיל ובכאן פסק כא"ד דשיעא דלית לה חיתוכי דאוני ופירש"י שאם יש סדק כמין מראה הפרש כשרה דלא שיעא כאופתא היא:

וכן אם חסר גוף הריאה וכו'. (חסר מכאן):

לפיכך אם נמצא בה מקום יבש וכו'. פשוט שם אמר רבא ריאה שיבשה מקצתה טריפה וכמה אמר רב פפי משמיה כדי שתפרך בצפורן ושיעור יבשות זה בכל שהוא:

הלכה ח

ריאה שנמצאת נפוחה. זהו כא"ד דנפיחה. נמצא דרבינו פסק ככולהו לישני וכן פסקו כל הפוסקים. וראיתי מי שהשיג על רבינו דלמה השמיט דין דא"ד כגישתא ופירש רש"י שקשה מישושה כעץ. וי"ל שגם דין זה רמז רבינו בדבריו שכתב למעלה נמצאת כעין חריות של דקל ונמצאת משמע בין במראה בין במשוש תדע שלא כללו עם המראות אלא כתבו דין זה לעצמו כלישנא דנמצאת לכלול נמי היכא דנמצאת במישוש:

הלכה ט

הבהמה שפחדה וכו'. תנן במתניתין (דף נ"ד) דאלו כשרות בבהמה וכו' וחרותה בידי שמים וגרסינן בגמ' איזו היא חרותה כל שצמקה ריאה שלה בי"ש כשרה בידי אדם טריפה ואוקי בגמ' דה"ה בידי שאר כל בריות שהיא טריפה:

הלכה י

וכיצד בודקין אותה וכו'. פשוט שם רבה בר בר חנה הוה קא אזיל במדברא אשכח הנהו דיכרי דצמיק ריאה דידהו וסיים במימרא כלשון רבינו:

הלכה יא

בהמה שהיתה חסרת רגל וכו'. פשוט שם (דף נ"ח:) דאמר תנן התם בעלת חמש רגלים או שאין לה אלא שלש הרי זה מום אמר רב הונא לא שנו אלא שחסר ויתיר ביד אבל חסר ברגל או יתיר ברגל טריפה נמי הויא מ"ט כל דיתיר כנטול דמי:

נחתך הרגל וכו'. בפ' בהמה המקשה (חולין דף ע"ו) בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמטה כשרה מן הארכובה ולמעלה טריפה ואיכא תרי לישני לישנא קמא אמר רב יהודה אמר רב למטה למטה מן הארכובה למעלה למעלה מן הארכובה ובאיזו ארכובה אמרו בארכובה הנמכרת עם השוק ולישנא בתרא רב פפי מתני הכי אמר רב למטה למטה מן הארכובה וצומת הגידין למעלה למעלה מן הארכובה ומצומת הגידין וארכובה גופה כנגדו בגמל ניכר. ודע ששלש עצמות הן. תחתון נקרא רגל וארכובה שלו היא הנמכרת עם הראש, למעלה מאותה ארכובה עצם שני נקרא שוק ובראשו התחתון של העצם השני סמוך לארכובה הם צומת הגידין ובראשו העליון של אותו העצם היא ארכובה שכנגדו בגמל ניכר ששם בולט עצם בירך הגמל, למעלה מאותה ארכובה היא עצם הקולית. ועתה נבין בנקל מאי איכא בין לישנא קמא ללישנא בתרא דללישנא קמא נחתכו רגליה בעצם האמצעי בכל מקום טריפה וללישנא בתרא למעלה מצומת הגידין כשרה. וא"ת א"כ נחתכו רגליה במקום צומת הגידין שהיא טריפה יחתוך למעלה מצומת הגידין ותכשר, זה בודאי אינו דנהי שאם נחתכו רגליה מתחלה למעלה מצומת הגידין דכשרה כל שנחתכו במקום צומת הגידין מחמת שהחתך מכאיב לה באותו מקום היא נטרפת ושוב אין לה היתר כיוצא בו בטחול וכליות ואע"פ שאם נחתכו בתחלה כשרים ניקב הטחול בסומכיה טריפה. וכן לקתה בכוליא. ורבינו פסק כאן כלישנא בתרא וכן פסק הריא"ף שלא הביא לישנא קמא כלל דבגמרא מקשינן למאן דמתני לישנא קמא ואשתיק. אבל רש"י ז"ל וקצת מן הפוסקים פסקו כלישנא קמא ולדעתם כל שנחתך בעצם האמצעי טריפה בכל מקום שיחתך. ועוד נסתפק הרא"ש בארכובה עצמה ר"ל היכא דנחתך הרגל בארכובה מן הפרקים והכריע לאיסור משום דקשיא ליה דיוקא דרישא לדיוקא דסיפא דברישא קתני מן הארכובה ולמטה כשרה הא בארכובה עצמה טריפה ובסיפא קתני מן הארכובה ולמעלה טריפה הא בארכובה עצמה כשרה וע"כ חדא מינייהו דוקא ואידך לאו דוקא ואזלינן לחומרא. וכל זה אינו אלא בנחתך ממש או יצא העצם לחוץ אבל כל שנתפרק לבד והעור או הבשר מכסין אותו כשרה דלא גרע מעצם האמצעי דאם רוב בשר או עור חופין אותו כשרה וכן השיב הרב רבינו אשר ז"ל בתשובה:

הלכה יב

נשבר העצם וכו'. פשוט שם (דף ע"ו) ת"ר נשבר העצם ויצא לחוץ אם עור ובשר חופין את רובו מותר ואם לאו אסור וכמה רובו כי אתא רב דימי א"ר יוחנן רוב עוביו ואמרי לה רוב היקפו אמר רב פפא הלכך בעינן רוב עוביו ורוב היקפו. ורבינו ז"ל לא פירש מהו רוב עביו ומהו רוב היקפו. ונחלקו בפירושו המפרשים. רש"י ז"ל פירש דרוב עביו היינו שלא יצא רוב עובי השבירה לחוץ אלא מיעוט רוב העצם נגלה ורובו נכסה. ולמאן דאמר רוב היקפו עוביו של עצם לא מעלה ולא מוריד שאם רוב היקף הבשר שסביב העצם על השבר קיים אפילו נהפך העצם ויצא דרך נקב קטן כשרה ואם רוב היקף הבשר שסביב השבירה אינו קיים אפילו כל בליטת רוב השבירה לצד הבשר הקיים והרי כל חלל העצם נכסה אפ"ה טריפה. ואנן דבעינן רוב עוביו ורוב היקפו בעינן רוב עוביו נכסה שלא יצא רוב החלל דרך נקב הבשר ושיהא רוב היקף הבשר שעל היקף השבר קיים ע"כ. ופירש הר"י רוב עוביו ורוב היקפו כעין רוב עוביה ורוב חללה האמור בגרגרת שהעצם במקום אחד [דק] ובמקום אחר גס ופעמים יצא רוב עוביו לחוץ ולא רוב חללו הלכך בעינן רוב עוביו ורוב היקפו. כתב הר"י וז"ל ומה שנמצא כתוב בספרי הרמב"ם דעור ובשר מחופה תימה הוא שאותו הלשון כבר נדחה בגמ' ואפשר דטעות סופר הוא עכ"ל:

ואפילו נפל מקצת וכו'. פשוט שם מההוא עובדא דההוא נשבר העצם ויצא לחוץ דאישתקיל קורטיתא מיניה אתא לקמיה דאביי שהייה תלתא ריגלי א"ל רב אדא בר מתנא זיל לקמיה דרבא וכו' מכדי נשבר העצם ויצא לחוץ תנן מה לי נפל מה לי איתיה:

וגידין הרכים וכו'. פשוט שם הנהו גידין רכים דאתו לקמיה דרבא וכו' ומסיק תלמודא דכל מידי דסופו להקשות בתר סוף אזלינן כדפירש רש"י ז"ל:

הלכה יג

צומת הגידין וכו'. פשוט שם ואלו הם צומת הגידין רבה אמר רב אשי דאגרמא ולבר וכו' ואמרינן תמן הכי א"ר יהודה היכא דפרעי טבחי. ודע שדעת רבינו היא דעת רוב המפרשים שלא נחלקו בתלמוד בענין צומת הגידין באיזה מקום הם אם הוא כלפי הבטן או כלפי הזנב שלדעת כ"ע כלפי הזנב הם ומה שאמר בגמ' רבה אמר רב אשי דאגרמא ולבר וכו' ואמרי' תמן הכי אמר רב יהודה וכו' ולרבה בר רב הונא אמר רב אשי דאגרמא ולגאו וכו' לא נחלקו כי הם כלפי חוץ או כלפי פנים אלא עיקר מחלוקתם הוא בהתחלתם ובסיומם מהיכן מתחיל כח חיותם ועד היכן מסיים כדפירש רש"י ז"ל. אבל הראב"ד חשב העולם כולו כטועים ומתוך פלפולו סמך על מראות עיניו ומשמוש ידיו וחלק על

פירוש רש"י ז"ל וכל הנמשכים אחריו ופירש שרבא ורבה בר רב הונא נחלקו בידיעת צומת הגידין היכן הם דרבא דאמר דאגרמא ולבר סבר שהם מחוץ לעצם. ורבה דאמר דאגרמא ולגאו סבר דהם לפנים מהעצם ופסק כמ"ד דאגרמא ולגאו. וכתבו עליו קצת מהמפרשים ז"ל שאין ראוי לכתוב ראיותיו וסברותיו כי הוא למראה עיניו ישפוט ואין לסמוך על חכמתו ולהניח קבלת עמודי עולם עם היות שהרשב"א נטה לדבריו, כדברי רבינו פסקו רוב המפרשים:

והם שלשה גידין וכו'. פשוט שם אמר אמימר משמיה דרב זביד תלתא חוטי הוו חד אלימא ותרי קטיני:

וממקום שיתחילו וכו'. פשוט שם רכיכי לא הוו צומת הגידין אלימי הוו צומת הגידין חווריי הוו צומת הגידין לא חווריי לא הוו צומת הגידין:

והם באורך שש וכו'. פשוט שם וכמה אמר אביי ארבעא בטדי בתורא ופירש רש"י ארבעת אצבעות נמצא שהם ששה עשר:

הלכה יד

ומנין הגידין וכו'. פשוט שם בעופי שתסר חוטי הוו וכו'. והוי יודע שמה שנמצא בקצת נוסחאות בדברי רבינו שצומת הגידים בעוף הם ברגל במקום הקשקשים שהוא ט"ס וכן שלח רבינו בתשובה לחכמי פרובינצא וכתב שמעולם לא עלה על דעתו כן אלא צומת הגידין במקום שהם בבהמה הגידים הם בעוף:

הלכה טו

בהמה שנחתכו וכו'. פשוט שם ומי איכא מידי דאילו מדלי פסיק ליה וחיה מתתי פסיק ליה ומיתה אמר רב אשי טרפות קא מדמית להדדי אין אומרים בטריפות זו דומה לזו שהרי חותכה מכאן ומתה וחותכה מכאן וחיה:

הלכה טז

נטולה כיצד וכו'. פשוט שם וכן שניטל צומת הגידים:

הלכה יח

נחתך בבהמה וכו'. איכא תרי לישני לישנא קמא איפסיק אלימא הא אזלא רוב בנין אפסיקו קטיני הא אזלא רוב מנין ולישנא בתרא לקולא איפסיק אלימא הא איכא רוב בנין איפסיקו קטיני הא איכא רוב מנין ופסק רבינו כלישנא בתרא וכן פסק הריא"ף ובעל התרומות פסק בשם רש"י כלישנא קמא לחומרא ולא נתחוור בעיני המפרשים:

נחתך רובו של כל אחד וכו'. פשוט שם אמר רב יהודה אמר רב צומת הגידים שאמרו ברובו מאי רובו רוב אחד מהם כי אמריתה קמי שמואל א"ל מכדי ג' הוו וכו' ואיכא תרי

לישני ללישנא קמא אפילו בחד דאיפסיק טריפה ואתא שמואל למימר דהא קיימי תרי וללישנא בתרא מאי רובו רוב כל אחד ואחד ושמואל פליג דאפילו רוב כל אחד ואחד כשר. ללישנא קמא ודאי ליתה דהא אוקימנא דאפילו נפסק אלימא כשר. וללישנא בתרא הריא"ף פסק כשמואל משום דרבינא אמר הכי משמיה דשמואל צומת הגידין אפילו לא נשתייר בה אלא כחוט הסרבל כשרה. ואין כן דעת רבינו אלא לפסוק כרב דאם נפסק רוב כל אחד ואחד טריפה. והדין עמו דהאי רבנאי משמיה דשמואל ורב אמרה והויא לה פלוגתא דרב ושמואל ונהדר לכלל דמסרי בידנא היכא דפליג רב ושמואל הלכתא כרב באיסורי. וא"כ כל שנפסק רוב כל אחד טריפה דהא אזיל רוב בנין ורוב מנין. וה"ה דנפסק אלימא ורובא דחד קטינא דטריפה:

הלכה יט

ובעוף אפילו לא נחתך וכו'. פשוט שם בעופא שיתסר הוו איפסיק חד מינייהו טריפה:

הלכה כ

ועוף שנשתברו וכו'. פשוט במתניתין דפ' א"ט (דף נ"ו:) גבי אלו כשרות בעוף שנשתברו גפיה. **וממה שכתב רבינו כבהמה שנחתכו ידיה** אנו לומדין דדעתו להתיר בכל ענין שיהיה ובכל מקום כיד הבהמה שהיא כשרה לגמרי:

הלכה כא

כבד שניטלה וכו'. פשוט שם במתניתין דא"ט (דף מ"ב) ניטלה הכבד ולא נשתייר הימנה כלום ותנן נמי במתניתין דאלו כשרות (דף נ"ד) ניטלה הכבד ונשתייר ממנה כזית ואמרו בגמ' דא"ר זירא כזית שאמרו במקום מרה רב אדא בר אהבה אמר במקום שהיא חיה אמר רב פפא הלכך בעינן כזית במקום מרה וכזית במקום שהיא חיה:

נדלדלה הכבד וכו'. בעיא דר' זריקא ופסקו דמותרת:

ניטל ממנה מקום שהיא תלויה בו וכו'. דקדק זה מההיא בעיא דר' זריקא מר' אמי ומעורה בטרפשא מהו א"ל דלדול זה איני יודע מהו אי למ"ד במקום מרה הא איכא אי למ"ד במקום שהיא חיה הא איכא נראה מכאן שאם נדלדלה במקום מרה ובמקום חיותה דכשרה:

הלכה כב

אבל אם היה מפוזר וכו'. בעיות דרבי ירמיה מתלקט מהו כרצועה מהו ועלו בתיקו וכל תיקו דאיסורא לחומרא:

הלכה כג

לחי העליון שניטל וכו'. תנן במתניתין דאלו כשרות (דף נ"ד) ניטל לחי התחתון כשרה ודייק רבינו הא ניטל העליון טריפה ותפסו עליו קצת מהמורים דאיך יעלה על הדעת להוסיף על הטריפות שלא נזכר טריפות זה בתלמוד. וא"ת מדיוקא דמתניתין שמעינן לה אדרבה דייקינן לא מיבעיא בניטל העליון דכשרה אלא אפילו תחתון דהוה סליק אדעתין למטרפיה משום דסימנין מחוברין בו קמ"ל דכשרה אבל עליון לא איצטריך לאשמועינן דמהיכא תיסק אדעתין דטריפה זהו דעת התופסים על רבינו וכבר שאלו לרבינו בחייו דלשון הזה לא שמענו עד היום הזה ולא מצינו כתוב בשום חיבור דין זה כי כששנינו במשנה ניטל לחי התחתון כשר רבותא אשמעינן אע"פ שנראה כעיקור וכ"ש לחי העליון והשיב כי הסימנים אינם תלויים בלחי התחתון כי הם בין עיקר החיך והלשון אבל לחי העליון החוטם קבוע בו והוא עיקר נשמת רוח חיים הנכנסת ללב דרך הריאה עם הנשימה שתכנס מן הפה ואותו לחי העליון כמו גג לכסות הקנה על ידו סוף דבריו שמה ששנינו במשנה ניטל התחתון דכשרה דוקא קתני אבל העליון שחיי הבהמה תלויין בו אם ניטל טריפה:

אבל אם ניטל וכו'. פשוט שם דאוקמו מתני' דניטל לחי התחתון דכשרה דאיגום איגומי מעילוי סימנין:

הלכה כד

כל אבר וכו'. זהו תוספת ביאור ופשוט עם היות שהרשב"א ז"ל מפקפק בדבר דברי רבינו עיקר:

הלכה כה

בהמה שניטלה האום וכו'. פשוט מתני' דאלו כשרות (דף נ"ד) ניטלה האום שלה ואמרינן בבכורות מעשה בפרה של בית מנחם שניטלה האום שלה והאכילה ר' טרפון לכלבים ובא מעשה לפני חכמים והתירו אמר תודוס הרופא אין פרה וחזירה יוצאה מאלכסנדריא של מצרים עד שחותכין האום שלה בשביל שלא תלד:

או שניטלו וכו'. פשוט במתני' דאלו כשרות ניטלו הכליות:

ולפיכך אם נבראת וכו'. בהלכות הריא"ף והיכא דמשתכחן תלת כולייתא כשרה דאמרינן כל דיתיר כנטול דמי ותניא נמי הכי ואת שתי הכליות ולא בעלת כוליא אחת ולא בעלת שלש ומדפסל גבי גבוה מכלל דלהדיוט שרי:

וכן אם ניקבה וכו'. פשוט בגמ' שהרי נקב פוסל בריאה וכשר בכוליא:

הלכה כו

אע"פ שכוליא שניטלה וכו'. פשוט שם הכוליא שהקטינה בדקה עד כפול בגסה עד כעינבא בינונית. וכתב בה"ג דכפול וכעינבא פחות מכאן הוא טריפה. ותמהו עליו המפרשים דבגמ' אמרינן שכל שיעורי חכמים להחמיר פירוש בכל מקום דאמרו עד עד ועד בכלל אתמר בכל דהוי מדאורייתא הלכך כאן אית לן למיזל לחומרא להטריף בכפול וכעינב וכן נראה דעת רבינו ז"ל. וכתבו המפרשים דוקא הקטינה לאחר ברייתה מחמת חולי אבל קטנה בתולדתה אפילו פחות מכפול כשרה והיכי ידעינן אם מחמת חולי אם לא כי חזינן שהקרום שלה כווץ בידוע שמחמת חולי הוא ואם אינו כווץ אלא שהוא עשוי כמדת הכוליא מוכחא מילתא שמתחלת ברייתה היתה כך וכשרה. והוי יודע דלא שייך פסול זה אלא בכוליא של בהמה אבל בעוף י"א שאין לו כוליא וי"א שהיא בין העצמות השפלים הסמוכים לשדרה שיש שם כמין בשר ואותו הבשר הוא הכליות:

וכן אם לקתה הכוליא וכו'. פשוט שם אמר רכיש בר פפא משמיה דרב לקתה בכוליא אחת טריפה אמרי במערבא והוא דמטי לקותא למקום חריץ וכו' ודעת רבינו דהא לקות הוא דהבאיש בשרה ונתמסמס וזה שלא כדברי רש"י שפירש לקתה מליאה מוגלא וחילוף הגירסאות גרם להם לפרש כל אחד פירושו שרש"י ז"ל לא גריס כשר בריאה ופסול בכוליא מוגלא אלא לקתה הכוליא טריפה ולפי זה אין לקות בכוליא אלא מוגלא ולפי גירסת הגאונים והריא"ף דגרסי כשר בריאה ופסול בכוליא מוגלא א"כ מה שנאמר בגמ' לקתה הכוליא אינו מוגלא אלא לקות אחר והוא מה שפירש רבינו. ודע שמה שכתב **רבינו אם הגיע חולי זה עד הלובן** צ"ל דעד ולא עד בכלל משום הכלל המסור בידינו דכל שיעורין שנתנו חז"ל בדאורייתא אזלינן בהו לחומרא כמ"ש לעיל ונראה משום דבגרסתו היה כתוב והוא דמטי לקותא עד מקום חריץ אבל אחרים כתבו שאינו פסול עד שיגיע למקום חריץ וחריץ בכלל משום דגרסינן בגמ' והוא דמטי לקותא למקום חריץ. והוי יודע דדוקא בלקות הוא דפסלינן אם הגיעה לחריץ אבל נקב אפילו הגיעה לחריץ כשרה דהכי אמרינן נקב פוסל בריאה כשר בכוליא ולא מחלקינן כלל. ועוד דאמרינן בגמ' דבי יוסף רישבא מחו בכולייתא וקטלי והתירה להם ר' אבא ולא חיישינן שמא הגיעה המכה למקום חריץ וכן דעת רבינו דהא לגבי נקב לא חלקן:

וכן אם נמצאת וכו'. פשוט שם והרי מוגלא דכשר בריאה ופסול בכוליא:

או שנמצאו וכו'. פשוט שם ומים זכים כשרים לא אמרן אלא דצילי אבל עכירי טריפה ודצילי נמי לא אמרן אלא דלא סריח אבל סריח טריפה:

פרק ט

הלכה א

פסוקה כיצד וכו'. פשוט בפ' א"ט (דף מ"ה:) ת"ר חוט השדרה שנפסק ברובו דברי רבי ר' יעקב אומר אפילו ניקב ואמרינן בגמ' אין הלכה כר' יעקב ואמרינן כמה רובו ופשטינן ת"ש דאמר ניולי אמר רב הונא רובו שאמרו רוב עורו מוח זה אינו מעלה ואינו מוריד:

וכן אם נשברה השדרה וכו'. משום דבמתני' תנן נשברה השדרה ונפסק החוט שלה נראה דלא הויא טריפה עד שתשבר השדרה עם החוט שלה:

או שנתמעך וכו'. פשוט שם בי רב אמרי נתמזמז כשר נתמסמס פסול ופירש נתמזמז נתנדנד וכן פירש בהלכות:

הלכה ב

הומרך המוח וכו'. פשוט שם אמר רבב"ח א"ר יהושע בן לוי נתמרך פסול נתמסמס פסול ופירשו שם המרכה והמסה כלשון רבינו:

ואם אינו יכול וכו'. בעיא דרבי ירמיה ועלתה בתיקו:

הלכה ג

עד היכן חוט. בגמ' (מ"ה:) ואמרינן עד היכן חוט השדרה אמר רב יהודה אמר שמואל עד בין הפרשיות ואמרינן בתר הכי אמר שמואל עד אחת טריפה שלישית כשרה שנייה איני יודע ואיכא תמן בעיות אחריני דבעי רב הונא עד ועד בכלל או עד ולא עד בכלל בעי רב פפא את"ל עד ולא עד בכלל פי פרשה מהו. בעי רב אשי את"ל עד ועד בכלל פרשה עצמה מהו. ובפירוש הבעיות יש פירושים שונים ולפי שלדעת רבינו אין מעלה ומוריד לידע פירושם דכולהו אסורים לדעתיה משום דלא איפשיטו ואין כשר לדעתו אלא מתחלת פרשה שלישית לא הארכתי לכתוב כל החילוקים כולם ומי יודע דדעת רבינו דפי פרשה שלישית היא נידונית כחוט השדרה. וזה **שכתב שלא ישאר אחריה אלא פרשה שלישית** שנראה מיותר בדבריו שמאחר שכתב עד סוף פרשה שניה איני יודע שאין נשאר אחריה אלא פרשה שלישית אלא בא להודיענו שמא תאמר עד סוף פרשה שניה ופי פרשה שלישית כשרה הוסיף לבאר שלא ישאר אחריה אלא פרשה שלישית לאפוקי פי פרשה שלישית. ודע שבפירוש הפרשיות עצמן נחלקו המפרשים. דעת רבינו שכתב ושלש פרשיות אלו וכו' דבוקות זו לזו למטה מחליות של שדרה זהו כפירוש הגאון שכתב רש"י בפירושיו אבל רש"י ז"ל פירש שהוא מקום ששם מתפצל ומתפשט פיצולים כנגד הירכים והפיצולים נקראים פרשיות על שם שפורשים לכאן ולכאן ולזה הסכימו התוס' והרא"ה אלא שרש"י פירש שהפיצולים מתפרדין לכאן ולכאן

לימין ולשמאל וכשמתפרדין הם מתפרדין זה כנגד זה. ולדעת התוס' זה למטה מזה. ולפי שראיתי שאם באתי לכתוב כל הסוגיא לדעת כל אחד מהפירושים יאריך הענין כתבתי כאן הפירושים בקנצי מלין למי שירצה לעמוד עליהם במקומם:

הלכה ד

וחוט השדרה וכו'. מחלוקת דר' ינאי וריש לקיש. ודע שהגירסא האמתית בגמ' בעוף ר' ינאי אומר עד בין האגפים. והריא"ף הביא מחלוקת זה ולא פסק הלכה כמאן ונראה דלא הוצרך לפסוק משום דפשיטא ליה דכר' ינאי פסקינן משום דר' ינאי רבו של ר' יוחנן ור' יוחנן רבו של ריש לקיש ואין הלכה כתלמיד במקום הרב ועל זה סמך רבינו לפסוק כר' ינאי ואחרים כתבו דנסתפקו בדבר משום דבגמ' איתא ההוא עובדא דבן פזי דאייתו לקמיה עופא ובדק עד בין האגפים ושלח ליה נשיאה וקם ואזל ואמר התלמוד ולא ידענא אי משום דלא צריך למבדק טפי אי משום כבוד נשיאה ואם איתא דהלכה כר' ינאי נפשט מדר' ינאי. וזו אינה קושיא לי דהרי בכמה מקומות מצינו בתלמוד שאינו רוצה לפשוט אלא ממשנה או מברייתא ולא מדברי תנא ואמורא. ומיהו בדין עצמו נסתפקו המפרשים אי בעו למימר בין עד חיבור אגפיה לגוף או בעו למימר בין שכיבת אגפים על הגוף יש מי שפסק לחומרא והוא שר' ינאי דאמר עד עד ולא עד בכלל קאמר והוא התחלת המקום שהם מתחברים לגוף והרשב"א פסק לקולא עד מקום כלות חבורים לגוף:

הלכה ה

קרועה כיצד וכו'. בפ' א"ט (דף מ"ב) תנן הכרס הפנימית שניקבה או שנקרעה רוב החיצונה ואמרינן בגמ' איזו היא כרס הפנימית אמר רבה בר רב הונא מפרעתא מאי מפרעתא היכא דפרעי טבחי במערבא אמרי משמיה דר' יוסי בר חנינא כל הכרס כולו כרס הפנימית ואיזהו כרס החיצונה בשר החופה את רוב הכרס. והריא"ף לא פסק הלכה כמאן אלא כתב איכא מ"ד הלכה כרבה בר רב הונא ואיכא מ"ד הלכה כר"י בר חנינא. ונחלקו המפרשים בפסק ההלכה בעל העיטור ור"י פסקו כרבה בר רב הונא ורש"י ובעלי התוס' ורבינו אפרים פסקו כריב"ח וכן נראה עיקר דהא רב אשי דאיהו בתראה ס"ל כותיה נמצא פסקן של דברים דלדעת בעל העיטור ור"י בכרס עצמו יש חילוק שאם ניקב הכרס הרואה את הקרע שקורעין הטבחים בשעת הפשטת העור שהוא כנגד מפרעתא נקיבתו במשהו והוא נקרא כרס פנימי ושאר הכרס שהוא כנגד הצלעות והשדרה הוא כרס חיצון ולדעת רבינו כל הכרס נקרא כרס פנימי ובשר החופה את רוב הכרס נקרא כרס חיצון. **ומה שכתב רבינו או שניטל** לאו דוקא ניטל אלא אפילו נתמסמס הבשר כדי שהרופא גוררו מן החבורה טריפה:

וכמה שיעור הקרע וכו'. פשוט שם במתני' ר' יהודה אומר הגדולה טפח ובקטנה ברובה ואמרינן בגמ' א"ר בנימין בר יפת א"ר אלעזר לא גדולה גדולה ממש ולא קטנה קטנה ממש אלא כל שנקרע בה טפח ולא הוי רובה זו היא ששנינו בגדולה טפח רובה ולא הוי טפח זו היא ששנינו ובקטנה רובה. ודע שדעת רבינו שלא בא ר' יהודה לחלוק על חכמים אלא לפרש דברי חכמים וכאידך מתני' דדרוסת הזאב דא"ר יהודה דרוסת ארי בגסה וא"ר בנימין בר יפת עלה בגמ' דר' יהודה לא בא לחלוק אלא לפרש ורבי בנימין מפרש מילתיה דרב יהודה:

הלכה ו

נקדר הבשר וכו'. פשוט שם אמר גניבא א"ר אסי נקדרה כסלע טריפה שאם תמתח תעמוד על הטפח ופירש שם התלמוד דכמה הוא יתיר על הסלע כלשון רבינו אלא שלא חשש לדקדק בציפא בדוחקא בלא ציפא ברווחא ששיעור מועט יש ביניהם:

הלכה ז

בהמה שנפשט וכו'. שנינו במשנה (דף נ"ד) הגלודה ר' מאיר מכשיר וחכמים פוסלין ואוקימנא בגמ' דחזר בו ר' מאיר וז"ש במסקנא לא עמד ר' מאיר במחלוקתו:

ואם נשאר וכו'. גרסינן בגמ' (דף נ"ה) ואם נשתייר בו כסלע כשרה היכא אמר רב יהודה אמר שמואל על פני השדרה כולה ואוקימנא בגמ' דהכי קאמר ברוחב כסלע על פני השדרה כולה רבה בב"ח אמר ראשי פרקים ר' אליעזר בן אנטיגנוס משום ר' אלעזר בר ינאי מקום טיבורו רב אמר כל העור כולו מציל בגלודה חוץ מעור בית הפרסות ור' יוחנן אמר אפילו עור בית הפרסות מציל. כבר נתברר מה שכתב הריא"ף בהלכות שהביא דעת בה"ג שירצה לפסוק כרב ודחה אותו והכריח שראוי לפסוק כשמואל והרא"ש דחה כל ראיות הריא"ף והכריח לפסוק כר' יוחנן כמו שהוא כתוב בארוכה במקומו אין צורך להאריך אלא לברר דעת רבינו שרצה הריא"ף לדחותו משום שהקשה דלא ימנע, אי גריס ר' ינאי ומכח זה דוחה דברי רב ור' יוחנן א"כ יפסוק כר' ינאי, ואם לא גריס ר' ינאי א"כ נדחה הכל חוץ מרב ור' יוחנן ורב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן. ואני אומר שרבינו לא כן יחשוב ולבו לא כן ידמה אלא שודאי השקיפה דעתו על כל הדעות כולם ולא נעלם ממנו כלל מהכללים ולא גירסא אלא מפני שדבר זה ומחלוקת זה אינו תלוי בבקיאות ולא במשנה ולא בברייתא אלא חלקו בחכמת הטבע שאין ספק שהעור הוא מהדברים ההכרחיים לבעלי חיים וכשנפשט כולו א"א לבע"ח להתקיים אבל היה מקובל בידם כפי חכמת הטבע שאם ישאר כסלע במקום אחד שמשם יעלה העור ארוכה ויחזור להתפשט מעט מעט עד שיתכסה כולה ובעוד אותו המעט שם אע"פ שלא נתכסית

יכולה לחיות דחשבינן ליה לאותו סלע כגזע וכשרש האילן שחיות כל האילן תלוי בו ולפי שלא בא בפירוש אותו הסלע באיזה מקום ישאר עד שאפשר שתעלה משם ארוכה נחלקו בו האמוראים כל אחד גזר כפי חכמתו וידיעתו בטבע שסובר שצריך שישאר באותו המקום המיוחד כפי בקיאותו בטבע נמצא עתה שכל מחלקותם תלויה בטבע ולפי זה כל עוד שלא ביררו בתלמוד הלכה כמי ראה רבינו לחוש לחומרות כולם שמא אחד מהם בקי מחברו בחכמת הטבע ונמצאו דבריו אמיתים או שמא הטבע מסכים לכולם וכל עוד שספק זה אינו תלוי בסברא ולא בדיוק ממשנה ובררייתא אלא בחכמת ידיעת הטבע על מכונתה ראוי לחוש לכולם ואין ראוי לבקש כללים כי הכלל לא נאמר אלא למה שתלוי בסברא או בבקיאות אבל זה שראוי לתלותו בחכמת הטבע ולא הוברר בתלמוד ראוי לחוש לכולם. זהו שנ"ל בדעת רבינו ועוד משום דר' ינאי בר ישמעאל בעי אליבא דידהו תלתא משמע דדכוותייהו סבירא ליה:

ואם ניטל וכו'. בעיא דר' ינאי בר ישמעאל ועלתה בתיקו ופסקו רוב המפרשים לחומרא משום דכל תיקו דאיסורא לחומרא ורבינו פסק לקולא ותמה עליו הרשב"א ורבינו יונה הכריח דברי רבינו מדחזינן דרב ור' יוחנן מכשרי אפילו שנשאר בכסלע בלבד באיזה מקום שישאר ואע"פ שנדחו דבריהם דוקא במה שנחלקו בפירוש וגם שמואל ור' ינאי ורבה מ"מ במה שנסתפק לדעתם כיון שפשוט היה ההיתר לדעת רב ור' יוחנן ראוי לפסוק כמותם עכ"ל ז"ל וטעם נכון וברור הוא. ודע שאפילו לדעת האוסרים דדוקא כעין הבעיא שנשאלה בתלמוד והוא כשניטל מקום טיבורו ומקום ראשי פרקים וניטל העור של השדרה שר"ל שניטל לגמרי מכל אחד מהמקומות הללו אבל אם ניטל העור של קצת השדרה או מעל מקצת ראשי פרקים וכל העור קיים שהיא מותרת דלא בעינן שישתייר רוחב סלע על פני כל השדרה וכן על ראשי פרקים ומקום טיבורו אלא היכא דניטל כל העור כולו שאין שם עור אחר שיציל זולת זה אבל בשיעור אחר מצטרף להציל כגון זה שכל שאר עור הגוף קיים. וכתבו הגאונים דדוקא בבהמה אנו אומרים זה אבל בעוף אפילו נמרטו אגפיו הגסים או אפילו הנוצה הגסה כשרה ולא אמרינן גלודה אלא בבהמה דוקא דהתם לא נשאר עור שיגן עליה אבל הכא אע"ג שניטלה הנוצה עורה קיים ומגין עליה ואע"ג דכחשא אינה מתה מפני זה וכשרה:

הלכה ח

נפולה כיצד וכו'. תנן במתני' (דף מ"ב) נפלה מן הגג ואסקינן בבבא קמא פ' שור שנגח את הפרה (בבא קמא דף נ':) דאין חיבוט פחות מעשרה טפחים כדאמרינן התם ההוא תורא דנפל לאריתא דדלאי שחטיה מאריה וטרפיה רב נחמן ואקשינן אלמא קסבר ר"נ

יש חיבוט פחות מעשרה טפחים אותביה רבא לר"נ תנן היו פחותים מעשרה טפחים ונפל לתוכו שור או חמור ומת פטור מ"ט לאו משום דלית ביה חבטה ומשני לא משום דלית בה הבלא ושקלינן וטרינן ביה התם ואסקינן אלא לעולם אין חבט פחות מעשרה טפחים והיינו טעמיה דרב נחמן קסבר מכריסא דתורא לארעא כמה הוי ארבעה אריתא דדלאי כמה הוי שיתא הא עשרה אשתכח דכי מחבט מעשרה מחבט:

באיזה איברים אמרו וכו'. פשוט שם (חולין נ"א:) אמר ליה מר זוטרא הכי אמרינן משמיה דרב פפא צריכה בדיקה כנגד החלל כולו:

הלכה ט

בהמה שנפלה מן הגג וכו'. שם (דף נ"א:) א"ר יהודה אמר רב עמדה אינה צריכה מעת לעת בדיקה ודאי בעיא הלכה אינה צריכה רב חייא בר אשי אמר אחת זו ואחת זו צריכה בדיקה ופסק רבינו כרב יהודה וכן פסק הריא"ף ודחו דברי רב חייא בר אשי אע"ג דמחמיר משום דאיתא בפ' התערובות אמר ריש לקיש עמדה צריכה מעת לעת הלכה צריכה בדיקה ואמרינן עלה כולהו כריש לקיש לא אמרו עמדה אינה צריכה מעת לעת הלכה צריכה בדיקה ור' ינאי ור' ירמיה הוא דפליגי עליה דריש לקיש התם וקי"ל כוותייהו דרבים נינהו ועוד דר' ינאי רביה דר' יוחנן ור"י רביה דריש לקיש הלכך ליתא לדריש לקיש ובגמ' גרסינן (אמר רב הונא בר ר' יהודה אמר רב ששת) אמר ר' ירמיה בר אבא אמר רב עקרה יד לעמוד אע"פ שלא עמדה עקרה רגל להלוך אע"פ שלא הלכה ננערה לעמוד אע"פ שלא עמדה ורבינו והריא"ף לא כתבו דין זה משמע דס"ל דעמדה עמדה ממש הלכה הלכה ממש וטעם דבריהם משום דסמכו על הלשון הכתוב במקצת נוסחאות והלכתא עמדה צריכה בדיקה הלכה אפילו בדיקה אינה צריכה וזה ודאי כרב יהודה אתיא דהא לא סיימו בה ננערה לעמוד ועקרה רגל. ויש מי שדחה ראיה זו משום שלשון זה אינו מעיקר הגמ' אלא מפוסקי הלכות שפסקו כן במקצת מקומות אבל יש להוכיח דעת רבינו מעובדא דאימרתא דבי רב חביבא דאע"ג דאשתכח דהוה פסיק חוט השדרה היתה מהלכת ועוקרת יד ודוקא התם משום דלא נפלה הוא דלא חיישינן לחוט השדרה אבל הכא שיש לחוש לא וצריכה בדיקה מחמת שנפלה אין הילוכה ראיה שהיא כשרה עד שתלך כדרכה דבשלמא מהלכת כדרכה אע"פ שאפשר שנקרעו דקין וכרס וכיוצא בהן כיון שכדרכה מהלכת בחזקת בריאה היא אבל מהלכת שלא כדרכה אי נמי עוקרת רגל להלוך מאי ראיה היא שלא תאסר אם תבדק וא"א לומר דההיא אימרתא נפולה היתה ואפילו הכי כיון דהות מהלכא כלל לא חששו לה דא"כ היכי מסיימי דחוט השדרה לא שכיח:

קפצה מחמת עצמה וכו'. פשוט שם מההוא עובדא דההוא גדיא דהוה ליה לרבינא ומסיימי ביה משום דאמדה נפשה וכל שקופצת אומדת עצמה היא:

הניחה למעלה וכו'. פשוט שם אמר רב הונא אמר רב הניח בהמה למעלה ובא ומצאה למטה אין חוששין לה משום ריסוק אברים וזהו טעם הדבר אע"ג דבנפולה חיישינן שאני התם שאנחנו יודעין שנפלה שלא כרצונה והכא מיירי בהפילה היא עצמה ומשום הכי אין חוששין משום דאמדה נפשה. והוי יודע דאי מספקא לן אי נפלה שלא לרצונה או הפילה עצמה דמסתמא מכשרינן לה ואמרינן דהפילה עצמה דיותר מצוי הוא נפילה לדעת מנפילה שלא מדעת ואת"ל נפלה שלא מדעת ספק נתרסקו אבריה ספק לא נתרסקו ולפי זה בין עמדה בין לא עמדה אינה צריכה בדיקה ולא שהייה מעת לעת:

הלכה י

זכרים המנגחים וכו'. פשוט שם אמר רב הונא זכרים המנגחים זה את זה אין חוששין משום רסוק אברים אע"ג דמדוו וקיימי צימרא בעלמא הוא דנקט להו אם נפול לארעא ודאי חיישינן וכתבו רבותינו בעלי התוס' שאע"פ שאין בגובה האויר עשרה טפחים דהא דבעינן עשרה טפחים דוקא כשנפלה היא מעצמה אבל כשאחרים מפילים אותה יש לחוש משום ריסוק אברים מפני שכח מפלתה מרסקתה אא"כ הרגיש הנופל שמפילין אותו כמו שנכתוב בס"ד:

וכן בהמה שהיתה וכו'. פשוט שם מההיא אימרתא דהוה בי רב חביבא וכו'. ופסיק תלמודא הלכתא כרב יימר שגרונא שכיח חוט השדרה לא שכיח וכבר כתבנו למעלה דלא עסקינן בנפולה וכן היא דעת רבינו אבל בה"ג גורס בהאי עובדא ההיא אימרתא דנפלה מאגרא ומסיים בה ואע"ג דאשתכח כרב יימר הלכתא כרבינא חוט השדרה שכיח שגרונא לא שכיח ולא נתחוורה גירסא זו בעיני רוב המורים:

הלכה יא

גנבים שגונבים וכו'. פשוט שם אמר רב מנשי הני דכרי דגנבי גנבי וסיום המימרא כדברי רבינו:

הלכה יב

שור שהרביצוהו וכו'. פשוט שם אמר רב נחמן בית המטבחיים אין בו משום ריסוק אברים וכו' וסיום המימרא כלשון רבינו וכתב הרשב"א ז"ל אע"פ שגבוה עשרה טפחים ואע"פ שאחרים מפילים אותו בכח וכדיהיב רב יצחק טעמא משמיה דרב דמימד אמיד נפשיה ונעיץ צפרניה לקרקע כשמגיע לארץ וגרסינן בירושלמי אינו דומה נופל בדעת לנופל שלא מדעת:

הלכה יג
הכה הבהמה על ראשה וכו'. פשוט שם אמר רב יהודה אמר רב הכה על ראשה וכו'. וכל חלוקי רבינו מבוארים שם במימרא:

הלכה יד
עוף שנחבט וכו'. פשוט שם גלימא מתיח חיישינן וכל חילוקי רבינו פשוטים שם ולא חש רבינו להצריך לפרט כל החילוקים שנאמרו שם אלא עשה סוגים אשר תחתיהם יפלו כל מה שנזכר שם כי באמרו וכיוצא בהם כלל הכל:

הלכה טו
נדבקו וכו'. פשוט שם דבק רב אשי אסר אמימר שרי ופסק התלמוד והלכתא בתרי גפי אסיר בחד גפא שרי:

הלכה טז
נחבט על פני המים וכו'. פשוט שם אמר שמואל עוף ששט על פני המים כיון ששט מלא קומתו דיו ושאר החילוקים פשוטים שם כלשון רבינו אלא שיש לתמוה כי בתלמוד נתן חילוק אחר והוא ואי מיא קיימי לית לן בה כלומר אם המים נחים ואינם זוחלים כגון אגמים וכיוצא בהם אפילו מלמעלה למטה שפיר דמי ובזה החילוק אין חולק והריא"ף כתבו לפסק הלכה ורבינו השמיטו ונראה שרמזו בדבריו אבל אם שט מלמעלה למטה עם הילוך המים חוששין לו שמא המים הם המוליכין אותו נראה מכלל דבריו דחשש זה אינו אלא משום דחיישינן שמא המים מוליכין אותו הא במקום שאין לחוש לזה כגון שהם נחים אפי' מלמעלה למטה אין חוששין לו:

הלכה יז
כל מקום שאמרנו וכו'. דברי רבינו פשוטים בכמה מקומות באותה סוגיא אבל יש מי שחולק בקצת דבריו לענין מה שאמר אין חוששין לה כ"ע לא פליגי דאין חוששין לה כלל כמו שכתב רבינו. **ובמה שכתב וכל מקום שאמרנו חוששין לה אם שחטה צריכה בדיקה**, יש מי שכתב דתרתי בעיא שהייה מעת לעת ובדיקה כעין נופלת ודאית ואין נראין דבריו דודאי רבינו דייק לישנא דחוששין וחוששין ודאי חששא בעלמא משמע ודי שנחמיר עליה להצריכה בדיקה אבל שהייה ודאי לא דאי לא תימא הכי מאי בין נפולה ודאית לספק נפולה אלא ודאי דנפולה ודאית בעינן למבדקה ושהייה וספק נפולה בבדיקה לחוד סגי כמו שכתב רבינו ז"ל:
ובודק כנגד וכו'. פשוט כמו שכתבנו למעלה. וא"ת כבר כתב רבינו דין זה למעלה י"ל שבא להשמיענו שצריך ג"כ לבדוק מקום המוח שאילו ממה שכתב למעלה באיזה

אברים אמרו באברים שבחלל הגוף אין מקום המוח בכלל ועתה בא להשמיענו שגם מקום המוח צריך בדיקה וזה שלא כדברי האומרים דאין מקום המוח צריך בדיקה כי יש עצם קשה ואין לחוש שמא יתרסק ונסתייעו משום דחזינן גבי דרוסה שפירשו מכפא דמוחא עד אטמא דאלמא כשחששו למוח בפירוש אמרוה ובכאן שלא הזכירוהו נראה דבנפולה לא חששו למוח וזו אינה ראיה דרבינו ודאי משם למדה ותדע דהרי לא הוציאו בתלמוד אלא סימנים ובית הרחם לפי פירוש רבינו ואילו היה מוח בכלל אברים שאין בהם ריסוק היה מן הדין להוציאו התלמוד בפירוש אלא ודאי דכמו דבדרוסת המוח בכלל בדיקה גם לענין בדיקת נפולה מוח בכלל וילמוד סתום מן המפורש:

אפילו נתרסק אבר וכו'. הראב"ד ז"ל נסתפק בדבר וכתב על הטחול ועל הכליות הרי הם ספק. ונראה דאין כאן מקום להסתפק מהטעם שכתבנו למעלה דלא הוציאו בתלמוד אלא בית הרחם וסימנים מכלל דטחול וכליות ישנן בכלל חלל:

חוץ מבית הרחם וכו'. מימרא דרב נחמן בית הרחם אין בו משום ריסוק אברים ולפי דעת רבינו פירוש הדבר על בית הרחם ממש שאם נפלה הבהמה אין חוששין לבית הרחם ומדכתב גבי בית הרחם שאם נתרסקה הרי זו מותרת וגבי סימנים אינם צריכים בדיקה משמע שבית הרחם אפילו נתרסקה ממש אין חוששין לה כלל אבל סימנים בדיקה הוא דאינם צריכים אבל אם ראינו שנתרסקו ודאי חוששין להם. ושאר המפרשים פירשו מימרא דרב נחמן בנולד עצמו כגון בהמה שהיתה מקשה לילד ויצא ולדה בקושי אין חוששין שמא מחמת אותו דוחק נתרסקו אבריו וצריך להמתין לו מעת לעת אלא מותר לאלתר ואף על פי שלא הפריס על גבי קרקע ואינו יכול לעמוד והוא שמוחזק שכלו לו חדשיו. ואיברא שהשתדלתי להעמיד פירוש רבינו על סוגית הגמ' ולא יכולתי משום דבגמ' מייתי סייעתא לרב נחמן מההיא ברייתא דתניא תינוק בן יום אחד מיומא וכו' ופשיטא דההיא סוגיא לא רהטא כלל אליביה דרבינו אלא כפירוש שאר המפרשים אלא שראיתי לרמ"ך ז"ל שפירש שמה שכתב רבינו חוץ מבית הרחם לא מדברי רב נחמן למדה וצריכין דבריו ישוב. ואם יש לי שבדברי רבינו (חסר מכאן):

הלכה יט

נפלה מן הגג וכו'. דברי רבינו מבוארים בכמה מקומות והם תוספת ביאור על מה שקדם. ודע שדעת רבינו שכל שנפלה ודאי ולא שהתה מעת לעת ולא עמדה ולא הלכה אם שחטה בתוך הזמן אפילו בבדיקה לא מתכשרא וראיה לזה מדאמרינן בגמרא עמדה אינה צריכה מעת לעת אבל בדיקה ודאי בעיא מכלל דכי לא עמדה אפילו בבדיקה לא מתכשרא וכי שהתה מעת לעת ושחטה כשרה ומיהו דוקא בבדיקה. וא"ת שהייה זו

למה שהרי אנו מכשירין אותה על ידי בדיקה בלא שהייה ויש לתרץ לפי שהריסוק אינו ניכר לאלתר עד שתשהא מעת לעת שאז כל אבר שיהיה בו ריסוק והפסד תגלה רעתו מה שאין כן קודם שהייה:

הלכה כ

וכן מי שדרס וכו'. פשוט במשנה דא"ט בעוף (דף נ"ו) דרסה וטרפה בכותל או שרצצתה בהמה ומפרכסת אם שהתה מעת לעת ושחטה כשרה ואוקימנא בגמרא דבעיא בדיקה אחר שהייה דאיכא למיחש בהני תלתא משום ריסוק אברים ולפיכך לא מתכשרא אלא בבדיקה:

הלכה כא

סימנים שנדלדלו וכו'. מימרא דשמואל שם סימנין שנדלדלו ברובן טריפה וכתוב בהלכות אמר רב נחמן אמר שמואל תרבץ הושט שניטל ברובו מלחי כשר ודוקא דאיפרוק איפרוקי אבל אדלדל אדלדולי או איקפול איקפולי לא דאמר שמואל סימנין שנדלדלו ברובן טריפה. בשמועה זו רבו הפירושים ונתחלפו הדעות לפי חילוף הגרסאות ולפיכך אני צריך להרחיב ביאורן שמתוך כך תתבאר דעת רבינו. גירסת רש"י והא אמר רבה בר אבוה אמר שמואל סימנין שנדלדלו הא דאיקפול איקפולי הא דאיפרוק איפרוקי ולפי גרסתו כך הוא פירוש ההלכה שמה שאמר שמואל תרבץ הושט שניטל רובו כשרה דוקא כשהמיעוט ההוא מחובר במקום אחד וזה דאקפול אקפולי כל שנקלף רוב הסימן ממקום חיבורו בנחת ומיעוטו מחובר ואותו המיעוט המחובר הוא במקום אחד לא מפוזר ומפורד שמאחר שהוא במקום אחד הדר בריא אבל איפרוק איפרוקי שנפרק בכח רוב הסימן ממקום חיבורו כאן מעט וכאן מעט והמיעוט המחובר הוא מפוזר ומפורד שאינו במקום אחד לעולם לא הדרא בריא וטריפה ועל זה אמר שמואל סימנין שנדלדלו ברובן טריפה זהו פירוש רש"י כפי גרסתו והריא"ף ז"ל גריס אמר רב שישא בריה דרב אידי התם דאיפרוק איפרוקי ודעתו לומר כפי גרסתו דרב שישא ביטל כל התירוצים שנאמרו קודם לכן וקיים שדברי שמואל שאמר תרבץ הושט שניטל ברובו כשר דאיפרוק איפרוקי וזהו ישוב ההלכה לפי גרסתו דדברי שמואל דהכשיר דוקא איפרוק איפרוקי שר"ל שנתפרק מן הלחי בנחת הרוב במקום אחד אבל אדלדל אדלדולי שר"ל שנפרדו הסימנין זה מזה ברובן או איקפול איקפולי הושט בכח מן הלחי הרוב ממנו והמעט המחובר אינו במקום אחד אלא מעט כאן ומעט כאן טריפה וזהו דעת רבינו וגירסתו אלא שראיתי מי שפירש כדעת הריא"ף באיקפול איקפולי שנקלף רוב עובי תרבץ הושט סביבו דלא הדר בריא:

פרק י

הלכה א

שבורה כיצד וכו'. שנינו במשנה פ' א"ט (דף מ"ב) נשתברו רוב צלעותיה ובברייתא (דף נ"ב) ת"ר אלו הן רוב צלעותיה וכו' וכלשון רבינו:

והוא שנשתברו וכו'. פשוט שם אמר זעירי ומחציין כלפי שדרה:

הלכה ב

נשברו שש מכאן וכו'. פשוט שם אמר רבה בר רב הונא ובצלעות שיש בהן מוח:

וכן אם נעקרו רוב וכו'. פלוגתא דעולא אמר בן זכאי ור' יוחנן דעולא אמר ב"ז נעקרה ברוב צד אחד נשתברו ברוב שני צדדין ור"י אמר בין נעקרו בין נשתברו ברוב שני צדדין. ופסק כר' יוחנן בין נעקרו ובין נשתברו ברוב שני צדדין. וכתב הריא"ף וסוגיין כר' יוחנן משום דבגמ' פרכינן עליה דרב מדר"י ולא מהדרינן רב דאמר כבן זכאי ש"מ ליתא דב"ז:

ואם נעקרה וכו'. פשוט שם הכא בוכנא ואסיתא פירש"י ז"ל כלומר צלע וקצת חוליא. ובהלכות ואם נעקרה צלע וחצי חוליא עמה שהוא בוכנא ואסיתא טריפה:

וכן אם נעקרה וכו'. פשוט שם כמה חסרון בשדרה ב"ש אומרים שתי חוליות וב"ה אומרים חוליא אחת ואוקימנא תמן בשלהי כפלי ופירש"י בשלהי כפלי יש שם חוליות הרבה שאין להם צלעות. וכפלי הם הכסלים והלכה כב"ה:

הלכה ג

בהמה שנשמט וכו'. בפ' א"ט (דף נ"ד:) אמר רב מתנה בוקא דאטמא דשף מדוכתיה טריפה. וגירסת הריא"ף ורבינו הכי היא א"ר מתנה בוקא דאטמא דשף מדוכתיה טריפה וה"מ דאיעכול ניביה אבל לא איעכול ניביה כשרה. והרשב"א ז"ל הקשה על גירסא זו כמה קושיות וגורס כגרסת הספרים שלנו א"ר מתנה בוקא דאטמא דשף מדוכתיה טריפה ורבה אמר כשרה ואי איפסיק ניביה טריפה והלכתא אפילו איפסיק כשרה עד דמתעכל איתעכולי. ולפי שלענין הדין אין הפרש בין שתי הגרסאות שכולם עולין למקום אחד לא הארכתי לפרש. אבל בהשגות כתוב דומה שהוא סובר היינו בוקא דאטמא דשף מדוכתיה ולאו כלום הוא אלא בעצם אחד נאמרו שניהם והוא הכף עצמו שנשמט ראשו מן השדרה זהו שמוטת הירך אבל בוקא דאטמא הוא הראש התחתון שנשמט מן הקולית וראש הקולית הוא כעין בוקא ונכנס למכתשת שבכף וזהו בוקא דאטמא דשף מדוכתיה והוא דאיעכול ניביה אבל השמוטה שאמרו אין צורך עיכול עכ"ל השגה זו. וכדי לעמוד על עיקרן של דברים צריכין אנו לפרש צורת העצם: **דע** ששלש עצמות הן בעוף ובבהמה. העצם התחתון בעוף קרוי רגל וכנגדו בבהמה ארכובה הנמכרת עם

השוק. למעלה ממנה עצם אחר הנקרא פאל"א וכנגדו בבהמה אשמולא"ר. ולפי דעת רבינו שמוטת ירך ובוקא דאטמא שוות הן ובמקום אחד הן ושניהם בדאיעכול ניביה והן שנשמט עצם שלישי ממקום חיבורו בגוף וכן הוא דעת רש"י והתוס' וכן הכריע הרשב"א. וא"ת אמאי קרי ליה במקום אחד בוקא דאטמא ובמקום אחר שמוטת ירך. ועוד אמאי בבוקא דאטמא פריש והוא דאיעכול ניביה ובשמוטת ירך לא פירש. וי"ל דגבי שמוטת ירך קרי ליה הכי משום דבעי למיתני שמוטת יד תני שמוטת ירך והאי דלא פריש בשמוטת ירך בדאיעכול ניביה כדפריש גבי בוקא דאטמא י"ל משום דהאי דאמרינן בשמעתין גבי שמוטת ירך לא בא כל עצמו להודיענו דין שמוטת ירך של בהמה שכבר ידענו ממה שפסקו למעלה שהיא טריפה אם איעכול ניביה וכל עצמו לא בא להודיענו גבי שמוטת ירך אלא משום עוף לבד שהרי לגבי מתני' דאלו כשרות בעוף מייתינן לה תדע שהרי בבהמה בסוגיא זו אין חולק בדבר ולא נחלקו אלא בעוף שיש מי שסובר נהי דבבהמה טריפה בעוף היה לנו להכשיר משום דבהמה עיקר סמיכתה על רגליה כשנשמטה ירכה טריפה אבל עוף שיש לו כנפים היה לנו להכשיר. זו היא שיטת רבינו ורש"י ורבותינו בעלי התוס'. אבל הראב"ד סובר שדינים חלוקים הן דשאני בוקא דאטמא משמוטת ירך דשמוטת ירך אין אנו צריכין שיתעכלו ניביו ובבוקא דאטמא הוא שנזכר עיכול ניביה ושם דוקא הוא שצריך שיתעכלו ניביו. ולכן פירש דבוקא דאטמא דשף מדוכתיה היינו שנשמט עצם שלישי זה ממקום חיבורו בגוף והתם הוא דבעי עיכול ניביה. ושמוטת ירך שנשמט העצם השני שנקרא שוק ממקום חיבורו בעצם השלישי וזה אע"ג דלא איעכול ניביה טריפה דהרי בשמוטת ירך לא הוזכר עיכול כלל. וא"ת לפי פירוש זה קשה אמאי קרי ליה שמוטת ירך והלא שמוטת שוק הוא שהרי הירך במקומו עומד והשוק המחובר לו הוא שנשמט ממנו. י"ל אין הכי נמי אלא דאי הוה אמר שמוטת שוק הוה אמינא דהיינו שנשמט השוק ממקום חיבורו ברגל וטריפה משום צומת הגידין שמתחילין באותו פרק מש"ה קרי ליה שמוטת ירך אע"פ שלפי האמת שמוטת שוק היא. זו היא שיטת הראב"ד ז"ל. ודברי רבינו עיקר הוא משום דבגמ' גבי שמוטת ירך אמרי' שמוטת יד בבהמה כשרה ושמוטת יד ודאי בעצם המחובר לגוף הוא דהא דומיא דגף בעוף נקיט יד בבהמה והתם ודאי בעצם המחובר לגוף קאמר מדקאמר חיישינן שמא ניקבה הריאה דבעצם שאינו מחובר לגוף ליכא למיחש לנקיבת ריאה וכיון דגף בעוף היינו עצם המחובר לגוף ה"נ יד בבהמה וכנגד מה שהכשיר ביד דהיינו במקום דיבוקו בגוף פסל ברגל הרי נראה דשמוטת ירך היא כדפירש רבינו שנשמטה הירך ממקום חיבורה בגוף. ועוד דבגמ' אמרי' שב שמעתתא ואי הוו שמוטת הירך ובוקא דאטמא

תרי מילי תמניא הוו הילכך אין הפרש ביניהם. נמצא פסקן של דברים דלדעת רבינו היכא שנשמט העצם השלישי ממקום חיבורו בגוף היכא דנתעכלו ניביו טריפה ואם לאו כשרה אבל עצם השני שנקרא שוק אם נשמט ממקום חיבורו בעצם השלישי כשרה ואע"ג דאיעכול ניביה. והוי יודע דזה שהתרנו בדלא איעכול ניביה דוקא כשנשמטה אבל אם ניטלה הירך אע"ג דלא איעכול ניביה טריפה משום דכי מכשרינן כי לא איעכול היינו משום דהדרא ובריא והיכא דניטלה לא הדרא ובריא:

הלכה ד

וכן בעוף וכו'. פסק כרב דאמר שמוטת ירך טריפה בעוף ומדקאמר רבינו וכן בעוף ש"מ דבעוף נמי בעיא דאיעכול ניביה אבל בדלא איעכול כשרה נמי כבהמה וזה שלא כדברי רבינו ברוך בעל התרומות דאיהו מוקי דרב מתנא בבהמה דרב חיותה ודרב בעוף ולא גריס בה בהמה ולפי זה נותן חילוק בדבר בדרב מתנא דאיירי בבהמה הוא דמצריכין דאיעכול ניבה משום דבהמה נפיש חיותה ואי לא איעכול ניבה הדר בריא אבל עוף דזוטר חיותיה אע"ג דלא איעכול ניביה טריפה ולפי זה גבי דרב דאיירי בעוף לא הוזכר בדאיעכול ניביה ודברי רבינו עיקר משום דבכולהו נוסחי איתא כדרב שמוטת ירך בבהמה:

נשמט כנפו מעיקרו וכו'. שם שמוטת גף בעוף טריפה חיישינן שמא ניקבה הריאה ושמואל אמר תבדק וכן אמר ר' יוחנן תבדק ופירש"י בדיקה זו שמכניס קנה דק בגרגרת ונופח בה ואם יוצא ממנה הרוח טריפה ואם לאו כשרה ולפי גירסתו פסק כן משום דגריס וכן אמר ר"י תבדק דאע"ג דס"ל לרב דשמוטת גף בעוף טריפה ואין לה תקנה כלל בבדיקה ושמואל פליג עליה שיש לה תקנה בבדיקה וקי"ל דרב ושמואל הלכתא כרב באיסורי הכא דר' יוחנן מסייע לשמואל הלכתא כותיה דהא קי"ל רב ור"י הלכה כר"י אבל בעל העיטור פסק שאין לה בדיקה מפני שהוא גורס ושמואל אמר תבדק ולא גריס וכן אמר ר"י תבדק והדרן לכללין דרב ושמואל הלכה כרב באיסורי וגירסת רבינו עיקר ולפיכך יש לה בדיקה. ודע שחשש זה דוקא בנשמט אבל בנשבר הגף אפילו בעצם השלישי כשרה והיינו מתני' דקתני סתמא נשתברו גפיה כשרה ובכל מקום משמע אע"פ שיש מי שהחמיר בדבר היכא דנשבר סמוך ממש לגוף שיש לחוש שמא ניקב קיסם לפנים. הרא"ה ורבים מגדולי המורים הסכימו שאין לחוש כלל להחמיר אלא להעמיד הדבר על מה שנראה מדין המשנה והתלמוד דבכל מקום שנשברה הכנף כשרה. ומיהו דוקא להתיר העוף אבל היכא דנשבר הגף ואין עור ובשר חופין אותו אותו אבר עצמו

אסור. וכן צ"ל היכא דנשבר העצם למטה מן הארכובה לפי כל אחד מהפירושים דבהמה מותרת אבל עצמו אסור ומקום חתך נמי אסור:
בהמה שנשמט ידה וכו'. פשוט שם שמוטת יד בבהמה כשרה:

הלכה ה

גולגולת בהמה או חיה וכו'. תנן במתני' דאלו כשרות בבהמה נפחתה הגולגולת ולא ניקב קרום של מוח וגרסינן בגמ' אמר ר' נחמן כסלע כיתר מן הסלע כאיסר כיתר מן האיסר. ודע שנחלקו המפרשים בפירוש שמועה זו דלדעת רש"י הא דתנן במתני' דאם נפחתה הגולגולת ולא ניקב קרום של מוח דוקא כשנפחתה פחות מכסלע אבל נפחתה כסלע אע"פ שלא ניקב קרום של מוח טריפה משום דרש"י ז"ל פירש בההיא דר' נחמן דאמר כסלע כיתר מסלע דקאי אפלוגתא דשדרה וגולגולת דתנן כמה חסרון בשדרה וכו' ובגולגולת ב"ש אומרים כמלא מקדח וב"ה אומרים כדי שינטל מן החי וימות ואמר רב יהודה אמר שמואל לעיל בפרקין וכן לטריפה ואמרינן בבכורות בפ' על אלו מומים כמה שינטל מן החי וימות ואמר שמואל כסלע ואשמעינן רב נחמן דכי שערו רבנן כסלע היינו סלע מצומצם דכי הוי סלע מצומצם דיניה כיותר מן סלע וטריפה. א"כ נראה מתוך פירושו דכי אמר שמואל וכן לטריפה עלה דההיא דכמה חסרון בשדרה לאו אחסרון דשדרה בלחוד קאי אלא אחסרון דגולגולת נמי וא"כ הא דקתני במתני' נפחתה הגולגולת כשרה דוקא בשלא נפחתה כסלע וכמו שכתבתי. וא"ת אמאי קתני לה תנא בסתמא נפחתה הגולגולת כשרה ולא יהיבנא שיעורא י"ל שלפי ששנה במשנה ניקב קרום של מוח טריפה אשמעינן שאין נקב פוסל בגולגולת כמו שפוסל בקרום של מוח ומיהו לפחת גולגולת שיעור יש לו אע"פ שלא הוזכר במשנה. תדע שהרי בנסדקה הגרגרת קתני נמי כשרה ולא יהיב שיעורא ובגמ' נסתפקו בה אליבא דהלכתא חוליא מכאן וחוליא מכאן או משהו מכאן ומשהו מכאן זו היא שיטת רש"י ז"ל וכן היא דעת רבינו. אבל ה"ר יונה ורבינו יצחק בעל התוס' דעתם דכי קאמר שמואל וכן לטריפה אשדרה בלחוד קאי ולא אגולגולת דגולגולת אפילו חסרה כמה כשרה וכסתמא דמתני' דקתני נפחתה הגולגולת כשרה ולא יהיב שיעורא כלל וש"מ דחסרון דגולגולת אפילו ברוב לא מיטרפא מדקאמר ולא ניקב קרום של מוח משמע דכל היכא שלא ניקב הקרום לא חיישינן לפחת הגולגולת כלל ואפילו ברוב ודברי רש"י ורבינו עיקר שהרי לענין טומאה קתני כדי שינטל מן החי וימות הרי נראה דכשיעור זה נעשית טריפה. ועוד יש ראיות הרבה לחזק דבריהם אלא שתלויין בדקדוקי הסוגיות במקומם:

ואם ניקבה נקבים וכו'. בגמ' אמרינן ובגולגולת עד שיש בה נקב אחד ארוך או אפילו נקבים הרבה מצטרפים למלא מקדח ומשום דהאי ברייתא אתיא אליבא דב"ה דאמרי כדי שינטל מן החי וימות ואמרינן בבכורות כמה שינטל מן החי וימות כסלע ואזל רבינו לשיטתו דהאי דאמר שמואל וכן לטריפה קאי נמי אחסרון דגולגולת כמו שכתבנו א"כ כשמצטרף נמי החסרון לכסלע מצטרף:

הלכה ו

וכן גולגולת וכו'. פשוט שם (דף נ"ב:) וגולגולת שנחבסה ברובה טריפה:

נחבס רוב גבהה וכו'. בעיא דר' זירא ועלתה בתיקו וכל תיקו דאיסורא לחומרא ופירש"י ז"ל רוב גבהה מן העינים ולמעלה רוב היקפה גדול מרוב גבהה:

הלכה ז

עוף של מים וכו'. פשוט שם נשבר העצם אע"פ שלא ניקב קרום של מוח אמר ליה ההוא בעוף של מים הואיל ואין לו קרום אין לו קרום ס"ד אלא הואיל וקרומו רך.

ומה שכתב רבינו כגון אווזים. פשוט שם אמר רב שיזבי הני אווזי דידן כעוף של מים דמיין:

עוף היבשה וכו'. תנן במתני' דא"ט בעוף (דף נ"ו) הכתה חולדה על ראשה מקום שעושה אותה טריפה ואמרינן בגמ' רב ושמואל ולוי דאמרי מכניס ידו וכו' וסיום במימרא כלשון רבינו:

הלכה ח

בהמה שאחזה דם וכו'. הכל שנויים במשנה אחוזת הדם והמעושנת וכו' ושאכלה הרדופני וצואת תרנגולין הם סם שהורגין הבהמות והכל כלשון רבינו:

אכלה סם שהורג וכו'. פשוט במשנה כלשון רבינו:

הלכה ט

נמצאו כל הטריפות וכו'. אחר שכתבן דרך כלל כל אחת במקום הראוי לה חזר ופרטן אחת אחת:

הלכה יד

כל טבח היודע וכו'. כבר נתבאר דין זה בכמה מקומות:

ואם יצאת טריפה מתחת ידו וכו'. פשוט בסנהדרין בפ' זה בורר ההוא טבחא דאשתכח דנפקא טריפה וכו' ומסיים אלא מאי תקנתיה כדרב אידי בר אבין דאמר רב אידי בר אבין החשוד על הטריפות אין לו תקנה עד שילך למקום שאין מכירין אותו וכו' כלשון רבינו. והוי יודע מדקאמר אין לו תקנה וכו' דקדקו קצת מהמורים ששום תקנה בעולם אין לו

ואפילו ע"י חותם או ע"י שומר דגרע טפי מנכרי דנכרי ידע דקפדי עליה ולא מזלזלי בשמירתו וזה שעדיין לא נתפרסם לכל אדם עשוי להקל בו דאם איתא דיש לו תקנה למכור ע"י שומר לא הוה תני תלמודא מלתא פסיקתא אין לו תקנה דהא יש לו תקנה ע"י שומר אלא ש"מ שום תקנה אין לו. אבל מלשון רבינו כשתדקדק בדבריו אינו נראה כן שהרי כתב ואין חוזר לכשרותו שנראה דלכשרותו הוא דאינו חוזר להיות נאמן כבתחלה אבל ע"י שומר יכול לחזור מדלא קאמר ואינו חוזר לאומנותו, ומה שאמרו בתלמוד אין לו תקנה לחזור למה שהיה בתחלה. ועם היות שבתלמוד לא הזכירו אלא כפי מה שהיו נוהגין בימיהם שהטבח בעצמו הוא השוחט ה"נ נמי לזמננו זה שהקצבים בודקים להם החכמים והם מוכרים באטליז דשייך בהו דין זה שאם יצאת טריפה ע"פ הבודק והכשיל הקצב את הרבים ומכרה בחזקת כשרה שמנדין אותו. ועוד אני אומר שדין זה חמור יותר מבטבח הנאמר בתלמוד דאילו בטבח אפשר לתלותו בשכחה או בשגיאה אבל בקצב שא"ל הבודק שהיא טריפה והזיד להכשיל את הרבים דינו מסור לקהל ליסרו ככל אשר יראה להם. ומיהו בתשובה הנזכרת בתלמוד סגי נמי להאי דחמדת ממון גרים לו וכשהחזיר אבדה בדבר חשוב בודאי הדר ביה מחמדת ממון. ולמכור ע"י שומר שהתרנו לדעת רבינו בטבח הנזכר בתלמוד ה"ה בקצב זה ובלבד שיהיה שומר קבוע שלא יעלים ממנו עיניו אפילו רגע דגרע מנכרי ומטעם זה אין נעשה לו שומר לא שותפו ולא קרובו משום דגייס לביה בהו ואינהו לא מקפדי אשמירתו אלא צריך שיודיעו לשומר שזה אסור למכור ושעל ידי כן שמוהו שומר עליו כדי שיזדרז בשמירתו. ואם נידוהו והעבירוהו והזיד ומכר נראה דראוי לקנסו בכל מיני קנס והבשר ספק טריפה והלוקח ממנו ראוי לנדותו אם ידע והזיד ואם לקח ולא ידע לכשיודיעוהו מחזיר לו הבשר וכופין הקצב להחזיר לו הדמים ואפילו נתבשל הבשר אבל הכלים אין ראוי לאסרם מספק אלא לבא לצאת י"ש. וכל זה אפילו בדקה לו הבודק והכשירה ומכרה הוא דהוי דיניה כדין חשוד שמוכר דברים בלי חותם דכל עוד שהוא להוט אחר חמדת הממון יש לחוש שמא יחליף בשל איסור בדבר שישתכר בו או יוסיף עליו מדבר שהוא טריפה דחמדת ממון גרם לו לזלזל באיסורין ואין לו תקנה עד שילך למקום שאין מכירין אותו ויחזיר אבידה בדבר חשוב דאז לא חיישינן לאערומי אבל במקום שמכירין אותו אפילו יחזיר אבידה לא מהניא ליה דחיישינן לאערומי:

פרק יא

הלכה א

כל בהמה וכו'. פשוט שם והלכתא בזכר י"ב חדש ובנקבה כל שאינה יולדת:

ובנקבה עד שתלד וכו'. פשוט שם (נ"ח) אמר אמימר הני ביעי דספק טריפה דשיחלא קמא משהינן להו אי הדרה וטענה שריין ואי לא אסירי:

הלכה ב

ואסור למכור ספק וכו'. פשוט שם מההוא שרקפא דאתי לקמיה דרב וכו' ומקשה שם התלמוד וליזבינינהו לנכרי ומפרקינן אתי ליזבונינהו לישראל ש"מ שאסור למכרם לנכרי שמא יחזור וימכרם לישראל. ועם היות דמההוא עובדא נראה דאסור לשהות ספק טריפה דאקשינן תמן ולישהינהו י"ב חדש ומפרקינן אתי בהו לידי תקלה דשמעינן מינה דאסור להשהותם ומהאי מימרא שכתבתי לעיל נראה דמותר להשהותם, רש"י ז"ל תקן זה שכתב איידי דהוו בהו טובא לא מצי לאזדהורי בהו נראה מתוך דבריו שאם היה אחד יכול להזהר בו ומשהינן ליה:

הלכה ג

כל בהמה וכו'. דעת רבינו כדעת רש"י ז"ל דבתר דשקלי וטרי בהאי מלתא דאמרי התם (י"א) מנא הא מלתא דאמור רבנן זיל בתר רובא ואסיקו לבסוף הכא נמי היכא דאפשר אפשר היכא דלא אפשר לא אפשר ופסק רש"י ז"ל כי כל התירוצים האלו שמתרץ התלמוד תירוצים דחוקים הם ואין עומדין עליהם א"ו סומכין על הרוב מטעם הלמ"מ אפי' היכא דאפשר או מפשט הכתוב אחרי רבים להטות דמשמע בין רובא דאיתיה קמן בין רובא דליתיה קמן דמאי שנא האי מהאי ואהא מלתא סמכינן ולא בדקינן כל י"ח טריפות ונקובת הריאה משום דשכיח בה ריעותא בדקינן והיכא דאתרמי דאיפרק ריאה ולא בדק מתאכלה דסמכינן אהא ואדרב הונא דאמר נשחטה בחזקת היתר היא עומדת ואין מפרסמין הדבר וזהו דעת רבינו וכמו שנכתוב בס"ד:

הלכה ה

לפיכך ריאה שהעלתה וכו'. דעת רבינו בפירוש ההלכה כדעת ר"ת וה"ר זרחיה וקצת מהגאונים דסברי באותה סוגיא דריאה הסמוכה לדופן וכו' ואמרינן היכי עבדינן לה אמר רבא רבין בר שבא אסברא לי מייתינן סכינא וכו' רב נחמיה בריה דרב יוסף בדיק בפושרי שדעתם לומר שרב נחמיה להקל בא להכשירה ע"י בדיקה אע"ג דליכא מכה בדופן ופסקו הלכה כמותו משום דמעשה רב ועוד דשקלינן וטרינן ואמרינן אתון אהא

מתניתו לה אנן אהא מתנינן לה ומדשקלי וטרו בה בגמ' אהיכא אתמר ש"מ דהלכתא כרב נחמיה בריה דרב יוסף וכן עושין מעשה בכל סירכא דריאה חוץ מתרתי אוני דסריכן להדדי שלא כסדרן כדמפרש בגמ' ודבר ברור הוא ואין לחוש. אלו הם דברי ר"ת. ויש ללמוד מתוך דבריו דאפי' כשהיא סרוכה עינוניתא דורדא לכיסא דיש לה היתר ע"י בדיקה שהרי לא הוציא מהכלל אלא תרתי אוני דסריכן להדדי אבל שאר כל המקומות עושין מעשה להכשירה ע"י בדיקה ואע"ג דקי"ל דאין למדין מהכללים אפי' במקום שנאמר חוץ כתבו התוס' דה"מ במשנה או בברייתא אבל בדברי האמוראים ואין צ"ל בדברי הפוסקים למדין מהם במקום שנאמר חוץ וכן הדין נותן לדעת אלו אע"פ שיש מקצת מהמורים [שמדמין] אותה לתרתי אוני דסריכן להדדי שאין בדיקה מועלת להן אינו נראה כן מתוך דברי רבינו זרחיה הלוי. ועוד כתב בעל העיטור וז"ל ולפי הספרים רואה אני לבדוק בפושרין ריאה הסרוכה לדופן אע"ג דליכא ריעותא וה"ה לכל סירכא דאיכא למיתלי במידי דלא מטרפא כגון לחזה או לשמנונית הלב ולשמנוניתא דחזה וזולתן דכולהו איתנהו בכלל ריאה הסרוכה לדופן שלא במקום רביתה לבר מאונא לאומא ואונא לאונא שלא כסדרן משום דאי אינקיב האי וכו'. ויש לנו להעמיד הספרים ולהוציא מלבן של צדוקים המפקפקים ואומרים שהרי יש בינינו בהמות שלא ימצא אחת מהן כשרה והן יולדות וחיות ומסתברא לן דכשרות הן בבדיקה בפושרין וכשהן טריפה מפני שאין בודק הוא עכ"ל ז"ל. הרי נראה בפירוש דבכ"מ שתסתרך חשבינן לה כדופן דמכשרינן לה ע"י נפיחה חוץ מאונא לאומא או לאונא כשהם שלא כסדרן כמו שפירשנו. ובס' העיטור כתובה שאלת ר"ת ותשובתו ובסוף דבריו כתב ולהתיר בבדיקה דרב נחמיה ריאה הסרוכה לדופן אני עושה מעשה בבהמה של ישראל אבל לא בשל עכו"ם דאין כאן חסרון דהא רבא גופיה דקאמר רבין בר שבא אסברא לי ורב נחמן בר יוסף בדק לה בפושרין ומעשה רב ובלשון מעשה קאמר לה ולא קאמר ר"נ בריה דרב יוסף אמר בדיק ליה בפושרי. ורבינו שמואל אבן גמע כתב דמפרקינן לה לסירכא ונפחינן לה אי מפיק זיקא טריפה אי לא אימא עילאה אינקיב תתאה לא אינקיב וכשרה. אח"כ כתב בעל העיטור וז"ל אחר שראיתי דעת ר"ת אם הייתי בכנופיא עם רבותי הייתי נוטה לצד היתר משום תרי ספיקי. משום ספיקא דדופן וספיקא דאימא עילאה אינקיב תתאה לא אינקיב אלא באונא לאומא או לאונא שלא כסדרן לחוד דאע"ג דלא מפקא זיקא טריפה. ומדבריו דקאמר לחוד אתה למד דאפי' עינוניתא דורדא דעתו להתיר ע"י נפיחה כשהיא דבוקה לכיסה:

הלכה ז

המנהג הפשוט בישראל וכו'. כתב ה"ר יונה ז"ל וז"ל ודעת רבינו משה היתה נוטה כדברי המפרשים מילתא דרב נחמיה להקל ופוסקין כמותו ומתוך כך כתב מן הדין היה וכו' המנהג הפשוט וכו'. וכוונת הרב ז"ל היתה אע"פ שהוא היה סובר זה הפירוש שהוא לקולא כבר נהגו העולם על דרך הפירוש האחר שהוא לחומרא כמו שכתבנו והוא מה שפירש"י ז"ל וכמה עמודי עולם אבל לא כמו שחושבין קצת ההמון שהוא אומר שאינו אלא מנהג בעלמא עכ"ד ז"ל. ודע שיש בדבר להקל ולהחמיר. כיצד אם היינו מפרשים דברי רבינו שהוא מנהג בעלמא ר"ל שהמקומות שנהגו שלא להכשיר ע"י נפיחה הוא משום חומרא שהחמירו עליהם אחר שידעו וסברו דאפי' ההלכה כדברי המתירין ר"ת וזולתו אלא שרצו להחמיר על עצמן שלא מן הדין יש בדבר קולא שההולך ממקום המחמירין למקום המקילין ודעתו לחזור למקומו והזמינוהו לסעוד מאותו הבשר הנכשר ע"י נפיחה ואינו יכול להשמט מהם שלא לאכול ממנו אלא אם יבא לידי מחלוקת וקטטה יש לו לאכול ממנו כפי דעת הרא"ש שכתב בההיא דפסחים פ' מקום שנהגו אפי' ממקום המחמירין למקום המקילין בדבר יש לו לשנות ולהקל מפני המחלוקת כמבואר בדבריו ואע"פ שיש חולקין בדבר ואומרים דאפי' במידי דתלוי במנהג לא ישנה ההולך ממקום המחמירין למקום המקילין כי מה שאמרה המשנה ואל ישנה מפני המחלוקת לא קאי אלא אהולך ממקום המקילין למקום המחמירין דבזה שייך שינוי ומחלוקת אם ישנה בפניהם וכמו שכתבתי ענין מחלוקתם בארוכה אעפ"כ היינו סומכין על דברי הרא"ש להתיר. אבל אם נפרש דברי רבינו ע"ד מה שפירשם ה"ר יונה והוא הפירוש האמיתי שהמקומות שאוסרין לבדוק ע"י נפיחה הוא משום דס"ל כדעת האוסרין יש חומרא בדבר שההולך ממקום המחמירין למקום המקילין אפי' בפרהסיא אם הזמינוהו לאכול מהבשר הנכשר ע"י נפיחה אסור לאכול ממנו ואפי' לדעת הרא"ש שלא התיר הרא"ש ז"ל לעבור על מנהג מקומו להקל אלא במידי דתלי במנהג דומיא דמלאכה בערבי פסחים קודם חצות דתלי במנהג אבל בדבר שנמנעים ממנו מפני שסוברין שהוא אסור אין לו היתר לאכול ממנו דומיא דהאי בשר שהוא אסור לדעתו דזה דומה להההיא דיבמות דב"ש מתירין את הצרות וכל אותה סוגיא שנראה ממנה שכל דבר שתלוי בסברא שאסור לאוסר לאכול ממנה וכ"כ הרמ"ה ז"ל בפרטי דיבמות וז"ל היכא דתרי גברי פליגי במידי דאיסורא חד שרי ויהיב טעמא למילתיה וחד אסר ויהיב טעמא למילתיה אסיר ליה לההוא דקא שרי למספא איסורא להההוא דקא אסר אלא מיבעי ליה לאודועיה דהאי מידי אית ביה איסור לטעמיה דידיה, ושרי ליה להההוא דקא אסר למסמך עליה דאידך

להימניה היכא דמודע ליה (דאיתא) דלית ביה איסורא לדידיה ואי ידע ביה דמודע ליה כל זימנא וזימנא היכא דאית ביה איסורא שרי למסמך עליה מסתמא עכ"ל ז"ל. וכן נראה דעת רבינו שכתב בפירוש המשנה במס' יבמות על ההיא דב"ש מתירין את הצרות וז"ל ומה שחייב שלא נמנעו אחת מהכתות האלו מאלו העניינים הנזכרים לפי שלא היו חושדין אלו לאלו שיכניסו עליהם חשש בשום דבר שסברתם לאיסור אף על פי שאחרים סברתם להתיר אחר שהסברא הביאתם להקל ולהחמיר עכ"ד ז"ל. וכן נראה דעת הרא"ש ז"ל שכתב בתוס' שחיבר ליבמות גבי ההיא אף על פי שאלו פוסלין ואלו מכשירין וכו' לא נמנעו וכו' ללמדך שאהבה וריעות נוהגין זה בזה וכו', וכתב ז"ל לא שייך אהבה וריעות אם חזרו בית שמאי לעשות כדברי בית הלל דבזה לא שייך אהבה וריעות כלל אלא אהבה וריעות שייך היכא שעמד כל אחד בשמועתו עכ"ז הם נוהגין ביניהם אהבה וריעות במה שמודיעין כל כת מהם לאחרת הדברים שאסורים להם כפי דעתם ומזהירין אותן מהם לפיכך לא נמנעו ובזה שייך אהבה וריעות עכ"ד ז"ל. וביארו המפרשים ז"ל באותה סוגיא דלא שנא בין שני חכמים שדרים במקום אחד או שהיו שני מקומות אלו אוסרין ואלו מתירין והלך ממקום האוסרין למקום המתירין וכן כתבו המפרשים באותה סוגיא וז"ל סוגיא דשמעתין משמע דמיירי בשני חכמים הדרין בעיר אחת או בשני מקומות אלו אוסרין ואלו מתירין שצריכין האוסרין להודיע להמתירין דבר זה אנו אוסרין הילכך בני מגנצ"א שנוהגין איסור בבועא בשפולי ריאה ואוסרים מחובר לקרקע בשני ימים טובים של גליות עד ערב מוצאי יום טוב שני בכדי שיעשו וגם אוסרין ריחא מלתא היא ובגרמיש"א מתירין אלו הדברים וכשבאין בני מגנצ"א לגרמיש"א צריכין להודיע להם ע"כ. עלה בידינו מכל מה שכתבנו דכל עוד דדברי רבינו מתפרשים כרבינו יונה דההולך ממקום שאוסרין להכשיר על ידי נפיחה אסור לו לאכול מהבשר הנכשר על ידי נפיחה בשום מקום שילך לא שנא בצנעא ולא שנא בפרהסיא וכל זה כשדעתו לחזור למקומו ואם אין דעתו לחזור מסתמא ס"ל כאנשי מקום שהולך לשם והרשות בידו לאכול אם ירצה. ולענין הכלים בשדעתו לחזור מותר לו לאכול בכלים של אוכלי הנפיחה שכן נמצא כתוב בתשובת הגאונים על קצת חלב שאוסרין בקצת מקומות ועונשין עליו כרת ובקצת מקומות אוכלים אותו שמותר לנזהרים מאותו חלב לאכול בכלים של אוכלי החלב ההוא והטעם דאמרינן סתם כלי נכרים אינן בני יומן והוא הדין כלי ישראל נמי. ומתוך שהחמרנו עליו בענין זה הקלנו לענין אחר והוא דאילו היינו מפרשים דברי רבינו כפשטן דמה שנהגו שלא להכשיר על ידי נפיחה הוא מנהג בעלמא מקומות שנהגו כן אינן יכולים לחזור בשום זמן כשירצו לחזור. אבל אם נפרש דברי רבינו ע"ד מה שפירש

ר"י מקומות שנהגו שלא להכשיר על ידי נפיחה משום דדעתם כדעת האוסרים ואחר כך רצו לחזור ולסבור כדעת המתירין יכולין לחזור. וכן כתב הרב הגדול בעל הכללים ז"ל וז"ל דינים חלוקים יש בעניני המנהגות יש מקומות שנוהגין איסור בדברים המותרים להם ובזה יש דרכים הרבה שיש מהם שנוהגין איסור ויודעים בהם שהם מותרים אלא שקבלו עליהם אבותיהם לגדר ויש שנוהגין בו איסור מפני שמצאו שני תנאים או שני אמוראין חולקין בדבר ולקחו לעצמם דברי האוסר ולא שקבלוהו לגדר ובכל אלו הענינים יש לחלק כל אחד ואחד כפי דינו. ונאמר תחלה בדבר שיודעין שהוא מותר אלא שקבלו אבותיהם עליהם כך לגדר דבר זה אין לו צד היתר בעולם ואפילו באו לישאל עליו. מנהג שלקחו לעצמם כדברי האוסר בדבר שיש בו מחלוקת אינו חמור כל כך שאם רצו לחזור בהם חוזרין. מנהג שנהגו בטעות לפי שאינם יודעין בו היתר זה הקל שבהם שאם באו לישאל עליו מתירין להם עכ"ד ז"ל. אם כן נמצינו למדים כפי זה דבמקומות דנהגו שלא להכשיר על ידי נפיחה ואחר כך רצו לחזור בהם שחוזרין מאחר שלא נהגו כן מצד גדר אלא שסברו כדעת האוסרין כל עת שירצו לחזור ולסבור כדעת המתירין הרשות בידם ובלבד שיהיה בהסכמת החכמים הנמצאים בזמן ההוא בעיר על פי רובם. ודברים אלו יש להם סמך ועיקר מהתלמוד והגאונים ז"ל:

הלכה י

יש מקומות שמנהגן וכו'. כבר נתפרש זה למעלה:

הלכה יא

ויש מקומות וכו'. אותם המקומות הוכיחו זה ממימרא דרבינא דאמר אטום בריאה מייתינן וכו' ואם אין כל ריאה צריכה נפיחה מהיכן ירדנו לחשש זה ומי הגיד לנו שיש שם מקום אטום אלא נראה מכאן שכל ריאה צריכה נפיחה. אבל הפוסקים כולם דחו סברא זו והוכיחו שאין משם ראיה דרבינא הכי קאמר ריאה שהוצרכה נפיחה מפני חשש שנולד בה ונמצא בה מקום אטום אבל לנפח הריאה בלי צורך אינו דין וזהו שכתב רבינו ומעולם לא נפחנו ריאה וכו' אלא א"כ נולד בה חשש:

הלכה יג

מי ששחט וכו'. בגמ' גרסינן (דף מ"ח) בעא מיניה ר' אבא מרב הונא בא זאב ונטל בני מעים מהו ואקשינן נטל הא ליתנהו אלא נקב בני מעים מהו ואקשי תו נקב הא קחזינן דהוא נקבינהו אלא נטלן והחזירן כשהם נקובים מהו מי חיישינן שמא במקום נקב נקב או לא אמר אין חוששין שמא במקום נקב נקב. ודעת רבינו כאן דדין אחד להם לריאה ובני מעים משום דסמכינן ארוב בהמות בריאין הם ואכללא דכלול בידינו

כל בהמה בחזקת היתר עומדת עד שיודע לך וכו' והכי מוכח בירושלמי בפ' אין צדין דגרסינן התם באו זאבים ונטלו בני מעים ואכלום כשרה ומקשינן וחש לומר שמא ניקבה הריאה ומפרקינן חזקת בני מעים כשרים הרי נראה דבכלל בני מעים ריאה. ובתלמוד שלנו כן משמע דאמרי' בפא"ט אינקבה ריאה היכא דמשמשא ידא דטבחא תלינן או לא תלינן והלכתא תלינן דהא תלינן בזאב. ומעשה בא לפני רש"י ז"ל והתיר והשיב לפני רבותיו שהיו מחמירים בדבר אתמול אכלנו מחלבה והיום נחזיקנה בטריפה וכן פסקו רוב הפוסקים. ומן הדין היה כפי זה דאפילו כשהיתה הריאה לפנינו שנסמוך על רוב בהמות בחזקת בריאות הן אלא מפני שהריאה עלולה וסרכות מצויים בה חוששין לה חכמים ולשאינו מצוי לא חששו דהרי בשאר טריפות אין אנו מחפשין אחריהן אלא אם באו לידינו:

הלכה יד

בא הנכרי וכו'. דוקא נכרי וישראל דלא עבידי לנקובי הוא דמצריך לה בדיקה להחמיר אבל כלב וזאב אפילו היא לפנינו אין נופחין אותה משום דעביד לנקובי וחיישינן שמא נקבוה:

הלכה טו

יש מקומות וכו'. זהו דעת הרבה מן הראשונים שהם מצריכין בדיקה בפושרין לסרכות תלויות וכן כתב בעל העיטור בשם חכמי לוניל אבל הרבה מן האחרונים התירו אפי' בלא בדיקה כלל משום דס"ל דסירכא כשמה כן היא שנסרכת לשני מקומות משני ראשיה אבל כל שהיא תלויה כשרה ואין צריך לומר לדעת רבינו יצחק בעל התוס' שאמר שיש סרכא בלא נקב ואינה אסורה אלא משום שעתידה להתפרק ולינקב דהא ודאי אינה מתפרקת אלא אפי' לדברי רש"י ז"ל שכתב שאין סירכא בלא נקב בכי האי גוונא מכשרינן לה דאינה סירכא בנקב אלא כשמסתרכת לשני ראשיה וכל שאינה נאחזת בשני ראשיה ריר בעלמא הוא ואין שם נקב כלל ולפיכך כשרה בלא בדיקה וכן פשט המנהג:

פרק יב

הלכה א

השוחט אותו וכו'. פשוט במשנה (דף ע"ח) השוחט אותו ואת בנו חולין בחוץ שניהם כשרים והשני סופג את הארבעים ובגמרא ילפינן דלא שנא שחט את האם תחלה ואחר כך את הבן לא שנא שחטינהו חד גברא ולא שנא תרי גברי, וכתבו בתוספות דהוצרך

להודיענו שהבשר מותר משום דסלקא דעתך אמינא דהוה בכלל לא תאכל כל תועבה דדרשינן בפ' כל הבשר כל שתעבתי לך הרי הוא בכלל לא תאכל סד"א אותו ואת בנו נמי תעבתי לך ואיתסר קמ"ל דלא כדאמרינן טעמא התם מדאיצטריך רחמנא למיסר מחוסר זמן לגבוה מכלל דלהדיוט שרי וכתב בה"ג דקמא שרי לאכילה לאלתר ובתרא אסור באכילה ליומיה משום קנס שלא יהנה ממעשה עבירה:

הלכה ב

איסור אותו ואת בנו וכו'. פשוט שם במשנה כלשון רבינו. **ומה שכתב רבינו בין קדשים הנאכלים בין שאינם נאכלים** כגון שלמים עולה והכי מתפרש בגמ' ומתני' כולה דלא כר"ש דאילו לר"ש שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה והכא קתני קדשים בחוץ הראשון חייב כרת ושניהם סופגים את הארבעים וקדשים בחוץ שחיטה שאינה ראויה ואעפ"כ שניהם סופגין את הארבעים:

הלכה ג

אין איסור אותו ואת בנו וכו'. פשוט במשנה כלשון רבינו:

הלכה ד

חש"ו וכו'. פשוט במשנה פ' כסוי הדם (חולין דף פ"ו) דתנן וכן לענין אוא"ב ששחטו ואחרים רואין אותם אסור לשחוט אחריהם בינם לבין עצמם ר"מ מתיר לשחוט אחריהם וחכמים אוסרין ומודים שאם שחט אינו סופג את הארבעים ופסק רבינו כר"מ נגד חכמים משום דאמרינן בגמ' ת"ש דשלח ר' אלעזר לגולה הורה רבי כר"מ ומוכח תמן דאע"ג דהוה נמי כרבנן סמכינן אהאי הוראה דהורה כר"מ משום דהיא אחרונה ועלה ראוי למסמך דהא הדר מקמייתא ולא חיישינן לאחמורי כלל משום דרוב מעשיהם של חרש שוטה וקטן מקולקלין הם:

הלכה ה

השוחט את הראשון וכו'. טעמא דאינו לוקה משום דהוה ליה התראת ספק ולא לקי על התראת ספק:

הלכה ו

שחיטה שאינה ראויה וכו'. פסק כרבנן דאמרי שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה ושאר דברי רבינו פשוטים במשנה ואע"ג דאמרינן בגמ' פרת חטאת דהיינו פרה אדומה אינה משנה ועגלה ערופה אינה משנה היינו אליבא דר"ש דסבר דשחיטה שאינה ראויה לאו שמה שחיטה ולפיכך פטר בכל אלו ואקשינן אליביה דהרי פרה אדומה שייכא בה שחיטה ראויה הואיל והיא נפדית על גבי מערכתה כלומר אם מצא נאה ממנה אפילו

היא שחוטה ומונחת על גבי מערכתה פודין אותה אבל אליבא דרבנן דהיינו הלכתא לא איצטריכינן להכי דמשנה היא פרה אדומה דסתם קתני שחטה על גבי מערכתה אין לה פדייה עולמית ונמצאת דמשנה היא וכן עגלה ערופה אליביה דר' ינאי משנה כדמוכח בההיא סוגיא ובר מן דין כל עצמנו לא באנו לתרץ אלא לר"ש דפטר במתני' בכל אלו משום דס"ל דשחיטה שאינה ראויה לאו שמה שחיטה ואשכחנא בפרה אדומה ובעגלה ערופה אליביה דשחיטה ראויה היא ודחקינן אליביה דלא נשנית במשנה פרה אדומה ועגלה ערופה. אבל אליבא דרבנן דסברי שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה מאי דוחקיה דלא נתנייה במתניתא פרה אדומה ועגלה ערופה אי ראויה ניחא ואי לא ראויה ניחא ואי תימא אי שחיטה ראויה היא מאי קמ"ל הרי ביררנו דלדעת רבנן פרה לאו ראויה היא ועגלה ג"כ לאו ראויה כדכתבינן אבל שלא לשנותם במשנה לא ס"ד אליבא דרבנן:

הלכה ז

שחטו לעכו"ם פטור וכו'. פשוט שם (דף פ"א:) ארשב"ל ל"ש אלא ששחט ראשון לע"ז ושני לשולחנו אבל ראשון לשולחנו ושני לע"ז פטור דקים ליה בדרבה מיניה ופירש"י ז"ל לא שנו דשוחט לע"ז חייב אלא ששחט ראשון לע"ז וחזר ושחט את השני לשולחנו לאכול דדיינינן ליה ברישא אהתראה דשני דאוא"ב ומלקינן ליה והדר דיינינן ליה אהתראה דשחיטה קמייתא לע"ז וקטלינן ליה א"נ בשני בני אדם אבל שני לע"ז דבהך שחיטה בתרייתא דמחייב עלה משום אוא"ב אתי נמי דין קטלא עילויה ופטור ממלקות:

הלכה ח

אין איסור אותו וכו'. פשוט בברייתא ת"ר שור ושה שור ולא חיה שה ולא עוף:

ונוהג בכלאים. פשוט בברייתא ת"ר אוא"ב נוהג בכלאים:

כיצד צבי וכו'. אמרינן בגמ' (דף ע"ט:) אמר ר"ח איזהו כוי שנחלקו בו ר' אליעזר וחכמים ואמרינן התם דהכל מודים בהיא צביה ובנה תיש שפטור ובהיא תיישה ובנה צבי שחייב ובתר הכי אוקימנא דפליגי בתיש הבא על הצביה וילדה בת ובת ילדה בן וקשחיט לה ולברה רבנן סברי חוששין לזרע האב ושה ואפילו מקצת שה ור' אליעזר סבר אין חוששין לזרע האב ושה ואפילו מקצת שה לא אמרינן ובתר דשקלי וטרו בההיא סוגיא אמרינן לענין אוא"ב משכחת לה בין בתיש הבא על הצביה ובין בצבי הבא על התיישה בתיש הבא על הצביה ולאיסורא דרבנן סברי דילמא חוששין לזרע האב שה ואפילו מקצת שה אמרינן ואסור ור' אליעזר סבר נהי נמי דחוששין לזרע האב שה ואפילו מקצת שה לא אמרינן בצבי הבא על התישה ולמלקות רבנן סברי נהי נמי דחוששין

לזרע האב ושה ואפילו מקצת שה אמרינן ולקי ור' אליעזר סבר איסורא איכא מלקות ליכא. ודעת רבינו היא דאע"ג דאמרינן בריש סוגיין דהכל מודים בהיא צביה ובנה תיש שפטור ובהיא תיישה ובנה צבי דחייב והוצרכנו להעמיד מחלוקתם בתיש הבא על הצביה וילדה בת והבת ילדה בן השתא בתר שקלא וטריא לא אתוקם הכי אלא דפליגי בין בתיש הבא על הצביה ובין בצבי הבא על התיישה וכדאוקימנא פלוגתייהו. ונמצא לפי זה דבתיש הבא על הצביה דרבנן אוסרין לכתחלה ור' אליעזר מתיר לכתחלה ובצבי הבא על התיישה ר' אליעזר אוסר לכתחלה ופוטר ממלקות ורבנן מחייבי מלקות ופסק רבינו כרבנן בתרווייהו. אבל אחרים פירשו דלעולם בתיש הבא על הצביה פטור ומותר לדעת כ"ע כאוקימתא קמייתא דהכל מודים בהיא צביה ובנה תיש פטור ופטור משמע ואפי' לכתחלה מטעמא דאמרינן שה ובנו אמר רחמנא ולא צבי ובנו והאי דקאמר פטור משום דקא בעי למתני בצבי הבא על התיישה חייב קתני ברישא פטור. ובצבי הבא על התיישה לדעת כ"ע חייב וליכא מאן דפליג והאי דאוקימנא בתר הכי לענין אוא"ב בין בתיש הבא על הצביה ובין בצבי הבא על התיישה וכו' לאו דהדרנא מאוקימתא קמייתא אלא דסמכינן אמאי דאוקימנא בתיש הבא על הצביה וילדה בת והבת ילדה בן וכה"ג הוא דפליגי ר"א ורבנן. ורבינו מפרש לה לאוקימתא בתרייתא כמשמעה בתיש הבא על הצביה ובצבי הבא על התיישה כדכתבינן. וטעם רבינו משום דס"ל דהא דמותבינן בגמ' במאי עסקינן אלימא בתיש הבא על הצביה וילדה בן ושחיט לה ולברה והאמר ר"ח הכל מודים בהיא צביה ובנה תיש שפטור משום דהוה קס"ד דמחלוקתם דרבנן ור' אליעזר במלקות הוא דפליגי ומשום הכי מותבינן מדר"ח דאמר הכל מודים שהוא פטור דמשמע פטור ממלקות אבל השתא דמוקמינן פלוגתייהו באיסורא אפילו בצביה ובנה תיש אסרי רבנן:

הלכה ט

היתה בת הצביה וכו'. פשוט שם לעולם בתיש הבא על הצביה וילדה בת והבת ילדה בן וקשחיט לה ולברה רבנן סברי חוששין לזרע האב ושה ואפילו מקצת שה ור' אליעזר סבר אין חוששין לזרע האב ושה ואפי' מקצת שה לא אמרינן ופסק כרבנן:

וכן הכלאים וכו'. פשוט בתוספתא אותו ואת בנו נוהג בכלאים ובכוי ר' אליעזר אומר כלאים מן הרחל ומן הגדי נוהגין בו ומן הכוי אין נוהגין בו ואין חולק על ר' אליעזר בכלאים הבא מן הרחל ומן הגדי והריא"ף ז"ל לא כתב זה בהלכותיו משום דס"ל כמ"ד שטמאה אינה מתעברת מטהורה וטהורה אינה מתעברת מטמאה ולא דקה מגסה ולא גסה מדקה ולא חיה מבהמה ולא בהמה מחיה ואחרים חלקו בדבר ואמרו דנהי דבהמה

טהורה מטמאה הוא דקיימא הלכה דאין מתעברת זו מזו אבל דקה מגסה וגסה מדקה וחיה מבהמה ובהמה מחיה מתעברין זו מזו וכן הוא דעת רבינו ז"ל:

הלכה י

מותר לשחוט את וכו'. (חסר מכאן):

הלכה יא

אין איסור או"ב נוהג אלא וכו'. פלוגתא דרבוותא היא אם נוהג בזכרים אם לא משום דבגמ' מייתינן ברייתא דתניא או"ב נוהג בנקבות ואינו נוהג בזכרים חנניה אומר נוהג בין בזכרים בין בנקבות ויש מי שפסק כחנניה משום דשמואל אמר הלכה כחנניה ויש מי שפסק כת"ק בר פלוגתיה דחנניה וכן פסק הריא"ף והאריך כל אחד בראיות ודעת רבינו היא דנהי דהלכה כת"ק דחנניה זהו לענין דינא דאינו לוקה אבל לחומרא שלא לשחוט אותו לכתחלה הלכה כחנניה וכן היא דעת מקצת המורים וכן הם דברי רבינו אין איסור אוא"ב נוהג בודאי אלא בנקבות אבל מספק נוהג גם בזכרים ומשום ספק לא לקי:

הלכה יב

השוחט את הפרה וכו'. פשוט במשנה כלשון רבינו וטעמא דמלתא שהרי על כל אחד ואחד עובר משום אוא"ב:

שחט שני בניה וכו'. פשוט במשנה וטעמא דמילתא דלא נשחט באיסור אלא היא ובגמ' ילפינן דבנו ואותו נמי חייב:

שחטה ואת בתה וכו'. פשוט במשנה כלשון רבינו וטעמא דמילתא דהרי כאן תרי איסורי דאותו ואת בנו:

שחטה ואת בן בתה וכו'. פלוגתא דרבנן וסומכוס דרבנן מחייבי מלקות ור"מ משום סומכוס מחייב שמונים והכי פירושה דמתני' דכששחטה ואת בתה עדיין לא עבד איסורא כלל וכששחט בתה הרי בשחיטה זו שני איסורים דאוא"ב חד משום האם הראשונה וחד משום הבת של זו ואעפ"כ אינו לוקה אלא אחת משום דחד מעשה הוא וסומכוס מחייב אליביה דר"מ משום שני שמות אע"ג דמעשה אחד הוא שהרי מפני אמה שנשחטה מתחייב משום אוא"ב ומשום בתה מתחייב משום בנה ואותו ובהאי דלעיל גבי שחט שני בניה ואח"כ שחטה מודה ר"מ דלא לקי אלא חד משום דהתם חד מעשה הוא וחד שם הוא דאין מתחייב על שניהם אלא משום בנו ואותו אבל הכא חד מעשה ושני שמות ואין הלכה כר"מ:

הלכה יג

שנים שלקחו וכו'. פשוט במשנה שנים שלקחו פרה ובנה זה שלקח ראשון ישחוט ראשון ואם קדם השני ושחט זכה השוחט.

ומה שכתב רבינו ובאו לדין. הוא מה שפירש בגמרא אמר רב יוסף לענין דינא תנן והכי פירושא דהא דתנן במתני' זה שלקח ראשון ישחוט ראשון לא לענין איסור והיתר שאם רצה השני לשחוט והראשון להמתין עד למחר שיש איסור בדבר אלא לענין דינא קאמר שאם באו לב"ד מקדימין לראשון:

'יד-טו בד"

פרקים וכו'. בהשגות מעולם לא הפליג בריוח אותו היום אלא בערב יוה"כ שיש מי שמקדים שני ימים ושוחט ובא ר' יהודה לומר אע"פ שיש מקדימין אינו צריך להודיעו וכן מוכח בתוספתא. ואין זו השגה על רבינו משום דלא שבקינן תלמוד ערוך שבידינו ונפסוק על פי ברייתא משום דרהטא דסוגיין רהטא כדברי רבינו דר"י דאמר במתני' אמתי בזמן שיש לו ריוח קאי אכולהו פרקים דמתני' וכן נראה מדברי רש"י ז"ל וכן נראה מדברי רבותינו בעלי התוס' וכן פירשה השר מקוצי וכולם לאותה תוספתא. אלא שרבינו פירש האי דאמרינן בגמ' אר"י בזמן שאין לו ריוח אבל יש לו ריוח אינו צריך להודיעו דהאי הרוחה ביום עצמו נאמר ולפיכך

כתב והיה בסוף היום וכו' אבל אם היה ריוח וכו'. וכתב עליו הרשב"א דמתני' ודאי כדידיה משמע דהא ר' יהודה לפרש דברי חכמים בא דאימתי אינו אלא לפרש ות"ק בלוקח ערב יו"ט קאי ועלה קאמר ר"י אימתי בזמן שאין לו ריוח אלמא ודאי משמע שיש חילוק בלוקח בו ביום בין שיש לו ריוח כגון שלקחו יום או יומים קודם יו"ט א"צ להודיעו דדלמא ראשונה אתמול נשחטה לא עסקינן כלל בריוח דההוא יומא וערב דקתני לפי זה לאו בלוקח ערב ממש. וכתב הרמב"ן דהא דקתני צריך להודיעו קודם המכירה קאמר ואם לא הודיעו הוי מקח טעות דע"מ לשחוט היום הוא לוקח דמסתמא יכול לשחוט כדקתני ואם לא הודיעו הולך ושוחט ואינו נמנע ונסתפקו הראשונים באותם ימים דאמרינן אינו צריך להודיעו אם צריך הלוקח לשאול אם לא. ופסק הרשב"א דודאי אינו צריך לשאול והאריך בראיות. ואחרים כתבו דבשאר ימים המוכר אינו צריך להודיעו אבל הלוקח צריך לשאול ולא נתחוורו דבריהם אלא כדברי הרשב"א עיקר. ולפי זה כל הלוקח מן הנכרי בכל זמן ואפי' בארבעה פרקים אלו אינו צריך לשאול אלא שוחט סתם עד שיודע לו הדבר. ומיהו נראה דהיכא דהעיד נכרי במסל"ת שמכר האם לישראל אסור

לשחוט הבן בו ביום בד' פרקים הנזכרים כשאין ריוח. וכתבו רבותינו בעלי התוס' דלא חשיב במתני' ערב יו"ט ראשון של חג משם דכ"ע טרידי בסוכה ולולב ואין להם פנאי להרבות בשחיטה כל כך:

הלכה טז

המוכר את האם לחתן וכו'. פשוט שם ומודה ר' יהודה במוכר את האם לחתן ובתה לכלה שצריך להודיע שבידוע ששניהם שוחטין ביום אחד ופירשו בתלמוד דלאו דוקא את האם לחתן ואת הבת לכלה דה"ה איפכא אלא מילתא אגב אורחיה קמ"ל דאורח ארעא למטרח טפי בי חתנא מבי כלתא פי' שדרך העולם לטרוח בבית החתן יותר מבבית הכלה ולפי זה קתני האם לחתן שהיא גדולה מן הבת:

הלכה יז

יום אחד וכו'. פשוט במשנה כלשון רבינו ואמרינן בגמ' לפי שכל הענין כולו אינו מדבר אלא בקדשים ובקדשים הלילה הולך אחר היום יכול אף זה כן נאמר כאן יום אחד ונאמר במעשה בראשית יום אחד מה יום הנאמר במעשה בראשית היום הולך אחר הלילה אף יום האמור באוא"ב היום הולך אחר הלילה ופריש"י ז"ל היום הולך אחר הלילה שאם שחט האם ביום שוחט הבת בלילה דאין הלילה הולך אחר היום. אבל בקדשים לילה הולך אחר היום דכתיב ביום קרבנו יאכל לא יניח ממנו עד בקר אלמא לילה של אחריו קארי יום קרבנו עד בקר ומשום דקא סלקא דעתין דכל ענין הפרשה הזאת סמוכה לקדשים דכתיב ירצה לקרבן אשה וסמיך ליה אותו ואת בנו דילפינן מקדשים קמ"ל דלא ילפינן אלא ממעשה בראשית:

פרק יג

הלכה א

הלוקח האם וכו'. דברי רבינו פשוטים. **ומה שכתב רבינו ולוקה על שחיטת האם** דמשמע אינו לוקה עד שישחטנה משום דס"ל לרבינו כרבנן דכל מצות ל"ת שיש בה קום עשה אין חייבין עליה ולפיכך כל זמן שהוא יכול לקיים העשה אינו לוקה:

הלכה ד

נטל האם על הבנים וכו'. פשוט בפ' שלוח הקן מההוא דגזינהו לגפה ושלחה ואח"כ תפסה ונגדיה רב יהודה וא"ל זיל רבי ליה גדפהא ושלחה ואוקמו דהאי דנגדיה לאו מלקות ארבעים אלא מכת מרדות הוא דאלקייה וכו':

ואם מתה קודם לכן וכו'. משום דגרסי' בפ' אלו הן הלוקין (מכות ט"ו:) תני תנא קמיה דר' יוחנן כל מצות ל"ת שיש בה קום עשה קיים עשה שבה פטור ביטל עשה שבה חייב ואמרינן א"ל מאי קאמרת דברישא אמרת קיים עשה שבה פטור דדייקינן מינה הא לא קיימו חייב כגון שברחה או מתה ובתר הכי אמרת ביטל עשה שבה חייב עד שיבטלנה בידים ממש כגון ששחטה הא לא ביטלו שלא שחטו ולא קיימו כגון שמתה או ברחה פטור ומהדרינן תני קיימו ולא קיימו ורשב"ל אמר ביטלו ולא ביטלו ופירש"י ז"ל קיימו ולא קיימו ה"ק שאם התרו בו אל תקח האם ולקחה ושלחה כדי דבור פטור שאע"פ שעבר על לאו דלא תקח נתקו הכתוב לעשה שאם עבר על האזהרה וקיימה אח"כ למצוה נפטר ואם לא קיים העשה שבה תוך כדי דיבור אפי' שלחה לאחר זמן חייב. ולמאן דתני ביטלו ולא ביטלו ה"פ ביטלו חייב כגון ששחטה דהיינו ביטול ממש לא ביטלו פטור כגון שלא שחטה ואפי' ברחה ומתה. זהו סוגיית ההלכה ופירושה לדעת קצת מהמפרשים. אבל אחרים פירשו דלמאן דתני קיימו ולא קיימו ה"פ קיימו בכל זמן ובכל עת פטור לא קיימו ממש בידים כגון שברחה או מתה מאליה חייב ואצ"ל היכא דביטלו בידים דחייב כגון ששחטה. ולמאן דתני ביטלו ולא ביטלו ה"פ ביטלו כגון ששחטה חייב לא ביטלו בידים ממש כגון שברחה או מתה פטור וקי"ל כמאן דתני קיימו ולא קיימו ולפי פירוש זה כל זמן שברחה או מתה מאליה חייב ואצ"ל שאם שחטה אבל אם לקחה ועדיין היא ברשותו חיה אינו לוקה דהרי יכול לשלחה וזה דעת רבינו בהלכה ולפי זה כתב למעלה דאינו לוקה עד שישחטנה וכתב כאן דאם ברחה או מתה לוקה אבל כל זמן שלא שחטה ועדיין היא חיה ברשותו ולא ברחה ולא מתה אינו לוקה דהרי יכול לקיים העשה:

הלכה ה

כיצד משלח וכו'. פלוגתא שם דרב יהודה ורב הונא דרב הונא אמר משלחה ברגליה ור"י אמר משלחה בכנפיה ופסק רבינו כר"י וכן פסק הריא"ף ז"ל ואיכא בין רב הונא לר"י דאילו לרב הונא כל ששלחה ברגליה אע"פ שלא פרחה יצא ידי חובתו ואם הלכה שתי פסיעות או שלש ואח"כ לקחה פטור ולר"י אינו פטור עד שיאחזנה בכנפיה וישלחנה והלכה כר"י דהא עבד כשמעתיה ונגדיה להההוא גברא:

שלחה וחזרה וכו'. פשוט במשנה כלשון רבינו:

הלכה ו

האומר הריני וכו'. פשוט שם במשנה כלשון רבינו:

הלכה ז
לקח הבנים וכו'. פשוט שם במשנה כלשון רבינו:

הלכה ח
שלוח האם וכו'. פשוט שם במשנה חומר בכסוי הדם כדברי רבינו:

הלכה ט
היו האפרוחים וכו'. פשוט במשנה כלשון רבינו אלא שבמשנה ילפינן מדכתיב והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים מה האפרוחים בני קיימא אף ביצים בני קיימא יצאו מוזרות ומה הביצים צריכין לאמם אף האפרוחים צריכין לאמם יצאו מפריחים:
היו האפרוחים טריפה וכו'. פשוט בברייתא כמו שנכתוב בס"ד:

הלכה י
זכר שנמצא וכו'. פשוט שם (דף קל"ח:) א"ר אלעזר מחלוקת בקורא זכר אבל בזכר בעלמא ד"ה פטור והכי נמי תניא בברייתא:
עוף טמא וכו'. פשוט במשנה כלשון רבינו ובגמ' יליף דעוף טמא לא איקרי צפור וה"ה דעוף טהור רובץ על ביצי עוף טמא דפטור מהאי טעמא דקן צפור בעינן:

הלכה יא
היתה רובצת וכו'. (דף ק"מ:) בעיא דר' זירא דבעי יונה על גבי ביצי תסיל או תסיל על גבי ביצי יונה מהו פירוש תסיל עוף טהור הוא שדומה ליונה וה"ה דמספקא ליה בכל עוף טהור שרובץ על ביצי עוף טהור אחר שאינם ממינם ובעינן למפשטה מדתנן טהור שרובץ על ביצי עוף טמא פטור מלשלח והא התם ביצים לאו ממינו ואפ"ה טעמא דטמא נינהו הא טהור משמע דחייב לשלח אע"פ שאינם ממינם ודחינן דילמא בקורא כלומר דהאי עוף טהור דמתני' היינו קורא דדרכו לרבוץ על ביצים של מין אחר ומשום הכי טעמא דטמא הא טהור חייב דכיון דאורחיה למרבץ רביצה מעליא היא אבל בעוף טהור אחר חוץ מקורא דלאו אורחיה אכתי לא איפשטא ומשום הכי פסק רבינו להחמיר ואם לקח אינו לוקה משום דהויא התראת ספק והתראת ספק לאו שמה התראה, והאי קורא דהכא ע"כ אית לן למימר דקורא נקבה היא דאי קורא זכר הא חכמים פוטרין אלא בקורא נקבה וכן פירש"י ז"ל:
היתה האם טריפה וכו'. פשוט בברייתא אם טריפה חייב בשלוח האפרוחים טריפות פטור משלוח וטעמא דמילתא משום דכתיב ואת הבנים תקח לך לך ולא לכלביך:

הלכה יב

שחט מקצת וכו'. בעיא דר' אושעיא דבעי הושיט ידו לקן ושחט מיעוט הסימנין מהו מי אמרינן כיון דאילו שביק להו מיטרפי בעינן לך ולא לכלביך או דילמא כיון דבידו למיגמרה לשחיטה תקח לך קארי בהו תיקו. ודברי רבינו כאן סתומים דלא ידענו מה היא כוונתו בפירוש שחט מקצת אי קאי אאם או אאפרוחים דלפום רהטא דשמעתא אאפרוחים קאי דאי אאם קאי לא שייך בה לך ולא לכלביך דהא אם טריפה חייב לשלח ואם דעת רבינו דקאי אאפרוחים כפום פשטא דשמעתא לא היה לו לכתוב דין זה כאן אלא למעלה כשכתב היו האפרוחים טריפה שם היה ראוי לכתוב שחט מקצת וכו' אבל כאן בדיני האם מה שייכות יש לדין זה והדבר צ"ע. ולפי שהבעיא סלקא בתיקו לפיכך כתב רבינו חייב לשלח ואם לא שלח אינו לוקה כדרך כל בעיא דסלקא בתיקו:

הלכה יד

(יג-יד)

היתה מעופפת וכו'. פשוט במשנה כלשון רבינו וילפינן לה בגמ' מדכתיב רובצת ולא מעופפת ולא יושבת:

היתה מטלית וכו'. כל אלו בעיות בגמ' וסליקו בתיקו: **ומה שצירף רבינו כאן או שהיתה אם על גבי אם** אע"פ שלא הוזכרה בתלמוד למדה משני סדרי ביצים זה על גבי זה דכיון דמספקא לן בשני סדרי ביצים אע"ג דתרווייהו בני שלוח הכי נמי אית לן לספוקי באם על אם דמאי שנא דתרווייהו נמי בני שלוח נינהו:

הלכה טו

היתה יושבת בין האפרוחים וכו'. פשוט שם בברייתא היתה יושבת ביניהם פטור מלשלח היתה מעופפת אפילו כנפיה נוגעות בקן פטור מלשלח. ודברי רבינו צריכים עיון שכתב היתה יושבת ביניהם אם אינה נוגעת בהם פטור מלשלח דהא בגמ' מוכח דאף על פי שנוגעת בהם מן הצד פטור דהכי קאמר התם אמר רבי ירמיה כי קתני מתני' בנוגע מן הצד. **ומה שכתב וכן אם היתה בצד הקן וכנפיה נוגעות בקן מצדו פטור מלשלח**, אמעופפת קאי כדאוקימנא לה בגמ' ולא איושבת:

הלכה טז

היתה על שני בדי וכו'. פשוט שם במימרא דרב יהודה אמר רב כלשון רבינו:

הלכה יז

היתה רובצת וכו'. פשוט במשנה כלשון רבינו:

המוצא קן וכו'. פשוט שם (דף קל"ט ע"ב) אמר רב יהודה אמר רב המוצא קן בים חייב בשלוח שנאמר (ישעיה נ"ו) הנותן בים דרך ופירש"י ז"ל קן בים ששטף הים את האילן והיה קן בראשו:

או על גבי בעלי חיים וכו'. פשוט שם מצא קן בראשו של אדם מהו א"ל הא כתיב ואדמה על ראשו וה"ה בראש כל בעלי חיים:

הלכה יח

אסור לזכות בביצים וכו'. פשוט שם (דף קמ"א:) ת"ר יוני עליה חייבות בשלוח ואסורים משום גזל מפני דרכי שלום. ומכל אותה שמועה נתברר מה שכתב רבינו דמסיק התם כל היכא דאיהו מצי זכי חצרו נמי זכי וכל היכא דאיהו לא מצי זכי חצרו נמי לא זכי ליה:

הלכה יט

אסור ליטול וכו'. פשוט במשנה שלהי פרקין. והטעם שכתב **רבינו שאם לא שלחה לוקה** כך מפורש בגמ' גבי מתני' דשלחה וחזרה:

הלכה כ

המקדיש לבדק הבית וכו'. פשוט במשנה (דף קל"ח:) בחולין אבל לא במוקדשין אמרינן בגמ' משום דאמר קרא שלח תשלח את האם במי שאתה מצווה לשלחו יצא זה שאין אתה מצווה לשלחו אלא להביאו לידי גזבר.

ומ"ש רבינו המקדיש עוף לבדק הבית וברח מידו והרי הוא מכירו. משום דבגמ' שקלי וטרו בהאי הקדש ה"ד ולא אשכחו לה מציאות אלא אליבא דרב במקדיש פירות שובכו ומרדו ואליבא דשמואל ור' יוחנן במקדיש תרנגולתו לבדק הבית ומרדה:

הלכה כא

ועוף שהרג את הנפש וכו'. פשוט שם אמר רבינא הילכך עוף טהור שהרג את הנפש פטור מלשלח מ"ט דאמר קרא שלח תשלח במי שאתה מצווה לשלחו יצא זה שאין אתה מצווה לשלחו אלא להביאו לבית דין:

פרק יד

הלכה א

מ"ע וכו'. פשוט בכמה מקומות:

לפיכך חייב לברך וכו'. פשוט בכמה מקומות כל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן וזו מכללם לאפוקי מבעל הלכות גדולות שכתב שיכסה ואח"כ יברך דאע"ג דקיימא לן

כל המצות כולם מברך עובר לעשייתם הני מילי בתחלת מצוה אבל זו סיום מצוה היא ובאמצע מצוה אין ראוי להפסיק וכרבינו עלמא דבר:

הלכה ב

כיסוי הדם נוהג וכו'. פשוט במשנה (דף פ"ג:) כדברי רבינו ובברייתא מפורש מה שכתב רבינו ולא נאמר אשר יצוד וכו':

ונוהג בחולין וכו'. פשוט במשנה כלשון רבינו:

הלכה ג

שחט חיה או עוף וכו'. פשוט בתוספתא כלשון רבינו:

הלכה ד

כלאים הבא וכו'. פשוט במשנה ונוהג בכוי ובתוספתא כסוי הדם נוהג בכלאים ובכוי.

ומה שכתב רבינו שאינו מברך, פשוט בכמה מקומות דכל שהוא ספק אין מברכין עליו:

השוחט לחולה וכו'. פשוט בתוספתא כלשון רבינו ובגמ' בפרקין וכן כתוב בהלכות:

וכן השוחט כלאים וכו'. פשוט במשנה כלשון רבינו:

הלכה ה

השוחט עופות ומיני חיה וכו'. פלוגתא דר' יהודה ורבנן דר"י אומר שחט חיה יכסה ואח"כ ישחוט את העוף ורבנן פליגי עליה דכסוי אחד לכולן ופסק כרבנן.

ומה שכתב רבינו מברך ברכה אחת לכולן. פשוט בגמ' ומודה ר"י לענין ברכה שאינו מברך אלא אחת דהכי קאמר דאע"פ שנחלקו ר"י ורבנן לענין הכסוי מודה ר"י שאם נזדמנו לפניו חיה ומיני עופות דמברך אחת לכולן דלא פליג אלא לענין כסוי כן נראין דברי רבינו במ"ש השוחט מיני עופות וחיה כו'. ובגמ' אינו מתפרש כן אלא כמו שפירשה רש"י ז"ל שאע"פ שהוא מצריך לכסות דם חיה ואח"כ ישחוט עוף ויכסנו שאין הכסוי מפסיק להצריכו ברכה אחרת אלא בברכה אחת די אותה שבירך בתחלה. וזהו פירוש הסוגיא דהא מקשינן בתר הכי דמאי שנא דר' ברונא וכו'. ואע"פ שנפסקה הלכה כרבנן שכיסוי אחד לכולן אנו צריכין לדר"י למילף מינה היכא דהיו לפניו עופות או חיות מזומנות לשחיטה ושחט קצתם ושכח וכיסה כשחזר לשחוט אינו צריך לברך שנית על השחיטה שהכיסוי אינו מספיק. ושמא דעת רבינו דת"ק ור"י ל"פ אלא לענין כיסוי אבל לענין ברכה ל"פ ולאו ממימרא דר"י נפקא ליה או שמא משום דלמדה מק"ו אם כשכיסה אינו מצריך ר"י לברך שנית כש"כ כשהם מזומנים לפניו בתחלה שאינו צריך לברך. זהו הנראה לי ליישב דברי רבינו ומ"מ דבריו צ"ע דעיקר דברי ר"י היה צריך להודיענו ושמא משום דדברי ר"י לא נפקא לן מינייהו מלתא לענין דין הנזכר במשנה שהרי הלכה

כת"ק דכיסוי אחד לכולן ולפיכך לא נפקא לן מינה לענין דין זה ומאי דנפקא לן מדברי ר"י הוא לענין אם היו מזומנים לפניו כדברי רבינו. אבל עדיין אנו צריכין לידע וללמוד מדברי ר"י לענין דינא היכא ששחט וכיסה מהו דינו משום דבגמ' פרכינן עליה דר"י מ"ש מדר' חננאל ור' ברונא תלמידי דרב דהוו יתבי בסעודתא וקאי עלייהו רב ייבא סבא ואמרו ליה הב ונברך ברכת המזון הדור ואמרו הב ונשתה א"ל רב ייבא כיון דאמריתו הב ונברך איתסר לכו למשתי פירוש עד שיברכו לפי שאין שתיה זו מצטרפת לאכילה ושתיה ראשונה כיון דאמריתו הב ונברך הכא נמי כיון שכיסה הפסיק מלשחוט וכי הדר שחיט איחייב ליה ברכה ודחינן הכי השתא התם משתי וברוכי בהדי הדדי לא אפשר הילכך כי קאמרי הב ונברך הפסיקו מן השתיה אבל כיסוי לא הוי הפסק דאפשר דשחיט בחדא ידא ומכסי בחדא ידא ומשום הכי אמרינן דמודה ר"י לענין ברכה שאינו מברך אלא אחת. נמצא עתה לפי זה דהיכא דכיסה אינה הפסק לענין לחזור לברך שנית ברכה דשחיטה. ומדברי רש"י נראה דדוקא לענין ברכה דלענין שחיטה הוא דאינו צריך לברך אחר הכיסוי שאין הכיסוי מפסיק בין שחיטה לשחיטה משום דהוי כטול ברוך טול ברוך דלא הוי הפסק דשחיטה אריכתא היא אבל ברכת כסוי צריך לחזור ולברך בכיסוי שני משום דשחיטה אינו צורך הכיסוי הראשון ומפסקת בין כסוי ראשון לכיסוי שני ולפיכך צריך לברך על כיסוי השני. אבל ר"ת אומר דכיון דאפשר דשחיט בחדא ידא ומכסי בחדא ידא אף השחיטה אינה מפסקת כלל ולפיכך אין צריך לברך על כיסוי השני:

הלכה ו

דם שנתערב וכו'. פשוט (דף פ"ז:) במשנה כלשון רבינו:

הלכה ז

כסהו ונתגלה וכו'. תנן במתני' (דף פ"ז) כסהו ונתגלה פטור מלכסותו כסהו הרוח חייב לכסותו ואוקימנא בגמ' כגון שחזר ונתגלה אבל אם לא נתגלה וכסהו הרוח פטור מן הכיסוי:

הלכה ח

דם הניתז וכו'. תנן במתני' דם הניתז ושעל הסכין חייב לכסות אמר רבי יהודה אימתי בזמן שאין דם אלא הוא אבל יש דם אחר פטור מלכסות ודעת רבינו דרבי יהודה מפרש דברי תנא קמא וכן כתב בפירוש המשנה ופסק הלכה כמותו וזהו שכתב כאן ואף על פי שיש מי שפירש דרבי יהודה בא לחלוק דברי רבינו עיקר דהא קיימא לן בעירובין בשלהי פרק חלון כל מקום ששנה רבי יהודה אימתי ובמה אינו אלא לפרש דברי חכמים

ואפילו רבי יוחנן דפליג התם במה לחלוק באימתי מודה דאינו אלא לפרש ועוד יש דקדוקים הרבה בגמרא וגירסאות מחולפות ואין כאן מקום להאריך:

הלכה ט

שחט ונבלע הדם וכו'. בברייתא תנא השוחט ונבלע הדם בקרקע חייב לכסות ואוקמוה בשרישומו ניכר:

הלכה י

אין אדם חייב וכו'. תנן במתני' (דף פ"ה) השוחט ונמצאת טריפה והשוחט לעכו"ם והשוחט חולין בפנים וקדשים בחוץ חיה ועוף הנסקלים ר' מאיר מחייב וחכמים פוטרין מוכח בגמרא דחכמים דתנן במתניתין רבי שמעון הוא דס"ל דשחיטה שאינה ראויה לאו שמה שחיטה ולפי שראה רבינו הקדוש מסדר המשנה דבריו של רבי שמעון בכיסוי הדם דשחיטה שאינה ראויה לאו שמה שחיטה שנאה בלשון חכמים לומר שכן הלכה דהיכא דילפינן מקרא דכתיב אשר יאכל בעוף טמא דלא בעי כיסוי הוא הדין לכל השנויים דלאו בר אכילה נינהו ובענין אותו ואת בנו דס"ל כר"מ דאמר שחיטה שאינה ראויה לאכילה שמה שחיטה שנאו בלשון רבים כי היכי דתיקום הלכתא כותיה משום דחזינן דאותו ואת בנו נוהג בקדשים ושחיטת קדשים שחיטה שאינה ראויה היא דהא מחוסר זמן הוא ואפילו הכי מחייבינן ליה הוא הדין בחולין דמחייבינן ליה נמי לעוף שאינם ראויים לאכילה משום אוא"ב:

וכן חרש וכו'. פשוט במשנה כלשון רבינו:

במה מכסין וכו'. פשוט במשנה כלשון רבינו וכולהו ילפינן להו בגמרא:

הלכה יא

אבל אם כפה וכו'. פשוט בברייתא כלשון רבינו ז"ל:

הלכה יב

לפיכך אין מכסין וכו'. פשוט באותה ברייתא כלשון רבינו:

חוץ משחיקת הזהב. פשוט בברייתא דתניא היה מהלך במדבר ואין לו עפר לכסות שוחק דינר זהב וא"ר זירא משום דכתיב (איוב כ"ח) ועפרות זהב לו:

הלכה יג

מכסין בשיחור וכו'. פשוט בברייתא תאנא הוסיפו עליהם השיחור וכו':

ובאפר. פלוגתא דבית שמאי ובית הלל בברייתא דבית שמאי אומרים אין מכסין אלא בעפר ובית הלל אומרים מצינו אפר שקרוי עפר שנאמר ולקחו לטמא מעפר וכו'. נמצא

כתוב משמם של גאונים שמכסין בשלג שנאמר (איוב ל"ז:ו') כי לשלג יאמר הוי ארץ . וג"כ מכסין בשחיקת הברזל משום דכתיב (שם כ"ח) ברזל מעפר יוקח:

הלכה יד

השוחט צריך שיתן וכו'. פשוט בפרק השוחט (דף פ"ג:) א"ר זירא אמר רב השוחט צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה שנאמר וכסהו בעפר עפר לא נאמר אלא בעפר מלמד שהשוחט צריך ליתן עפר תיחוח למטה ועפר תיחוח למעלה ומיהו מוכח בגמ' שאם אי אפשר ליתן עפר מלמטה כגון ששחט על גבי דם בהמה נותן מלמעלה ומוכח נמי בגמרא בכל שיש עפר תיחוח למטה בהזמנה שיזמינו בפה סגיא:

הלכה טו

ומי ששחט וכו'. פשוט במשנה ובריייתא תניא ושפך וכסה מי ששפך הוא שיכסה שחט ולא כסה וראהו אחר מנין שחייב לכסות שנאמר ואומר לבני ישראל:

הלכה טז

וכשמכסה לא יכסה וכו'. פשוט בברייתא תניא אידך ושפך וכסה במה ששפך יכסה שלא יכסנו ברגל שלא יהיו המצות בזויות עליו כי כבוד המצות כבוד הש"י שהם שלוחיו של מקום וכבוד הנשלח הוא כבוד השולח: **בהלא"ו**: